

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Desetiletí
slučování,
rozlučování
a změn hranic
obcí
politického okresu smíchovského
1919-28
(realizované i nere realizované projekty)

Decade of fusions, separations and territorial boundaries changes of municipalities of political district Smíchov
1919-28
(realized and unrealized projects)

Vypracoval: Jiří Boubín

Vedoucí rigorózní práce: Prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.

Datum odevzdání: duben 2008

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

v Praze dne

Poděkování patří

Prof. PhDr. Milanu Hlavačkovi, CSc., vedoucímu diplomové práce, za řadu cenných rad a připomínek, které mi poskytl;

Doc. PhDr. Evě Semotanové, DrSc. z Historického ústavu Akademie věd České republiky;

Mgr. Věře Slavíkové, pracovníci odborného oddělení Středočeského muzea v Roztokách nad Vltavou za mnohá velmi užitečná doporučení i praktické rady

a všem pracovníkům Státního okresního archivu Praha-západ, kteří mi poskytli ideální podmínky pro bádání a nejednou vyšli vstříc i nad rámec svých běžných pracovních povinností.

„Obci starosti své osobní podrob.“

úryvek z nápisu na štítu Vlašského dvora v Kutné hoře z r. 1595

Obsah

Charakteristika pramenů a literatury	2
Předmět, místo a čas aneb Proč slučování, rozlučování a změny hranic obcí, proč okres smíchovský a proč desetiletí 1919-28	6
„Prahy“ aneb podoby pražského regionu v čase	7
Dvojkolejnost veřejné správy aneb samospráva a státní správa	16
Obec aneb nejnižší článek územní samosprávy?	17
Nad samostatnou působností obcí aneb samospráva okresní a zemská	19
Nad přenesenou působností obcí aneb správa politická	20
O slučování, rozlučování a změnách hranic obcí	21
Okres smíchovský	39
• Případ první	
Změna hranic mezi obcemi Horní Černošice, Dolní Černošice a Dolní Mokropsy versus sloučení obcí Dolní Mokropsy a Horní Černošice (1919-25)	41
• Případ druhý	
Rozloučení obcí Černolice-Všenory, změna hranice s obcemi Horní Mokropsy a Jiloviště (1919-26)	53
• Případ třetí	
Rozloučení obcí Vonoklasy-Roblín-Kuchařík a změna hranic mezi Vonoklasy a Roblínem (1919-28)	60
• Případ čtvrtý	
Rozloučení obcí Líšnice-Řitka-Veselka, změna hranic mezi Líšnicí, Řitkou a Mníškem (1919-26)	71
• Případ pátý	
Rozloučení obcí Čisovice-Bojov, změna hranice s obcemi Líšnice a Hvozdnice (1919-23)	80
• Případ šestý	
Rozloučení obcí Davle-Měchenice, změna hranic s obcí Trnová (1920-25)	85
• Případ sedmý	
Sloučení obcí Libčice [alias Libšice] nad Vltavou a Letky nad Vltavou (1920-24)	92
• Případ osmý	
Změna hranic mezi obcemi Kosoř a Slivenec (1920-23)	106
• Případ devátý	
Rozloučení obce Řeporyje-Velká Ohrada, Malá Ohrada, Nová Ves, Opatřilka (1919-23)	109
• Případ desátý	
Změna hranic mezi obcemi Velká Chuchle a Radotín (1919-27)	114
• Případ jedenáctý	
Změna hranic mezi obcemi Modřany, Hodkovičky a Točná (1919-24)	124
• Případ dvanáctý	
Změna hranic mezi obcemi Točná, Modřany, Zbraslav, Cholupice a Lhota / Dolní Břežany (1920-23)	130
• Případ třináctý a čtrnáctý	
Rozloučení obcí Záběhlice-Žabovřesky, sloučení obcí Zbraslav, Záběhlice-Žabovřesky a změna hranic obcí Točná a Lhota / Dolní Břežany (1919-24)	137
Od smíchovských obcí po současnost	153
Přílohy	165
Seznam použitých zkratk	179
Prameny a literatura	180

Charakteristika pramenů a literatury

Předmětem předkládané práce jsou územní změny v obcích, jeden z neprávem poněkud opomíjených fenoménů první republiky. Přitom se jednalo o jev v této době v českých zemích velice rozšířený, ba mohli bychom říci masový. I když počty realizovaných sloučení, rozloučení a změn obvodů obcí v prvním desetiletí existence samostatného československého státu jdou do stovek a dokonce se blíží až k magické tisícovce, nebyla jim dosud věnována patřičná pozornost. Právě tato okolnost vedla k výběru tohoto tématu, které zároveň tvoří samostatnou kapitolu našich správních dějin. Šlo o procesy společností ostře sledované, jež se tu více tu méně promítly do života téměř každého obyvatele obce, která takovou změnou prošla. Ale i tam, kde zůstalo pouze u žádosti, měl zahájený proces po nějaký čas značný vliv na život v obci a také na vzájemné vztahy se sousedním celkem či celky, jež měla požadovaná změna „zasáhnout“. Už samotným podáním podnětu ke změně se mnohdy naprosto bezproblémové soužití lidí žijících vedle sebe v těsné blízkosti na relativně malém prostoru, ale nezřídka na katastrech dvou různých obcí, změnilo ze dne na den v rivalství, odpor, nevraživost až nenávisť. Tyto negativní důsledky úspěšně i neúspěšně proběhnuvších kauz územních změn se často projevovaly ještě několik let poté. Na první pohled v sobě tedy toto čistě správní téma obsahuje i druhou, lidskou dimenzi. Smýšlení lidí, kteří těmito procesy ať už záměrně nebo mimoděk prošli, je nám totiž i jakýmsi odrazem celkové společenské atmosféry první republiky.

Protože není možné vzhledem k omezeným rozměrům této práce sledovat územní změny v celém československém prostoru, budeme se zde věnovat pouze velmi omezené, ale o to zajímavější oblasti uprostřed české kotliny a současně v bezprostředním okolí shodou okolností tou dobou vznikající Velké Prahy – obvodu vymezenému hranicemi politického okresu Smíchov. Argumenty hovořící pro tuto volbu jsou uvedeny v úvodní krátké kapitole „*Předmět, místo a čas ...*“, kde jsou také popsány další důvody, např. proč byl výběr let zeštíhlen na období 1919-28. Zařazení územních změn do konkrétního prostoru a času se ukázalo v tomto případě jako ideální řešení.

První obsáhlejší kapitola, „*Prahy*“, se pokouší zařadit smíchovský politický okres do širšího územního rámce. Protože jako pendant k územním změnám v této oblasti lze do určité míry chápat vznik Velké Prahy, de facto sloučení mnoha obcí nacházejících se do té doby za hradbami města v jeden velký správní celek, posloužila jako nejvhodnější základ tohoto rámce pražská kotlina. Pozornost je proto věnována územnímu vývoji pražské aglomerace od pravěku až po dvacátá léta 20. století, se zvláštním důrazem na místa více či méně vzdálená od symbolického středu dnešní Prahy. Této problematice se věnuje celá řada literatury, i když obsáhlejší samostatná monografie zabývající se výhradně a komplexně územním vývojem Prahy a vztahem města s jeho okolím dosud nevyšla. Téměř každé historické období má však „svou“ Prahu. Z nejnovějších prací si pozornost jistě zaslouží např. dílo kolektivu autorů vedeného M. Lutovským a L. Smejtkem, jež si vytklo za cíl podat obraz *Pravěké Prahy* (2005). K rekonstrukci vývoje a rozlohy raně feudální Prahy zaměřil svůj článek v Pražském sborníku historickém v roce 1966 J. Čarek (tentýž také v dalším ročníku stejného periodika okomentoval *Spojení pražských měst r. 1784*). Ke klíčovým publikacím patří kniha D. Líbala a J. Muka *Staré Město pražské / architektonický a urbanistický vývoj* (1996), která podrobně mapuje tuto lokalitu od jejích počátků až po současnost. Podobně zaměřené jsou přehledy, které vydávalo v 70. a 80. letech SNTL. Patří sem Viléma Lorence *Nové Město pražské* (1973), Jiřího Vančury *Hradčany – Pražský hrad* a *Malá Strana* zpracovaná společně V. Hlavskou a J. Vančurou (1983). Pro zájemce o židovskou Prahu je určeno nedávno vydané *Židovské Město pražské na vedutách, fotografiích a pohlednicích* (K. Bečková, E. Orián a kol., 2005), obsahující také dva podrobné plány koncem 19. sto-

letí asanované čtvrti. Z novější „historie rozrůstání“ stověžatého města nad Vltavou si pozornost jistě zaslouží články otištěné v Pražském sborníku historickém na přelomu 60. a 70. let: J. Havránka *Demografický vývoj Prahy ve druhé polovině 19. století* a zejména Hlavsovo *Pražské teritorium v druhé polovině 19. století (Rozvoj zastavby)*. Avšak nejlepší ucelené přehledy o postupném rozšiřování městského celku podávají nejrůznější shrnutí dějin Prahy. Z nejstarších jmenujme alespoň Palackého *Stručné dějiny Prahy* z roku 1836 či Tomkův *Dějepis města Prahy* (I-XII, 1855-1901). 20. století přineslo takových svazků mnohem více – nejznámějšími jsou patrně kolektivem pod vedením J. Janáčka v šedesátých letech vydané *Dějiny Prahy* (1964) nebo Janáčkovy vlastní *Malé dějiny Prahy* (1968, 1983). Ke konci století se na knižním trhu objevily také datové přehledy dějin města (*Dějiny Prahy v datech*, 1989, 1999), ty ale samy o sobě k územnímu vývoji prozradí jen málo. Nejnověji poskytují souhrnné informace o historii města včetně jeho okolí dvoudílné *Dějiny Prahy*, vydané v redakci J. Vlka nakladatelstvím Paseka v letech 1997-98.

V závěru první kapitoly se ocitneme na počátku 20. let 20. století, v době, která s sebou přinesla dosud největší územní změnu nejen pro samotný městský útvar, ale i pro námi sledovaný smíchovský politický okres. Jeho historickým vývojem se však budeme zabývat až později, neboť zde načas opouštíme územní linii, abychom se mohli zaměřit na oblast správní.

Hlavními aktéry našeho vyprávění jsou obce. Nelze však pokračovat v dalším výkladu, aniž by tato správní jednotka nebyla zařazena do hierarchie veřejné správy a blíže specifikována. Proto následuje několik kapitol, které podávají nejprve obecnou charakteristiku veřejné správy za první republiky, zařazují obec do systému územní samosprávy a zároveň si pokládají otázku, zda lze obec skutečně považovat za nejnižší článek samosprávné struktury, uvážíme-li, jakou roli hraje v tomto smyslu osada. Řeč bude i o působnosti obecních orgánů, a to jak samostatné, tak té přenesené. U obou nás zajímají především nadřízené orgány, neboť s mnohými z nich se budeme posléze pravidelně setkávat u konkrétních případů územních změn.

Publikací a článků, které popisují fungování státní správy a samosprávy za první republiky i v době bezprostředně předcházející existuje značné množství. V rámci námi sledovaného období je stěžejní prací *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*, kterou sestavil na počátku 30. let J. Flögel (1931, 1933). Významným zdrojem informací jsou i podobně zaměřené *Základy správy obecní. Správní příručka českých zemí* od J. Kaňky (1927). *Vývoj správy v českých zemích v epoše kapitalismu (1848-1918)* nastínil r. 1965 J. Janák. *Vývoj obecního zřízení v zemích českých* sledoval při příležitosti 60 let české samosprávy v roce 1925 J. Kliment. *Počátky samosprávy v českých zemích* načrtl r. 1940 K. Laštovka, článkem *Ke vzniku novodobých jednotek místní správy v Čechách v letech 1849-1863* přispěl do Sborníku vlastivědných prací (1965) J. Klabouch. *Samospráva obecní* se stala hlavním tématem práce J. Macenauera (1899). Mnohé práce se věnují také konkrétním samosprávným úřadům na vyšších úrovních. L. Vaněk popsal, jak fungovala *Okresní zastupitelstva v Čechách* (1962), O. Klapka podal *Systematický výklad a texty zákonů vztahujících se k Okresním zastupitelstvům a výborům* (1930) a J. Uhlíř definoval *Složení a působnost okresního zastupitelstva* (1905). Inventář *Zemského výboru v Čechách* pro léta 1874-1928 zpracoval r. 1959 A. Chalupa. Nejnovějším přírůstkem do pomyslné české samosprávní knihovny je pak M. Hlavačky *Zlatý věk české samosprávy, jenž nese podtitul Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862-1913* (2006).

Na kapitolu o obcích logicky navazuje pasáž nazvaná „*O slučování, rozlučování a změnách hranic obcí*“. Vychází z definice obecního území, k jejímuž dotvoření došlo až v 19. století. Historie změn obvodů obcí se pak začala odvíjet v 60. letech, kdy se Čechy dočkaly prvního obecního zákona, který vymezil tři kategorie těchto

změn (sloučení, rozlučení, změny hranic) a zároveň stanovil podmínky, za nichž mohly být prováděny. Každý z jmenovaných typů je zde podrobně rozebrán včetně krátkého zamyšlení nad tím, jaké důsledky mělo vydání tohoto přelomového zákona.

Druhá část tohoto oddílu se soustřeďuje na změnu právního prostředí, které s sebou přinesl rozpad Rakousko-Uherska a vznik samostatného československého státu. Jednalo se o změnu zcela zásadní (přenesení pravomocí z úrovně samosprávné do roviny politické), dočasnou (i když několikrát prodlužovanou) a značně neobvyklou, vyvolávající nejen otazník. A tak zde lze najít nejen úplné citace všech zákonů, vydávaných v letech 1919-24 k této problematice, ale i důkladnou analýzu mnoha nejasných a sporných formulací, na něž upozornili někteří právníci zejména v počáteční fázi v souvislosti s vydáním novely k obecním zřízením. Některé opomenuté záležitosti byly vyřešeny až ex post vydáním dalších doplňujících a upřesňujících zákonů. Nově byly za určitých podmínek povoleny i změny hranic okresů, žup a zemí. „Výjimečný stav“ ve sféře územních změn panoval v českých zemích až do konce roku 1924, kdy byla s malými úpravami obnovena platnost původních paragrafů obecního zřízení.

Primárním zdrojem informací o slučování, rozlučování a změnách hranic obcí a potažmo i okresů jsou vydané zákony. Z ještě rakouského prostředí je to *Zemský zákoník pro Království české* (včetně opravných znění), z doby první republiky pak každoročně vydávaná *Sbírka zákonů a nařízení státu Československého*. Prováděcí směrnice k jednotlivým normám jsou obsaženy ve *Věstníku Ministerstva vnitra*, který poprvé vyšel roku 1919. Komentovaný *Výklad zákona obecního a zákona o zastupitelstvu okresním pro Království české* je dílem F. Schwarze (1. vydání Praha 1894). Vrchní tajemník nejvyššího správního soudu v Praze V. Kloubek zpracoval v letech 1922, 1923 a 1929 *Obecní zřízení všech zemí republiky Československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do soby nejnovější*. K novele obecního zřízení vydané 7. února 1919 se ve svých člancích vyjádřilo hned několik našich předních právníků. Byl to především J. Říha (*Novela k obecním zřízením / Výklad novely a text českého obecního zřízení z roku 1864, upravený a doplněný podle novely a Obecní zřízení a novely k němu vydané po roce 1918*), dále J. Hoetzel (*Reforma obecních zřízení. Národní politika č. 36 / 6. 2. 1919, ročník XXXVII.*) a J. Klapka (*Kritika vládní osnovy novely k obecnímu zřízení. Věstník Poradního sboru českých okresů, 1921, str. 1-4*). A neopomeňme ani klíčovou stať B. Bobka *K rozlučování a slučování obcí*, otištěnou ve *Správním obzoru* Venkova 15. 3. 1919, a Prokopovo pojednání *K změnám hranic okresů dle § 23. novely*, obsažené v prvním svazku *Věstníku MV* (1919). *Obecním zřízením* se komplexně zabýval také J. Flögel (1923).

Před vlastním vstupem do katastrů jednotlivých obcí smíchovského politického okresu nás čeká ještě krátké seznámení s okresem samotným. V této minikapitole je v kostce shrnuta historie tohoto správního celku od jeho utvoření v polovině 19. století až po zánik roku 1927. Největším milníkem v dějinách okresu se samozřejmě stal vznik Velké Prahy. Proto je také tato část obohacena o srovnávací přehledy katastrálních území, kterými byl okres tvořen před a po uskutečnění uvedeného sloučení téměř čtyř desítek obcí s hlavním městem.

Smíchovský politický okres neměl narozdíl od svého zastupitelského protějšku to štěstí na vrchního úředníka, který by zpracoval dějiny „svého“ okresu a shrnul okruh kompetencí, konkrétní úkoly a dosažené výsledky instituce, jež vedl. Hejtman Kommers se v tomto směru s okresním tajemníkem R. Wunšem měřit opravdu nemohl. A je to škoda. *Okres smíchovský a jeho správa* (1879) či *Památník k oslavě jubilea dvacetileté činnosti okresního zastupitelstva smíchovského 1865-1885* (1886) – to jsou díla obrovské výpovědní hodnoty, která pro poznání politického okresu Smíchov velmi schází. Spokojme se tedy alespoň s „němou“ *Generální mapou poli-*

tického okresu smíchovského, již vydal roku 1912 J. E. Wagner. Zajímavou publikací je také ještě o něco starší *Smíchovsko a Zbraslavsko* autora F. Hansla (Praha 1899). Relativně nejvíc informací lze proto o politickém okrese Smíchov získat z inventáře fondu Okresního úřadu Smíchov (1855-1928), který zpracovala v roce 1964 E. Šmilauerová.

Smíchovským okresem teoretická část této práce končí a na řadu se dostávají jednotlivé případy konkrétních obcí. Každý z nich budeme sledovat od počátku, tj. od podání žádosti o tu či onu územní změnu k okresnímu hejtmanství nebo Ministerstvu vnitra, projdeme celou úřední procedurou tak, jak probíhala, zaměříme se na to, jak reagovaly všechny zúčastněné strany a po vyřknutí závěrečného ortelu vládou se pokusíme zodpovědět otázku, proč byl ten který případ úspěšný či neúspěšný. Veškeré úřední spisy - korespondence, plány, daňové přehledy, výkazy majetku a další dokumenty - jsou obsaženy v kartonech 350-353 fondu Okresní úřad Smíchov (1855-1928) Státního okresního archivu Praha-západ. Pro bližší seznámení s některými aspekty úzce souvisícími s problematikou územních změn jako jsou např. domovské právo, daňové předpisy, volební zákony, katastrální záležitosti apod. je třeba vyhledat příslušnou literaturu. Na tomto místě jmenujme z nepřeberného množství prací alespoň některé. J. Petřík je autorem *Úvodu do nauky o katastru daně pozemkové* (1927). J. Janák vylíčil *Domovské právo ve starém Rakousku a v ČSR* (Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, Praha 1975, str. 147-167).

Závěrečná kapitola nese název „*Od smíchovských obcí po současnost*“. Pokouší se o celkové shrnutí, zobecnění postupů projednávání územních změn, všímá si jednotlivých úřadů a institucí, které byly do těchto procesů zainteresovány, ale především přináší statistická data – celorepubliková čísla, graf znázorňující trendy v jednotlivých kategoriích změn, srovnání okresů. Tyto informace lze získat především z *Věstníků Ministerstva vnitra*. Nabízí se i pohled do budoucnosti, neboť není bez zajímavosti, jakým způsobem byly územní změny prováděny po zbytek 20. století, které zákony tuto problematiku upravovaly, i to, jak různorodým vývojem prošly obce ležící v někdejší politickém okrese Smíchov po jeho zániku. Mnohé prozradil *Retrospektivní lexikon obcí*. Podobná zamyšlení stále více navozují otázku vztahu města a jeho okolí.

Předmět, místo a čas aneb Proč slučování, rozlučování a změny hranic obcí, proč okres smíchovský a proč desetiletí 1919-28

Pokud si vezmete k ruce mapu správního rozdělení Čech z doby krátce před zánikem Rakousko-Uherska a zaměříte se na oblasti bezprostředně sousedící s tehdejší Prahou, povšimnete si, že jsou tvořeny čtyřmi politickými okresy, jejichž centry byly Karlín, Královské Vinohrady, Smíchov a Žižkov. V průběhu několika let čeká obvody všech těchto přípražských celků řada zásadních proměn a nakonec i pád. Nejprve je to vznik nového poválečného státu, samostatné Československé republiky, která rázem učiní z Prahy metropolí suverénní země. Zpočátku ještě „malé“ město se záhy rozrůstá, když v r. 1922 oficiálním sloučením se svými předměstími, které s ním de facto splynuly už za předcházející půlstoletí, vzniká tzv. Velká Praha. A protože k oněm předměstím náležela v první řadě právě zmíněná okresní města, dostávají se tato pod vliv pražského magistrátu. Okresy sice zůstávají zachovány včetně původních názvů a jejich střediska se nemění, tím ovšem vzniká paradoxní situace – nadřízenými orgány se stávají úřady mimo vlastní území¹. Řešením je až rok 1927, který uzavírá dlouhotrvající kapitolu existence těchto okresů a nechává vzniknout nové.

Stal-li se vznik tzv. Velké Prahy územní změnou, která vstoupila do dějin centra, zůstává poněkud opomíjená situace na periferii. A přitom co jiného můžeme spatřovat v slučování, rozlučování a změnách hranic obcí v těsném sousedství města než paralelu s touto událostí. Pravda – v mnohem menším měřítku, ale o to více se týkající obyvatel těchto obcí, kteří také sami mohli, jak později uvidíme, do značné míry záležitosti ovlivňovat. V tom spatřuji jednu z nejpříkladnějších ukázek budování demokracie v podmínkách nově vzniklého státního útvaru.

Jako reprezentant oblastí sahajících všemi světovými stranami i více než dvacet kilometrů od hranic metropole byl vybrán okres smíchovský. To proto, že obklopoval město téměř z poloviny a podél levého vltavského břehu neměl „soupeře“. Nacházíme v jeho obvodu jak Libčice nad Vltavou, jednu z nejseverněji položených obcí, tak např. Slapy, ležící na samém konci jižního výběžku. Tak velkým rozpětím se nemůže pochlubit žádný jiný ze tří zbývajících výše jmenovaných okresů.

Nyní, když bylo definováno téma a vymezeno bojiště, zbývá určit dobu, kdy budou rozhodující bitvy svedeny. Desetiletí od počátku r. 1919 do konce r. 1928 nebylo vybráno náhodně. Důvody jsou zde právní i správní. Rokem 1919 počínaje došlo k důležité zákonné úpravě, podle které byla ve věcech slučování, rozlučování a změn hranic obcí a okresů pověřena rozhodovat vláda republiky. Ono velmi specifické období, během něhož byl každý rok vydáván alespoň jeden zákon upravující tuto problematiku, končí o pět let později rokem 1924. Podobně ke všem případům zde uváděným vzejdou z této etapy, jejich rozřešení, popř. majetkové vyrovnání mezi jednotlivými aktéry může spadat i do doby pozdější (1925-28).

Toto desetiletí tvoří ideální časový úsek také proto, že šlo, jak už bylo výše uvedeno, o poslední stadium vývoje zmíněného politického okresu, na který 1. 7. 1927 navázal nově vzniklý okres Praha-venkov. Vysvětlení, proč byl jako mezník určen až rok 1928, však spočívá na čistě praktické základně. I když činnost OÚ Smíchov skončila k 30. 6. 1927, používal nový okresní úřad Praha-venkov staré elenchy až do konce roku následujícího. Proto byl veškerý spisový materiál týkající se zmíněných obcí do konce r. 1928 rovněž přiřazen k písemnostem okresní správy politické, resp. okresního úřadu Smíchov.

---

¹ Ve stejné budově, kde kdysi sídlilo smíchovské okresní hejtmanství, resp. okresní správa politická, se dnes nachází Hejtmanství středočeského kraje.

Na závěr si neodpustím ještě jeden retrospektivní pohled. Mnohé z obcí, jež se stanou hrdiny vyprávění, byly v pozdější době k Praze přičleněny a dnes jsou její samozřejmou součástí. Budeme se tak současně pohybovat na půdě pražských městských částí, samostatných měst ležících v těsném sousedství metropole i drobných vesniček, odkud to mají do centra pěkný kus cesty.

„Prahy“ aneb podoby pražského regionu v čase

V roce 2004 si hlavní město dnešní České republiky připomnělo, mimo mnoha dalších, dvě velmi pozoruhodná výročí. Přestože se zdají významem a rozsahem na první pohled nesouměřitelná, ze správního hlediska představují mezníky, jež jsou svou úrovní de facto rovnocenné. Prvním je před 220 lety realizované sloučení Starého a Nového Města, Malé Strany a Hradčan v jeden městský celek, považované všeobecně za zárodek budoucí Velké Prahy. Datum 2. února 1784 vešlo do dějin města jako pravděpodobně největší zlomový bod v novověku. O plných 190 let později, v roce 1974, tedy před sotva třemi desítkami let, došlo k události, která měla sice z územního hlediska mnohem skromnější charakter, ale svou povahou ukončila – alespoň prozatím – jednu obrovskou etapu vývoje a formování stovčatého města nad Vltavou. Při tomto posledním slučování totiž s Prahou splynulo 31 více či méně vzdálených obcí, které vykonávaly až do té doby samostatnou a nezávislou administrativu. Kromě obyvatel těchto dnes už městských částí, mezi něž patří např. Řeporyje, Slivenec, Zbraslav či Radotín, se tak nepatrný dějinný příběh mohl dotknout a vtisknout do paměti asi jen málokterému Pražanovi.

Za oněch 220 let od prvního sloučení prošlo Prahou 11 generací obyvatel. Tedy Prahou – jakou Prahou? Prahou a okolím? Lze vůbec nalézt pro tak dlouhý dějinný úsek přesné označení? Při formulaci definice takové neustále „nabývající“ lokality historik brzy tápe. Výsledek pak nevyhnutelně získává podobu několikasetstránkového a někdy i mnohasvazkového hesla *dějiny Prahy*². Naštěstí však přicházejí na pomoc spasitelé – geograf a sociolog. Oba podávají tápajícímu záchranou ruku; geograf *pražskou kotlinu*, sociolog *pražskou aglomeraci* nebo, chcete-li, *souměstí*. Sympatické termíny, které můžeme v případě potřeby vhodně tvarovat. Nezačínají ani nekončí patníkem na poli, což může být ale současně jejich nedostatkem. Mají však jednu nezanedbatelnou výhodu a tím je společný přívlastek. Zatímco Praha se nachází v pražské kotlině i aglomeraci sama od sebe, opačný úhel pohledu v sobě skrývá neuvěřitelný potenciál. Ani zdaleka všechny oblasti, kam kotlina či aglomerace sahají, nenesou oficiálně označení *Praha - hlavní město*, ale všechny mají teoretickou možnost se jí stát. Tak to alespoň ukazuje historie a možná brzy potvrdí i budoucnost.

I když se zde nechceme zabývat politickými, kulturními, sociálními či hospodářskými dějinami města ani jeho okolních oblastí, jak k tomu došlo již nespočetněkrát dříve, a to ani v krátkém časovém období v titulu nadepsaných let, nevyhneme se okrajovému nahlédnutí do historie alespoň ze dvou aspektů. Jedním je vývoj správní, druhým pak územní. Vzhledem k tomu, že prvně jmenovanému bude později věnováno několik samostatných kapitol, nahlédneme nejprve v kostce na teritoriální vývoj *pražského souměstí* se zřetelem k širší spádové oblasti.

---

² Za všechny alespoň několik z nich:

Palacký, F., *Stručné dějiny Prahy*, Praha 1836

Prokeš, J., *Dějiny Prahy*, Praha 1948

kol. (redakce Janáček, J.), *Dějiny Prahy*, Nakladatelství politické literatury, Praha 1964

Janáček, J., *Malé dějiny Prahy*, Praha 1968

Dějiny Prahy v datech, Praha 1989

kol. (redakce Míka, Z.), *Dějiny Prahy v datech*, Mladá fronta, Praha 1999

kol. (redakce Vlk, J.), *Dějiny Prahy I., II.*, Paseka, Praha-Litomyšl 1997/1998.

Již v pravěku bylo území dnešní Prahy hojně osídleno³. Od nejstaršího paleolitu až po dobu stěhování národů prakticky neexistuje období, pro které bychom neměli alespoň jednu archeologicky doloženou lokalitu. Učiníme-li srovnání, dojdeme k jednoznačnému závěru, že mnohem hustší a bohatší zalidnění bylo po levém břehu řeky. Celkem je zde zdokumentováno přes tři sta situací, které nalézáme především na vyvýšených místech, tam, kde obyvatelé neohrožovala řeka, která měla tehdy ještě mnohem širší koryto a prudší spád než dnes. Nepřekvapí proto na první pohled paradoxní fakt, že nejméně dokladů pravěkého osídlení nacházíme podél vltavských břehů, tj. např. na Starém Městě, Malé Straně apod. Levý vltavský břeh mezi Zlíchovem a Petřínem, čili dnešní Smíchov, nebyl prakticky vůbec obydlený⁴. Naopak čím více se vzdalujeme od vody, počet nálezů stoupá. Většina z nich se vyskytuje dokonce v místech, která ještě před stoletím ani součástí Prahy nebyla. Také dnes se často jedná o okrajové čtvrti a v některých případech musíme překročit i hranice města. To jen potvrzuje fakt, že pojem *pražská kotlina* je v tomto kontextu nejhodněji zvoleným termínem. Jako město toto území ještě označit nemůžeme, neboť se nejednalo o souvislé a trvale obydlené pásmo. To s sebou přináší až středověk.

V nejstarších středověkých pramenech se setkáváme hned s několika označeními. Remešský kronikář Flooard používá kolem r. 950 pro středisko Venedů (Slovánů) pojmenování Proada či Praid. Ve zprávě židovského kupce a vyslance cordóbského chalífa Ibráhíma ibn-Jakúba (asi 965/966) se praví, že „... *Frágha* (či Brágha) ... je menší, než jsou města, a větší, než jsou vesnice“. Saský kronikář Widukind, mnich z Corvey, se krátce před r. 968 zmiňuje o „*Praze – hradu Čechů*“. O zhruba půldruhé století později píše ve své kronice Kosmas: „*hrad, jež vystavíte, nazvete Prahou*“. Tak či onak vše nasvědčuje tomu, že hrad dal název celému okolí. Pražský hrad či chcete-li Pražské hradiště, kam z Levého Hradce přesunul v osmé dekádě 9. století své sídlo první historicky doložený Přemyslovec kníže Bořivoj a kolem kterého se začalo formovat širší zázemí. Toto podhradí (suburbio) mělo podobu několika samostatných osad. Když v 10. století vzniklo o něco jižněji na protilehlém břehu druhé opevněné centrum – Vyšehrad, získává území mezi těmito dvěma aglomeracemi pojmenování jako „*inter urbes*“ (1105 poprvé u Kosmy), „*inter Pragam et Vissegrad*“ (falzum z 1. poloviny 13. století hlásící se do r. 1183), „*suburbium Pragense*“ (běžně užívané od poloviny 12. století), či „*Mezigrady*“ (hebrejské listiny ze 13. století). Oblast s asi deseti tisíci obyvateli měla ve 12. století rozlohu kolem 500 ha a patřily sem osady (villis) v dnešním prostoru hradčanském, malostranském, staroměstském, novoměstském i Petřské čtvrti: Ungelt, okrsek kolem kostela sv. Havla, Perštýn, Rybníček, Podskalí, Zderaz, Újezd sv. Martina, Poříčí, Rybáře, ves Opatovice, Obora, Trávník, Újezd a Nebovidy. Mimo tuto zónu pak ležely další osady, o jejichž existenci se dozvídáme poprvé ze zakládací listiny vyšehradské kapituly (falzum z 12. století hlásící se do r. 1088). Jedná se např. o Braník, Bubny, Butovice, Dejvice, Dubeč, Holyni, Chvaly, Jinonice, Komořany, Nusle, Vnoň, Vršovice, Záběhlice a dalších 80 vesnic nebo jejich částí. O něco později, ale ještě v době románské nacházíme zmínky o Nuslích, Vršovicích, kostelech na Zbraslavi, na Proseku, v Kyjích, Přední Kopanině, Dolních Chabrech, Stodůlkách, na Krušině (Pankrác), v Hostivaři a Řeporyjích. Mimo zmíněné lokality dlužno uvést v souvislosti s církví ještě dva další významné solitéry - Břevnov a Strahov. Míst, která by si zasloužila být zde uvedena, existovalo pochopitelně mnohem více, a to jak v dnešním historickém jádru města, tak v jeho tzv. agrárním zázemí⁵, ale pro přibližnou představu o podobě pražské aglomerace doby románské, tj. cca do počátku 13. století, tento hrubý nástin zcela postačuje.

³ K tomu nejnověji Lutovský, M., Smejtek, L. a kol., *Pravěká Praha*, Praha 2005.

⁴ Výjimku představuje oblast dnešního Smíchovského nádraží, probádaná ještě před vybudováním kolejiště amatérským archeologem Františkem Peterou Rohoznickým v 60. letech 19. století.

⁵ Akční rádius zhruba 25 km.

Na přelomu 12. a 13. století dochází k první územní revoluci. Právě nyní se totiž výrazně mění podoba pražské aglomerace. Až dosud jsme tohoto pojmu používali ve smyslu jakési soustavy osad, dvorů a dvorců, které tvořily do značné míry izolované hospodářské celky. S jejich rostoucím počtem a tím i zkracováním vzdáleností mezi nimi dochází ovšem stále častěji k potřebě, ba nutnosti vytváření vzájemných vazeb. Projevem této nutnosti jsou pak především nové komunikace - cesty, které, na rozdíl od těch nejstarších, nemají už tranzitní charakter, ale slouží především coby spojnice těchto míst. V dalším - předposledním - stadiu se aglomerační články vzájemně propojují, čímž osídlené území pomalu získává ráz města. Zpočátku zde sice chybí právní kodifikace a opevnění, ale pro následující vývoj je tato fáze klíčová. Z cest se stávají ulice.

Na nejvyšším správním stupínku doby románské a počínající doby gotické stojí faktické založení prvních dvou pražských měst, Starého a Menšího (dnešní Malé Strany). Vydejme se tedy cestou porovnání jejich vzniku. Staré Město pražské (původně Město Pražské, Civitas Pragensis, po založení Menšího Města Větší Město pražské, resp. Velké Město pražské) předcházelo roku 1257 založenému Novému Městu pod Hradem pražským (Nova civitas sub castro Pragensi, civitas suburbii castris Pragensis, později Menší Město pražské – Minor civitas Pragensis, Parva civitas, Kleine Stadt zu Prag, Wenige Stadt zu Prag) o více než dvě desetiletí⁶. Nemáme však o tom žádný právní doklad, žádnou zakládací listinu. V případě Menšího Města pražského se sice podobný dokument také nedochoval, ale bezpečně víme, že existoval. Důležitým atributem obou měst navenek byly hradby a pečeti. Zatímco kolem Starého Města vyrůstalo opevnění až po jeho založení, pod Hradem je nechal král-zakladatel vybudovat již čtyři léta předtím. Bylo to dáno i rozlohou obou lokalit. Na pravém břehu musely hradby ohraničit 140 ha a obepnout město v délce 3,5 km, na opačné straně stačilo „pohltnout“ 20 ha. Pokud jde o pečeť, tou starší se může paradoxně pochlubit Menší Město pražské (1257), i když jeho předchůdce na sebe také nedal dlouho čekat (1264). Oba útvary se také lišily svým právním systémem. Staré Město užívalo jihoněmecké právo, Menší Město magdeburské. Bylo to dáno národnostním složením nejvýznačnější sociální vrstvy – měšťanů (civis, cives). Majitelé nemovitostí kolem staroměstského tržiště byli především Němci přišedší z jihozápadních oblastí, zatímco patricijové z okolí dnešního Malostranského náměstí pocházeli ze severu. Pokus krále Přemysla Otakara II. o sjednocení právních soustav v roce 1269 (Otakarovské právo pražské) skončil nezdarem.

Prakticky od samého vzniku Starého Města pražského byla do jeho plochy zakomponována dvě do jisté míry samostatná „města“ – Havelské a Židovské. Město u kostela sv. Havla - Civitas circa S. Gallum – je poprvé v pramenech uváděno v roce 1265. Se staroměstskou jurisdikcí bylo však sloučeno ještě ve 13. století⁷. Oproti tomu Židovské Město, složené de facto ze dvou okrsků rozkládajících se zhruba na 9 ha, staroměstskému rychtáři vůbec nepodléhalo. Havelské i Židovské Město můžeme považovat za první pražské městské čtvrti.

Do nadcházejícího 14. století vstupovala tedy pražská města v počtu dvou. Významnější z nich – Staré Město – vyhlásili panovníci v letech 1325 a 1348 hlavou království. Roku 1338 se také konečně po nezdařeném pokusu z konce 13. století konstitovala staroměstská radnice. Ani Janu Lucemburskému se však nepodařilo prosadit do praxe unifikaci právních systémů, když dal 1341 sepsat vzorové právo městské. V té době už ale k pražské aglomeraci náležel další celek. Bylo jím roku 1333 vzniklé poddanské město Hradčany, podřízené purkrabímu Pražského hradu. Ve víru nadcházejících událostí tato skutečnost ustupuje poněkud do pozadí.

26. dubna 1348 položil Karel IV. základní kámen k budování čtvrtého a nejrozsáhlejšího pražského komplexu – Nového Města. Od Vyšehradu až na Poříč se tak propojily dosud izolované osady jako bylo Podskalí, Zde-

⁶ První písemná zmínka pochází z r. 1234.

⁷ 1287.

raz, Rybníček, Opatovice, Újezd sv. Martina, Chudobice či Jáma. Vznikl tak obrovský prostor 360 ha pro novou výstavbu, která byla v jádru ukončena již v 60. letech. Přitom je obdivuhodné, že asi 3,5 km pás hradeb kolem nového městského útvaru s celkem šesti hlavními branami vyrostl již během prvních dvou let jeho existence. Nové Město převzalo od svého pravobřežního souseda také modifikované jihoněmecké právo, zvané pražské (*ius civitatis Pragensis*). Nejstarší, nikoli první⁸, dochovaná pečeť pochází z roku 1356, radnice je zaznamenána k r. 1374.

Velkým přáním Karla IV. bylo, aby se obě města na pravém vltavském břehu v budoucnu sloučila. I když se mu tento sen vyplnil a k onomu sjednocení v roce 1367 skutečně došlo, musel bohužel panovník o deset let později v předposledním roce svého života přihlížet tomu, jak se tento komplex rozpadá. Přesto lze tuto kratičkou kapitolu v dějinách Prahy považovat za první záchvěv a předznamenání mnohem pozdějšího unifikačního procesu.

Na tomto místě je vhodné poukázat ještě na dvě územní zajímavosti, které, shodou okolností, souvisejí s obranou města ve druhé polovině 14. století. V první řadě je to praktické rozdělení Starého a Nového Města na osm čtvrtí: Týnskou, Linhartskou, Mikulášskou a Havelskou v obvodu staroměstském, Jindřišskou, Štěpánskou, Zderazskou a Petřskou v obvodu novoměstském. V případě královny žádosti o vojenskou pomoc byly k dispozici vždy dvě čtvrti z každého prostoru, přičemž obě dvojice se průběžně střídaly. Přeneseme-li se ve stejném čase na protější břeh, zaregistrujeme zde výrazné rozšíření plochy města. K tomu došlo v důsledku výstavby Hladové zdi (1358-60), která posunula hranice Menšího Města pražského v jižním směru, a nového opevnění hradčanského prostoru. Celková délka všech pražských hradeb postavených za Karla IV. se odhaduje na šest kilometrů.

Vliv pražských měst sahal samozřejmě i za hranice představované oním opevněním. Byla to zejména všudypřítomná církev, která vlastnila, jak už bylo výše uvedeno, řadu nemovitostí mimo pražská města. Jako typický reprezentant se nám tu opět vynořuje vysehradská kapitula, k jejímž statkům nově patřily např. Modřany či Roztyly. Z roku 1319 pochází také první zmínka o Královské oboře u vsi Ovence (dnešní Stromovka v Bubenči). A že „Pražanům“ na okolí svého města opravdu záleželo, dokumentuje příhoda z r. 1401, kdy toto zázemí bránili před míšeňskými oddíly tak, že raději zásobovali nepřátelská vojska potravinami a zbožím, než by dopustili jeho plnění. Jedním ze sídel Karlova nástupce Václava IV. se dokonce stal Nový hrad u Kunratic, ležící daleko za branami města. Je patrné, že přípražská oblast nabývala na významu.

15. století, do kterého jsme se byli právě přesunuli, neznamenal pro Prahu z územního pohledu žádný zásadní pokrok. A to více nabylo souměstí, zejména jeho pravobřežní články a samozřejmě pouze dočasně, na politickém významu. Začalo platit, že Praha je klíčem k ovládnutí českých zemí. Kdy jindy to bylo markantnější než za husitských bouří. Mezi obyvatelstvem pomalu ale jistě převládalo české etnikum. Na Novém Městě byla převaha česky hovořících měšťanů od počátku, ale pro Staré Město je zlomem až rok 1408, kdy byli na radnici dosazeni noví konšelé. Následné vydání kutnohorského dekretu přispělo k odchodu mnoha cizinců a mělo za následek rychlou proměnu Prahy z evropské metropole v provinční obec, resp. obce, jak bylo za husitství souměstí nazýváno. Charakter jednoty podtrhuje např. píseň Povstaň, povstaň veliké město pražské či program čtyři články pražské. K formálnímu spojení došlo v létě 1421, kdy Jan Želivský rozhodl o tom, že napříště budou Staré a Nové Město jedním celkem. Vznikl tak samosprávní základ Prahy, tzv. velká obec (*tota communitas*), která však neměla dlouhého trvání. To už ale politický vliv Prahy sahal hluboko do českých zemí. K pražskému městskému svazu se do r. 1424 hlásila města Český Brod, Kouřim, Nymburk, Kolín, Čáslav, Chrudim, Polička, Vysoké Mý-

---

⁸ Ta byla zničena za husitských bouří.

to, Jaroměř, Dvůr Králové, Litomyšl, Kutná Hora, Beroun, Mělník, Litoměřice, Chomutov, Kadaň, Bílina, Rokycany, Žatec, Slaný a Louny. O čtyři léta později se stal i tento svaz de facto minulostí. Sláva revolučního centra postupně upadala, počet obyvatel klesl na konci 20. let pod 30 tisíc⁹. Král se znovu vrátil na Pražský hrad až po sto letech – v r. 1485 to byl Vladislav Jagellonský. Ke konci 15. století se na východní části vysehradského prostoru konstituuje z původní osady Město hory Vyšehradu. Pro také už převážně české Menší Město pražské se vžilo označení Malá Strana.

Z míst v těsném sousedství vrcholně středověké Prahy, která vešla za husitských bouří do dějin, bychom mohli jmenovat alespoň Vítkovu horu (dnešní Žižkov – bitva 14. 7. 1920) a Špitálské pole (Karlín – mír 14. 9. 1424).

S renesancí přichází v 16. století do Prahy i zcela nový proud myšlenkový – humanismus, který mění dosud zaběhnutý středověký životní styl šlechty i měšťanů. Sešňěrovanost střídá užívání života, proti dogmatům se staví věda. Ferdinand I. rozšiřuje pro své potěšení Královskou oboru a od břevnovského kláštera kupuje pozemky západně od Prahy, kde staví letohrádek netradičního šesticípého půdorysu. Není zjednodušením, když prohlásíme, že je to právě tato doba, kdy poprvé výrazně stoupá význam pražského okolí. Mnohé z vesnic jsou v držení bohatých měšťanů, šlechty, církevních i jiných institucí i úředníků (jen pro ilustraci: univerzitě patřila Michle, Novému Městu Jesenice a Vestec, jeden ze staroměstských konšelů vlastnil Dolní Počernice¹⁰), patří jim pole, zahrady, louky, chmelnice, vinice, štěpnice i jiné zemědělské plochy¹¹ a nově se budují také tzv. příjezdové dvorce, které slouží především šlechtě k odpočinku po dlouhých cestách před příjezdem do Prahy¹². Zcela specifickým místem je pak tzv. parkán, tj. plocha mezi městskými hradbami, kde se obvykle nacházela smetiště a brlohy spodiny společnosti, ale někdy zde existovaly i malé zahrádky a viničky. Z našeho pohledu na opačné straně, tedy vnitř hradeb, dochází k paradoxní situaci. Město se nijak zvláště nerozšiřuje, přestože zde panuje velmi čilý stavební ruch. Důvodem byla série požárů, které Prahu v 16. století zachvátily a vyžádaly si přestavbu mnohých čtvrtí. Tvář Malé Strany se změnila k nepoznání – z gotických objektů nepřežil rok 1541 prakticky žádný. Pokud jde o politické změny, k roku 1505 se v souvislosti s bojem měst se šlechtou po vydání Vladislavského zřízení vážou bezvýsledná jednání o sjednocení Starého a Nového Města. Nepochybně největší porážku však přivodil městům coby stavu rok 1547, který omezil jejich váhu na zemském sněmu na jediný hlas. Naopak pozitivní změna čekala Hradčany, které získaly 1592 status královského města. Na přelomu století vzniká nedaleko odtud rázovitá čtvrť Nový svět.

Přestože rozsah pražských měst zůstává i po dvě následující století v jádru zachován, jednu viditelnou změnu, kterou s sebou barokní éra přináší, tu přece jen evidujeme. Téměř sto let, od konce čtvrtého desetiletí 17. století do 20. let věku příštího, probíhají opravy a modernizace městských hradeb. Prahu postupně obepne prstenec bastionů a kurtin, které spojí zděný val obezděný cihlovou plentou s bosovanými nárožními a pompézními branami¹³. O jak monumentální proměnu se jednalo, dokazují podnes dochované komplexy např. na Vyšehradě, Karlově, Petříně či Pohořelci. Patří sem pochopitelně i solitér Písecké brány z r. 1721 a mnoho dalších kratších či

⁹ Na konci 14. století to přitom bylo nejméně 40 tisíc.

¹⁰ Podobně byly v držení např. Běchovice, Strašnice nebo Kyje.

¹¹ Nejpříhodnější podmínky poskytoval jihozápad, vínu se dařilo v oblasti Smíchova, Hlubočep, Zlíchova a Košíř, ale také na svazích Královských Vinohrad, Žižkova, Střešovic, Dejvic a Nuslí.

¹² Např. Rožmberkové měli takový dvorec v Nové Libni.

¹³ K hlavním patřily Újezdská (Kartouzská), Strahovská, Pohořelecká, Písecká (Bruska, Karlova), Poříčská (Špitálská), Nová (Horská, Vídeňská), Koňská, Sviňská (Slepá), Žitná, Táborská a Leopoldova.

delších úseků převážně tam, kde terén netvoří rovinu. Později vyrostla opevnění také na vyvýšených místech mimo pražské souměstí. Příkladem mohou být Žižkov, Šibeniční vrch, Letná, Andělka nebo Bílá hora.

Barokní období je také oproti dřívějším časům mnohem bohatší na informace z periferie. Na počátku 17. století zakládá finančně slabé židovské obyvatelstvo jakési předměstí v Libni. Všechna pražská města situují do oblastí daleko za hradbami své morové hřbitovy – Staré Město na Olšany, Nové na Žižkov a Malá Strana do Košíř. Ujímá se móda celodenních výletů do pražského okolí, tzv. landpartii, nejoblíbenějšími místy jsou Fidlovačka v Nuslích, Slamník v Bubenči, Šárka, Prokopské údolí, Krčský a Čimelický háj, obory Stromovka a Hvězda. Svou roli hrají i náboženské poutě. V Karlíně vzniká nádherná zahrada zvaná Růžodol. Kromě usedlostí jako jsou Fišerka, Bertramka, Hanspaulka, Šmukýřka, Jenerálka, Kneislovka, Kajetánka, Pernikářka, Klamovka, Sautoška a další se staví i honosnější sídla – zámky v Tróji, Kolodějích, ve Vиноři, Hostivicích nebo slavná Dientzenhoferova vila Portheimka na Smíchově. Ke stejnému jménu se váže také stavba Invalidovny na Špitálském poli ve 30. letech 18. století. Krátce poté, ve čtyřicátých a padesátých letech, dochází v důsledku válečných událostí k postupnému zániku vinic v Dejvicích, Bubenči, Holešovicích, Bubnech a Karlíně, už tak dost poničených za třicetileté války¹⁴. Ani bitvy u Štěrbohol, Malešic (obojí v držení Nového Města) a Hrdlořez na rozvoji těchto lokalit příliš nepřidaly, nemluvě o jednotlivých dělostřeleckých bateriích, které se nacházely na Vítkově, Pankráci, Mrázovce, Andělce a dalších místech. Za přínos lze snad považovat jen vybudování silnice ze Smíchova na Zbraslav, vylámané francouzskými ženisty ve skalnatém břehu Vltavy. Majetky pražských měst se dále rozšiřovaly – Starému Městu nově patřily např. Libeň, Holešovice, Kobylisy, Vysočany a Dolní Chabry. Roku 1620 přešlo Nové město hory Vyšehradu do držby Nového Města pražského. Do let 1687-1756 spadá boj Malé Strany o unii s Hradčany, které byly na zemském sněmu konečně zrovnoprávněny až privilegiem Marie Terezie.

Po provedené územní reformě se v polovině 18. století stává Praha, s 59 tisíci obyvateli čtvrté nejlidnatější město v monarchii, sídlem kraje kouřimského, který zasahoval z východu až na Vyšehrad a pojal tak mnoho příměstských obcí, a o něco později také rakovnického a berounského. Pražská města – Staré, Nové a Malá Strana vytvářejí samostatné správní jednotky na úrovni krajů v čele s městskými hejtmany.

Za nejdůležitější událost v dějinách Prahy 18. století je všeobecně považováno již v úvodu zmíněné roku 1784 skutečně sloučení pražských měst. Předcházela mu reforma soudnictví, která zlikvidovala mnohé správní instituce zavedené již ve středověku, jako byl šesti-, osmi- a desetipanský úřad. 10. července 1783 byl zrušen dokonce i úřad královského rychtáře. Dvorský dekret nařizující spojení Hradčan s Malou Stranou, Starým a Novým Městem, vydal Josef II. 2. června 1783 a narazil na nemalé protesty měšťanů. I přes ně však byla dalším dekretem, tentokrát z 2. února 1784, avizovaná reforma provedena. Vlastní správu si tak zachovalo jen Židovské Město a Vyšehrad. Jednotná hospodářská, politická i soudní správa nového městského celku spadala od dubna t. r. do kompetence magistrátu, který, jak se záhy ukázalo, se stal jen poslušným vykonavatelem příkazů shora.

Takřka současně se vznikem „první“ Prahy přichází i tzv. průmyslová revoluce. Dokud rozsáhlé oblasti vně pražských hradeb¹⁵ plnily funkci zemědělského zázemí, jakési potravinové zásobárny, byl jejich rozvoj prakticky nulový. S příchodem industrializace dochází doslova k rozkvětu těchto území. Ukázala se totiž jako ideální pro výstavbu nových manufaktur a továren, pro které v samotném městě buď již nebylo místo nebo by jejich provoz Pražany obtěžoval. Jako houby po dešti vyrůstají kartounky, porcelánky, strojírní, v nichž pracují ná-

¹⁴ Mimořádně: v době největšího ohrožení Prahy r. 1631 zasedají městské rady opět k společnému jednání.

¹⁵ Na počátku 19. století bylo možné pražské hradby obejít za 4 hodiny, cesta napříč městem trvala hodinu.

mezdní dělníci, nová vrstva zde žijících převážně česky hovořících obyvatel. V Libni, Vysočanech a Hloubětíně se doluje kamenné uhlí, v Braníku vápenec, v Karlíně, na Smíchově a v Holešovicích se zakládají textilní manufaktury a strojírny, v odlehlejších oblastech jako Zbraslav či Malá Chuchle, vznikají cukrovary, v Bubenči papírny. Mohutný boom zaznamenáváme v budování infrastruktury, která stále více propojuje město s bližším i vzdálenějším okolím. Renesanční kanalizaci pomalu nahrazuje nová, na osvětlení má čím dál větší podíl plyn dodávaný z Karlínské plynárny. Zavádí se síť státních silnic, která v první fázi spojí Prahu se Zbraslaví, Dobříší, Strakoncem, Plzní, Libercem, Mělníkem, Slaným a Karlovými Vary. Mezi Kladnem a Prahou funguje od r. 1830 první koněspřežka. Když 20. srpna 1845 přijíždí z Olomouce na nádraží Rakouské státní dráhy (dnes Masurekovo) první lokomotiva, poskytuje už přes dvě desetiletí v karlínském přístavu své služby Pražská společnost pro plavbu loďmi plachtovními. Ulice Prahy jsou dlážděny kamenem pocházejícím z Dobřichovic.

V roce 1817 je na území zvaném Špitálsko oficiálně založeno první pražské předměstí. Pojmenováno je podle manželky Františka I. Karoliny Augusty – Karlín. Od Poříčské brány tudy vede „císařská silnice“, dnešní Sokolovská třída. Zdejší centrální náměstí proslavil zejména zájezdní hostinec U města Hamburku. Další výletní restaurace u Prahy bychom našli třeba na Cibulce, Mlynářce, v Chuchli, Tróji nebo Šárce. Nad údolím Šáreckého potoka se konala r. 1772 první matějská pouť. O Velikonocích se chodilo na Slamník (Štřozok) do Bubenče a Královské obory, fidlovačka, která se konala až do první světové války v Nuslích, zanikla až v 50. letech 20. století. Z poutí za hranice města bychom mohli jmenovat ještě např. svatomarkétskou či svatopropokskou. Libeň zažila velkou slávu r. 1792, kdy tady nejvyšší pražský purkrabí přivítal před korunovací Leopolda II. V Královské oboře se v roce 1811 konala oslava vítězné bitvy u Aspern. Zatímco na mnohých místech byly zakládány nové sady (Vinohrady, Stromovka, Bubeneč, Petřín, Chotkovy, mezi Svatoštěpánskou branou a Poříčím), jinde, např. na Smíchově, zeleň a letohrádky ubývají.

Z demografického hlediska procházela Praha v klasicistním období ve srovnání se zbytkem českých zemí obdobím stagnace. Počet obyvatel příliš nenarůstal, pokud ano, tak jedině díky imigraci; bylo to dáno především několika vlnami epidemií tyfu, tuberkulózou, neštovicemi, cholerou a spalničkami. Hranice 100 tisíc obyvatel byla překročena až krátce před polovinou 19. století.

Rok 1850 bychom mohli označit za symbolický mezník, kterým Praha vstupuje do vývojové fáze, v níž se z provinčního města stává velkoměstem. Při reorganizaci politické správy vzniká hned na počátku roku nový pražský kraj¹⁶. Díky obrovskému rozmachu techniky a dopravy se zrychluje i tempo růstu počtu obyvatel, i když velmi nerovnoměrně. Příměstské obce vytvářejí s Prahou de facto jednotný územní celek přesto, že administrativní hranice zůstávají. Hradby pomalu ztrácejí svou funkčnost, na mnoha místech vznikají průlomy, ale ještě pouhá dvě desetiletí před definitivním bouráním se přistupuje k přestavování bran, rekonstrukcím a četným zesílením. Po prusko-rakouské válce 1866 je však jejich osud zpečetěn. Císař František Josef I. tehdy vyslovuje svůj souhlas s demolicí a pražská obec musí postupně vykoupit pozemky, na nichž opevnění stojí, od vojenské správy. První etapa bourání je zahájena v roce 1874 v oblasti kolem Poříčské a Koňské brány, poslední destrukce novoměstských hradeb se datuje k r. 1895. Na Malé Straně k tak razantním zásahům nedochází - týká se to vlastně jen Újezdské a Strahovské brány – zde se jedná především o zasypávání příkopů. Vyšehradu a Karlovu se tyto práce dokonce zcela vyhnou. Nejdéle odolává opevnění severně od Pražského hradu, které se likviduje až ve 20. letech 20. století. Mezi Prahou a jejími předměstími postupně přibývají komunikační vazby. Nové mosty

---

¹⁶ K 8 okresům pražského kraje patřily: smíchovský, karlínský, hořovický, rakovnický, slánský, jílovský, mělnický, příbramský.

přes Vltavu umožní záhy přímé dopravní spojení, ať už koněspřežkou či vlakem. Tramvajová trať je zavedena nejprve na Smíchov a do Karlína, později také na Žižkov, Královské Vinohrady, do Holešovic a Obory. Infrastruktura příměstských obcí se také stále více vyrovnává té pražské. Kryté tržnice se stavějí jak na Starém Městě, tak na Vinohradech či Smíchově. Zvyšuje se hustota zalidnění i zastavení prostoru. V 80. letech 19. století je již téměř maximálně zastavěná plocha Žižkova, Karlín čeká podobný stav počátkem 20. století. Smíchov se svými 15 tisíci obyvateli byl na vrcholu žebříčku lidnatosti již o něco dříve, roku 1869. Obyvatel přibývá i ve vzdálenější Libni, ve Vysočanech a Hloubětíně, Vršovicích, Nuslích, Košířích, Dejvicích a Bubenči. Pozadu nezůstávají ani Královské Vinohrady a Holešovice-Bubny. Oproti tomu v tzv. vnitřní Praze zaznamenáváme od 70. let určitý úbytek obyvatelstva, a to především v důsledku přeměny mnohých „bytových“ prostor v kanceláře a sídla podniků. Negativní vliv měla i od 90. let prováděná asanace Židovského Města – rozšiřování ulic a bourání domů vyhnalo z této čtvrtě mnoho lidí¹⁷. Největší úbytek nastal v oblasti Podskalí, kde byla zbourána Svatováclavská trestnice a domy poblíž Palackého mostu. Pokud jde o rozšiřování zástavby, to se týkalo zejména tzv. horního Nového Města, kde do konce století vznikla také dvě nová náměstí.

Je pochopitelné, že při tak prudkém tempu rozvoje příměstských oblastí Prahy a jejich postupném prolínání, ba téměř prorůstání s městským celkem muselo dříve či později dojít k procesu, kdy se tyto čtvrtě rozhodly vychýlit se z dráhy své samostatnosti a vydat se cestou sloučení se svým velkým sousedem. První pokus o sjednocení se datuje již k r. 1849, kdy podle návrhu pražského obecního řádu měla s městem srůst předměstí Karlín a Smíchov. Obě obce však odmítly a neuskutečnilo se ani přičlenění Vyšehradu, který akci sám inicioval svou žádostí. A tak se tehdy podařilo spojit s Prahou jen židovskou enklávu Josefov.

Druhé kolo se odehrálo až v 80. letech. Královské Vinohrady, které vznikly sloučením několika viničních usedlostí za novoměstskými hradbami roku 1849 a jež svůj přídomek získaly až 7. ledna 1867¹⁸, tehdy podaly na pražský magistrát žádost o zavedení plynu a vody. Záhy je následovaly i další obce – Smíchov, Karlín, Žižkov a Holešovice-Bubny, ale poté, co si Praha jako podmínku stanovila připojení těchto obcí, většina z nich ze svého požadavku ustoupila. Důvodem byla snaha zachovat si co možná nejvyšší míru samostatnosti v rozhodování ve finančních záležitostech, konkrétně ve schvalování výše činžovní a potravní daně¹⁹. Nakonec se s Prahou sloučily r. 1884 jen Holešovice-Bubny, které předcházely o rok dříve Vyšehrad.

K novým jednáním se přistoupilo až v závěru století. Karlín, Žižkov, Královské Vinohrady i Smíchov sice projevíly přání podílet se na vytvoření „Velké Prahy“, ale současně chtěly, aby se formálně jednalo jen o jakési volné sdružení, ve kterém by jednotliví účastníci participovali na společném provádění větších projektů a zachovali si přitom určitou autonomii. Ani tato cesta nevedla k úspěšnému cíli. Úlohu prostředníka převzal zemský výbor. Koalice čtyř obcí se ovšem brzy rozpadla, a tak reálné výsledky byly vidět někde zcela jinde - roku 1901 se Praze podařilo připojit Libeň. Z původních 800 ha se vyšplhala rozloha Prahy až k 2000 ha, tzn., že nové obce Holešovice-Bubny a Libeň nyní tvořily celých 60 % její plochy. Na počátku 20. století mělo město už tři čtvrtě milionu obyvatel. Do roku 1907 čekaly na své připojení ještě Bubeneč, Dejvice, Podolí a Střešovice, rok nato přišly na řadu Braník a Nusle. Ani jeden z těchto aktů však nemohl být schválen zemským sněmem. O sloučení s Prahou rozhodli konečně v letech 1910/11 obecní starší na Smíchově, na Žižkově a v dalších 7 obcích, ale de-

¹⁷ Týkalo se to 36,5 ha, tj. 600 domů, s asanací bylo započato v listopadu 1895, rum ze zbořených staveb byl převážně na Maniny k zasypaní záplavového území, obyvatelé vystěhováni do nouzových kolonií na periferii.

¹⁸ V 70. letech bylo území Královských Vinohrad rozděleno na 2 katastrální obce a r. 1877 získaly Vinohrady II pojmenování Žižkov.

¹⁹ Tento motiv, jak později uvidíme, je klíčový i při slučování, resp. rozlučování obcí obecně.

finitivní slovo měla okresní zastupitelstva. Tohoto souhlasu se podařilo dosáhnout do první světové války jen na Žižkově. K realizaci těchto plánů však už v doživajícím Rakousko-Uhersku nedošlo.

Vše se dalo do pohybu takřka vzápětí po vzniku samostatného československého státu. Rázem odpadají výmluvy obcí na „hospodářské a národní překážky“ a hned v listopadu 1918 čtveřice nejsilnějších ve složení Královské Vinohrady, Karlín, Smíchov a Žižkov schvaluje při společné schůzi na Vinohradech své sloučení s Velkou Prahou. Návrh podporuje i Národní shromáždění a podobnou iniciativu vyvíjí také mnoho dalších obcí. 6. ledna 1920 jsou vydány tři slučovací zákony a jmenována šedesátičlenná ústřední správní komise v čele s budoucím pražským primátorem Karlem Baxou, jejímž úkolem je navrhovanou unifikaci provést. Komise je brzy rozšířena na sto členů a od 1. ledna 1922, kdy Velká Praha oficiálně vzniká, nese už název ústřední zastupitelstvo²⁰. Nový městský celek čítá nyní 45 obcí, k 8 současným přibývá 37 nových, z toho 8 z okresu karlínského, 14 smíchovského, 10 královsko-vinohradského, 4 žižkovského a 1 zbraslavského. Velká Praha je vládním nařízením č. 7 z 11. ledna 1923 rozdělena do 19 obvodů očíslovaných římskými číslicemi:

- I. Staré Město
- II. Nové Město
- III. Malá Strana
- IV. Hradčany
- V. Josefov
- VI. Vyšehrad
- VII. Holešovice-Bubny
- VIII. Libeň, Střížkov, Kobylisy, Trója, Bohnice
- IX. Vysočany, Prosek, Hloubětín
- X. Karlín
- XI. Žižkov, Hrdlořezy, Malešice
- XII. Královské Vinohrady
- XIII. Vršovice, Záběhllice, Hostivař (bez osad Milíčov a Háje), Strašnice
- XIV. Nusle, Michle, Krč
- XV. Podolí, Braník, Hodkovičky a část Modřan zvaná Zátíší (viz Případ jedenáctý)
- XVI. Smíchov, Radlice, Hlubočepy, Malá Chuchle
- XVII. Košíře, Motol, Jinonice
- XVIII. Břevnov, Střešovice, Liboc
- XIX. Dejvice, Bubeneč, Sedlec, Vokovice, Veleslavín.

Dále se v tomto nařízení praví, že je „současně schváleno rozdělení Prahy na obvody pro volbu místních výborů tím způsobem, že pro části I.-VII. má se voliti jediný společný místní výbor, kdežto části VIII.-XIX. budou tvořiti každá pro sebe obvod pro volbu místního výboru. Rozdělení území hlavního města Prahy na obvody pro účely správy státní všech odvětví zůstane až do další úpravy nedotčeno.“ K této úpravě dojde až v roce 1947.

Dlužno dodat, že hospodářské možnosti nově připojených obcí se případ od případu velmi lišily a trvalo dlouho, než se jejich úroveň vyrovnala. Na jedné straně tu byly velké průmyslové zóny, na opačném pólu stály oblasti vysloveně zemědělského charakteru. Proto byla již roku 1920 zřízena nová instituce – Státní regulační komise²¹, jejímž posláním bylo navrhnout urbanistická řešení „šitá na míru“ jednotlivým částem nové Prahy. Budují se nábřeží, pokračuje se v tradici stavění velkých nájemních domů a mnohde vznikají nové vilové čtvrtě. Hlavní město Československé republiky se vyrovnává ostatním metropolím ve středoevropském prostoru.

***

Vstupem do 20. let posledního století 2. tisíciletí jsme se rázem ocitli v době, do které spadá hlavní těžiště této práce. Proto se musíme na tomto místě od dalšího výkladu o územním vývoji Prahy odpoutat a přesunout se

²⁰ Jedná se o provizorium do voleb plánovaných na 16. a 23. září 1923.

²¹ Komise byla jmenována přímo vládou, vždy na 3 roky, z odborníků a ze zástupců města. Prvním předsedou byl arch. J. Sakař, po něm od r. 1924 až do zániku komise v r. 1939 ing. E. Mölzer.

na půdu obcí, jejichž osudy budeme sledovat. Než se však na tuto cestu vydáme, zbývá ozřejmit důvody, pro které byly předcházející řádky napsány.

Jak tedy územní vývoj Prahy souvisí se slučováním, rozlučováním či změnami hranic obcí okresu smíchovského? Na první pohled nijak výrazně. Mohlo by se zdát, že všechno, co se zde odehraje, má se samotným hlavním městem jen pramalou spojitost. Protože se ale z dnešního hlediska jedná o časově poměrně vzdálené období, nesmíme opomíjet ani to, co se odehrálo od zániku smíchovského okresu v r. 1927 až do současnosti. A zde je klíč – právě ve srovnání územního vývoje Prahy od středověku po 20. léta 20. století s dobou pozdější. Byli jsme svědky postupného propojování malých osad v městské celky, sloučení těchto měst, bourání hradeb, které dlouhá staletí znemožňovaly plošné rozšiřování, bouřlivého rozvoje jednotlivých předměstí a jejich konečného přičlenění k městskému jádru. Viděli jsme, jak prohlubující se industrializace posouvá zemědělské zázemí města stále více od jeho pomyslného středu. Vzhledem k tomu, že šlo pouze o velmi hrubý nástin, jehož účelem bylo v hlavních rysech shrnout nejdůležitější vývojové trendy, nemohla být ani zdaleka věnována pozornost všem lokalitám, byť by si to mnohé z nich jistě právem zasloužily, neboť nejstarší zmínky o nich pocházejí obvykle již ze středověku. Ale i přes tento nedostatek máme nyní alespoň přibližnou představu o procesu rozšiřování městského útvaru v pražské kotlině do podoby, v níž se nacházel roku 1922. Tento letopočet se nám však zároveň stává výchozím bodem, odkud můžeme začít sledovat další proměny pražského regionu v čase a díky tomu činit srovnání. A právě tato srovnání se úzce týkají i obcí někdejšího politického okresu smíchovského, o kterých bude posléze řeč. Není je tedy možné vytrhnout z určitých vazeb, jež je k Praze pojí, a nezasadit jejich „bytí“ do širšího teritoriálního i historického rámce představovaného pražskou aglomerací. Avšak nepředbíhejme. Dříve než se budeme moci pustit do úvah o těchto souvislostech, čeká nás dlouhé putování napříč obcemi smíchovského okresu.

Dvojkolejnost veřejné správy aneb samospráva a státní správa

Státní moc má bez ohledu na to, kdo je jejím vykonavatelem, trojí povahu: zákonodárnou, soudní a výkonnou. Moc výkonnou můžeme chápat buď v širším smyslu jako moc vládní, která je svěřena orgánům řídicím stát (za Rakouska císaři, v demokratické republice prezidentu a vládě), nebo v užším smyslu jako moc správní. Tuto moc správní vykonává moderní stát jednak vlastními státními úřady, jednak samosprávnými svazky, které působí v oborech jim vyhrazených pod státním dozorem. Mluvíme tudíž o státní správě a samosprávě. Státní správu vykonávají ústřední státní úřady pro určité obory (ministerstva a samostatné odborové úřady) a nižší správní úřady, ať už všeobecné nebo odborné. Ke klíčovým vládním resortům patří Ministerstvo vnitra. Za První republiky (do r. 1928) mu podléhaly podle zákona o organizaci politické správy č. 126 z roku 1920 všeobecné úřady správní, totiž okresní správy politické, zemské správy politické (mimo ně navíc stojí magistráty měst se zvláštním statutem - např. v Praze, Brně, Olomouci, Opavě) a zvláštní státní policejní úřady.

Samosprávou rozumíme pak tu část veřejné správy, která je vyhrazena určitým veřejným svazkům (korporacím), které jsou pod státním dozorem oprávněny, ba povinny pečovat o určité veřejné zájmy. Tato samospráva se rozděluje na: 1) samosprávu územní, vztahuje-li se veřejná moc takového svazku na všechny osoby a předměty v určitém správním obvodu (sem patří ve zmiňovaném období obce, okresy a země) a 2) samosprávu zájmovou, týká-li se veřejná moc svazku pouze určitých skupin obyvatelstva, zejména příslušníků určitého povolání (zemědělské rady, obchodní a živnostenské komory, komory lékařské apod.). Složení a působnost samosprávných svazků byly upraveny zvláštními zákony (§ 91. ústavní listiny RČS).

Obec aneb nejnižší článek územní samosprávy?

Přestože pojem *obec* - polis - je znám již ze starověkého Řecka, jeho dnešní význam pochází až doby těsně před polovinou 19. století²².

Základním článkem územní samosprávy je od zániku patrimoniální soustavy v r. 1848 *místní* (též politická) obec²³. Právní úprava této obce byla poprvé obsažena v prozatímním obecním zákoně z roku 1849²⁴, na který navázaly další zákony o obecním zřízení, obecní řády pro význačná města (tzv. statuty měst), dále zákony o volebním řádu do obcí²⁵, zákony o finančním hospodaření obcí a jiné. Místní obec je podle těchto zákonů samosprávný svazek, kterému je přiznána v určitém území určitá veřejná moc nad osobami a věcmi zde se nalézajícími. Složky místní obce tedy tvoří obecní území, osoby na tomto území a veřejná moc. Pokud jde o tuto moc, její povaha vyplývá z dvojího postavení obce. Rozlišujeme proto jednak *samostatnou* (přirozenou) moc, jednak tzv. *moc přenesenou*. „V oboru samostatné působnosti přísluší obci právo na tuto část veřejné správy v mezích zákona, takže dozorčí zákrok je velmi omezen, a obec může se bránit proti neoprávněným příkazům a zásahům i státních úřadů do této své oblasti, kdežto při přenesené působnosti musí obec, vystupující pouze jako orgán pověřený určitou pravomocí v oboru státní správy, uposlechnouti rozkazů a pokynů příslušných státních úřadů a vláda může dáti spravovati věci této přenesené působnosti obecní zcela nebo z části svými orgány a na své útraty“²⁶. Do samostatné působnosti náleží to, na čem „se obec sama může volně ustanovovati a dle toho nařizovati a opatření činiti, obsahuje v sobě vůbec vše to, co se dotýče předem a nejprve prospěchu obce a může býti opatřeno a provedeno v mezích jejich vlastními silami“²⁷. Konkrétně se jedná o:

1. spravování obecního jmění (i osady)
2. zajišťování bezpečnosti osob a jmění movitého i nemovitého, polní policie
3. péče o komunikace
4. dohled nad tržními záležitostmi
5. zdravotní policie (s tím souvisí čistota obce, pitná voda, kanalizace, hřbitovy, prohlídky dobytku a masa)
6. čelední policie
7. mravnostní policie
8. péče o chudé a s tím související ústavy a fondy
9. stavební policie, požární policie
10. správa středních a obecních škol
11. urovnávání sporů v obci
12. dražby movitých věcí

Trochu zjednodušeně lze říci, že do sféry přenesené působnosti náleží vše ostatní. Jedná se o tak rozsáhlou oblast, že není téměř možné ji v celé šíři obsáhnout. V zásadě jsou zde obce podřízeny rozhodnutím ministerstev

²² Následující řádky budou popisovat situaci v té právní úpravě, která platila v letech 1919-1928.

²³ Tato obec může být podle svého právního rázu buď městem, městysem nebo vesnicí. Povýšit vesnici na městys nebo městys na město bylo možné jen usnesením vlády ČSR, pokud pro to byly dány určité předpoklady rozvoje společenského, správního, hospodářského a osvětového dotyčné obce.

²⁴ Císařský patent z 17. 3. 1849 č. 170 ř. z., tzv. Stadionovo obecní zřízení: „*Základem svobodného státu je svobodná obec.*“.

²⁵ Jedná se o tyto: císařský patent z 27. 4. 1859 č. 58 ř. z. (nenabyl účinnosti kromě předpisů o právu domovském), zákon z 5. 3. 1862 č. 18 ř. z. (základní pravidla pro uspořádání obecních záležitostí) + zemské zákony s obecními zřízeními (řády) a řády volebními, tj. v Čechách zákon z 16. 4. 1864 č. 7 z. z. českého (mimo Prahu a Liberec), zákon o řádu volení v obcích z 31. 1. 1919 č. 75 Sb. a na něj navazující (stálé voličské seznamy apod.) a konečně zákon ze 7. 2. 1919 č. 76 Sb. z. a n., kterým se změnila a doplňovala některá ustanovení dosavadních obecních zřízení (tzv. novela k obecním zřízením – zaváděla především povinnost ustanovit v každé obci finanční komisi).

²⁶ Flögel, J., Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře, Praha 1931, str. 29.

²⁷ Tamtéž.

(po 1. světové válce jsou to zejména tyto resorty: vnitro, národní obrana, zdravotnictví, zemědělství, obchod, sociální péče, finance, školství a národní osvěta, železnice, soudy).

Z toho, co bylo řečeno o samostatné působnosti obce, je zřejmé, jaká moc a jak rozsáhlé úkoly jsou jí svěřeny. Proto velmi záleží na dvou činitelích, a sice zda má ta či ona obec vždy dostatek finančních prostředků potřebných pro plnění těchto úkolů a zároveň zda orgány, jež byly důvěrou občanstva ve volbách povolány obec spravovat, vykonávají tuto činnost svědomitě, poctivě a především v souladu s obecními zájmy. Tyto orgány se rozdělují na řádné (pravidelné) a mimořádné. K řádným patří obecní zastupitelstvo²⁸, rada²⁹, starosta, jeho náměstek³⁰, komise³¹, trestní senát³², úředníci a zřizenci, k mimořádným starostovi pomocníci (podle § 54. obecního zřízení českého), zástupci obce (podle § 101. obecního zřízení českého), nucený správce obecního lesa a zvláště vládní komisař nebo obecní správní komise zřízená pro přechodnou dobu poté, co bylo rozpuštěno obecní zastupitelstvo³³.

Dozor nad samostatnou působností obce mají okresní správní komise, nad přenesenou okresní správy politické³⁴.

Z předešlého výkladu tedy vyplývá, že místní obec má dvojitý postavení ve veřejné správě, neboť je veřejným svazkem s úřední a finanční pravomocí nad osobami v jejím obvodu a současně nejnižším úřadem správním, který podléhá nejen dozoru státnímu, ale i dozoru vyšších svazků územní samosprávy (okresu a země). Z toho plynou také dva hlavní úkoly obcí: „budovati dolů, tj. pečovati o klidný hospodářský a kulturní vývoj a pokrok svého obyvatelstva, a budovati vzhůru, tj. spojovati své síly a prostředky k rozkvětu a zabezpečení státu“³⁵.

Kromě obce místní (politické) mluvíme také o obci *katastrální*, která je územím vyměřeným pro ukládání pozemkové daně a pro kterou novější zákony užívají názvu katastrální území, dále o obci *školní*, kterou tvoří obec přiškolené k určité obecné škole a kterou zastupuje místní školní rada jako orgán této zvláštní školní obce, o obci *farní*, která zahrnuje podle zákona č. 50/1874 ř. z. všechny věřící římsko-katolického vyznání v obvodu jedné farnosti, ale také např. o obci *zdravotní* a *chudinské*.

Provizorní obecní zákon z roku 1849, o kterém byla zmínka výše, ustanovil, že místní obci je zpravidla obec katastrální, vyměřená jako samostatný celek, pokud již ve skutečnosti netvořilo několik katastrálních obcí jednu samostatnou obec. Tyto katastrální obce byly však při dřívějším zakládání katastrálních map pro novou soustavu pozemkové daně podle patentu z 23. 12. 1817 tvořeny tak, že pro každou osadu byla založena katastrální mapa, ale osady nedosahující 500 jiter rozlohy byly slučovány v jednu katastrální obec, aby se ulehčilo vyměřování a vytvořily větší pozemkové celky. Tím došlo k tomu, že základem obcí se staly obvody vyměřené pro účely pozemkové daně a nikoliv obvody, které vznikly vývojem jako místní osídlovací jednotky (vesnice, osady). Proto

²⁸ Obecní zastupitelstvo, dříve obecní výbor, je orgán s usnášecí a dozorčí pravomocí (např. schvaluje rozpočet), jeho 9-60 členů (podle velikosti obce) je voleno na 3 roky. Nepřítomní členové jsou při jednáních zastoupeni náhradníky.

²⁹ Obecní rada čili představenstvo je výkonný, tudíž primární orgán obce složený ze starosty a alespoň dvou radních, maximálně však v počtu 1/3 obecního zastupitelstva.

³⁰ Starosta i náměstek jsou voleni obecním zastupitelstvem (pokud má toto více než 24 členů, volí se náměstkové dva), starosta je ve funkci potvrzován státem.

³¹ Některé komise byly fakultativní, k obligatorním patřila zejména finanční komise, volená napůl obecním zastupitelstvem a okresní správou politickou.

³² Součástí přenesené působnosti obce je také trestní pravomoc, kterou vykonává obecní rada coby obecní trestní senát.

³³ Týká se právě slučování a rozlučování obcí.

³⁴ Viz následující kapitola.

³⁵ Viz pozn. ²⁴.

zahrnovaly prvorepublikové obce nezřídka dvě i více *osad*, které se často chtěly ze svazku takové obce odloučit a osamostatnit.

Tím se dostáváme k problematice, která se úzce týká předmětu této práce. Totiž: i když se na nejnižším stupni územní samosprávy nachází obec, existuje tu ještě menší, avšak nezanedbatelný element, který hraje při slučování, rozlučování a změnách hranic obcí důležitou roli – osada. V obecním zřízení pro Čechy (zákon č. 7/1864 z. z.) se v kapitole 8 nacházejí ustanovení o zastupitelstvu osad, které mají zvláštní jmění³⁶. Ale co vlastně taková osada vůbec je? Není to jen svazek určitých osob, nýbrž specifické územní seskupení, které zahrnuje osoby i věci podobně jako obec, ale je tvořeno zpravidla pouze místní skupinou usedlostí s jednotným názvem a číslováním. Toto území je také často tvořeno pozemky samot, pro jejichž příslušnost k osadě jsou rozhodující fakta, jako např. zda ona samota platila k úhradě nákladů na osadní majetek či byla účastna jejich příjmů. Spory o ohraničení osad pak rozhodují nadřazené okresní a zemské správy politické³⁷. Taková osada která má své zvláštní jmění, je územní korporací s vlastní osobností v právu soukromém i veřejném, je předmětem právních vztahů, práv i závazků, je způsobilou k právním činům, může zakládat, měnit a rušit práva a závazky a je i procesní stranou v řízení soudním, správním a finančním. Osada má svůj úřední název (popř. i znak a pečeť) a může existovat ve formě města, městyse nebo vesnice. Stejně jako u obce rozlišujeme i u osady působnost samostatnou a přenesenou. K té prvně jmenované náleží spravování a nakládání s osadním jměním a správa místních ústavů, naopak závislost na větším celku, tedy obci, se projevuje v záležitostech policejních (nejen bezpečnostní, ale i silniční a cestní, čelední, stavební a mravnostní), dále pokud jde např. o chudinství, školství nebo pořádání dražeb. Výkonem samostatné působnosti může být pověřeno buď *místní* nebo *osadní* zastupitelstvo, které je však na rozdíl od obce dobrovolnou institucí (povolení vydává okresní správa politická), dále rada, starosta, náměstkové a komise (zejména finanční). Nad hospodařením osady dozírá okresní správní komise, nad ostatními orgány obecní zastupitelstvo a okresní správa politická.

Nad samostatnou působností obcí aneb samospráva okresní a zemská

Od vzniku 1. republiky docházelo k postupnému oklešťování práv územní samosprávy. Zatímco obci se tento proces dotkl zdaleka nejméně, na okresní a zemské úrovni znamenal v konečném důsledku naprosté postátnění.

Okresní samospráva se za Rakouska konstitovala o něco později než ta obecní, až v 60. letech 19. století. Impuls k vzniku zastupitelských okresů dal rámcový říšský obecní zákon v r. 1862, v Čechách ho do praxe převedl zemský zákon o dvě léta později. Tak začala ve všech sídlech okresních soudů fungovat 18-36ti-členná okresní zastupitelstva³⁸, jejichž volební období bylo tříleté. Výkonným orgánem byl okresní výbor o sedmi členech. Oběma předsedal císařem potvrzovaný okresní starosta. Působnost okresních zastupitelstev byla podobně jako na nižší samosprávné úrovni samostatná a přenesená, nicméně k té později jmenované náleželo podstatně méně záležitostí než tomu bylo u obcí, a to především povahy vojenské, justiční a finanční. Samostatná působnost měla podle úrovně dvojí povahu: obecní a okresní. V obecní rovině se jednalo o schvalovací moc v jednáních o spojení obcí, o změně hranic (!), rozvržení obecních přírážek, dozor nad kmenovým jměním obcí a

³⁶ Dále se osad týkají §§ 12., 14. a 28., č. 1 obecního zřízení českého + další zákony o volbách a honitbě, vodě, silnicích, stavbách, požární zákony apod.

³⁷ Stejně jako pozn. ²⁷.

³⁸ Když byly r. 1868 při reorganizaci politické správy zřízeny velké politické okresy, došlo k tomu, že pak často v jednom politickém okrese působilo několik okresních zastupitelstev.

obecním statkem. Mnohem významnější byly okresní záležitosti, neboť zastupitelské okresy měly za povinnost zřizovat a spravovat okresní silnice, fondy a ústavy, spořitelny a pojišťovny a od r. 1882 i okresní hospodářské záložny. Patřilo sem i rozhodování o výši okresních přírážek a půjčkách. Dohled nad okresními zastupitelstvy konal do r. 1913 zemský výbor a orgány státní správy.

Hned po vzniku republiky byla však okresní zastupitelstva rozpuštěna a jejich místo převzaly okresní správní komise, sestavené na základě poměrného zastoupení politických stran v okrese. Definitivní zánik zastupitelských okresů s sebou přinesla reorganizace politické správy r. 1927. Nově utvořené *okresy* byly organicky spojeny s okresními úřady a staly se tak de facto státními politickými úřady.

Ještě složitější situace byla na úrovni zemí. Po roce 1849 sice zůstal v Čechách stejně jako v jiných zemích nadále v platnosti stavovský zemský výbor, ale již od r. 1852 přešlo jeho řízení na místodržitele. Výrazná změna nastala až s rokem 1861, kdy podle únorové ústavy zvolil zemský sněm nový zemský výbor. Ten byl devítičlenný, skládal se z předsedy – tím byl panovníkem jmenovaný nejvyšší zemský maršálek – a 8 přísedících. Každý z přísedících měl na starosti jeden z odborů, do kterých byla agenda výboru rozdělena. Zemský výbor měl v první řadě funkci výkonného orgánu zemského sněmu - připravoval jednání a předlohy, spravoval zemský majetek, řídil službu zemských úředníků. Pro nás je zde však mnohem podstatnější jeho role nejvyšší instance územní samosprávy. Rozhodoval o chudinských záležitostech, věcech honebních, silničních, požárních a stavebních, ale zejména sem spadá jeho dohled nad hospodařením obcí a okresů (schvalování výše přírážek, dávek, půjček, dluhů, kontrola majetku). Za tímto účelem byla také r. 1909 jako pomocný orgán zřízena zemská kancelář pro revizi obecního a okresního hospodaření. Neustále se rozšiřující pravomoc výboru poněkud kazil fakt, že neměl sám vlastní výkonný aparát, takže jeho rozhodnutí musely provádět pověřené příslušné státní politické úřady. Český zemský sněm vydržel až do léta 1913, kdy panovník využil krize po rezignaci nejvyššího zemského maršálka a několika přísedících, anenskými patenty tuto instituci rozpustil a její úkoly přenesl na zemskou správní komisi, složenou však už výhradně ze státních úředníků. Nástupcem tohoto podniku se stal po r. 1918 reorganizovaný zemský správní výbor coby provizorium, které trvalo až do 1. 7. 1928, kdy vešel v platnost zákon o organizaci politické správy z r. 1927. Ten měl pro zemskou samosprávu stejné následky jako pro okresy. To je však již jiná kapitola přesahující časový rámec této práce.

Nad přenesenou působností obcí aneb správa politická

Již císařské nařízení z 26. 6. 1849 stanovilo za základní územní jednotku politické správy politický okres. V Čechách tehdy vzniklo 79 těchto celků, jejichž správními centry byla okresní hejtmanství coby prvoinstanční úřady politické správy s všeobecnou působností. V čele této instituce stál úředník s právnickým vzděláním – okresní hejtman, jmenovaný ministrem vnitra³⁹. Na chodu hejtmanství se dále podíleli okresní komisař, sekretář, kancelářský personál a sluhové. Ve velkých okresech existovaly i expozitury okresních hejtmanství. V období 1850-55 se pro okresní hejtmanství užívalo také označení podkrajský úřad. Následujících 13 let bylo ve znamení spojení politické a soudní správy, když od 12. 5. 1855 začalo v Čechách fungovat v sídlech okresních soudů 208 tzv. smíšených okresních úřadů vedených okresními představenými. Do kompetencí těchto úřadů náležely kromě politických a soudních také záležitosti berní a pokladní. Návrat k stavu před r. 1855 nastal až zákonem z 19. 5. 1868 č. 44 ř. z., který znamenal opět oddělení soudní a politické správy. Některé z velkých politických okresů byly však rozděleny, čímž se jejich počet zvýšil na 89. Došlo tím k tomu, že jeden politický okres zahrnoval dva

---

³⁹ Zde platil princip osobní odpovědnosti.

i více okresů soudních (zcela výjimečně docházelo k překrývání). Drobení velkých okresů pokračovalo i později, a tak do r. 1908 stoupl v Čechách jejich počet až na 98. Stranou zůstávala samozřejmě města se zvláštním statutem (Praha, Liberec). Do působnosti okresních hejtmanství spadala politická správa v užším slova smyslu, policejní záležitosti všeho druhu (jak o tom bylo pojednáno v kapitole o obcích, výkon jednotlivých agend byl svěřen k tomu určeným referátům) a spolupůsobení při jednáních jiných správních úřadů, zejména finančních, neboť hejtmanství byla zároveň první instancí pro správu přímých daní. Tento stav trval až do r. 1919, kdy došlo k odloučení berních referátů a vzniku samostatné berní správy. Jinak raně demokratické Československo zcela převzalo rakouskou politickou správu na úrovni okresů, pouze název okresní hejtmanství byl nahrazen modernějším označením okresní správa politická. Její představený však nadále užíval titulu okresní hejtman.

Jako druhá instance politické správy fungovaly zprvu krajské vlády v čele s prezidenty. V r. 1855 vznikly spojením politických a soudních pravomocí také nové smíšené krajské úřady vedené krajskými představenými. Krátce nato, počátkem 60. let, však bylo přijímání nových úředníků do krajských úřadů pozastaveno. Třináct českých krajů pak definitivně zaniklo nařízením z 23. 10. 1862 a jejich působnost přešla na okresy a nadřízené místodržitelství.

Tento orgán na zemské úrovni netvořil zpočátku faktickou instanci, sloužil jen jako určitý prostředník mezi okresy, kraji a Ministerstvem vnitra. Místodržitelství vznikla přeměnou gubernií a byla tak podle nařízení z r. 1853 nejvyšším správním úřadem korunní země, a to pro politickou a policejní správu, dále pro kult a vyučování, obchod a živnosti, zemědělství a stavební záležitosti. Za chod úřadu zodpovídal osobně jeho představený – místodržitel (zemský šéf)⁴⁰. Ten mohl nařítit sobě podřízeným úředníkům, aby vykonávali záležitosti patřící do působnosti místodržitelství. Tak se stalo, že v sídlech původních 13 krajů začali působit tzv. dohlédací hejtmáni, kteří převzali dohled nad okresními úřady⁴¹. Po zrušení krajské soustavy místodržitelství zároveň „povýšilo“ na orgán druhé instance politické správy. Tak jej převzala i Československá republika. V čele nově pojmenovaného úřadu - zemské správy politické – stál prezident.

Od března 1848 stálo na nejvyšším stupni hierarchie politické správy coby třetí instance Ministerstvo vnitra. A podle rozhodnutí z 12. 4. 1852 patřil do jeho rozsáhlé agendy i dohled nad územní samosprávou. V nově nastoleném demokratickém režimu První republiky je to právě tato role „vrchního rozhodčího“, která nás bude zajímat a kterou budeme v praxi sledovat.

O slučování, rozlučování a změnách hranic obcí

V úvodu kapitoly o obci bylo již konstatováno, že jednou ze tří základních složek místní obce je obecní území. Kdy a jak ale toto území vzniklo?

Původně nebyly hranice neopevněných obydlených míst (městeček a vsí) nijak přesně vymezeny. Jen tam, kde spolu sousedila jednotlivá panství, byly hranice definovány alespoň zhruba. I přesto však docházelo mezi majiteli ke sporům, kudy hranice v některých místech vlastně vede. Na druhou stranu vedla tato sporná jednání často k tomu, že se počaly vypracovávat úplné nebo alespoň dílčí popisy průběhů hranic. Nalézáme je obvykle v archívních fondech velkostatků. Přesnější vymezení hranic městeček a vsí záleželo tedy vždy jen na majiteli panství, kterému ta či ona lokalita patřila. Evidenci výrazně nezlepšil ani jeden z prvních soupisů pozemků v Čechách – Berní rula (1654), neboť ten sloužil spíše jako soupis poddanské půdy pro potřeby jejího zdanění.

⁴⁰ Zde se rozlišovala působnost samotného místodržitele (svěřená mu císařem a ministerstvy) a působnost celého místodržitelství. To však pro další výklad není podstatné.

⁴¹ Viz následující kapitola.

Také Tereziánský katastr z r. 1748 má tento charakter a k vymezení hranic jednotlivých lokalit příliš nepřispěl. O zlomu můžeme hovořit až v souvislosti se zavedením nového berního řádu, vzešlého z tzv. Josefinského katastru. Zákonem ze dne 20. dubna 1785 bylo nařízeno, aby se vyměřily a ocenily všechny pozemky v zemi, jejíž základní jednotkou se současně stává obec, která musí být za tímto účelem přesně ohraničena. A tak dochází uvnitř obvodu těchto hranic k vzniku obecního území.

Nedlouho poté, počátkem 19. století, jsou započaty nové vyměřovací práce, jejichž výsledkem je 23. prosince 1817 vydaný tzv. Stabilní katastr. Jeho novum spočívá ve vypracování samostatných katastrálních map, závazně vymezujících hranice lokalit, pro které se začíná užívat názvu katastrální obec. Ke změnám oproti Josefinskému katastru dochází vyjma zaokrouhlování hranic minimálně, pouze tam, jak jsme se již dotkli shora, kde obec nedosahovala plochy 500 jiter, se rozhodlo o jejím sloučení s jinou obcí. Místy je také více katastrálních obcí spojeno v jednu obec místní. Vývoj obecního území potvrdil prozatímní obecní zákon ze 17. března 1849 (č. 170/1849 ř. z.), kterým byla prohlášena každá „jako samostatný celek změřená katastrální obec, pokud více takových obcí skutečně již jednu samostatnou obec netvořilo“, za obec místní. V důsledku tohoto striktního pojetí pochopitelně nemohlo docházet téměř k žádným změnám na obecních územích, neboť rozdělování obcí zákon nedovoloval a spojení dělo se výhradně tehdy, přály-li si to obce samy, pakliže neměly dostatek prostředků k plnění povinností, které jim byly uloženy. Na této skutečnosti nezměnil nic ani o deset let později vydaný nový obecní zákon (č. 58/1859 ř. z.), který sice již o změnách hranic hovořil jako o úkonu, k němuž je zapotřebí povolení politického řízení zemského, ale protože, jak jsme si již řekli dříve, nevešel tento zákon s výjimkou ustanovení o domovském právu vůbec v platnost, zůstala nadále směrodatná norma z r. 1849.

Proto revoluční změnu představuje z tohoto hlediska až další obecní zákon, kterého se Čechy dočkaly 16. dubna 1864 (č. 7/1864). Jeho pozitivní dopad spočívá především v tom, že poskytuje obcím větší svobodu a míru samosprávy a usnadňuje také v širší míře změny v obecním území:

§ 1. Nynější obce místní zůstanou i dále obcemi místními, pokud se v nich způsobem v zákoně tomto předepsaným nějaké změny neučiní.

V zásadě může mít taková změna trojí charakter:

1. když se více obcí spojí v jednu obec,
2. když se více spojených obcí rozloučí, nebo
3. když se změní obecní hranice.

Kdy tedy jednotlivé možnosti nastávají, za jakých podmínek jsou prováděny a co konkrétně znamenají?

1. *Kdy se může několik obcí v jednu spojití?*

§ 2. Dvě nebo více obcí téhož politického okresu mohou, když místodržitelství z příčin veřejných žádné námitky proti tomu nemá, po obecním usnesení, dle § 85. učiněném, s přivolením okresního zastupitelstva v jednu obec místní se spojití, a přestanou býti obcí místní o sobě; potřebí však, aby se obce takové prve umluvily o to, jak se zachovají chtějí ve příčině držení a požívání své majetnosti a svých ústavů i fondů.

2. *Kdy mohou obce býti rozloučeny?*

§ 3. Obec místní může rozloučena býti ve dvě nebo více místních obcí, když každá z nich má takové prostředky, aby vyplnila závazky, které jí z působnosti samostatné i přenesené (§§ 28. a 29.) vcházejí.

O tom, může-li se rozloučení státi nebo ne, rozhoduje zemský (správní) výbor, dohodnuv se o tom s místodržitelstvím. Kdyby nebyla docílena shoda mezi výborem zemským a místodržitelstvím, předloží se věc sněmu k usnesení. K usnesení sněmu, kterým se rozloučení povoluje, zapotřebí jest schválení císařského.

Po každé budiž před konečným rozhodnutím slyšeno příslušné okresní zastupitelstvo.

Nežli se však obec některá takto rozloučí, jest potřebí, aby se dokonale ustanovilo, jak se mají rozdělití jmění a statek společný, též společná břemena, a do které obce mají příslušníci obce náležeti.⁴²

⁴² Toto znění § 3. vyšlo z opravných zákonů ze dne 26. 11. 1874 z. z. č. 87 a ze dne 19. 8. 1893 z. z. č. 59. Původně zněl tento § takto:

*Hranice, které byly ustanoveny mezi územím dvou od sebe se odloučivších obcí, mohou, i kdyby se byl při tom udál omyl, býti změněny jenom podle předpisu § 4. zřízení obecního.*⁴³

3. *Kdy se mohou státí změny v obecních hranicích?*

§ 4. *Kdyby se v hranicích některé obce místní měly státí změny takové, že by tím obec nepřestala býti obcí o sobě, jest k tomu zapotřebí povolení zastupitelstva okresního a kromě toho prohlášení se strany místodržitelství, že proti tomu z příčin veřejných nic není na závalu.*

Nejsou-li všechny súčasněné obce srozuměny s těmito změnami hranic, rozhoduje o tom (správní) výbor zemský, dohodnuv se s místodržitelstvím.

Kdyby nebyla docílena shoda mezi výborem zemským a místodržitelstvím, předloží se věc sněmu k usnesení.

K usnesení sněmu, kterým se povoluje změna hranic, zapotřebí jest schválení císařského.

*Po každé budiž před konečným rozhodnutím slyšeno příslušné okresní zastupitelstvo.*⁴⁴

ad 1.) K žádosti o spojení více obcí v jednu bylo zapotřebí:

1. přivolení alespoň 2/3 těch, kteří mají právo volit a zároveň platí alespoň 3/4 veškerých přímých daní, předepsaných v obcích, které se chtějí spojit (§ 85. zřízení obecního),
2. doklad, že leží tyto obce v jednom politickém okrese,
3. úmluva o správě a užívání jmění a statku obecního a ústavů i fondů obcí,
4. vyjádření místodržitelství, že nemá z veřejných příčin proti žádanému spojení žádných námitek.

Tedy: podle původního znění zákona z r. 1864 museli být tázáni všichni voličové každé z těchto obcí, zda schvalují takové spojení, tj. vůli obecního zastupitelstva. Hlasování o tom uskutečňovalo se podle předpisu § 85. obecního zřízení. Tato povinnost však novelou z 2. 7. 1897 čís. 40 odpadla a nadále už jen stačilo, aby zastupitelstva zúčastněných obcí oznámila svá usnesení vyvěšením veřejné vyhlášky, proti které se mohl každý občan podle předpisu § 99. obecního zřízení odvolat. Tato odvolání pak putovala spolu s žádostí o schválení spojení obcí a s výtahem z protokolu obecního zastupitelstva, v němž bylo jeho usnesení zapsáno, k okresnímu zastupitelstvu, které celý spis postoupilo místodržitelství. Pokud tento orgán s návrhem na spojení souhlasil, učinilo po volném uvážení konečné rozhodnutí okresní zastupitelstvo.

Samotný projev vůle obcí po spojení a souhlas okresního zastupitelstva však k uskutečnění dožadovaného sloučení nestačil. Bylo také třeba, aby obě obce učinily úmluvu o svém jmění, jakož i o jmění zvláštních fondů a ústavů, které každá z obcí vede a spravuje. § 2. v původním znění (1864) omezoval tuto úmluvu pouze na držení a požívání tohoto jmění, zato novela z r. 1897 už hovoří vedle vlastnictví zároveň o správě jmění. Za připomínku stojí, že se toto ustanovení nevztahuje na fond ústavu chudých, neboť spojením dvou či více obcí v jednu se stávají příslušníci těchto obcí příslušníky nově utvořené obce, a proto i chudinský fond může od této chvíle existovat pouze jeden (vzniklý pochopitelně splnutím fondů jednotlivých obcí).

Pokud ležely obce, které žádaly o spojení, sice ve stejném politickém, ale v různých soudních, resp. zastupitelských okresech, bylo v prvním případě třeba nařizovacího opatření ministerstva práv (spravedlnosti), v druhém případě muselo tomuto jednání předcházet to, co bylo ustanoveno zákonem týkajícím se změn hranic

---

Obce, které dle zákona, daného dne 17. 3. 1849, spojeny byly s jinými v obec jednu, mohou po vyslyšení zastupitelstva okresního zákonem zemským zase rozloučeny býti, a každá z nich může se státí obcí místní o sobě, když má takové prostředky, aby vyplnila závazky, které jí z působnosti přenesené (§ 59.) vcházejí. (Článek VII. zákona, daného dne 5. 3. 1862.) Nežli se však obec některá takto rozloučí, potřebí, aby se dokonale ustanovilo, jak se mají rozdělití jmění a statek společný, též společná břemena, a do které obce mají příslušníci obce náležeti. Pod těmiž podmínkami může se obec místní také kromě případu dotčeného zákonem zemským rozdělití na dvě neb více obcí místních.

⁴³ Nález správního soudu ze dne 23. 4. 1891 č. 1210, sbírky nálezů č. 5907.

⁴⁴ Toto znění § 4. vyšlo z opravného zákona ze dne 19. 8. 1893 z. z. č. 59.

okresů zastupitelských (zároveň mělo okresní zastupitelstvo povinnost podat podle § 98. obecního zřízení zemského sněmu o žádaném spojení své dobrozdání)⁴⁵:

Dvě nebo více obcí téhož zastupitelského okresu mohou se spojit v jednu místní obec, když nenamítá proti tomu ničeho místodržitelství z ohledů veřejných a když svolí k tomu zastupitelstvo okresní.

Nežli se obce takto spojí, jest zapotřebí, aby byla učiněna dokonalá úmluva o vlastnictví, držení, správě a užívání netoliko zvláštního jmění, které náleželo každé z nich před spojením, nýbrž i zvláštních jejich fondů a ústavů.

Náležejí-li obce, které se mají spojit, k rozličným zastupitelským okresům, mohou býti spojeny za stejných podmínek jenom zákonem zemským.

Usnesení, která učiní obecní výborové [zastupitelstva] o spojení, budtež v obcích, jichž se týče, veřejně vyhlášena.

To, co zde bylo dosud řečeno o § 2., se týká výhradně spojení dobrovolného, iniciovaného obcemi. Mělo-li dojít k spojení dvou nebo více obcí v jednu obec proti jejich vůli, muselo být takové sloučení nařízeno zvláštním zákonem. V tomto případě nebyl také zákonodárce vázán žádnými podmínkami. Nejlepším příkladem, který zde lze uvést, je již tolikrát připomínaný zákon č. 114/1920 Sb. z 6. února 1920, který vstoupil v platnost 1. lednem 1922 a jímž se sousední obce a osady sloučily s městem Prahou a daly tak vzniknout celku Velké Prahy⁴⁶.

Aby byl výčet možností sloučení obcí kompletní, zbývá uvést ještě poněkud stranou stojící zcela specifický případ, jímž bylo spojení obcí výhradně za účelem společného spravování určitých záležitostí nebo ústavů. Muselo se nutně jednat o obce téhož soudního okresu a častým důvodem takového spojení bývalo např. zařízení společného úřadu narovnávacího, ustanovení společného polního hlídače, společně zřízeného a placeného sboru hasičů, společná správa a užívání hřbitova apod⁴⁷.

ad 2.) K žádosti o rozloučení dosavadní místní obce na několik obcí bylo zapotřebí:

1. pokud místní obec sestávala z více osad, které měly místní zastupitelstva, usnesení těchto zastupitelstev, nebylo-li tomu tak, postačovalo usnesení obecního zastupitelstva o tom, že se mají obce rozloučit,
2. vyznačení obecního území pro každou novou obec s doložením, že se rozdělení může katastrálně provést,
3. úmluva o rozdělení společného jmění, obecního statku i společných břemen a výkaz o jmění samostatném,
4. výkaz o rozdělení příslušníků původní obce na obce nové (dle § 4. zákona domovského),
5. výkaz o rozdělení fondu ústavu chudých,
6. výkaz veškerých přímých daní, které připadají na každou obec, a konečně rozpočet obecních příjmů a výdajů i ústavu chudých na jeden rok, z něhož by byla patrna způsobilost nových obcí plnit závazky, které jim vzejdou z působnosti samostatné i přenesené, a poznala by se domnělá výše obecních přírážek a dávek, jichž budou muset nové obce vybírat, aby plnily tyto závazky.

Je patrné, že situace při rozlučování obcí je o poznání složitější než při opačném procesu. Odpadají sice některé problémy týkající se umístění obce v zastupitelském, resp. soudním okrese, zato je na pořadu dne poměrně náročná a zčásti i nákladná procedura ohledně vyznačení nových obecních území. Obvykle nejprve původní obec pověřila úředně akreditovaného civilního geometra, aby na její náklady vypracoval plány, do nichž zakreslil zamýšlené hranice nových obcí. Tyto plány byly pak zaslány příslušnému archivu katastrálních map, který se po důkladném posouzení vyjádřil, zda takové rozdělení z katastrálního hlediska neodporuje pravidlům a je tedy vůbec proveditelné. I tuto agendu musela pochopitelně hradit obec.

⁴⁵ Tj. dodatek k § 2. ze dne 25. 7. 1864 z. z. č. 27.

⁴⁶ Na Moravě vyšly podobné zákony o rok dříve a týkaly se sloučení sousedních obcí s Brnem (č. 181/1919) a Olomoucí (č. 214 a 423/1919).

⁴⁷ Tento způsob spojení obcí však nemění nic na samotné povaze těchto obcí, a proto byl také zvlášť vymezen v obecním zákoně na jiném místě, a sice v kapitole šesté (§§ 93.-95).

Důraz byl kladen i na záležitost materiální povahy, jak ukazují body 3., 5. a 6. Zde v zásadě platilo jedno: nové obce musely být schopny bez problémů samostatného fungování, tzn. pokrytí nákladů vzešlých ze samostatné i přenesené působnosti. Chod každé nové obce musel být zajištěn po všech stránkách – odpovídajícím společným jměním, schopnostmi splácet již vzniklé dluhy (samozřejmě při posuzování byla rozhodující i jejich výše), prostředky ve fondu na vydržování ústavu chudých a především dostatečnou výší veškerých přímých daní včetně přírážek k nim vybíraných, které ovšem následkem avizovaného rozloučení nesměly neúměrně zatížit poplatníky.

Na první pohled jako naprostá banalita jeví se bod čtvrtý o rozdělení příslušníků staré obce do obcí nových. Podle § 4. zákona č. 105 ze dne 3. 12. 1863 ř. z., který hovoří o právu domovském, musí být každý příslušník původní obce přiřazen k tomu nově vzniklému celku, na jehož území bydlel v okamžiku rozloučení. Obce se tedy nemohly libovolně dohadovat o těchto osobách s výjimkou případů odst. 3. zmiňovaného paragrafu, kdy nešlo bezpečně zjistit domovské právo občana proto, „že neví se, kde bylo jeho obydlí“⁴⁸. Ale právě toto ustanovení povede k častým sporům o příslušnost některých „nežádoucích obyvatel“, jež zaznamenáme ještě téměř o půl století později na jednom ze sledovaných případů.

Pokud jde o podávání žádostí o rozloučení obcí, dělo se toto stejně jako při slučování přes okresní zastupitelstva, která je postoupila příslušnou cestou k vyřízení.

ad 3.) K žádosti o povolení změny hranice mezi dvěma sousedními obcemi bylo zapotřebí prokázat:

1. že majitelé pozemků, jichž se měla změna týkat, o ni žádají nebo s ní souhlasí,
2. že s tím souhlasí zastupitelstva obou obcí, jejichž společné hranice se mají měnit, dále bylo nutné připojit:
3. polohorys z katastrální mapy, z něhož by byla změna patrná, příslušný výtah z parcelní knihy a výkaz o změně přímých daní, která tím nastane v předpisu každé obce a
4. kdyby na pozemcích, jejichž příslušnost k obci se má změnit, vázla nějaká zvláštní veřejná povinnost, ujednání o tom, jakým způsobem a na čí náklady bude se taková povinnost v budoucnu vykonávat.

Takto doložené žádosti byly podávány, jak jinak, okresnímu zastupitelstvu, které podle výnosu českého zemského výboru ze dne 15. 1. 1875 č. 790 – pokud s žádanou změnou nesouhlasilo – mohlo takovou žádost zamítnout, aniž by se v této věci dříve obrátilo k zeměpanským úřadům. V opačném případě – když povolení udělit hodlalo – muselo si především vymoci zákonem předepsaný souhlas ze strany c. k. místodržitelství a teprve pak se mohlo pustit do samotného vyřízení žádosti. Byl-li podán okresním zastupitelstvem recurs, rozhodoval o věci sám zemský výbor.

Nastala-li ta situace, že druhá obec s navrhovanou změnou hranic nesouhlasila, postoupila se záležitost prostřednictvím okresního zastupitelstva zemskému výboru, který pak rozhodl po předchozí dohodě s místodržitelstvím. Pokud byla žádost vznesena přímo k zemskému výboru, musel si tento před konečným rozhodnutím vyžádat dobrozdání příslušného okresního zastupitelstva. Také v případě změny hranic rozhodovala okolnost, mohla-li se žádaná změna provést katastrálně, přičemž náklady s tím související byly pochopitelně povinny hradit samy zúčastněné obce. Za tímto cílem ustanovoval okresní hejtman komisi, která na svém zasedání projednávala požadovanou změnu v přítomnosti geometra, vyslaného zemským finančním ředitelstvím. Ke změnám, které by se zároveň týkaly hranic soudních okresů, mělo si navíc místodržitelství vyžádat dobrozdání vrchního soudu⁴⁹.

⁴⁸ Nález správního soudu ze dne 8. 6. 1883 č. 1395 sbírky nálezů č. 1792.

⁴⁹ Samostatnou kapitolu pak tvoří spory o hranice mezi dvěma obcemi, které rozhodovaly podle vynesení MV ze dne 14. 6. 1874 č. 738, sbírky nálezů č. 3433 výhradně úřady politické na základě ministerských nařízení ze dne 19. 1. 1853 § 30. ř. z. č. 10 a ze dne 24. 3. 1860 ř. z. č. 80 a zákona ze dne 19. 5. 1868 ř. z. č. 44.

Mezi obcemi nebo osadami spolu sousedícími naskytují se někdy takové poměry, že některé domy v jedné z těchto obcí nebo osad označeny jsou popisnými čísly obce nebo osady druhé. Chce-li se v toto číslování uvést pořádek tak, aby každá z těchto obcí měla svá čísla domovní, nestačí k tomu vedle nálezu správního soudu ze dne 15. 1. 1883 čís. 2427 a 1882, učiněného bez předcházejícího ústního řízení (Budviňského sbírky č. 188), aby vydali političtí úřadové o tomto přečíslování pouhý výnos, nýbrž jest třeba vyšetřiti, jestli domy, které mají čísla popisná druhé obce, skutečně do této obce nenáleží, neboť v případě, že by tam náležely, mohlo by se státi přečíslování těchto domů jenom způsobem v § 4. zřízení obecního uvedeným, jelikož by se tím zároveň měnily hranice dvou spolu sousedících obcí.⁵⁰

Takové bylo tedy historicky první právní zakotvení procesů, při nichž docházelo ke změnám obecních území. Jaký dopad však tyto zákonné úpravy měly na život obecní, do jaké míry jich bylo využíváno a co jednotlivé formy změn v praxi přinášely? První dvě, tj. slučování a rozlučování, byly zajisté rozsáhlého významu, neboť na jedné straně dosud samostatné obce splývaly v novou, na druhé naopak jedna obec štěpila se na vícero samostatných celků, a platilo-li, že podle míry samostatnosti jednotlivce i obce ve veřejném životě posuzovala se i jejich politická práva, pak můžeme konstatovat, že při slučování dochází k omezení a při rozlučování k rozmožnění těchto práv. Proto se také vyskytlo tak málo příkladů, kdy se obce slučovaly, a přitom zájem o rozlučování měl přímo masový charakter. Tím, že zákon podmiňoval sloučení obcí dobrozdáním místodržitelství a svolením okresního zastupitelstva, celé jednání de facto usnadňoval, zatímco když šlo o to, aby se obce rozloučily, byl podmínkou tohoto aktu jak souhlas vyšších samosprávných, tak i státních orgánů. Oba protichůdné procesy mají však při úspěšném završení jeden společný závěr a tím je nová obecní správa. Ať už se obce spojí či rozloučí, má to za následek, že se rozejdou zastupitelstva původních obcí a ve vzešlých celcích se zřídí nová. Také se nutně musí brát zřetel k osobám, které k obcím příslušejí, ke jmění a statku obecnímu. Při slučování je určení příslušnosti občana pouhou formalitou, neboť ti, kdo náleželi domovem do obcí, které se spojily, mají automaticky domovské právo také v obci nové. Ohledně jmění a statku obcí také nemohly nastat větší potíže, jelikož každá z nich na základě osmé kapitoly obecního zřízení (§§ 107.-114.) nadále mohla spravovat své samostatné jmění i statek. Pouze jmění ústavu chudých muselo splynout v jedno společné, a to proto, že bylo od chvíle sloučení určeno ve prospěch všech příslušníků spojené obce, bez rozdílu, do které obce předtím náleželi.

Mnohem větší nesnáze způsobovalo v těchto směrech rozlučování obcí. Zde bylo třeba, aby si nejprve plánované nové celky podle řádné matriky rozdělily mezi sebou ty příslušníky, jejichž domovské právo nebylo možno stanovit podle současného ani dřívějšího bydliště. Pokud se stará obec neskládala již z osad, majících vlastní jmění, muselo také na základě řádného inventáře dojít k ujednání o rozdělení společného jmění, obecního statku i obecních ústavů. Měřítkem takového dělení byl co se majetku týče poměr přímých daní, předepsaných v nových obcích, u dobročinných ústavů pak rozhodoval poměr počtu obyvatelstva nových obcí. Zvláštní nadace se dělit nesměly, ale způsob jejich užívání po provedeném rozdělení obcí mohl být přiměřeně upraven se svolením dozorcího ústavu, kterým bylo obvykle místodržitelství.

Hromadné žádosti o rozlučování obcí, které byly podávány v prvním desetiletí platnosti původního zákona, vedly k tomu, že § 3., jenž stanovoval podmínky rozlučování, musel být patřičně poopraven. Především z něj bylo vypuštěno pravidlo, podle něhož se směly rozlučovat jen obce spojené v jednu zákonem ze dne 17. 3. 1849, a ustanoveno, že se může rozdělit naprosto každá místní obec, ale jen tehdy, když obce, které z ní vzejdou, budou disponovat takovými prostředky, aby mohly plnit závazky vzešlé z působnosti samostatné i přenesené (§§ 28. a 29.). I na tomto místě nacházíme změnu, neboť v prvotní verzi bylo zákonem vyžadováno pouze plnění povin-

---

⁵⁰ Schwarz, F., Výklad zákona obecního a zákona o zastupitelstvu okresním pro Království české, J. Otto, Praha 1894, str. 27.

ností souvisejících s působností přenesenou. Dokonce i způsob vyřizování žádostí se podstatně změnil. Původně bylo k rozloučení obcí nevyhnutelně zapotřebí zemského zákona, po novelizaci však stačilo, aby se vyslovil zemský výbor po vyslyšení příslušného okresního zastupitelstva a dohodě s místodržitelstvím. Když nebylo docíleno shody mezi zemským výborem a místodržitelstvím, předkládala se záležitost sněmu.

Měla-li se změnit pouze hranice mezi obcemi, jednalo se o věc de facto jen administrativního rázu a stačilo, aby se o tom dohodly zúčastněné obce a aby se těmto dostalo svolení okresního zastupitelstva a vyjádření místodržitelství, že proti takové změně není „z příčin veřejných žádné závady“.

***

Tímto způsobem probíhaly v Čechách procesy slučování, rozlučování a změn hranic po více než půl století od vydání obecního zřízení až do zániku rakousko-uherské monarchie. Po vzniku nového československého státu samozřejmě nemohl tento zastaralý systém zůstat nadále v platnosti, a proto byl krátce po převratu reformován. A tak vyšla pod č. 76 Sb. z. a n. již 7. února 1919⁵¹ novela k obecním zřízením, jež se stala jakýmsi doplňkem k současně uskutečněné reformě volebního práva do obcí (zákon ze dne 31. 1. 1919 č. 75 Sb. z. a n.). Zpráva ústavního výboru č. 381 o ní říká, že „jde o částečnou úpravu obecních zřízení, novela omezuje se pouze na ty změny, jichž potřeba nutně vyplývá ze změny volebního řádu do obcí aneb z nedostatků a mezer dosavadních zákonných ustanovení“. Základem novely byl návrh zákona, „kterým se mění a doplňují některá nařízení dosavadních obecních zřízení v Československé republice mimo Slovensko, vypracovaný z rozkazu předsednictva Národního výboru po dohodě o tom mezi politickými stranami, zastoupenými ve starém ústavním výboru“. Tvůrci tohoto zákona, který byl všeobecně pokládán za ustanovení dočasné, neboť byla plánována reforma dalekosáhlejší, „důkladná a pronikavá“, byli Václav Joachim, Bedřich Bobek, Jiří Hoetzel a Alfred Meissner. Vůdčími myšlenkami této reformy byly demokratizace, očista a hospodárnost, odstranění autokracie a zaručení ne-strannosti a nezištnosti a ačkoli v těchto směrech nebylo zákonu co vyčíst (např. § 10. zaručoval účast nemajetných na samosprávě, konání schůzí ve vhodnou dobu, § 14. rozšířil kontrolu obecního hospodářství na širší okruh osob, § 19. umožnil referendum k voličstvu, § 24. zrušil práva virilistů a § 25. stavovské výsady při trestních nálezech), jedna idea kolosálního významu zde byla opomenuta a zcela zatlačena do pozadí - a sice samospráva. Přestože staré politické správě byl často vytýkán centralismus a byrokratismus a „debata o volebním řádu obecním a o novele zavdala řečníkům všech politických stran podnět k vřelým projevům sympatie a uznání samosprávě ..., samospráva obecní novelou nebyla nikterak posílena, nýbrž utrpěla“.⁵² A tak zde zaznamenáváme první krok k odstranění správní dvoj koležnosti, když stát přebírá některé obory, které byly dosud vyhrazeny obci (§ 20.: zdravotní policie, stavba silnic, chudinské a dobročinné ústavy), čímž se z obce stává pouze instituce hospodářská a kulturní. Zostřuje se i dozor nadřízených instancí (§ 14.: zřízen nový kontrolní orgán – finanční komise) a tyto orgány pak mají nově i disciplinární pravomoc nad volenými členy zastupitelstev, rad i komisí. Důvodová zpráva však tyto změny z pochopitelných důvodů obhajuje: „Z těchto ustanovení nehrozí však žádné zbytečné omezení samosprávy, neboť Národní shromáždění bude míti při předlohách podrobných zákonů dosti možností, aby hájilo široké obecní samosprávy, od které ústavní výbor neustupuje ve vědomí, že místním věcem centralisace škodí, jejich řešení zdržuje neb řeší často neúčelně, nemajíc ani možnosti, dbáti individuál-

⁵¹ V platnosti od 18. 2. 1919.

⁵² Říha, J., *Novela k obecním zřízením / Výklad novely a text českého obecního zřízení z roku 1864, upravený a doplněný podle novely*, Knihovna poradního sboru českých okresů, sv. 13, 1919, str. 4.

ních potřeb.“ Přesto není divu, že novela k obecním zřízením vyvolala v laické i odborné veřejnosti spíše negativní emoce⁵³.

Vzhledem k tomu, že nás přednostně zajímají změny, které se týkají obecního území, věnujme na tomto místě pozornost těm zákonným úpravám, které se vztahují právě k nim. Doslova „revoluční krok“, jak píše deník *Národní politika*⁵⁴ již den před vydáním novely 6. února 1919, představuje § 23. třetího oddílu (Ustanovení přechodná a závěrečná), který nově upravoval způsob, jakým se v budoucnu měly uskutečňovat procesy slučování, rozlučování a změn hranic⁵⁵:

Vláda se zmocňuje, aby v přechodné době do konce r. 1919 slučovala nebo rozlučovala obce, a měnila hranice obcí a okresů.

V této době není potřebí k těmto opatřením dobrých zdání, vyjádření neb souhlasu účastněných obcí neb jakýchkoliv sborů správních, úřadů nebo sborů zákonodárných.

Vláda však jest povinna zamýšlené sloučení, rozlučení, nebo změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v účastněných obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati u ministerstva vnitra připomínky.

Důvodová zpráva k tomuto paragrafu dodává, že toto zmocnění vlády je odůvodněné dobou a poměry, ale že „tato neobmezenost zmocnění daného vládě není nijak nebezpečná se stanoviska autonomie, jelikož jest na krátkou poměrně dobu, a jest samozřejmé, že vláda při své ústavní odpovědnosti musí přes to jednatí jen na základě úředně opatřeného materiálu statistického a přirozeně v úzkém kontaktu s dotčenými obcemi.“ Teprve budoucnost měla ukázat, o jak razantní změnu se bude jednat, a navíc, jak „přechodná“ tato doba bude, když mnoha dalšími novelami byla v průběhu první poloviny 20. let neustále prodlužována. Ale pojďme od začátku – co ona novela v praxi přinášela? Již zmiňovaný článek *Národní politiky* je toho názoru, že „vláda tu dostává přímo správní diktaturu a zajisté se vynasnaží, aby prokázala svůj talent co do účelného uspořádání obvodů obecních a všech těch nesčetných otázek (školských, katastrálních, konskripčních a p.), které souvisí s existencí obce.“ Je patrné, že ještě předtím, než novela k obecním zřízením vůbec vstoupila v platnost, vyvolával tento paragraf nevoli a rovněž mnohé pochybnosti v interpretaci. Tak například hned vyjádření „vláda se zmocňuje“ sice jasně definuje, že tento orgán bude od této chvíle provádět něco, co bylo dosud vyhrazeno orgánům samosprávným a při čem politický úřad (místodržitelství) jen spolupůsobil, ale zároveň s tím nastoluje otázku, je-li tato kompetence z onoho zmocnění plynoucí výlučná či snad pouze paralelní ke kompetenci institucí, pověřených konat tuto agendu dosud, tj. jinými slovy: bude rozhodovat vláda sama nebo tu bude zaveden stejný instanční postup jako dříve, s tím, že na každé úrovni nahradí samosprávný orgán orgán politický? Opatření bylo sice původně zamýšleno jako dočasné, takže by se na první pohled mohlo zdát zbytečné se nad tímto aspektem pozastavovat, ale je třeba si uvědomit, že důsledky, jež ze změn vzejdou, jsou rázu dlouhodobého, ne-li trvalého, neboť obecní teritoria se přece budou měnit na dobu neurčitou. Zákon také nevylučuje výslovně kompetence úřadů, povoláných dosud k provádění uvedených změn v obecních obvodech, ba dokonce formulace „v této době není potřebí“ by mohla nasvědčovat opačnému výkladu. Pokud jde o dobrá zdání, vyjádření a souhlas, které podávají v prvním případě obecní (osadní) a okresní zastupitelstva, katastrální a soudní úřady ze stanoviska katastru pozemků a knih pozemkových a v druhém případě místodržitelství (obecní zřízení hovořilo tu o „dohodě“), zůstává zde opomenuta dřívější kompetence zemského výboru (pokud se týká okresního zastupitelstva), který nepodával ani dobrozdání, ani vyjádření, ani souhlasu, neboť byl tím, kdo sloučení, rozlučení či změnu hranic povoloval. Pro-

⁵³ Např. Klapka, J., *Kritika vládní osnovy novely k obecnímu zřízení*, *Věstník Poradního sboru českých okresů*, 1921, str. 1-4.

⁵⁴ *Národní politika* 6. 2. 1919, ročník XXXVII., č. 36, autorem článku je dr. J. Hoetzel.

⁵⁵ Ustanovení §§ 93.-95. obecního zřízení, týkající se pouze sloučení správy, nikoli změn v teritoriu obecním, zůstala §em 23. novely nedotčena.

tože se ustanovení § 23. jevílo v době svého vydání jako naprosto výjimečné, dalo se očekávat, že vláda bude uplatňovat autoritu, kterou jí zákon svěřil, jen v případech, kde změna obecního území bude žádoucí v zájmu celého státu a kde rovněž podnět k ní vzejde z iniciativy úřední, nikoli tam, kde se bude jednat jen o zájem místní, vzešlý z popudu samotných obcí. V takových případech by totiž ani nebylo vhodné užít onoho urychleného sumárního řízení, které ve své podstatě mohlo stěžít zaručit důkladné a všestranné prozkoumání a uvážení všech místních zájmů, které mluví pro i proti navržené změně, zejména pokud jde o posouzení jejích důsledků na finanční schopnosti nového obecního útvaru, rozdělení společných práv a závazků a vyřešení často značně komplikovaných problémů katastrálních. Skutečnost však byla jiná. Vláda tímto paragrafem získala de facto monopol na všechny územní změny v obcích, tedy i na ty, a to především, ke kterým daly podnět samotné obce. Tím pochopitelně vzalo ustanovení o tom, že není třeba vyjádření a dobrozdání, brzy za své, protože bez podrobných zkoumání a šetření se vláda, potažmo Ministerstvo vnitra⁵⁶, které bylo touto agendou pověřeno, prostě neobešlo. Tyto doklady však musely být podány v oné krátké, v posledním odstavci paragrafu uvedené osmidenní lhůtě, jež byla ministerstvem ostře sledována a po zúčastněných stranách vymáhána pod pohrůzkou, že nebude-li dodržena, rozhodnutí padne bez ohledu na později došlá vyjádření. Tato lhůta se samozřejmě v mnoha případech stala za daných poměrů nedodržitelnou a zároveň nesplnila očekávaný efekt, neboť dobu projednávání jednotlivých případů nikterak nezkracovala, a to z toho důvodu, že interesovaných stran bylo mnoho, a tak jednotlivá odvolání jedné strany k druhé a jejich shromažďování a vzájemné postupování od nižší instance politické správy k vyšší a zpět vedlo k tomu, že kauzy se nezřídka táhly několik let.

Určité spekulace zprvu vyvolával i výklad pojmu vláda. Podle § 17. písm. b) zákona ze dne 23. 5. 1919 č. 271 Sb. z. a n. rozhodoval tento orgán „ve shromáždění, jemuž přítomno musí býti aspoň deset členů, předsedu nebo jeho náměstka v to počítaje, zejména kdykoli jde o věci politické povahy“. Toto shromáždění se obecně nazývalo Ministerskou radou. Z jakého důvodu tedy deník Venkov ve své příloze Správní obzor dne 15. března 1919 uvedl, že „o žádostech rozhodovati bude v první a poslední instanci ministerstvo vnitra“, není jasné. V 3. odstavci citovaného § 23. je sice řeč o tomto ministerstvu, ale pouze jako o místu podacím, kde se shromažďují materiály k jednotlivým případům a odkud současně „proudí“ reference k Ministerské radě. A konečně zdržímeli se ještě naposledy u tohoto problematického odstavce, nemůžeme nechat bez povšimnutí ani ono vyjádření „má každý právo“. Zní až komicky, že skutečně každý, tedy bez ohledu na to, zda se jedná o místního občana, obvykle označovaného jako interesenta, či úplného cizince bez sebemenší znalosti konkrétního prostředí obce, smí vyjádřit své mínění k požadované změně a ovlivnit tak svými připomínkami celé jednání. Je však na druhé straně pravdou, že tento vliv na rozhodnutí vlády byl minimální a ony připomínky měly ráz de facto informativní. Na jejich vyřízení však neměl nikdo nárok a možnost odvolat se proti definitivnímu vládnímu rozhodnutí nebyla prakticky žádná. Dokládají to usnesení a nálezy nejvyššího správního soudu, které byly vydávány postupně teprve v průběhu 20. let⁵⁷.

---

⁵⁶ O tom viz další odstavec.

⁵⁷ Byly to tyto:

usnesení č. 10176 z 24. 10. 1921: „*Proti usnesení vlády, jímž na základě zákona ze 14. 4. 1920, č. 285 Sb. z. a n., mění se hranice obcí, nelze stížností na nejvyšší správní soud namítati, že určité závažné skutkové okolnosti nebyly náležitě vyšetřeny a že nebyly plně uváženy připomínky, podané stěžovateli proti zamýšlené změně.*“
náleží č. 4564 z 4. 9. 1922: „*Zákony ze dne 7. 2. 1919, č. 76 Sb. z. a n., ze dne 14. 4. 1920, č. 285 Sb. z. a n., a ze dne 18. 3. 1921, č. 117 Sb. z. a n., nezakládají právní nárok některé z obcí rozloučených, aby jí z území druhé obce část byla přikázána. Neodporuje těmto zákonům ani obecnímu zřízení pro Slezsko, zamítne-li zemský správní výbor takový návrh proto, že není souhlasu druhé obce. Když podle zákonů shora uvedených vláda obec*

Jak vidíme, mezer, nedostatků a pochybností byla v novém zákoně celá řada. Někteří tehdejší právníci dokonce upozornili na paradoxní až absurdní skutečnost, že vydáním § 23. nebyla vyloučena platnost dosavadních předpisů a s tím související kompetence samosprávných úřadů, avšak tato spekulace zůstala naštěstí jen v teoretické rovině a v praxi se těchto předpisů nepoužívalo. Přesto zákon nastoloval mnoho interpretačních otázek, jež mohly být jasně a kvalifikovaně zodpovězeny teprve formou jakýchsi prováděcích předpisů. Konkrétně se jednalo o výnos Ministerstva vnitra z 21. února 1919 č. 5761⁵⁸. Mnohé napovídá už skutečnost, že byly oba adresovány zemským správním úřadům politickým, tj. úřadům státním, což potvrdilo předpoklad, že v záležitostech týkajících se změn obecních obvodů bude fungovat stejný instanční postup jako za Rakouska, pouze s tím rozdílem, že se jejich vyřizování přeneslo z roviny samosprávné na úroveň politickou. Logicky pak na nejnižším stupni této hierarchie stály okresní správy politické, kam docházely z obcí podněty ke změnám. A také právě tyto orgány byly s obcemi, resp. interesenty, nejvíce ve styku. Jejich prostřednictvím byly zjišťovány v jednotlivých okresech případy, „ve kterých by se z důvodů veřejných doporučovalo provést zmíněné změny obvodů obcí, jakož i případy, kde návrh k tomu směřující byl s některé strany podán“⁵⁹. Tyto případy pak byly oznamovány zemské správě politické, která o nich byla povinna ihned informovat Ministerstvo vnitra. Jak z výnosu vyplývá, alfou a omegou byl při projednávání těchto žádostí pro ministerstvo čas. Je tu více než patrná snaha rozhodnout vždy v co nejkratším termínu, která se promítá i do instrukcí podřízeným úřadům shromáždit a sestavit příslušné materiály s „nejmožnějším urychlením“. Avšak, jak jsme se již dotkli shora, přestože zákon nekladl žádné podmínky, jimiž by bylo ministerstvo povinno se řídit a na než by mělo při posuzování brát ohled, třetí odstavec výnosu jasně praví, že „v každém jednotlivém případě buďtež zejména vyšetřeny a stručně vyličený poměry komunikační, hospodářské a kulturní, a kde toho bude třeba z povahy věci také poměry národnostní ...“ A také i když není „nevyhnutelně třeba zachovati řízení předeepsané v dosavadních obecních zřízeních“, tj. mj. přihlížet k dohodám, vyjádřením či souhlasu zúčastněných obcí, jejich správních úřadů a zákonodárných sborů, „bude

---

rozloučila ve dvě obce, neučinivši opatření o rozebrání společného jmění, statku a dluhů, není zemský správní výbor příslušným, aby o rozebrání tom rozhodl.“

nález č. 4835 z 30. 10. 1922: „*Obec nemá právního nároku na to, aby rozloučení obce jí žádané bylo povoleno.“*
nález č. 12356 z 30. 10. 1922: „*Občané nejsou legitimováni stěžovati si do rozhodnutí vlády, jímž podle zákona z 18. 3. 1921, č. 117 Sb. z. a n., navrhovaná jimi rozluka a změna hranic obce povolena nebyla.“*

nález č. 538 z 14. 1. 1924: „*Jednotliví občané nejsou legitimováni stěžovati si do rozhodnutí zemského správního výboru, jímž podle § 3 obecního zřízení pro Čechy bylo jimi navrhované rozloučení obce odepřeno.“*

usnesení č. 3532 z 18. 3. 1924: „*Jednotliví občané nejsou legitimováni stěžovati si do rozhodnutí zemského správního výboru, jímž dle § 3 obecního zřízení pro Čechy bylo rozloučení obce povoleno.“*

nález č. 15844 z 18. 9. 1924: „*Ustanovení § 1, odst. 2., in fine, zákona z 18. 3. 1921, č. 117 Sb. z. a n., ve znění zákona z 21. 12. 1922, č. 406 Sb. z. a n., že vláda má rozhodnouti o podaných připomínkách, obsahuje toliko direktivu vládě, aby připomínky ty uvážila, nedává však podatelům subjektivního nároku, aby o jejich připomínkách bylo rozhodnuto.*

Rozlučování a slučování obcí: 1. Ustanovení § 1, odst. 2., 1. věty, zákona z 18. 3. 1921, č. 117 Sb. z. a n., ve znění zákona z 21. 12. 1922, č. 406 Sb. z. a n., jest s dostatek vyhověno, byla-li obci poskytnuta příležitost, aby sdělila stanovisko, které k zamýšlenému opatření zaujímá. – 2. Obec nemůže požadovati, aby jí za účelem jejího vyjádření sdělen byl materiál úřadem sebraný. – 3. Podala-li obec vyjádření, ač tomu nebyla zvláště se lhůtu 30denní vyzvána, není již takového vyzvání třeba.“

nález č. 8828 z 26. 4. 1926: „*Změna hranic obcí: Ani zákon ze dne 18. 3. 1921, č. 117 Sb. z. a n., ve znění zákona ze dne 21. 12. 1922, č. 406 Sb. z. a n., ani zákon ze dne 21. 12. 1923, č. 257 Sb. z. a n., neposkytují obci nároků na to, aby nějaká změna hranic byla či nebyla provedena, resp. aby byla provedena určitým způsobem, a nemohou proto obce tvrditi porušení svých subjektivních práv, nebylo-li rozhodnuto tak, jak si přejí.“*

⁵⁸ Na něj pak ještě navazoval další z 18. 3. 1919 publikovaný pod číselným označením 9600 společně s ním ve Věstníku MV, 1919, str. 63-64.

⁵⁹ Např. okresní správa politická na Smíchově pověřila již 6. 3. 1919 (čj. 12301) okresní výbor ve Zbraslavi (okresní správní komisi), aby se „v kolegiální poradě“ usnesl, jaké změny obvodů obecních by bylo vhodné v rámci zastupitelského okresu provést – seznam těchto změn byl předložen pod čj. 251 dne 24. 3. 1919.

s druhé strany přece jen ve většině případů důležitě znáti mínění účastněných obcí a úřadů“, proto „budiž ... poskytnuta ... možnost, aby usnesením obecního výboru vyslovily se o žádaném rozloučení, sloučení a nebo změně hranic obecních, jakož i o úpravě hospodářských a majetkových otázek, které s tímto opatřením by souvisely a nebo jím byly podmíněny“. K takovému vyjádření ovšem „budiž obcím poskytnuta krátká lhůta s podotknutím, že bude učiněno rozhodnutí bez vyjádření obce, nebude-li vyjádření to v této lhůtě podáno“⁶⁰. Zároveň „pokud dle povahy věci bude záhodno opatřiti si dobrá zdání nebo vyjádření jiných úřadů, buďtež vyjádření ta vyžádána ..., a to při úřadech v témže místě se nacházejících krátkou cestou (po př. telefonicky), při úřadech ostatních pak nebudtež za účelem urychlení zasílány postupně celé spisy, nýbrž budiž vyjádření ode všech úřadů vyžádáno současně“. Mezi těmito orgány jsou např. zmíněny (a to výslovně pro Čechy) samosprávné okresní výbory (resp. postátněné okresní správní komise)⁶¹. Také bylo vždy zapotřebí vyjádření archivu map katastrálních, který současně přikládal ke svému posudku přehledný nástin navrhované podoby územních změn: „Tam, kde změny obvodu obcí budou dotýkati se také dosavadních obvodů obcí katastrálních (tedy v případě změny hranic mezi obcemi, jakož i v případě rozloučení obcí, kde rozlučované části nebyly ještě obcemi katastrálními), budiž připojena katastrální mapa a na ni budiž hranice přesně zakreslena. Zároveň buďtež uvedena všechna katastrální čísla pozemků, o jichž přidělení k té které obci by se jednalo“⁶². Nakonec ještě výnos obsahuje klausuli, že „o postupu řízení ve všech případech sem spadajících budiž vždy koncem měsíce ministerstvu vnitra podána zpráva“. Tím byly v kostce shrnuty pokyny, jak mají v záležitostech slučování, rozlučování a změn hranic postupovat podřízené úřady.

***

Až dosud jsme se zabývali změnami v území obecním. Ale nezapomínejme, že první odstavce třiačtyřicátého paragrafu se na samém konci zmiňuje také o okresech⁶³. A zde si musíme opět položit otázku, za jakých okolností může ke změnám v obvodech okresů vlastně dojít⁶⁴. Podle původního návrhu ústavního výboru měla být vláda zmocněna, aby slučovala nebo rozlučovala obce a za tím účelem (!) měnila hranice obcí a okresů. Tento návrh tedy omezoval vládní oprávnění pouze na tyto dva případy. Poněvadž ovšem důsledkem rozloučení obce nemůže být změna okresních hranic, přichází tato v úvahu teprve tam, kde se obce slučují, a to pochopitelně pouze obce ležící v odlišných okresech. Druhou možností pak představuje změna hranic mezi obcemi sousedních okresů, zjednodušeně řečeno tam, kde hranice mezi dvěma obcemi tvoří zároveň hranici okresů. Konečně tu existuje ještě poslední eventualita, kdy se vůbec nemění obvody obcí a přitom se posouvají hranice okresů. To nastává tehdy, pakliže se celá obec nebo i více obcí vyloučí z okresu jednoho a připojí k druhému, sousednímu. A zde se opět projevuje nedokonalost zákona, který jasně nespecifikuje, o jaký typ okresů se jedná, zdali zastupitelský (resp. soudní) či politický. Chápeme-li § 23. jako dočasnou náhradu za § 2. zákona č. 27 českého zemského zřízení z 25. 7. 1864, kde se praví, že zemským zákonem se mění okresy zastupitelské, pak jsou tu nepochybně míněny právě tyto. Hranice zastupitelských okresů, které se shodovaly s okresy soudními⁶⁵, však nesměly

⁶⁰ Viz již výše.

⁶¹ Viz také pozn. ⁶⁰.

⁶² Tuto podrobnou mapu se zakreslením hranic a parcel obvykle vypracovával úředně ověřený civilní geometr, přičemž náklady byla povinná hradit obec.

⁶³ K této problematice Prokop, L., K změnám hranic okresů dle § 23. novely, Věstník MV, 1919, str. 217-19.

⁶⁴ Existuje i možnost, kdy ke změně hranic okresů přistoupit nelze, pakliže by se tím současně měnily i hranice zemí.

⁶⁵ Výjimku tvořilo 7 zastupitelských okresů, které se skládaly z několika okresů soudních: Most – Hora sv. Kateřiny, Kadaň – Dupov, Chomutov – Bastiansperk, Prachatice – Volary, Přísečnice – Vejprty, Mariánské Lázně – Teplá a Královské Vinohrady – Nusle – Vršovice.

přetínat hranice politických okresů (§ 10. zákona z 19. 5. 1868 č. 44 ř. z.), takže část této hranice se vždy kryla s obvodem okresního hejtmanství, resp. okresní správy politické. Tudiž hrál při změnách hranic zastupitelských / soudních okresů důležitou roli fakt, zda se jednalo o hranici pouze mezi dvěma takovými celky nebo o hranici společnou s okresem politickým. Podle § 2. zákona z 11. 6. 1868 č. 59 ř. z. o organizaci okresních soudů příslušela kompetence měnit obvody soudních okresů ministru spravedlnosti, který si před vydáním tohoto nařízení musel vyžádat dobrozdání zemského sněmu. Oproti tomu § 10. zákona z 19. 5. 1968 č. 44 ř. z. o organizaci okresních politických úřadů se v případech změn hranic politických okresů omezuje na pouhý výnos ministerstva vnitra bez slyšení zemského sněmu. Vidíme tedy, že pro každý typ okresu rozhodovalo jiné ministerstvo. Za Rakouska se proto ustálil tento postup: nejprve byl vydán zemský zákon o změně obvodu okresů zastupitelských. V tomto zákoně bylo obsaženo nařízení ministerstva spravedlnosti o změně obvodu okresů soudních. Platnost zákona nastala až ve chvíli, kdy obec, o kterou se jednalo, byla vyloučena z dosavadního soudního okresu a přidělena k novému. Ministerské nařízení pak stanovilo přesný termín této platnosti – obvykle k 1. 1. nadcházejícího roku. Jako poslední vstoupilo do hry ministerstvo vnitra, které provedlo změnu v obvodu okresního hejtmanství, vstupující v platnost k témuž dni. Zemský zákon, nařízení ministerstva spravedlnosti i vyhláška místodržitele s výnosem ministerstva vnitra byly současně vyhlášeny v zemském zákoníku. Kromě toho bylo nařízení ministerstva spravedlnosti na rozdíl od výnosu ministerstva vnitra vyhlášeno také v říšském zákoníku. Pakliže došlo zároveň se změnou k zřízení nového okresního soudu, stalo se tak nařízením ministerstva spravedlnosti, publikovaným v říšském i zemském zákoníku. Zřízení nového okresního hejtmanství se provedlo Nejvyšším rozhodnutím, publikovaným vyhláškou ministerstva vnitra opět v obou zákonících. Nová okresní zastupitelstva měla oporu vždy pouze v zemském zákoně.

Tak, jak byly změny v hranicích okresů shora popsány, týkaly se jen těch případů, které způsobilo vyloučení celé obce či osady z jednoho územního celku a přiřazení k druhému. Změny obvodů zastupitelských okresů, ke kterým docházelo následkem vyloučení jen jednotlivých parcel nebo komplexu parcel při změně hranic obcí, si vyžadovaly sice také potvrzení zemským zákonem, ale změny okresů soudních a politických nařízení zmíněných ministerstev nepodléhaly⁶⁶.

Tuto vžitou tradici § 23. zcela přetřhl. Dosavadní kompetenci zemského sněmu ohledně změn obvodů zastupitelských okresů přebírá vláda, místo aktu zákonodárného prosazena je moc výkonná. Jak je tomu ale u okresů soudních? Nahrazuje také vláda ministerstvo spravedlnosti? Vypadá to, že při formulaci novely se vůbec na § 2. zákona o organizaci okresních soudů nemyslelo. Svědčí o tom dvě okolnosti: 1.) fakt, že odpadá povinnost obracet se ohledně dobrozdání na zemský sněm, a 2.) ustanovení, že provedením zákona je pověřen výhradně ministr vnitra, nikoli také ministr spravedlnosti. Samo ministerstvo spravedlnosti, vědomo si této mezery v zákoně, podalo proto Národnímu shromáždění návrh (tisk č. 1500), aby vláda byla zmocněna v době organizace soudů nařízené zákonem z 2. 11. 1918 č. 6 Sb. z. a n. měnit hranice soudů bez předchozího dobrozdání zemského sněmu a za tímto účelem aby byl zaveden pro případy změn, které souvisejí se sloučením, rozloučením nebo změnami hranic obcí a okresů podle § 23. novely obdobný postup, jaký zavedla novela, tj. vyhlášku uveřejněnou v obcích s právem každého občana podat ve stanovení lhůtě připomínky. Tento návrh byl přijat a kompetence obou ministerstev byly rozděleny tak, že tam, kde mělo dojít ke změně hranic soudních / zastupitelských okresů zapříčiněných sloučením či změnou hranic obcí, provádělo předběžné řízení ministerstvo vnitra, a v těch případech, kde se budou měnit soudní / zastupitelské okresy jen „přenesením“ obce z jednoho okresu do druhého, aniž

---

⁶⁶ Ministerstvo spravedlnosti muselo pouze vydat nařízení o přikázání obcí z jednoho okresu do druhého.

by se zároveň měnila podoba oné obce (sloučením či změnou hranic), bude příslušet toto řízení ministerstvu spravedlnosti.

Další pochybnost, kterou novela vyvolávala, byla otázka, jakou formu má mít onen vládní akt, jímž se mění hranice okresů. Je k tomu zapotřebí nařízení vlády? § 23. o tomto aspektu vůbec nehovoří. Pro změnu soudních okresů tu až dosud bylo podle § 2. zákona o organizaci okresních soudů předepsáno nařízení ministerstva spravedlnosti, pro změnu okresů zastupitelských a politických nebylo ani nařízení zapotřebí. Nyní podle § 14. prozatímní ústavy nenáležela nařizovací moc žádnému rezortnímu ministerstvu (ta mohla vydávat jen správní opatření – výnosy), nýbrž přímo vládě. A protože kompetence k provedení změn v obvodech okresů zastupitelských, soudních i politických byla teď soustředěna v rukou jednoho činitele, právě vlády, byla to jediné ona, kdo byl kvalifikován nařízení vydávat.

A konečně jak tomu bylo s publikací povolených změn hranic okresů? Již víme, že změny okresů zastupitelských byly vyhlášeny zákonem zemským a uveřejňovány v zemském zákoníku, změny okresů soudních zakotveny coby nařízení ministerstva spravedlnosti v zemském i říšském zákoníku a změny okresů politických v zemském zákoníku jako vyhlášky místodržitele. § 2. zákona ze dne 13. 3. 1919 č. 139 Sb. z a n. nastoluje v tomto směru jednotu, když ukládá povinnost všechny tyto změny zařadit do Sbírký zákonů a nařízení republiky Československé.

***

Odpoutejme se na tomto místě od výkladu o okresech a vraťme se zpět k obcím. Představme si ideální situaci, kdy uplynula osmidenní lhůta, během níž byla na úřední desce vyvěšena vyhláška o zamýšlené změně (ať už sloučení, rozloučení nebo změně hranic), občané se k ní v průběhu dalších osmi dnů vyjádřili (a to formou připomínek či námitek přímo u ministerstva vnitra) a případ byl postoupen k rozhodnutí vládě. Ta se rozhodla povolení udělit a změnu schválit. Co z této změny plyne, jaké jsou její důsledky?

Obecně lze říci, že jsou dvojího charakteru – týkají se práva veřejného i soukromého. Při slučování a rozlučování nastupují na místo dosavadních veřejnoprávních subjektů subjekty nové, při změně hranic se pouze mění místní kompetence těchto subjektů. Pokud jde o soukromé právo, tady už musíme sledovat každou z oněch tří linií odděleně. Rozloučení obce s sebou přináší nutnost stanovit přesný poměr rozdělení dosavadního společného jmění a břemen. Může se stát, že dohoda mezi obcemi, resp. osadami uvízne na mrtvém bodě. Pak musí upravit tyto podmínky vláda⁶⁷. Při opačném procesu, tj. sloučení, si nadále ponechají původní obce své zvláštní jmění, pakliže nebude sepsána mezi těmito obcemi zvláštní úmluva. Nejsložitějším aktem je z tohoto hlediska změna hranic, ať se to týká obcí či okresů. Tehdy je třeba vymezit, zda a v jakém poměru ta která obec / ten který okres přejímá část jmění a závazků sousední obce / okresu, jejíž / jehož část k ní byla přivtělena. Žádná směrnice nevymezovala, jak měl být tento poměr počítán, ale jako vodítko tu posloužil nevyřízený návrh novely k zákonu o okresních zastupitelstvech, který byl r. 1895 zprávou českého zemského výboru předložen sněmu. Podle něj „při vyloučení některé místní obce nebo její části z jednoho zastupitelského okresu a přidělení její k jinému, neustanoví-li zvláštní zákon jinak, mělo rozdělení břemen a jmění provedeno býti dle poměru, v kterém jest výnos okresní přírážky v předchozím roce předepsané, připadající na onu část obvodu zastupitelského okresu, jež má býti vyloučena, k výnosu přírážky té v celém okresu.“

---

⁶⁷ Po vydání § 23. byla vláda během krátké doby velikým počtem případů, jež k ní docházely, natolik zaneprázdněna, že 30. 7. 1919 zmocnila ministra vnitra, aby jejím jménem, ale pod svou vlastní zodpovědností vyřizoval záležitosti slučování, rozlučování a změn hranic obcí i okresů.

Doslova opomenuta zůstala šem 23. budoucí správa sloučených, resp. rozloučených obcí. V tomto směru přinesl nápravu až zákon z 27. 5. 1919 č. 295 Sb. z. a n.:

§ 1: Ministr vnitra se zmocňuje, aby v případech, kde jedná se o sloučení nebo rozloučení obcí a podle výsledků šetření jeví se to potřebným nebo účelným, před provedením sloučení nebo rozloučení jmenoval správní komise pro všechny obce, které se v tom kterém případě sloučiti aneb části obce, které rozloučiti se mají. Komise tyto převzmu ihned správu dotčených obcí nebo částí obcí a vykonají přípravy ku provedení obecních voleb v nové obci sloučením nebo rozloučením utvořené.

§ 2: V případech sloučení obcí počítá se souvislý nepřetržitý pobyt v jednotlivých obcích, které se sloučiti mají, pokud jde o podmínku práva volebního nebo volitelnosti, jako by šlo o pobyt v obci jediné.

Vláda má právo naříditi, aby volby v obcích tímto zákonem dotčených se provedly na základě sdělaných již seznámů volebních, pokud se volby provedou do konce září 1919.

§ 3: Ustanovení tohoto zákona platí pouze pro případy, kdy se sloučení nebo rozloučení obcí projednává podle § 23. novely k obecním zřízením (zákona ze dne 7. února 1919, č. 76 Sb. zák. a nař.).

§ 4: Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášky.

§ 5: Provéstí tento zákon ukládá se ministru vnitra.

S koncem roku 1919 se pomalu blížil i konec platnosti § 23. novely k obecním zřízením. Proto bylo nutno urychleně vydat směrnici, která bude upravovat provádění územních změn na úrovni obcí a okresů i v nadcházejícím období. Výsledkem byl 19. 12. vydaný zákon č. 8 Sb. z. a n., kterým se platnost § 23. prodlužovala do konce r. 1920:

§ 1: Zmocnění, dané vládě ustanovením § 23 novely k obecním zřízením zákona ze dne 7. února 1919, č. 76 Sb. zák. a nař., aby slučovala a rozlučovala obce a měnila hranice obcí a okresů podle ustanovení tohoto paragrafu, prodlužuje se do konce roku 1920.

*§ 2: Zákon tento nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1920.
Provedení jeho ukládá se ministru vnitra.*

Je patrné, že tento na poslední chvíli učiněný zákonodárný akt s sebou kromě zmiňovaného posunutí platnosti nepřinášel žádné novum. Za dané situace toho ani nebylo zapotřebí. Úpravu si vyžádaly až změny, které s sebou přinesl začátek třetího desetiletí. Nejprve do hry vstoupil § 1. zákona č. 210 Sb. z. a n. z 22. 3. 1920 o prozatímní úpravě politické správy na Slovensku, obsahující zmocnění vlády, *aby, vyžadují-li toho veřejné zájmy, nehledíc k platnému právu nařízením:*

- 1. sloučila 2 nebo několik žup, neb i částky jejich, k výkonu vnitřní správy (politické) v jediný obvod správní s jediným úřadem župním a při tom, je-li potřeba, ponechala v dosavadních sídlech žup exposituru; a*
- 2. upravovala obvody okresů slůžnovských a jejich sídla;*

...

I když se zákon vztahoval pouze na omezené území republiky, jímž se tato práce ani vzdáleně nezabývá, je nezbytné si těchto jeho dvou odstavců povšimnout, neboť obsahují - konkrétně první z nich - zmínku o župách. Ty jsou z hlediska územních změn v prvorepublikovém systému novým prvkem. Toto ustanovení lze tak považovat za předstupeň dalšího zákona, který na sebe nenechal dlouho čekat. V něm už, jak uvidíme, byla novinek celá řada. 14. 4. 1920 byl vydán pod č. 285 Sb. z. a n.:

§ 1: Vláda se zmocňuje, aby v přechodné době až do konce roku 1920 slučovala neb rozlučovala obce všeho druhu a aby měnila hranice obcí, okresů politických, soudních a zastupitelských a k tomu cíli i hranice žup a zemí.

V této době není potřebí k těmto opatřením dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu zúčastněných obcí nebo jakýchkoli sborů správních, úřadů nebo sborů zákonodárných.

Vláda však jest povinna zamýšlené sloučení, rozloučení nebo změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v zúčastněných obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati připomínky u ministerstva vnitra, které o nich rozhodne, dohodnouc se s ministerstvem spravedlnosti.

§ 2: Vláda se zmocňuje, aby, měnic podle § 1 hranice zemské, upravila nařízením místní platnost říšských i zemských zákonů dosud tam platných.

§ 3: Ministr vnitra se zmocňuje, aby v dohodě s ministrem financí s konečnou platností rozhodl o majetkovém vyrovnání mezi zeměmi v případech sloučení, rozlučení nebo změny hranic okresů a obcí, kde jde současně o změnu hranic mezi dosavadními zeměmi a kde zúčastněné zemské (správní) výbory se nedohodnou.

§ 4: Ministr vnitra se zmocňuje, aby v dohodě s ministrem financí v případech slučování, rozlučování nebo změny hranic obcí a okresů povoloval dočasné vybírání obecních a okresních přírážek a dávek nestejnou výší v jednotlivých částech, kde dosud byly vybírány nestejnou výší.

Tato pravomoc může být přenesena na úřady, které jsou podle všeobecných ustanovení příslušny povolovati vybírání přírážek a dávek obecních a okresních.

§ 5: Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Zároveň se zrušuje ustanovení § 23 zákona ze 7. února 1919, č. 76 Sb. z. a n., jakož i zákon ze dne 19. prosince 1919, č. 8 Sb. z. a n. z roku 1920.

Provedení tohoto zákona ukládá se ministru vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

Časové omezení, které bylo jedním z hlavních znaků předchozích zákonů, zůstalo ponecháno. Nově jsou však hned v § 1 specifikovány okresy, jejichž hranice se mohou měnit. V zásadě tak mohou připadat v úvahu všechny tři typy. Jeden z nedostatků předchozích zákonných norem byl tímto odstraněn. Úplnou novinku představuje ovšem možnost měnit hranice zemí a z toho vyplývající § 2. Za do určité míry anachronismus můžeme považovat opět vydané ustanovení o dobrých zdáních, vyjádřeních a souhlasech interesovaných subjektů. Vždyť samo MV už poukázalo ve svém oběžníku na to, že se bez těchto informací jen těžko obejde a v určitých ohledech si je dokonce vyžadovalo. Za průlomové lze považovat opatření o součinnosti ministra vnitra s rezortními kolegy z ministerstev spravedlnosti a financí. Tím zároveň do hry vstupuje podle 2. odstavce § 4 mnoho dalších orgánů, a to jak povahy finanční, tak soudní. V praxi to znamenalo, že vnitru byla sice nadále přisouzena role vrchního arbitra, ale prohloubila se tím jeho závislost na nižších složkách finanční a soudní správy, čímž původní myšlenka projednat každou územní změnu v co nejkratším termínu vzala definitivně za své. Především shromažďování materiálu týkajícího se vybírání jednotlivých přírážek a s tím související odvolávání konkrétních obcí na příliš vysoké zatížení vyřizování záležitostí neúměrně protahovalo. Nicméně na druhé straně je třeba v tom vidět i vyšší míru objektivitu, se kterou muselo nyní MV k věci přistupovat, a to s sebou zároveň přinášelo i prohloubení prvku demokratického.

Další úprava procesů slučování, rozlučování a změn hranic přišla až o necelý rok později 18. 3. 1921 v podobě zákona č. 117 Sb. z. a n.:

§1: Vláda se zmocňuje, aby v přechodné době až do konce roku 1922 slučovala a rozlučovala obce, jakož i měnila hranice obcí, okresů politických, soudních a zastupitelských, a k tomu cíli i hranice žup a zemí v těch případech, o kterých do 31. prosince 1920 již u politických úřadů správních řízení bylo zahájeno.

Před každým opatřením ve smyslu odstavce prvního budiž vždy poskytnuta příležitost zúčastněným osadám, obcím, okresům, zemským správním výborům (zemským výborům, zemským správním komisím), aby se k věci mohly vyjádřit ve lhůtě 30denní. Jinak není třeba ke všem těmto opatřením vyjímajíc případy podle odstavce třetího dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu jakýchkoli sborů a úřadů správních nebo sborů zákonodárných. Vláda však jest povinna zamýšlené sloučení, rozlučení nebo změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v zúčastněných osadách a obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati připomínky u ministerstva vnitra, o nichž se rozhodne současně s rozhodnutím ve věci samé.

Při rozlučování obcí budiž dbáno toho, aby obce nově vznikající byly hospodářsky tak zajištěny, aby mohly plniti úkoly veřejné správy. Rozlučení může býti povoleno jen tehdy, když s ním projeví souhlas zemský správní výbor (zemský výbor, zemská správní komise) ve lhůtě 4 měsíců; lhůta tato může býti o další 2 měsíce prodloužena.

Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus bude stanoveno vládním nařízením, kterým orgánům sluší poskytnouti příležitost vyjádřiti se podle předchozího odstavce.

§ 2: Vláda se zmocňuje, aby, měnic podle § 1 hranice zemské, upravila nařízením místní platnost říšských i zemských zákonů v dotčených územích dosud platných.

§ 3: Ministr vnitra se zmocňuje, aby v případech, kde jde o sloučení obcí a podle výsledku šetření jeví se to potřebným nebo účelným, před provedením sloučení rozpustil obecní zastupitelstvo a jmenoval správní komisi pro celé území, které se má sloučiti v jednu obec. Za těchž podmínek může ministr vnitra jmenovati správní komise pro části obce, která se má rozlučiti. Komise tyto převezmou ihned správu dotčených území a vykonají přípravy ku provedení voleb obecních v každé nové obci, sloučením neb rozlučením utvořené. V takových případech buďte volby rozepsány do tří měsíců.

§ 4: *Ministr vnitra se zmocňuje, aby v dohodě s ministrem financí s konečnou platností rozhodl o majetkovém vyrovnání mezi zeměmi v případech sloučení, rozlučení nebo změny hranic okresů a obcí, kde jde současně o změnu hranic mezi dosavadními zeměmi a kde zúčastněné zemské správní výbory (zemské výbory, zemské správní komise) se nedohodnou.*

§ 5: *Ministr vnitra se zmocňuje, aby v dohodě s ministrem financí v případech slučování, rozlučování nebo změny hranic povoloval dočasné vybírání obecních, okresních, župních a zemských přírážek a dávek nestejnou výší v jednotlivých částech, kde též dosud byly vybírány nestejnou výší.*

Tato pravomoc může být přenesena na úřady, které jsou podle všeobecných ustanovení příslušny povolovati vybírání těchto přírážek a dávek.

§ 6: *Pokud jde o podmínky práva volebního nebo volitelnosti, jakož i o zápis do stálých voličských seznamů, sčítá se souvislý nepřetržitý pobyt v jednotlivých obcích, které se sloučiti mají, jako by šlo o pobyt v obci jediné.*

§ 7: *Zmocnění daná tímto zákonem vztahují se též na města s vlastním statutem, na města s regulovaným magistrátem a na města s právem municipálním.*

§ 8: *Ministr vnitra může výkon práv, jež mu přísluší podle tohoto zákona, svěřiti ministru zplnomocněnému pro správu Slovenska.*

§ 9: *Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Zároveň pozbývá platnosti zákon ze dne 27. května 1919, č. 295 Sb. z. a n., a zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 285 Sb. z. a n. Ustanovení § 1 zákona ze dne 22. března 1920, č. 210 Sb. z. a n. nejsou tímto zákonem dotčena.*

Provedení tohoto zákona ukládá se ministru vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o dosud nejrozsáhleji pojatou a také nejpropracovanější verzi, podle níž byla vláda zmocněna „k dalšímu slučování a rozlučování obcí, k změně hranic obcí, okresů, žup a zemí, jakož i k potřebným opatřením s tím souvisejícím“, zaslouží si tento zákon podrobnějšího výkladu. Kromě toho, že se o další rok posouvá období, kdy o těchto procesech nerozhodují samosprávné orgány, je zde poprvé uveden termín, před kterým muselo být řízení u politických úřadů zahájeno⁶⁸. Přičemž pod pojmem zahájení se rozumí počaté správní řízení (čili úřední šetření), nikoli samotné podání žádosti, resp. návrhu⁶⁹. Bylo-li tedy šetření zahájeno do konce r. 1920 u samosprávného úřadu (okresního nebo zemského správního výboru) nebo kdykoliv po tomto datu – a to bez rozdílu, zda u orgánů samosprávných či politických, mělo platit de facto to, co stanovovaly §§ 2.-4. obecního zřízení z r. 1864, tj. rozhodovalo okresní zastupitelstvo nebo zemský správní výbor po dohodě se zemskou správou politickou (původně místodržitelstvím). Realita byla však taková, že žádosti musely být nadále předkládány výhradně ministerstvu vnitra a teprve to je podstupovalo autonomním zemským správám. Za vstřícné gesto vůči samosprávě lze považovat také ustanovení odstavce druhého, v němž se výslovně praví, že nesmí být opomenut názor těch, jichž se věc dotýká nejvíce – osad, obcí, okresů i zemí. Jim je proto poskytnuta třicetidenní lhůta, během níž se mohou k požadované změně vyjádřit⁷⁰. Následující věta z tohoto pohledu působí jako pouhý pozůstatek původní novely obecního zřízení, který zde byl ponechán nedopatřením. Vždyť vyloučíme-li samotné interesenty, úřad map katastrálních a všechny ostatní instituce, které podávaly informace finančního charakteru, kdo jiný by vlastně připadal v úvahu poskytovat dobrozdání, vyjádření a souhlas? Že si MV muselo v případech rozluky obcí vyžádat souhlas od zemského správního výboru, je jen dalším důkazem toho, že ústřední orgán byl již poněkud přesycen agendou spojenou s územními změnami, a proto byla snaha mu postupně ulevit opětovným přenesením (zatím alespoň některých) povinností na bedra samosprávy. Odepřel-li zemský správní výbor souhlas ve stanovené lhůtě, nemohlo být rozlučení provedeno. Mohl tak učinit bez udání důvodu, ale obvykle tomu tak bylo proto, že nově vznikající obce by nebyly podle jeho názoru dostatečně zajiště-

⁶⁸ Důvodem byla snaha MV dokončit všechny „rozjeté“ případy územních změn a zastavit přival žádostí z celé republiky. Při ústavním projednávání výše zmíněného zákona se senát Národního shromáždění usnesl na rezoluci, kterou vyzval vládu, aby mu podala zprávu o všech případech změn hranic obcí, okresů, žup a zemí, o kterých do 31. 12. 1920 bylo zahájeno u politických úřadů správních řízení a které dosud nebyly ukončeny. MV si proto vyžádalo tyto seznamy (platné ke dni 15. 6. 1921) od zemských správ politických.

⁶⁹ Viz oběžník MV z 22. 5. 1921 č. 25867 in: Věstník MV, 1921, str. 169-170.

⁷⁰ U osad to platilo jediné tehdy, pakliže měly zřízeny svá osadní zastupitelstva.

ny nebo pokud podle spisů jemu zasláných usoudil, že byla opomenuta nějaká formální záležitost. Pak mohl spisy vrátit ministerstvu k doplnění. Jakmile mu byly materiály zaslány zpět, běžela nová čtyřměsíční lhůta, během níž se měl k záležitosti vyjádřit. Neučinil-li tak nebo nepožádal-li o prodloužení této lhůty, bylo rozhodnuto nezávisle na něm. Pokud nebyla změna vládou povolena, existovala tu ještě možnost podat stejnou žádost u samosprávných orgánů, které pak rozhodovaly podle ustanovení §§ 2.-4. obecního zřízení z r. 1864.

Zákon z 18. 3. 1921 klade také opětně důraz na hospodářské zajištění nově vznikajících obcí a jejich schopnost plnit do budoucna úkoly veřejné správy. Důvodová zpráva ústavního výboru (tisk 1741) hovoří o tom, že šablonovité měřítko 8 Kč na jednoho obyvatele nově vzniklé obce, jež si MV určilo jako minimum pro povolení rozluky, se ukázalo jako nevhodné - někde příliš nízké, jinde zbytečně vysoké. § 18 novely obecního zřízení z r. 1921 umožňoval provést revizi hospodaření obcí, které měly být rozloučeny, nejednalo se však o obligatorní opatření. Přesto byl od obcí vždy požadován výkaz aktiv a pasiv.

Co se týče §§ 3 a 6, jedná se de facto o novelizované §§ 1 a 2 zákona č. 295 Sb. z. a n. z 27. 5. 1919. Všimněme si proto jen dvou podstatných změn. Původně podle § 106 obecního zřízení rozpouštělo obecní zastupitelstva místodržitelství, jehož přímou pokračovatelkou se stala po převratu zemská správa politická. Nyní jsme svědky výjimečného přesunu této kompetence na ministra vnitra. A pokud jde o vypsání nových voleb, byla původní šestinedělní lhůta, stanovená ve 2. odstavci téhož paragrafu, prodloužena (jistě ku prospěchu věci) na dvojnásobek - správní komise jsou nově povinny dodržet lhůtu tří měsíců od provedení územní změny.

Všechny novely, které vstoupily v platnost v dalších letech, již jen vycházely z tohoto zákona. Nejprve to byla norma č. 406 Sb. z. a n. z 21. 12. 1922:

Článek I.

§ 1 zákona ze dne 18. března 1921, č. 117 Sb. z. a n., mění se a má znít takto:

1. Vláda se zmocňuje, aby v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v územích jim inkorporovaných v přechodné době až do konce roku 1923 slučovala a rozlučovala obce, jakož i měnila hranice obcí, okresů politických, soudních a zastupitelských, a k tomu cíli i hranice žup a zemí, byl-li do konce roku 1920 politickým úřadům správním písemným podáním dán k tomu podnět, nebo bylo-li těmito úřady v téže lhůtě z moci úřední zahájeno řízení.

2. Před každým opatřením ve smyslu odstavce prvního budiž vždy poskytnuta příležitost zúčastněným osadám, obcím, okresům, zemským správním výborům (zemským výborům, zemským správním komisím), aby se k věci mohly vyjádřit ve lhůtě 30 denní. Jinak není třeba ke všem těmto opatřením, vyjímajíc případy podle odstavce třetího, dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu jakýchkoli sborů a úřadů správních nebo sborů zákonodárných. Vláda však jest povinna zamýšlené sloučení, rozlučení neb změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v zúčastněných osadách a obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati připomínky u ministerstva vnitra, o nichž se rozhodne zároveň s rozhodnutím ve věci samé.

3. Při rozlučování obcí budiž dbáno toho, aby obce nově vznikající byly hospodářsky tak zajištěny, aby mohly plniti úkoly veřejné správy. Rozlučení může býti povoleno jen tehdy, když zemský správní výbor (zemský výbor, zemská správní komise) neodepře k němu souhlasu ve lhůtě čtyř měsíců; lhůta tato může býti o další 2 měsíce prodloužena.

4. Slučování a rozlučování obcí, jakož i změny hranic obcí, okresů správních a soudních a k tomu cíli i hranic žup na Slovensku a v Podkarpatské Rusi může vláda povolovati do konce roku 1924, byl-li do konce roku 1923 písemným podáním dán k tomu podnět slúžnovským (okresním) neb politickým úřadům jim nadřízeným, nebo bylo-li těmito úřady v téže lhůtě moci úřední zahájeno řízení. Před každým takovýmto opatřením budiž zúčastněným obcím, okresům a župám poskytnuta příležitost, aby se k věci mohly ve lhůtě 30 dnů vysloviti. Jinak není ke všem těmto opatřením třeba dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu jakýchkoli sborů a úřadů správních nebo sborů zákonodárných, ani podmínek v zákonných čl. XXI. a XXII. z roku 1886 předepsaných. Vláda jest však povinna zamýšlené sloučení, rozlučení neb změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v zúčastněných obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati k tomu připomínky u ministerstva vnitra, o nichž se rozhodne zároveň s rozhodnutím ve věci samé. Při rozlučování obcí budiž dbáno toho, aby obce nově vznikající byly hospodářsky tak zajištěny, aby mohly plniti úkoly veřejné správy.

Článek II.

§ 3 téhož zákona mění se a má znít takto:

Ministr vnitra se zmocňuje, aby v případech, kde jde o sloučení obcí a podle výsledků šetření jeví se to potřebným nebo účelným, před provedením sloučení rozpustil obecní zastupitelstvo a jmenoval správní komisi pro celé

území, které se má sloučiti v jednu obec. Za těchže podmínek může ministr vnitra jmenovati správní komise pro části obce, která se má rozloučiti. Komise tyto převezmou ihned správu dotčených území a vykonají přípravy ku provedení voleb obecních v každé nové obci, sloučením neb rozloučením utvořené. V takových případech buďte volby rozepsány nejdéle do 6 měsíců, v obcích přes 10.000 obyvatelů nejdéle do jednoho roku.

Článek III.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení a provede jej ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

Na první pohled je patrné, že zákon nově rozlišuje, zda k územním změnám dojde v českých zemích, nebo na Slovensku či Podkarpatské Rusi. V prvním případě je zmocnění vlády limitováno rokem 1923, v druhém 1924. Také pod pojmem zahájené řízení se nyní nerozumí pouze započaté úřední šetření, ale už samotný podnět k němu, tj. písemné podání. I zde hraje roli fakt, o jakou část republiky se jedná. V „Čechách, na Moravě, ve Slezsku a územích jim inkorporovaných“ zůstal zachován mezník 31. 12. 1920, pro ostatní země byl termín posunut o tři léta později, tj. k poslednímu dni roku 1923. Společným jmenovatelem všech uskutečněných „podniků“ bez ohledu na to, kde se odehrály, je poslední pozměněný bod tohoto zákona - § 3. Ten opět zdvojnásobil lhůtu pro vypsání voleb v nově vzniklých obcích na 6 měsíců, resp. 1 rok. Souhrnně lze tedy říci, že nový zákon zachoval ustanovení §§ 2 a 4-8, přepracovány byly §§ 1 a 3 a § 9 nahradil článek III.

Na den přesně o rok později 21. 12. 1923 byla ještě § 257 Sb. z. a n. naposledy novelizována „česká část“ ustanovení § 406, která v zásadě znamenala jediné - opětné prodloužení zmocnění vlády k těmto úkonům:

Článek I.

Článek I., bod 1., zákona ze dne 21. prosince 1922, čís. 406 Sb. z. a n., mění se a má znít takto:

Vláda se zmocňuje, aby v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a v územích jim inkorporovaných v přechodné době až do konce roku 1924 slučovala a rozlučovala obce, jakož i měnila hranice obcí, okresů politických, soudních a zastupitelských, a k tomu cíli i hranice žup a zemí, byl-li do konce roku 1920 politickým úřadům správním písemným podáním dán k tomu podnět, nebo bylo-li těmito úřady v téže lhůtě z moci úřední zahájeno řízení.

Článek II.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1924.

Provedení jeho ukládá se ministru vnitra⁷¹.

Vůbec poslední zákon upravující kompetenci vlády povolovat územní změny se týkal už jen Slovenska a Podkarpatské Rusi. Pod číslem 298 Sb. z. a n. byl odsouhlasen 19. 12. 1924. Jednalo se znovu o pouhé posunutí platnosti vládního zmocnění, tentokrát však o celé dva roky:

Článek I.

Článek I., bod 4., zák. č. 406/1922 Sb. z. a n. mění se a má znít takto:

Slučování a rozlučování obcí, jakož i změny hranic obcí, okresů správních a soudních a k tomu cíli i hranic žup na Slovensku a v Podkarpatské Rusi může vláda povolovati do konce roku 1926, byl-li do konce roku 1923 písemným podáním dán k tomu podnět slůžnovským (okresním) neb politickým úřadům jim nadřízeným, nebo bylo-li těmito úřady v téže lhůtě z moci úřední zahájeno řízení. Před každým takovýmto opatřením budiž zúčastněným obcím, okresům a župám poskytnuta příležitost, aby se k věci mohly ve lhůtě 30 dnů vysloviti. Jinak není ke všem těmto opatřením třeba dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu jakýchkoli sborů a úřadů správních nebo sborů zákonodárných, ani podmínek v zákonných čl. XXI. a XXII. z roku 1886 předepsaných. Vláda jest však povinna zamýšlené sloučení, rozlučení neb změnu hranic uveřejniti po dobu osmi dnů vyhláškou v zúčastněných obcích. V dalších osmi dnech má každý právo podati k tomu připomínky u ministerstva vnitra, o nichž se rozhodne zároveň s rozhodnutím ve věci samé. Při rozlučování obcí budiž dbáno toho, aby obce nově vznikající byly hospodářsky tak zajištěny, aby mohly plniti úkoly veřejné správy.

Článek II.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1925. Provedení jeho ukládá se ministru vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

Po tomto datu, tj. 31. 12. 1924, resp. 1926, byla automaticky obnovena platnost původních paragrafů obecního zřízení. Tam, kde se hovořilo o místodržitelství, objevila se nejprve zemská správa politická a po reorgani-

---

⁷¹ Zde zřejmě omylem vypadl již tradiční dodatek „v dohodě se zúčastněnými ministry“.

zaci politické správy v roce 1927 zemský (politický) úřad. Slovo sněm bylo nahrazeno vládou a odpadla samozřejmě také zmínka o císařském schválení. Zastupitelstva byla přejmenována na výbory.

Okres smíchovský

V polovině 19. století byl Smíchov, povýšený v r. 1838 na předměstí, po Praze druhým největším českým městem. Jako takový se pochopitelně stal také městem okresním.

Okresní hejtmanství na Smíchově bylo ustaveno nařízením místodržitelství z 29. 12. 1849 (č. 2/1850 ř. z.). Náležely k němu soudní okresy Smíchov, Zbraslav, Unhošť a také soudní okres Beroun, kde byla expozitura politického úřadu. Nadřízeným úřadem byla krajská vláda pražská⁷². Když roku 1855 nastala změna ve správní organizaci a vznikly mnohem menší tzv. smíšené okresy (č. 57/1855 ř. z.), byly na území bývalého politického okresu Smíchov zřízeny okresní úřady na Smíchově, Zbraslavi, v Berouně a v Unhošti. Nadřízeným úřadem byl krajský úřad v Praze. Po zrušení krajské organizace r. 1862 zůstal dohled nad okresními úřady dohlédacím hejtmanům, což byli okresní hejtmani sídlící ve zrušených krajských úřadech. Okresní úřady Smíchov, Zbraslav, Beroun a Unhošť náležely k obvodu dohlédacího hejtmana v Karlíně.

Rok 1868 znamenal v podstatě návrat ke starým poměrům: moc politická a soudní byla opět rozdělena, znovu zřízeny samostatné okresní soudy a okresní hejtmanství (č. 44/1868 ř. z.). Územním rozdělením se však tato nová organizace od původní poněkud lišila. Podle vládního návrhu z 3. 11. 1865 mělo být vytvořeno okresní hejtmanství Praha se soudními okresy Karlín a Smíchov a nové okresní hejtmanství Zbraslav, k němuž by náležely soudní okresy Zbraslav a Jílové. Nakonec zvítězil návrh sněmovní komise z 6. 3. 1866, kterým s poukazem na sklon obcí k Praze a polohu sousedních soudních okresů doporučoval vytvořit opět politický okres Smíchov, k němuž by patřily soudní okresy Smíchov, Zbraslav a Unhošť. Soudní okres Beroun byl připojen přes četné protesty k okresnímu hejtmanství Hořovice. Obnovený politický okres Smíchov měřil 13,7 čtverečních mil, měl 115 místních a 143 katastrálních obcí a přes 109 260 obyvatel.

Roku 1878 byl z části obvodu soudního okresu Unhošť vytvořen nový soudní okres Kladno a přivtělen rovněž k okresnímu hejtmanství Smíchov.

Podle statistiky byly v r. 1886 součástí politického okresu Smíchov tyto obce:

- v soudním okrese Kladno: Buštěhrad, Dubí, Kladno, Kročehlavy, Rozdělov, Stehelčevy, Vřetovice;
- v soudním okrese Zbraslav: Bojanovice s osadou Bratřínov, Černolice, Černošice Dolní s osadou Černošice Horní, Čisovice s osadou Bojov, Davle, Dobřichovice, Hvozdnice, Jíloviště s osadou Trnová, Klínek, Zbraslav, Kosoř, Chuchle s osadou Chuchle Velká, Kytín s osadou Lhotka, Lahovice, Lety, Lipany s osadou Lipence, Líšnice s osadou Řitka, Lochkov, Mníšek, Modřany, Mokropsy Horní, Mokropsy Dolní, Radotín, Řevnice, Skochovice, Slapy, Slivenec, Štěchovice s osadou Masečín, Točná, Třebotov, Vonoklasy s osadou Roblín, Záběhlce s osadou Žabovřesky;
- v soudním okrese Smíchov: Úholičky, Újezd Trněný s osadou Kováry, Únětice, Běloky, Břevnov, Bubeneč, Chýnice, Choteč, Čičovice Velké, Čičovice Malé, Dejvice, Dobříč, Dobrovíz, Kněževy, Kněživka, Hlubočepy, Holubice, Horoměřice, Jinonice s osadou Butovice, Kopanina Přední, Košíře, Kozinec, Letky s osadou Chýnov, Liboc Dolní s osadou Libor Horní, Libochovičky s osadou Zájezd, Lysolaje s osadou Sedlec, Motol, Noutonice s osadami Lichoceves a Okoř, Nebušice, Přílepy Velké s osadou Kamýk, Hlubočepy s osadami Klukovice a Zlíchov, Radlice, Řeporyje, Řepy, Roztoky, Ruzyně, Smíchov, Statenice, Stodůlky,

⁷² Viz kapitola o územním vývoji Prahy.

Středokluky, Střešovice, Suchdol, Tuchoměřice, Tursko, Vokovice s osadou Veleslavín, Zbuzany, Zličín s osadou Chaby a Třebonice, Žalov, Svrkyně s osadou Holy;

- v soudním okrese Unhošť: Úhonice, Újezd Pletený, Újezd Červený, Bezděkov, Bražkov, Chýně, Chrást'any s osadou Jinočany, Chrustenice, Chyňava, Dobrá, Dolany, Družec, Dušníky, Hořelice s osadou Drahelčice, Hostivice, Hostouň, Jeneč, Kyšice, Lidice, Litovice, Makotřasy, Nenačovice, Nučice, Přílepy Malé, Přítočno Velké, Přítočno Malé, Ptice, Řebeč, Sobín, Svárov, Tachlovice, Unhošť, Železná.

V roce 1886 byla nařízením ministerstva práv č. 43 ř. z. k okresnímu hejtmánství Smíchov připojena obec Libčice nad Vltavou, která byla do té doby součástí politického okresu Slaný a soudního okresu Velvary. V souladu s rostoucím významem Kladna jako průmyslového centra bylo v tomto městě roku 1893 zřízeno samostatné okresní hejtmánství (č. 130/1893 ř. z.), k němuž byl připojen i soudní okres Unhošť. R. 1896 byla od soudního okresu Zbraslav odloučena obec Kytín a připojena k soudnímu okresu Dobříš.

Po zřízení samostatného československého státu roku 1918 zůstaly politické úřady beze změny, pouze název okresní hejtmánství byl nahrazen novým názvem okresní správa politická⁷³.

K významné územní změně, která se podstatně dotkla hranic okresů sousedících s hlavním městem Prahou, došlo vznikem Velké Prahy. Zákon č. 114/1920 Sb. z 6. 2. 1920 odňal z obvodu dosavadní okresní správy politické na Smíchově tyto obce:

- ze soudního okresu Smíchov: Břevnov, Bubeneč, Dejvice, Hlubočepy s osadou Klukovice a Zlíchov, Jinočnice s osadou Butovice, Košíře, Dolní Liboc s osadou Horní Liboc, Motol, Radlice, Sedlec, Smíchov (povýšený na město jako jedno z posledních předměstí Prahy až r. 1903), Střešovice, Veleslavín a Vokovice;
- ze soudního okresu Zbraslav: osada Velké Chuchle Malá Chuchle, Hodkovičky a část Modřan zvaná Zátíší.

Platnost zmiňovaného zákona z roku 1920 byla odsunuta na 1. 1. 1922. Tehdy magistrát hl. m. Prahy převzal v uvedených obcích agendu zásobovací, domovského práva a státního občanství a agendu vodoprávní. Pražské policejní ředitelství obstarávalo v nově připojených obcích záležitosti spolkové, shromažďovací a tiskové. Ostatní agendy ve sloučených obcích převzal pražský magistrát až r. 1927.

V důsledku těchto rozsáhlých změn se podstatně zmenšilo území politických okresů sousedících s Prahou. Proto byla provedena reorganizace těchto okresů.

Poslední změnu pro smíchovský okres přinesl zákon č. 311 Sb. z. a n. z 23. 12. 1924. § 3 rozšířil s platností od 1. 1. 1925 obvod politického okresu o obec Kunratice (součást soudního okresu zbraslavského), která byla vyloučena z dosavadního okresu Královské Vinohrady.

Zákonem č. 222/1926 byly sloučeny zbytky území okresní správy politické Smíchov a Karlín a zřízen nový rozsáhlý politický okres Praha-venkov, který zahájil činnost 1. 7. 1927. Tím činnost okresní správy politické Smíchov skončila.

---

⁷³ Viz výše kapitola Správa politická.

- **Případ první**

Změna hranic mezi obcemi Horní Černošice, Dolní Černošice a Dolní Mokropsy versus sloučení obcí Dolní Mokropsy a Horní Černošice (1919-25)

Jihozápadním směrem od Radotína na cestě do Dobřichovic, vzdálena 18 km z centra metropole, se nachází obec Černošice. Je tomu tak dnes a bylo tomu tak ještě na samém konci první světové války. Do nového demokratického režimu, odstartovaného závěrem roku 1918, však už vstoupila tato přípražská obec ve velkém stylu. Výnosem zemského správního výboru ze dne 28. ledna 1919 č. 6681 bylo rozhodnuto a výnosem okresního výboru ve Zbraslavi č. 200 z 25. února 1919 skutečně ještě podle starého obecního zřízení rozloučení Černošic, složených do té doby ze dvou osad - Horních a Dolních Černošic, ve dvě stejnojmenné obce. Horní Černošice převzaly veškeré jmění i dluhy dosavadního subjektu a Dolní Černošice jim naproti tomu zapravily odbytou částku 6260 K. Taktéž zůstal Horním Černošicím chudinský fond ve výši 2750 K, ale z něho byly povinny zaplatit Dolním Černošicím 600 K. Inventář obecní kanceláře a policejního zřízení převzaly po příslušném vypořádání rovněž Horní Černošice, oproti tomu hasičské náčiní zůstalo společným jměním obou nově vzniklých obcí. Ohledně příslušníků se postupovalo podle dohody učiněné místními zastupitelstvy 7. a 16. prosince 1914.

Mohlo by se zdát, že rozloučením dvou dosavadních černošických osad v samostatné a rovnocenné politické obce celý případ skončil. Opak je však pravdou. Neuběhl ani měsíc a na jednání zastupitelstva Horních Černošic padl 21. března revoluční návrh. Jeden z radních, pan Vojtěch Ejem, upozornil na fakt, že po rozdělení nemá obec žádné stavební pozemky, a vybídl, aby „*pracováno bylo k tomu, aby katastr obce zdejší byl rozšířen směrem k Radotínu a se strany obce Dolno Mokropeské přidělením tamní vilové části a nějakých pozemků*“. Jeho návrh byl schválen a ihned ustavena čtyřčlenná správní komise⁷⁴, která měla v uvedené záležitosti jednat. Tato komise se na své schůzi 20. června usnesla podat oficiální žádost o změnu katastru hornočernošické obce, a to přiřčením částí katastrů sousedních, tj. dolnomokropeského a dolnočernošického. Kromě ztráty veškerých stavebních pozemků zapříčiněné rozdělením původní obce Černošice jsou zde už uvedeny i další důvody: „*vklinění katastru*“ obce dolnomokropeské do katastru Horních Černošic, „*různé zkřížení domů obou obcí, přiškolení*“ Dolních Mokropes k Horním Černošicím, „*rovněž připojení téže pošty a aprovisací, veřejný zájem vzhledem k regulaci, kanalizaci apod.*“, a nakonec i to, že v obou obcích jsou stejná čísla popisná a jména majitelů některých domů, „*čímž se uvádějí strany a úřady v omyl*“. V protokolu z jednání se také praví, že „*všichni majitelé vil přiléhající části obce Dolno Mokropeské, jakož i obchody a živnosti výslovně již nyní, jak k úřednímu jednání tak i ve veřejném styku s obecními tvrdí, že bydlí v Černošicích*“. O několik dní později 28. června se do případu vložil i místní Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny v Dolních Mokropesech, který dopisem adresovaným zemskému správnímu výboru „*uvítal jednomyslně s velikou účastí akci ... za účelem připojení osady té k obci Horní Černošice*“. Poukázal na „*všechny výhody soukromé i veřejné*“ a současně projevil názor, „*že jen tímto spojením dá se zachrániti toto výletní a letní sídlo poblíže Velké Prahy, jež jest tak chudou na pěkně zalesněné okolí a tak výhodné místo koupací jako právě tyto. Právě obmysleným zvětšením obce Horních Černošic, která domáhá se, aby prohlášena byla za klimatické místo a tím uchráněna od továren a ruchu průmyslového k zachování nejbližšího výletního místa u Velké Prahy vyzíská tato co nejvíce*“. Pouhý týden nato (6. července) připojilo svůj souhlas s přiřčením k obci Horní Černošice také na padesát obyvatel vilové osady Dolních Mokropes, jichž se měla žádaná změna týkat především. A tak 10. července už nic nebránilo tomu, aby byla žádost včetně příslušných katastrálních plánů⁷⁵ a opisů jednacích protokolů odeslána z hornočernošické radnice ministerstvu vnitra. Na zmíněných plánech byla žlutou barvou označena část katastru dolnočernošického (snahou bylo, aby přirozenou hranici mezi oběma celky tvořila řeka Berounka), červenou pak domy, vily a pozemky

⁷⁴ Kromě Ejema v ní byli Václav Majer, Adolf Parš a samozřejmě starosta Antonín Mašek.

⁷⁵ Ty vypracoval akreditovaný civilní geometr ing. Josef Nechvíle ze Zbraslavi.

v Dolních Mokropsích, které zabíhaly do katastru Horních Černošic a tvořily v něm klín, jehož odstranění bylo požadováno. Jako argument zde posloužil fakt, že vilová čtvrť je od vlastní obce vzdálena „nejméně ½ hodiny cesty, kdežto s Horními Černošicemi tak těsně souvisí, že činí s nimi úplný dojem jediné obce, čehož důkazem jest, že několik vil a domů v oné části se nalézajících, jakož i samo nádraží v Horních Černošicích rozloženo jest na katastrech obou obcí“. V žádosti je popsána i problematika přiškolení: „*dítky z vilové části Dolních Mokropes musí docházeti do školy Horno-Černošické, kdežto z vlastní obce Dolních Mokropes do Mokropes Horních*“⁷⁶. Jako obhajoba je zde použito tvrzení, že „*obci Dolním Mokropsům nebude oddělení vybihající části katastru nikterak na škodu, ježto jest to obec zemědělská a jako taková nemůže hledati svých prospěchů v označeném katastru, kde nalézají se pouze villy a domy obytné, nesloužící účelům hospodářským. Naproti tomu zájmy obou částí, o jichž sloučení se jedná, jsou úplně stejné. Teprve spojením bude možno účelně řešiti otázku regulace, kanalizace, zdokonalení místního vodovodu, společných koupelí a zdravotnictví vůbec*“⁷⁷. Takové byly tedy argumenty hovořící pro změnu katastrálních hranic, jež by se dotkla tří obcí. Netrvalo však dlouho a na ministerstvu vnitřní věci se objevil i protest proti žádané změně, a to přímo od starosty Dolních Mokropes Václava Zýky. Ten ve svém dopise 30. července přímo cituje § 23 novely obecního zřízení, o němž se domnívá, že jím není míněno „*roztržení některé obce a připojení jedné její části ku obci jiné, nýbrž sloučení nebo rozloučení dvou nebo více obcí a osad se samostatným katastrem*“, neboť „*v opačném případě byla by obec ... citelně poškozena, jsouc připravena o značnou část svých příjmů, kterých zejména nyní, kdy povolena byla nám školní expositura a jedná se o zřízení řádné školy, postrádati nemůže*“ a dodává, že „*villová část ... jest od obecního úřadu jenom 20 minut vzdálena*“. Tím byl poprvé zmíněn finanční aspekt celé záležitosti. Od této chvíle bude tento faktor doprovázet všechna jednání a nakonec budeme svědky i toho, jak definitivně rozhodne. Teď jsou však na tahu státní orgány.

Nejprve si zemská správa politická vyžádala od zemského finančního ředitelství zprávu Archivu map katastrálních v Praze⁷⁸. Ten se 27. října vyjádřil, že nemá proti navržené změně obecních hranic ze svého stanoviska námitek a dodal přehledný nástin, znázorňující žádanou změnu⁷⁹. Přitom zároveň zdůraznil, že mezi připojenými spisy chybí závazné prohlášení o placení výloh, jež provedením změn vzniknou v operátě evidenčním. Nyní bylo ještě nutné projít pozemkové knihy. Zemské finanční ředitelství pověřilo⁸⁰ tedy tímto úkolem Vrchní zemský soud v Praze⁸¹, ten pak Zemský civilní soud a odtud putovala žádost k okresnímu soudu na Zbraslavi, kam došla 8. listopadu. A protože nebylo překážek ani ze strany knihy železniční (Česká západní dráha, def. žel. vložka č. 4), ani desk zemských⁸², mohla být záležitost k krátké době opět vrácena až k zemské správě politické. Když se pak 3. prosince obec Horní Černošice písemně zavázala zapravit všechny výlohy vzniklé provedením změny v katastrálních operátech, mohl být celý soubor spisů zaslán přímo ministerstvu vnitřní věci. To si dalo s odpovědí na čas. Ozvalo se až 26. března následujícího roku, ale rovnou požadovalo od okresní správy politické na Smíchově celou řadu doplnění: „*Prostřednictvím příslušných berních úřadů budiž vyšetřeno, jakým obnosem byly posléze*

⁷⁶ Čj. 827 OÚ Horní Černošice z 10. 7. 1919.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Čj. 216471 ai 19 Z. s. p. / 5C-708 ai 19 z 18. 7. 1919.

⁷⁹ Čj. 2289 A. m. k. z 27. 10. 1919.

⁸⁰ Čj. IX-1798 Z. f. ř. z 3. 11. 1919.

⁸¹ Čj. Nc IV 612 V. z. s. z 6. 11. 1919.

⁸² Lustrum zvl. č. 706 d. z.: zemskodeskový statek se v částech odepsaných nenalézal, „*bude však nutno z knihy pozemkové pro Dolní Černošice a Dolní Mokropsy odepsaná tělesa knihovní přenést do knihy pozemkové pro Horní Černošice, což znamená, že tzv. villová čtvrť v Dolních Mokropsech zapsána jest ve 4 knihách pozemkových, které celé musí se přepisovati do pozemkové knihy Horno-Černošické.*“.

předepsány přímé daně přírůžkám podléhající obcím Horním a Dolním Černošicím, jakož i obci Dolní Mokropsům, přičemž budiž zjištěno, jaká daň přibližně připadá na ony části katastrů, které mají býti z Dolních Černošic a Dolních Mokropsů vyloučeny a k Horním Černošicím přivtěleny. Dále budiž zjištěno, v jaké výši se v posledních třech letech vybíraly obecní přírůžky ve výše zmíněných obcích, jaké jest jmění těchto obcí a jeho výnos, jakož i jejich dluhy. Obcím Dolním Černošicím a Dolním Mokropsům buď poskytnuta příležitost, aby k zamýšlené změně hranic zaujaly stanovisko. Ohledně úpravy majetkových poměrů, zejména ohledně rozdělení dluhů a jmění buď s uvedenými obcemi jednáno a učiněn pokus o dohodu“⁸³. Okresní správa politická na Smíchově brzy poté zmobilizovala obecní úřady všech tří subjektů a vybídla je, aby při nejbližší schůzi obecního zastupitelstva vložilo každé z nich záležitost změny hranic do svého programu a učinilo vyjádření, jaké stanovisko k této věci zaujímá. Zároveň bylo všem obcím doporučeno, aby se mezi sebou pokusily o dohodu „pokud se týče úpravy majetkových poměrů, zejména rozdělení dluhů a jmění“⁸⁴. Horní Černošice byly pak samostatně vyzooměny, aby „ve vlastním zájmu daly vysvětlení obecním zastupitelstvům v Dolních Černošicích a Dolních Mokropsech ohledně některých snad pochybností, která by se snad jak při oddělení parcel, tak i úpravy majetkových poměrů naskytla“⁸⁵.

Jako první dorazil na někdejší smíchovské hejtmanství 7. června protest starosty Dolních Černošic Jana Roučka. Zdejší zastupitelstvo se totiž na svém jednání 3. 6. jednoznačně usneslo žádost Horních Černošic zamítnout. Své rozhodnutí odůvodnilo těmito třemi body:

„1) Pozemky žádané k přidělení od naší obce možno pouze k účelům zemědělským používat, neboť jsou v inundaci a nikdy za stavební místa se nehodí, ani souvislého celku jak z mapy vidno s obcí Horními Černošicemi netvoří.

2) Održením zakresleného katastru ztratila by obec největší část svých příjmů a nebyla by naprosto života schopna, jsouc obcí výslovně zemědělskou. Není také ani myslitelné, že by nějaké nařízení vzniknouti mohlo, kterým by se jedné obci poměrně nepatrné výhody poskytovaly, aby se naproti tomu druhá obec úplně zničila.

3) Jest nepochopitelné, že obec Horní Černošice žádá na nás pozemky, když přidělen by jí byl katastr Dolních Mokrops, kde nejen dostatek místa k rozšíření má, ale podmínky sloučení zejména vilové části jsou velmi přirozené a odůvodněné.“

Nóta Dolních Černošic je první a zároveň poslední odezvou této obce v celé kauze. Tím bylo touto stranou vše považováno za uzavřený případ a dalšího jednání se již Dolní Černošice neúčastnily. Jedině tak lze vysvětlit bojkot všech následujících žádostí o doplnění informací od orgánů státní správy.

Stejně datum jako odpověď Dolních Černošic má i reakce Horních Černošic. Ty uvádějí, že jsou ochotny „převzít část případných dluhů a jiných dávek dle daňového klíče na zakreslenou vilovou část Dolno-Mokropeskou, případně část katastru obce Dolních Černošic. Vzhledem k tomu, že v zakreslené vilové čtvrti nemovitého majetku obec Dolní Mokropsy asi nemá, nečiní obec Horní Černošice na nemovitý majetek obce Dolních Mokrops žádného nároku, naproti tomu činí obec Horní Černošice nárok na část movitého jmění na zakreslenou čtvrt' dle výše uvedeného daňového klíče připadající. Stejně stanovisko zaujato naproti obci Dolno Černošické“⁸⁶.

⁸³ Čj. 6623/15 MV z 26. 3. 1920.

⁸⁴ Čj. 23003 O. s. p. z 13. 5. 1920.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Čj. 670 OÚ Horní Černošice z 5. 6. 1920.

Poslední se ozvaly 17. června Dolní Mokropsy. O přivtělení vilové části obce dolnomokropeské k Horním Černošicím bylo pojednáno na schůzi zastupitelů dne 30. května a usneseno po delší debatě na tomto resumé:

„Obecní zastupitelstvo zdejší co nejrozhodněji protestuje proti oddělení vilové části Dolno Mokropeské a přivtělení jejímu k obci Horno Černošické, z následujících důvodů:

Není pravdou, že katastr obce zdejší zabíhá do katastru obce Horno-Černošické, spíše jest pravdou opak toho, neboť část pozemků Horno Černošických jako jazyk zabíhá do katastru obce zdejší. Že by obec zdejší byla od vilové části 1/2 hodiny vzdálená, nelze ani mysliti, neboť od poslední budovy vilové části Dolno Mokropeské jest blíže do Dolních Mokropes nežli do Horních Černošic. Rovněž není pravdou, že by musili dítky z vilové části navštěvovati školu v Horních Černošicích; tj. jenom ku pohodlí majitelů vil, že jim bylo vyhověno a přiškolená vilová část k Horním Černošicům, jinak mohou choditi do školy do Horních Mokropes jako dítky ostatní; naproti tomu však se nám přijetí dítek do školy v Horních Černošicích z vilové části Dolno Mokropeské odmítá. Poněvadž v dohledné době bude zřízena v obci zdejší škola samostatná, která jest již povolena, i tento důvod odpadá. Dále nemůže obecní zastupitelstvo zdejší přihlížeti jen tak ledabyle k tomu, aby obec zdejší byla následkem oddělení vilové části obce zdejší ochuzována, zdejší občané mají rovněž zájem na tom, aby naše obec vzkvétala a se rozšiřovala. Konečně není pravdou, že by někteří majitelé pozemků žádali o oddělení, naproti tomu zdejší majitelé pozemků sobě oddělení nepřejí. Vzhledem k tomu také k žádné dohodě dojiti nemůže, poněvadž obec zdejší si oddělení nejen nepřejí, ale bude se mu co nejrozhodněji brániti, poněvadž vyhověním žádosti obce Horno Černošické ale byla by ji vzata každá možnost dalšího se rozšiřování.“⁸⁷

Jak vidíme, reakce obou sousedních obcí, které měly dožadovanou změnou hranic přijít o část svých pozemků, byly vesměs negativní. To však k posouzení a rozhodnutí, zda tuto změnu uskutečnit, ještě nestačilo. Berní úřad na Zbraslavi musel nyní podat výkaz přímých daní všech tří obcí za rok 1919. Z něj je patrné, že zdaleka nejbohatší obcí byly paradoxně Horní Černošice. I úplnému laikovi jeví se proto jejich snaha naplnit ještě více obecní pokladnu na úkor přilehlých subjektů zabráním částí jejich katastru jako přinejmenším pochybná. Posledním údajem, který musely obce v této fázi projednávání okresní správě politické poskytnout, byl výkaz výše obecních přírážek, vybíraných v posledních třech letech (1918, 1919, 1920), včetně sdělení movitého i nemovitého jmění, výnosu z něj a dluhů. Přestože k předložení těchto informací mělo dojít do 3 dnů od jejich vyžádání (tj. 7. června), Horní Černošice to stihly až 22. t. m.⁸⁸, Dolní Mokropsy ještě o den později⁸⁹ a Dolní Černošice, jak už víme, na výzvu nereagovaly vůbec.

Takto doplněné spisy postoupila smíchovská okresní politická správa 15. září okresní správní komisi na Zbraslavi⁹⁰. Její usnesení z 27. listopadu sluší se pro přesnost odcitovat v plném znění:

„Okresní správní komise jednajíc o žádosti obce Horních Černošic, doložené souhlasem majitelů nemovitostí z Dolních Mokropes, kteří těsně s žádající obcí Hornočernošickou souvisejí, posudky zúčastněných úřadů, jakož i vyjádřeními obcí Dolních Černošic a Dolních Mokropsů, usnesla se po prozkoumání všech spisů, aby překatastrování pokud se týče obce Dolních Mokropes bylo ve smyslu žádosti obce Horních Černošic povoleno, jelikož v případě tomto bude tvořiti každá z obou obcí souvislé území s obvodem hranic uzavřeným a

⁸⁷ Čj. 409 OÚ Dolní Mokropsy z 17. 6. 1920.

⁸⁸ Čj. 900 OÚ Horní Černošice z 22. 7. 1920: starosta Antonín Mašek v přípise dále podotýká, že „*tamnímu vyzvání ohledně úpravy majetkových poměrů pro případ změny hranic mezi obcemi shora uvedenými nemohlo býti dosud vyhověno, poněvadž společné jednání s obcemi těmi vedené, pro odpor těchto obcí k žádnému kladnému výsledku nedospělo*“.

⁸⁹ Čj. 579 OÚ Dolní Mokropsy z 23. 7. 1920.

⁹⁰ Čj. 52287 O. s. p. z 15. 9. 1920.

jelikož v případě tomto bude tvořiti každá z obou obcí souvislé území s obvodem hranic uzavřeným a obec Horní Černošice ochotna jest v případě uskutečnění převzítí i pasíva obecní podle daní na získané pozemky připadající.

S přivtělením pozemků z obce Dolních Černošic však nelze souhlasiti, neboť požadované pozemky jsou v obvodu povodňovém, za místa stavební se nehodí, jsou pro zemědělskou obec Dolnočernošickou svou dobrou jakostí půdy nezbytné, tvoří asi polovici celé katastrální výměry této obce, jež sotva od obce Horních Černošic odloučena a osamostatněna, ztratila by velkou část svých příjmů, bez nichž by své úkoly nyní, jako obec samostatná, sotva mohla plniti. Celý katastr obce Dolních Černošic má nyní výměry pouze 188 ha vesměs v knize pozemkové zapsaných pozemků a veškeré přímé daně v r. 1919 v obci té předepsané obnášely dle výkazu berním úřadem ve Zbraslavi vydaného a ku spisům připojeného úhrnem 3132 K 06 hal., kdežto katastr obce Horních Černošic má již nyní celkovou výměru 277 ha 10 a, z kteréžto výměry jest 130 ha 63 a zapsáno v knize pozemkové a 146 ha 47 a v deskách zemských a veškeré přímé daně v obci Hornočernošické v r. 1919 předepsané, mimo osobní daň z příjmu, obnášely podle výkazu výše řečeného 7831 K 95 hal. 91

Překatastrování požadovaných pozemků Dolnočernošických k obci Horním Černošicům pozbyla by obec Dolní Černošice i práva na samostatnou honitbu, poněvadž by zbytek katastru Dolních Černošic neměl zákonité výměry.

*Pokud přístupu k řece Berounce se týče, budiž obcím vyhrazeno, aby se dohodly o část pobřeží.*⁹²

Okresní správa politická na Smíchově se plně ztotožnila s názorem okresní správní komise a své doporučení zaslala 3. 12. 1920 jak zemské správě politické, tak na ministerstvo vnitra⁹³. Tím Dolní Černošice definitivně vypadly ze hry a skončilo také první dějství černošicko-mokropeského dramatu, neboť v průběhu celého nadcházejícího roku 1921 se neudálo prakticky nic.

Události se znovu naplno rozběhly až v únoru 1922. 8. 2. zaslalo ministerstvo vnitra na okresní správu politickou vyhlášku čj. 84.000/1921/15, jež oznamovala úmysl vlády „povoliti změnu hranic obcí Horních Černošic a Dolních Mokropes politického okresu Smíchov ...“.

Okresní správa politická na Smíchově podle ministerských instrukcí v duchu zákona č. 117 Sb. z. a n. z 18. 3. 1921 rozeslala vyhlášky obcím⁹⁴ (bohužel namísto Dolním Mokropsům byla kopie katastrální mapy s vyznačenou budoucí hranicí obcí doručena nejprve do Černošic, odkud teprve 11. 3. postoupena správnému adresátovi) a stanovila datum vyvěšení na úředních deskách na 23. února. Po uplynutí 8 dnů byla vyhláška sejmuta a počínaje 3. březnem běžela další osmidenní lhůta k podání připomínek. Současně byly obě obce vyzvány, aby za účasti zástupce okresní správní komise na Zbraslavi zahájily jednání za účelem dohody o urovnání majetkových poměrů mezi sebou pro případ, že bude změna hranic povolena, a přitom doporučeno přihlídnout ke kvótě přírůstkům podléhajících přímých daní, jež připadá na území, které se má oddělit od Dolních Mokropes.

Dolní Mokropsy po svěšení vyhlášky dlouho nemeškaly a hned první možný den, tj. 3. 3., odeslaly své připomínky a zároveň protinávrh ministerstvu vnitra:

„1.) Dle horního přípisu má býti obec naše ochuzena o poplatnictvo obývající vilovou naši část a zároveň o veškeré pozemky dosud nezastavené ve výměře 59 jiter mimo lesů, které budou co nejdříve zastaveny a již velkou většinou jsou v majetku dědičném našich starousedlíků.

⁹¹ Pro srovnání dodávám, že Dolní Mokropsy disponovaly celkovou výměrou 472 ha 46 a, z čehož 360 ha 30 a bylo zapsáno v knize pozemkové a 112 ha 16 a tvořil velkostatek.

⁹² Čj. 1081 O. s. k. Zbraslav z 27. 11. 1920.

⁹³ Čj. 86726 O. s. p. z 3. 12. 1920.

⁹⁴ Čj. 15760 O. s. p. z 18. 2. 1922.

2.) Nejen že by tímto provedením nových hranic přišla naše obec o podíly z převodu statků a zemské dávky, ale ještě i o nové poplatnictvo z majetných tříd, jehož má třeba, aby již před delším časem povolenou velenutnou školu vlastní postavila.

Obec dnes nese na příspěvcích pro školu Horno-Mokropeskou, která vzdálena za řekou Berounkou leží a při velkých vodách a nepohodách školním dětem obce naší nepřístupnou jest a pro vzdálenou školu Horno-Černošickou, která již nyní místem nevyhovuje a žactvo odmítati musí, kolem Kč 14.000,- ročně, což odpovídá okrouhle 330 % přirážce školní na daně přímé, a jak by mohla pak unést, byvši o značné poplatnictvo ochuzena, ještě i zvýšení těchto příspěvků?

3.) Nyní, když jest dána možnost pomoci majetných tříd své vilové části a rozšířením této části dosíci, čehož nezbytně potřebuje a o což se po dlouhá léta namáhala a starala, přichází donedávna malá obec Horno-Černošická s návrhem, aby si přisvojila rozkvetlý a zastavený lán obce sousední a sama se obohatila, námahu obce naší v jádru zničila a ožebračila.

Naše obec pořídila si vzhledem ku svému časovému vybudování regulační plány, které uhrazuje poplatky vybíranými při parcelaci stavebních pozemků a dnes má všech svých záměrů následkem změny hranic se vzdáti a opět jen živořiti.

4.) Zajisté neleží v intencích zákona a jest zřejmě v odporu se zákonem ze dne 18. 3. 1921 č. 117 § 1, aby ožebračením jedné obce byla sousední obec obohacena a jest zde jedině na místě, aby po zákonu

5.) sloučena byla obec Dolno-Mokropeská s obcí Horno-Černošickou v jeden celek, který ohraničen jest přirozeně řekou Berounkou a aby nákladem této velké obce postavena byla v středu jejím škola obecní pětiletá, jež by sloužila k rozvoji nynějších obou obcí.

Tendence obou obcí jsou zajisté stejné a se zájmy pokroku totožné, čelící k vybudování mohutného celku schopného rozmachu, tento celek dáti pod jednotnou správu obecní, která se tím zlevní, dohled bezpečnostní zdokonalí, komunikace upraví a tím vším výletnímu tak již silně obydlenému, hledanému a východnímu místu do lesnatých, porůčních a pamětných míst Poberounských přispěje.

6.) Po návrhu obecního zastupitelstva dne 27. 2. 1922 a přání všech, kteří v oblasti naší obce a v sousedství obce Horno-Černošické bydlí, žádáme zdvořile a naléhavě, aby tomuto sloučení obou obcí dána byla přednost před obmyslenou úpravou umělých hranic, z nichž by stálé jen spory vyvozovány byly a aby před vypsáním voleb do obecních zastupitelstev zahájeno bylo s obcí naší a obcí Horno-Černošickou úřední jednání o jich sloučení v jednu, ku které žádosti spolupodepsaní majitelé vil naší obce se připojují. “

Z obsáhlého dopisu bije do očí snaha dolnomokropeského obecního zastupitelstva řešit nastalou situaci změnou dosavadní taktiky – přechodem z defenzívy do protiútoků. Suverénní odmítnutí požadavků Horních Černošic podložené akceptovatelnými důvody a agresivní politika vedená vůči soupeři formou žádosti o sloučení obou celků si pochopitelně našly mnohé příznivce. Na seznamu figuruje téměř šest desítek jmen včetně zástupců továrny na řetězy pro hospodářství, veškerý průmysl a kovové zboží Bečka & Steiner. Na druhé straně je třeba vidět za tímto krokem také touhu po co nejrychleji realizované výstavbě nové pětileté obecní školy, na níž by v případě sloučení obcí doplácely Horní Černošice. Ty o sobě daly vědět hned vzápětí, a to podobným dopisem adresovaným taktéž ministerstvu vnitra. Zprvu poukázaly na fakt, že akci za účelem změny katastrálních hranic „rozjely“ se souhlasem 90 % majitelů vil a že majitelé stavebních pozemků nezastavěné části Dolních Mokropes jsou „v naprosté většině občané zdejší. Měla-li katastrální hranice při žádané změně hranic býti volena způsobi-

le, nebylo možno nepojmouti do návrhu některé menší pozemky patřící vlastníkům z Dolních Mokropes.“⁹⁵ Následuje rozhořčení z chování zástupců obce Dolních Mokropes se starostou v čele, kteří „v posledních dnech“ činili „nátlak na majitele domů ve villové čtvrti“ a vynucovali si podpisy proti připojení „hlavně u neinformovaných nových vlastníků některých objektů, poukazující na nezpůsobilost zdejší školy, neschopnost existenční vlastní obce atd.“⁹⁶ Je také patřičně zdůrazněno, že plocha katastrální obce Dolní Mokropsy by i po odloučení vilové čtvrti byla oproti katastru Horních Černošic stále ještě nejméně dvojnásobná. Nicméně hlavní pozornost věnovali Hornočernošičtí při formulaci svého dopisu vysáání klíčových rozdílů v charakteru obou obcí: „Horní Černošice s villovou čtvrtí budou obcí čistě villovou a výletní. Dolní Mokropsy jsou obcí převážně zemědělskou. Zájmy těchto dvou skupin občanstva jsou naprosto odlišné a obec zemědělská nejeví dosti pochopení a obětavosti jak pro úpravu vzhledu, tak pro úpravu komunikace villové, výletní obce. [...] ... obec Horní Černošice je a v budoucnu chce zůstat důstojným villovým a výletním místem občanstva hlavního města našeho státu. Aby tomuto úkolu po vzoru zahradních měst v okolí velkoměst sousedních států mohla obec Horní Černošice dostáti, jest třeba zajistiti existenční podmínku, tj. přičleniti villovou čtvrt k Horním Černošicům, čímž bude k provedení výše uvedených námětů získána širší poplatní základna.“⁹⁷ Okolnost, že zároveň ve dnech 5.-6. března odvolalo 9 obyvatel vilové čtvrti svůj podpis, daný zástupcům Mokropes (jako důvod uváděli, že byli uvedeni v omyl či neúplně informováni) a projevilo svůj opětý souhlas s připojením k Černošicím, hrála do karet původnímu návrhu.

Po zpracování připomínek obou obcí pověřilo 22. března ministerstvo vnitra⁹⁸ okresní správu politickou na Smíchově, aby iniciovala jednání za účelem dohody o urovnání majetkových poměrů mezi Horními Černošicemi a Dolními Mokropsy (pro případ povolení změny hranic) za účasti členů okresní správní komise na Zbraslavi. Toto jednání se uskutečnilo 26. března a zúčastnilo se ho 12 delegátů. Za okresní správní komisi se dostavili její předseda Karel Šárka a jeden z členů Vojtěch Ejem (ne, shoda se jménem hornočernošického radního není náhodná), z Dolních Mokropes přišli starosta Václav Souček, členové zastupitelstva Antonín Král, Tomáš Kutil, Bedřich Vošahlík a Václav Zýka, a konečně z Horních Černošic se ukázali starosta Antonín Mašek a zastupitelé Josef Žampa, Bedřich Lepšík, Antonín Čumrda a František Krejčí. Jak se dovídáme ze zápisu, „poradu zahájil zástupce okresní správní komise p. K. Šárka vysvětliv zúčastněným zástupcům obcí účel jednání a vyzval přítomné zástupce, aby o poradu dnešní schůze se vyslovili a zásadní podmínky k dohodě směřující stanovili.“ Nejprve se vyjádřili zástupci Dolních Mokropes:

„Obec Dolní Mokropsy protestuje proti zamýšlené změně hranic z důvodu, že bude hospodářsky oslabena, tj. že její daňový základ bude snížen o $K 2215.29 + 230.85 = K 2446.14$ a doporučují, aby od zamýšlené změny hranic upuštěno bylo a jednáno bylo o sloučení obcí v jeden celek, čímž by umožněno bylo snazší a rychlejší splnění úkolů na samosprávu uložených jako vybudování školství, chudinství a otázky komunikační a zdravotní. Kdyby však zamýšlená změna hranic katastrálních byla provedena i proti našemu protestu, navrhuje následující úpravu majetkových poměrů mezi zúčastněnými obcemi:

1) Složení kapitálu pro obec Dolní Mokropsy obcí Horní Černošice v obnosu $K 125.000,-$, který by pro budoucí časy skýtal úhradu za odtrženou část katastrální výměry naší pro pokladnu obce Dolní Mokropsy, tj. jinak řečeno, aby obec Dolní Mokropsy měla v budoucnu neztenčený příjem jako doposud.

⁹⁵ Čj. 334 OÚ Horní Černošice z 4. 3. 1922.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Čj. 19599/15 MV z 22. 3. 1922.

2) *Žádá náhradu za pořízení polohopisného plánu relativně na zabranou část připadajících v obnosu 6000,- K (tj. celková částka pořízení plánu, který je znehodnocen).*

3) *Trvají na svém prohlášení, které učinili Ministerstvu vnitřní záležitostí dnem 28. 2. 1922.*

4) *Veškerí příslušníci obce Dolních Mokropes, kteří v době změny hranic bydlí v zabrané části Dolních Mokropes, dostanou domovské právo v obci Horních Černošicích.*

5) *Obyvatelé dle položky 4. požívající chudinské podpory v Dolních Mokropsích případnou dnem případné změny obci Horním Černošicům.*

6) *Percentuelní části obecních dluhů Dolních Mokropes dle daňového klíče na oddělenou část připadající převezme obec Horní Černošice se všemi povinnostmi k tomu se vztahujícími.*“

Všimněme si, že tu poprvé Mokropsy specifikují cenu, za kterou jsou případně ochotny se sporného území vzdát. To je sice v rozporu s bodem třetím, ale na druhé straně se díky tomu otevřela určitá možnost, jak požadované územní změny dosáhnout. Jak náhle však vzplanula, o to rychleji pohasla. Zástupci obce Horních Černošic smetli totiž tento do určité míry vstřícný návrh okamžitě ze stolu:

„1) *Pro urovnání majetkových poměrů mezi oběma obcemi jsou (zástupci obce Horních Černošic – pozn. autora) ochotni převzít veškeré závazky z dluhů obce Dolních Mokropes vyplývající dle daňového klíče na oddělenou část katastru vypadající.*

2) *Náhradu za pořízení regulačního plánu na oddělenou část katastru připadající jsou ochotni nahraditi.*

3) *Veškeré příslušníky obce Dolních Mokropes, kteří v době změny v zabrané části mají své bydliště, přijme obec Horní Černošice do svazku domovské příslušnosti, rovněž převezme naše obec osoby chudinskou podporu požívající.*

4) *Pokud se týče náhrady požadované obcí Dolní Mokropsy v částce K 125.000,-, zástupci obce Horních Černošic odmítají jako neodůvodněný, ježto obec Dolní Mokropsy ve vilové části od jejího založení sice přírážky vybírala, ale ulice jmenované části jsou dosud ponechány ve stavu, jak byly majiteli parcelovaných pozemků obci postoupeny, takže obec tato žádných škod neutrpěla a povinnost k nákladné úpravě plně zastavěných pozemků, tj. ulic, přešla by na obec Horní Černošice.*

5) *Poukaz obce Dolních Mokropes na existenční poškození není takového rozsahu, aby nemohla dostáti povinností na samosprávu kladeným z toho důvodu, že i po odloučení této části dosáhne z příjmů daně pozemkové daleko větší obnos než obec Horní Černošice, která na této dani má přípis as 800,- K a katastr Dolních Mokropes zůstane dvojnásobné výměry proti Horním Černošicům i po případném přidělení vilové čtvrti.*“

Jako shrnutí nám poslouží závěr sepsaný okresní správní komisí:

„1.) *Obě dvě strany zúčastněných obcí o požadavku Dolních Mokropes ohledně náhrady v částce K 125.000,- se nedohodly, jak z protokolu samotného je zjevné.*

2.) *Pokud se týče náhrady za pořízený regulační plán na zabranou část, dohodli se zástupci obou obcí na úhradě částky na jmenovanou část připadající.*

3.) *Pokud se týká převzetí příslušníků obce Dolních Mokropes v oddělované části bydlících, jakož i příslušníků výše jmenované obce chudinskou podporu požívajících a převzetí části dluhů na oddělovanou část dle daňového klíče vypadající, jsou stanoviska obou obcí souhlasná a docíleno dohody v tom smyslu, že v případě uskutečnění změny bere na sebe povinnosti tyto obec Horní Černošice.*

4.) Pokud se týče návrhu obce Dolních Mokropes o sloučení obou obcí v jeden celek, tj. v jednu obec, prohlásují zástupci obce Horních Černošic, že k věci této nemají mandátu, jakož i že otázka tato nebyla předmětem dnešního jednání a nemohou se tudíž ve věci této vyslovit.

5.) Zástupce okresní správní komise z dnešního jednání o urovnání majetkových poměrů mezi obcemi Dolními Mokropsy a Horními Černošicemi v případě, že změna hranic bude povolena, doporučuje okresní správní komisi otázku výše projednávanou znovu ku zralé úvaze a po uvážení všech okolností v protokolu uvedených, majících na zřeteli zdárný rozvoj našich obcí v okrese zúčastněných k rozhodnutí a to v takovém smyslu, aby žádná ze zúčastněných stran nebyla poškozena a všeobecný zájem našeho hospodářského kulturního snažení mohl být splněn.“

Po této schůzi byla ještě jednou okresní správní komise na Zbraslavi pověřena⁹⁹, aby se vyjádřila k připomínkám, resp. žádosti Dolních Mokropes a aby si vyžádala k této věci usnesení obecního zastupitelstva hornočernošického. To se sešlo 14. dubna a rozhodlo se „po zralé úvaze a prozkoumání ... vzhledem k tomu, že si zdejší občanstvo takové sloučení nepřejí,“ zamítnout mokropeský návrh všemi hlasy. Jako důvody uvedlo, že „provedením návrhu vytvořeny by byly dvě od sebe odloučené skupiny budov obytných se vzdáleností středů přes 2 km. Vznikaly by určité spory ohledně úřední místnosti, úřadování obecních schůzí zastupitelstva, rady i komisí, ohledně umístění stráže atd. tak, že tyto okolnosti byly právě příčinou rozluky mnohých obcí, byl-li dán předpoklad možnosti vlastní samosprávy.“¹⁰⁰ Z dalšího textu vyplývají některé dosud nezveřejněné skutečnosti o poměrech, na které Horní Černošice považovaly za nutné upozornit – už proto, že svědčily v neprospěch „protivníka“: „Naprosto nepravdivé je tvrzení ohledně zdejší školy, která má dvě třídy prázdné a vyhoví obci (včetně villové čtvrti, která je dávno sem přiškolená) na 25-30 let a není důvodu k odmítání žactva; právě naopak nedávno byl dán souhlas k přiškolení Dolních Černošic.“ Dále „nemůžeme neuvést, že podpisy návrhu obce Dolních Mokropes jsou uměle co do počtu zvětšeny, případně pocházejí od neinteresanťů¹⁰¹. [...] K posouzení v bodu 5 návrhu obce Dolních Mokropes ideálně vyslovenému přání o zavedení vzorné samosprávy, úpravy komunikací atd., služ skutečnosti, jak tato samospráva vypadá: Obec Dolní Mokropsy nemá do dnešního dne schváleny účty za rok 1918 a rozpočet na rok 1919, hospodáří se ze dne na den, bez rozpočtu, bezplánovitě a bez komunikačních investic, ve svárech politicko-stranických a osobních.“

Nyní již měla okresní správní komise na Zbraslavi k dispozici veškerý materiál, jenž potřebovala k vyjádření, požadovaném okresní správou politickou. I tak – navzdory novým skutečnostem – však setrvala na svém původním stanovisku z 27. 11. 1920 a 8. května se jednoznačně vyslovila proti sloučení Horních Černošic a Dolních Mokropes v jednu politickou obec, neboť se plně ztotožnila s argumenty i samotným rozhodnutím hornočernošického zastupitelstva. Svou roli tu bezpochyby sehrálo i odvolání podpisů některých obyvatel vilové čtvrti z žádosti Dolních Mokropsů.

Konvolut jednacích spisů se tedy 17. května mohl znovu vrátit na ministerstvo vnitra. A sem také dva měsíce nato dorazil další protest z Dolních Mokropes. Ten v podstatě vycházel z výsledku zasedání obecního zastupi-

⁹⁹ Čj. 32111 O. s. p. z 1. 4. 1922.

¹⁰⁰ Čj. 593 OÚ Horní Černošice z 14. 4. 1922.

¹⁰¹ „Firma Bečka a Steiner nemá v zakreslené villové čtvrti vůbec nemovitosti. Stanislav Bečka je nájemníkem v čp. 109, Josef Havránek je nájemníkem v čp. 109, Antonín Šřoviček je nájemníkem v čp. 109. Zdeňka Hodinářová, za čp. 101 podepsána dvakrát, není vůbec majitelkou. Mgr. Horák Karel, čp. 80 není majitelem. Antonín Džbáněk, čp. 111 patří do Horních Černošic. Za čp. 81 jsou podepsány tři osoby na různém místě, a to: Dr. Lhota, Štěpánka Lhotová a zeť Žentel. Za čp. 88 jsou podepsány dvě osoby – Schlawfer s chotí atd., takže z interesentů villové čtvrti zůstane několik jednotlivců.“

telstva konaného 12. července. Hned v úvodu bylo poukázáno na podivný střet zájmů, že totiž první náměstek okresní správní komise, který byl přítomen třístrannému jednání, pan Vojtěch Ejem, je současně radním v Horních Černošicích, kterým bylo díky němu „*umožněno o všem se informovati*“ a zpětně působit na rozhodnutí komise. Proti tomu poněkud ubohým dojmem působí následující tvrzení, že „*většina pražských majitelů vil v části, kteráž má býti připojena k Černošicům, užila svého mocného vlivu u příslušných úřadů, kdežto my nevěděli vůbec, co vše za našimi zády se děje.*“ Objasnění přináší až věta další, ve které se praví, že „*určení hranic ... stalo se vůbec bez našeho vědomí. [...] pochozí komise o stanovení hranic se snad ani nekonala a jestliže ano, tudíž bez pozvání naší obce*“. Postesknutí nad tím, že „*byli naši zástupci úmyslně uvedeni v omyl ve schůzi společné se zástupci Horno-Černošickými, kde sděleno, že má býti učiněna dohoda pouze ohledně náhrady za zbranou část zmíněného našeho katastru*“ zní až komicky. Úplným vrcholem jsou pak výčitky na adresu vlastního starosty: „*Nevíme však, proč se stalo, že starosta naší obce nedal záležitost tuto ani na program schůze, kteráž se před tím bezprostředně konala. Prostě jmenoval sám tři zástupce, kteří s ním do zmíněné schůze se dostavili a tam učinili prohlášení, že rozhodně protestují proti oddělení oné části od našeho katastru; avšak jsouce úmyslně nesprávně informováni od zástupců Okresní správní komise Zbraslavské, kteří se zmíněné schůze zúčastnili, že prý věc ona jest již jak výše bylo sděleno, zcela vyřízena a že mají pouze učiniti návrh na peněžitou náhradu jak ze zápisu o schůzi té jest vidno*“. Do jisté míry je třeba dát dolnomokropeským za pravdu v námitkách vůči jednání zástupců okresní správní komise zbraslavské, neboť „*její návrhy a dobrozdání*“ lze skutečně považovat za „*stranické*“, ale výrok, že „*obecní zastupitelstvo zdejší nikoho nepověřilo ku shora uvedenému jednání, starosta obce pak sám k tomu práva nemá,*“ je pouze dokladem chaotických poměrů panujících na tamní radnici. Tak či onak, řešení nastalé situace spočinulo pro tuto chvíli v tom, že zastupitelstvo „*neschválilo návrh zmíněné komise, jednání její neuznává a považuje za neplatné*“.

Poslední pokus „*ve snaze umožniti nutně potřebnou opravu hranic*“ učinily Horní Černošice 16. srpna. Na zasedání zastupitelstva navrhl jeden z jeho členů, pan František Krejčí, aby jako odškodné za případné snížení daňové základny po oddělení části katastru byla Dolním Mokropsům vyplacena částka 30 tisíc Kč. Antonín Macháček sice poukázal na fakt, „*že částka 30.000 Kč je vysoká, ... že obec Horní Černošice bude nucena částku tuto sobě vypůjčiti a bude platiti přinejmenším 2100 Kč úroků ročně, které v oné villové části na přírážkách nevybere*“, ale to nezabránilo zbylým členům obecního orgánu návrh schválit. Akt byl doprovázen tímto komentářem: „*Vzhledem k tomu, že předpis přímých daní zdejší obce činí jen přes 7000 K a obec je zatížena dluhem as 53.000 K, je výše uvedená nabídka náhrady pro zdejší obec značnou obětí a obecní zastupitelstvo učinilo připojené usnesení ve snaze, aby hlavní námitka obce Dolních Mokropes, poukazující na hospodářské oslabení této obce odpadla. V jednání bylo členy zastupitelstva poukázáno na značný náklad, jež si vyžádá úprava ulic ve villové čtvrti. Obecní zastupitelstvo očekává, že jeho dobrá vůle, prýšticí z přiloženého usnesení, bude při konečném vyřízení navrhované změny hranic vyššími instancemi vzata na vědomí*“. Bohužel ani tentokrát nepadl horničernošický návrh na úrodnou půdu, neboť byl bezprostředně nato v Dolních Mokropsech zamítnut¹⁰². Obě strany trvaly na svých stanoviskách a jednání uvízlo na mrtvém bodě.

Jediný, kdo mohl v tuto chvíli podnikat nějaké kroky, bylo ministerstvo vnitra. To si prostřednictvím okresní správy politické¹⁰³ vyžádalo od Horních Černošic doplnění jednacích spisů o seznam veškerých pozemkových parcel, jež se staly hlavním předmětem jejich zájmu. Na nich byla kromě jmen majitelů parcel uvedena také je-

¹⁰² Čj. 675 OÚ Dolní Mokropsy ze 17. 8. 1922.

¹⁰³ Čj. 85961/15 MV z 27. 12. 1922.

jich plošná výměra a kvóta všech přímých přírůzkám podléhajících daní, na zmíněné parcely připadající, resp. předepsaných osobám v dotyčné části bydlicím, za rok 1922¹⁰⁴. Správnost daňového předpisu byl povinen přezkoušet a potvrdit berní úřad na Zbraslavi. Ten musel současně sdělit celkové daňové předpisy všech přímých přírůzkám podléhajících daní, předepsaných v obou obcích. Poslední položkou byly přesné seznamy jmění, dluhů a jiných závazků podle stavu z konce roku 1922 a procentuální výše přírůžek pro léta 1920-22, které taktéž dodala každá z obcí¹⁰⁵. Ministerstvo vyzvalo okresní politickou správu, „*aby ještě jednou navázala ... se zástupci obou obcí ústní jednání za účelem dohody o nové hranici a po případě finančním odškodnění za zmenšení přírůžkové základny obce Dolních Mokropes event. převzetí části obecních dluhů obce Dolno-Mokropeské s obcí Horními Černošicemi*“. A tak byla na devátou hodinu dopolední 23. března 1923 do úřadovny okresní správy politické č. 26 sezvána v pořadí již třetí porada, z níž mělo vyplynout konečné rozhodnutí¹⁰⁶. Protože však bylo oběma obcím výslovně dovoleno, aby ještě předtím formulovaly svá stanoviska písemnými podáními, jež by mohla posloužit jako podklad ústnímu projednávání, ukázalo se brzy, že zmíněná schůze nic nového nepřinese. Každá z obcí si tvrdošjně stála za svým požadavkem, odmítala přistoupit na jakýkoliv kompromis, v důsledku čehož se stal protokol z onoho jednání pouhou kopií předešlého zasedání u okresní správní komise, takže okresní správě politické na Smíchově nezbylo nic jiného než odeslat ministerstvu vnitra doporučení, aby „*změna hranic řečených obcí nebyla povolena z důvodů, jež v podání obce Dolno-Mokropeské jsou uvedeny a jichž plnou oprávněnost zdejší úřad po zralé úvaze uznává*“¹⁰⁷.

V období bezprostředně následujícím zmíněnému jednání ještě ministerstvo vnitra upozornilo na určité neshody a rozpory v číslech obsažených v některých podkladech, nechalo mnohé údaje přezkoumat, opravit a doplnit. Týkalo se to především seznamu pozemkových a domovních parcel dodaného Horními Černošicemi. Po vyřešení všech těchto formálních nesrovnalostí byla v srpnu 1923 celá kauza odložena k ledu. Definitivní rozhodnutí padlo až 7. ledna 1925, kdy ministerstvo vnitra svým výnosem č. 58.057/24/15 oznámilo, „*že záležitost ohledně změny hranic Horních Černošic s obcí Dolní Mokropsy a Dolní Černošice ... dojednána nebyla*“. Tak se po téměř šesti letech uzavřel spor, o němž bylo od samého počátku jasné, že nebude mít vítěze ani poražených.

---

¹⁰⁴ Čj. 35 OÚ Horní Černošice z 14. 2. 1923.

¹⁰⁵ Pouze z Dolních Mokropes nedošel výkaz obecních a školních přírůžek.

¹⁰⁶ Za Dolní Mokropsy se postavili starosta Václav Souček a členové zastupitelstva Václav Zýka, Tomáš Kutil, Bedřich Vošahlík, Jan Holub a Josef Novotný, z Horních Černošic přišli v čele se starostou Antonínem Maškem zastupitelé Josef Žampa a Bedřich Lepšík.

¹⁰⁷ Čj. 27573 O. s. p. z 23. 3. 1923 a čj. 28465 O. s. p. z 26. 3. 1923.

- **Případ druhý**

Rozloučení obcí Černolice-Všenory, změna hranice s obcemi Horní Mokropsy a Jiloviště (1919-26)

Jakoby semknuto mezi katastry obcí Dobřichovice, Horní Mokropsy, Jíloviště a Líšnice-Řitka nacházelo se počátkem roku 1919 poměrně malé území černolicko-všenorské, tvořené dvěma přes 4 km vzdálenými, lesnatým pohořím oddělenými a velmi špatnou komunikací spojenými, avšak správně sloučenými osadami naprosto rozdílného charakteru. Všenory byly především výletním místem a školou i farností příslušné do Horních Mokropes, zatímco převážná část černolického obyvatelstva byli rolníci, osada měla vlastní dvoutřídní školu a patřila pod obvod farnosti v Líšnici. Všenory čítaly 69 popisných čísel a žilo zde 305 obyvatel, kteří přispívali na chod společné obce výhradně činžovní daní. Oproti tomu v Černolicích byla vybírána od 398 lidí obývajících 71 domů zejména daň domovní třídní. Také jmění spravovala každá z obou osad samostatně.

Na základě těchto skutečností se proto není čemu divit, že zastupitelstvo takto spojených obcí, berouc v úvahu „*nemožnost dalšího spojení těchto osad jak po stránce správy jejich, tak se stránky jejich rozvoje, jemuž jednotná správa jest na úkor*“, iniciovalo 2. dubna 1919 proces za účelem rozdělení dosavadního politického celku ve dvě samostatné jednotky. Navíc tu svou roli sehrál i fakt, že toto jednání podpořil sám okresní výbor na Zbraslavi, který krátce předtím 24. března¹⁰⁸ doporučil okresní správě politické na Smíchově rozloučení Černolic-Všenor jako jednu z potřebných územních změn ve svém obvodu. Jak si tedy Černolici a Všenorští své rozdělení představovali?

Nejprve bylo třeba rozdělit společný katastr. Návrh vzešel od starosty Antonína Procházky. Hranici podle něj měla tvořit lesní cesta začínající u katastru dobřichovického a končící napojením na silnici všenorskou-říteckou, odtud by se pokračovalo dále až k budově čp. 20a v Černolicích, tj. k myslivně v Novém Dvoře. Poslední část by tvořila polní cesta vedoucí od této myslivny směrem ke katastru obce Jíloviště. Všechny pozemky od cesty napravo včetně cesty samotné a myslivny by tedy byly přiřčeny Černolicím, opačná strana by patřila Všenorům. Jako jedinou by tak bylo nutné rozdělit lesní parcelu č. k. 305/1, a to tak, aby v údolí pod ní stojící cihelna zůstala vpravo od zmíněné hranice, a tudíž mohla náležet k Černolicím. Tento návrh sice prošel, neboť jej schválilo sedm zastupitelů, ale nesmíme opomenout ani to, že další čtyři hlasy byly proti.

K tomu bylo navíc navrženo, aby „*vzhledem k okolnosti, že katastr obce Všenor bude nepatrný a tím daňový podklad k předpisování obecních dávek značně se zmenší, ... upraveny a rozšířeny byly hranice katastru obce Všenor*“. Z katastru jílovišťského byly vyžádány domy čp. 36, 36a a 42 i s pozemky k nim příslušejícími a stejně tak mělo být naloženo i s budovami čp. 47, 48, 49, 51, 52 a 53 z katastru Horních Mokropes. Uvedené stavby stály totiž „*v samém středu obce Všenor*“ a tvořily „*součást zdejší obce ničím nerozdělenou*“. V odůvodnění se dále praví, že „*obyvatelstvo těchto domů používá všeho zřízení obecního i zásobování zdejší obce, ježto jest vzdáleno 4 a 3 km od příslušné obce a odděleno lesnatým pohořím. Vzhledem ku této okolnosti jest vyloučeno, že by vzcházejícím se stavebním ruchem mohli býti spojeny se svou obcí. I cizinci musí býti podivno, jak může státi několik domů v samém středu obce a tvořících s našimi domy nedílnou jednotnou ulici a přece patřících do jiné obce.*“ Z tohoto hlediska se jeví požadavek Všenor jako zcela oprávněný.

Ohledně rozdělení jmění bylo rozhodnuto následující: movitosti se rozdělí napůl, nemovitosti, konkrétně obecní chudobinec v Černolicích, přenechají Všenory bez náhrady Černolicím. Kancelářský inventář si naopak ponechají Všenory. O dluhy a příjmy podělí se obce „*percentuelně dle klíče přímých státních daní, dle nového rozdělení každé obci předepsaných*“ (rozhodoval den rozdělení).

Dále co se týče rozdělení příslušníků a detailního rozdělení katastru, to „*provede komise zvolená ze 4 členů obecního zastupitelstva, tj. ze 2 členů ze Všenor a 2 členů z Černolic, k čemuž přiberou se dva občané mimo sbor*

¹⁰⁸ Čj. 251 O. s. k. Zbraslav z 24. 3. 1919.

*zastupitelský ze stávajících politických organizací*¹⁰⁹. Správu jmění chudinské nadace Nolčovy, založené pro obě obce a samotu Nový Dvůr, budou vykonávat Všenory. A konečně výlohy spojené s rozloučením obcí včetně měření a vypracování situačních plánů¹¹⁰ zaplatí se společně a „*rozdělí se ... procentuelně na každou jednotlivou obec dle výše daní po novém rozdělení stanovených*“.

Takovou podobu měl tedy první návrh z dílny černolicko-všenorského zastupitelstva. Avšak vzápětí poté, co dorazil na smíchovské hejtmanství, podali proti němu protest někteří obyvatelé Černolic a část tamního zastupitelstva¹¹¹, která jej odmítla podepsat. Ti totiž považovali rozdělení původního katastru Černolic za nespravedlivé, protože by jim byla přidělena „*tak malá výměra polností, že nedává naděje na možnost finanční samostatnosti a prosperity naší obce. Naproti tomu obec Všenory i při menší snad výměře polností svojí šťastnou polohou a příznivým spojením bude vždy dobře prosperovati jako bohatá vilová obec*“. A tak vypracovali vlastní návrh, podle kterého by se nový černolický katastr zvětšil asi o 16 ha. Ozvaly se také Horní Mokropsy, jejichž zastupitelstvo se v této věci sešlo 7. května a usneslo se jednohlasně proti propuštění oněch 6 budov i s pozemky z vlastního katastru. „*Nezakládá se na pravdě, že domy ty jsou 3 km vzdálené od hranic obce zdejší. Není možno připustiti takové hranice špatné, které by tvořily samy zub a zůstaly by některé parcele vraženy mezi domy výše uvedené*“¹¹². Naopak pozitivní zpráva přišla z Jíloviště. Zde se 12. května „*o 6. hodině odpolední v místnostech u Cvrčků*“ místní zastupitelé rozhodli, že vyjdou Všenorům vstříc a obětují domy čp. 36, 36a a 42 i s pozemky, „*avšak s tou podmínkou, když obec Všenory:*“ 1.) zaplatí obci Jílovišti poplatek při posledním prodeji v roce 1918 vzniknuvší, 2.) zaplatí daně z těchto pozemků, které byly dříve obci Jílovišti placeny, a to za dobu od 1. 1. 1919 až do vyřízení žádosti, a 3.) když majitelé oněch domů budou platit částku dluhu na vystavění obecní školy v Trnové, která byla až dosud z těchto parcel placena, a to až do úplného zaplacení tohoto dluhu¹¹³.

Nejprve se podívejme, jak zastupitelstvo dosud ještě spojené obce Černolice-Všenory reagovalo 9. června na odpovědi svých sousedů. Námitky Horních Mokropes označilo za bezpředmětné, „*ježto neobsahují věcných podmínek k jednání dalšímu*“. Oproti tomu hozenou rukavici z Jíloviště zastupitelé zvedli a usnesli se „*zásadně na podmínku tuto přistoupiti*“. Protože ovšem „*nelze majitelům uvedených domů a pozemků ukládati placení dávek do jiné obce, bude každoročně dávku tuto platiti obec Všenory z obecních prostředků. Za podklad vyměření dávek bude sloužiti výše daní předepsaná v roce 1918 ze zmíněných domů a pozemků a každoroční % této dávky v obci Jíloviště-Trnová předepsané. Výši jeho sdělí každoročně obecní úřad v Jílovišti. Placení toto bude trvati ještě 17 roků.*“

27. července se v Černolicích jednalo také o protestu vzešlém z vlastních řad, který, jak se ukázalo, nevyzněl naprázdno. Původní usnesení obecního zastupitelstva bylo totiž na zmíněnou žádost změněno tak, aby hranice mezi budoucími obcemi vedla o něco blíže k samotným Všenorům, v důsledku čehož katastr černolický

¹⁰⁹ „*Za členy této komise ze zastupitelstva navrhuji se pánové: Hanuš Kasalický a Bedřich Krotíl ze Všenor, Antonín Vorlíček a Antonín Chadima z Černolic. Organizace soc. dem. ze Všenor a Černolic bude vyzvána, aby jmenovala po 1 členu ze Všenor a Černolic. Komisi předsedá starosta. Komise rozhoduje samostatně, pokud se týče rozdělení příslušníků, pokud se týče rozdělení detailního katastru, rozhoduje jen v mezích usnesení obecního zastupitelstva. V případech sporných, kde není možno dosáhnouti dohody, předloží věc k rozhodnutí obecnímu zastupitelstvu.*“

¹¹⁰ Jimi byl pověřen nám již známý zbraslavský civilní geometr ing. Josef Nechvíle.

¹¹¹ Byli to zmínění 4 členové Antonín Vorlíček, Antonín Chadima, František Fafejta, Josef Kacovský.

¹¹² Čj. 206 OÚ Horní Mokropsy z 8. 5. 1919.

¹¹³ Čj. 417 OÚ Jíloviště z 4. 6. 1919: „*Uvedení majitelé spláceli ročně dluh na stavbu školy v Trnové částkou 15 % vypočtenou k výši daní. Dluh tento činí dosud 8171,89 K a je vypočten na amortizaci po 39,5 roku (první splátka 630 K ročně placena 1895-96). Roční splátka 630 K se nemění, je stále těž, ovšem že tedy čím dále tím větší částka kapitálu se umořuje (dříve činila splátka 630 K ročně 17 % všech daní, nyní činí pouze 15 %).*“

skutečně nabyt zhruba o oněch předpokládaných 16 ha. Dále „*obecní chudobinec, resp. jeho cena, rozdělí se mezi obě obce společně tím způsobem, že polovinu jeho skutečné ceny, dle odhadů za 8 roků učiněného, nahradí obec Černolice Všenorům, což stane se v době, až obec Všenorská opatří sobě sama svůj domek. Do té doby přijme obec Černolice místní chudé Všenorské stejným dílem zdarma do tohoto domku. Kdyby se domek z usnesení obecního zastupitelstva dříve prodal, rozdělí se stržená cena mezi obce. Nutné opravy až do obnosu 100 (sto) Kč vzniklé hradí obce společně*“.

Toho času byl již geometrem Nechvílem sestaven seznam parcel z katastrů Horních Mokropes a Jíloviště včetně situačního plánu této oblasti a také berní správa na Zbraslavi dodala 28. května výkaz přímých daní vybraných v letech 1916-18 v Černolicích-Všenorech, nicméně obec informovala okresní správu politickou o svém jmění a výši přírážek až po několika upomínkách 26. srpna. Šest nejdůležitějších snímků katastrální mapy předložil Nechvíle dokonce až v první listopadové dekádě. Proto až 21. t. m. mohlo hejtmanství zaslat veškeré dosud sebrané materiály do Karmelitské ulice archivu map katastrálních, a to se sdělením, „*že zdejší úřad potřebu rozdělení uznává jakož i požadované přidělení některých parcel z Horních Mokropes a Jíloviště*“¹¹⁴. Přehledný nástin vyhotovil Josef Skřivan až těsně před Vánoce 22. prosince 1919¹¹⁵.

Rok 1920 byl ve znamení čísel. Vše souviselo s hlavní událostí, kterou byla 7. června vydaná vyhláška MV č. 21077 o zamýšleném rozloučení, jež dorazila koncem tohoto měsíce do obcí. Na úředních tabulích byla vyvěšena od 3. do 11. července a Horním Mokropsům a Jílovišti mj. ukládala, aby sdělily, „*v jaké výši byly předepsány naposled přímé daně přírážkám podléhajícím*“ a „*jaká část těchto daní připadá na ony pozemkové parcely, jež mají býti k nové obci Všenorům přivtěleny*“.

Již v prvním kvartálu totiž soudní orgány informovaly o tom, že není žádných závad ze stanoviska knih pozemkových, ani pokud se týče pozemků zapsaných v deskách zemských a knize železniční. Všechny obce byly zároveň vybidnuty, aby se cestou vzájemných jednání pokusily o smírné vyřešení nastalých konfliktů. To se neuskutečnilo, protože 11. července zastupitelstvo Horních Mokropsů do spojených obcí Černolice-Všenory odpovědělo, že „*se zdejším zastupitelstvem vůbec jednati nebude*“.

Podle něj „*obec Všenorská nepostupovala v mezích zákona při vytýčení hranic, ... neb nezvala zástupce obce Horní Mokropsy při rozměřování katastru k spoluúčasti*“, dále „*nemůže dopustiti na sebemenší odebrání katastru ..., jelikož obec naše má malý katastr a po nejvíce hornatý, takže zabráním pozemků by se zabraňoval vývin obce*“ a v neposlední řadě „*má (obec hornomokropeská – pozn. autora) veliké zatížení a to hlavně chudinstvím, na které se musí přispívati více jak 100 % obecních přírážek*“¹¹⁶.

Z tohoto důvodu sdělilo také obecní zastupitelstvo v Horních Mokropsích, že „*se usneslo ... nestanoviti žádné výpočty*“¹¹⁷. A tak okresní správní komisi na Zbraslavi nezbylo nic jiného než vyjít z vlastních údajů. Svou povinnost naopak do puntíku splnili jak v Černolicích-Všenorech, tak v Jílovišti, kde si podklady vyžádali zčásti u berního úřadu na Zbraslavi. Než se však shromáždily všechny materiály u okresního hejtmanství na Smíchově a to je mohlo postoupit ministerstvu, psal se prosinec. Doslova v posledních hodinách roku došly pak k nejvyšší instanci ještě dva další dopisy, a to jak z Horních Mokropes, jejichž zástupci opět důrazně protestovali proti oddělení části vlastního katastru ve prospěch Všenor¹¹⁸, tak ze Všenor, které naopak potřebu rozdělení spojených obcí vyzdvihovaly, „*neb se zastupitelstvo nepo-*

¹¹⁴ Čj. 70294 O. s. p. z 21. 11. 1919.

¹¹⁵ Čj. 3879 A. m. k. z 22. 12. 1919.

¹¹⁶ Čj. 188 OÚ Horní Mokropsy z 12. 7. 1920.

¹¹⁷ Čj. 193 OÚ Horní Mokropsy z 14. 7. 1920.

¹¹⁸ Tentokrát už tak skoupí na čísla v Mokropsech nebyli – v dopise je uveden daňový základ obce, chudinská dotace, výše jednotlivých přírážek i spekulace o tom, že budoucí obec Černolice „*nebude sama schopná životu hospodářského*“.

rovnává mezi sebou, chce-li něco řídit jedna obec, druhá to odmítá, ... tak to nemá žádné ukončení“. Na třech přiložených fotografiích horní poloviny Všenor, které zaslal člen obecní rady Josef Vávra, bylo také názorně demonstrováno, že při zabrání části hornomokropského katastru by tamní obec přišla pouze o „pustý vršek, tj. stráž po zvyku venkovském“.

Protože veškeré pokusy o dohodu s Horními Mokropsy ztroskotaly, byla nakonec ministerstvem vnitra vybidnuta přímo okresní správa politická na Smíchově, aby za účasti okresní správní komise na Zbraslavi „zavedla ústní jednání v příčině úpravy majetkových poměrů. [...] Pro případ, že by jednání nemělo výsledku, buď okresní správou politickou v dohodě s okresní správní komisí podán motivovaný návrh na úpravu těchto poměrů“. V dalším dopise z 18. srpna 1921 také ministerstvo podotklo, že i „zemský správní výbor ve svém sezení dne 11. 5. 1921 usnesl se dáti souhlas ... k zamýšlené rozluce obce Všenor i ke změně obecních hranic podle vyhlášek vydaných MV dne 7. 6. 1920“¹¹⁹. A tak se ve čtvrtek 15. září 1921 o 10. hodině dopolední sešli zástupci všech čtyř obcí (resp. osad), okresní správní komise a okresního hejtmanství v zasedací síni na Zbraslavi. Jednání s sebou kupodivu přineslo zásadní obrat, který celou záležitost rozhodl. Hned zpočátku bylo totiž zjištěno, že „již dříve nastala dohoda mezi interesovanými obcemi“¹²⁰. Horní Mokropsy měly již řadu let v plánu vybudovat nový hřbitov. A tak se ve Všenorech zavázali, aby dosáhli svého, že budou na tento podnik přispívat. Navíc slíbili, že se budou nadále podílet i na provozu hornomokropské školy. Za těchto okolností v Mokropsech obrátili a vyjádřili ochotu postoupit požadovanou část svého katastru Všenorům. Tímto krokem odpadla poslední překážka bránící rozdělení Černolic a Všenor ve dva samostatné celky, neboť dohoda mezi osadami ohledně společného jmění nastala už na počátku celé akce a pokud šlo o Jíloviště, Všenory, jak jsme se o tom zmínili výše, nabídly spoluúčasť při umořování dluhu na jílovišťské škole. Na základě těchto skutečností byl případ po formální stránce uzavřen a postoupen zemské správě politické. Ta pak 29. listopadu informovala smíchovské hejtmanství o tom, že „dle výnosu ze dne 21. 11. 1921 čís. 69.880/15 povolilo MV jménem vlády na základě zmocnění daného jemu usnesením ministerské rady ze dne 21. 5. 1921 ve smyslu § 1 zákona ze dne 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n. rozlučení obce Všenor-Černolic (politický okres Smíchov, soudní okres Zbraslav) ve dvě místní obce Všenory a Černolice a změnu hranic mezi obcí Všenory a obcemi Horní Mokropsy a Jíloviště (v témž politickém a soudním okresu)“. Vnější hranice mezi obcemi vycházely z původní ministerské vyhlášky ze 7. června 1920. Výnos obsahuje i některé další důležité informace, vyplývající z rozluky: „Nové obce Všenory a Černolice jsou povinny nést výlohy, jež by justiční správě vznikly z provedení této změny v pozemkových knihách a mapách. Výlohy bylo by rozvrhnouti podle poměrů předepsaných přímých daní dle stavu ze dne 31. 12. 1921. Ohledně úpravy majetkových poměrů, pokud jsou výše zmíněnou rozlukou obce a změnou hranic podmíněny, vyhradilo si MV další rozhodnutí, kdyby mezi zúčastněnými obcemi ve věci té nebylo docíleno dohody. Nové volby obecních zastupitelstev v rozlučených obcích vykonají se na základě stálých seznamů voličských, jež budou 15. 6. 1922 veřejně vyloženy, některou neděli po 1. 8. 1922. Za tím účelem hodlá zemská správa politická v měsíci květnu 1922 dosud úřadující společné obecní zastupitelstvo rozpustiti, zřízení obecních správních komisí v rozlučených obcích naříditi a v příčině provedení voleb bližší pokyny dáti. Příslušný návrh na rozpuštění obecního zastupitelstva budiž sem v měsíci dubnu 1922 podán. [...] Spisy se zasílají zemskému finančnímu ředitelství s doložením, že MF vynesením ze dne 4. 11. 1921 č. 114.569/13.334 povolilo, aby uvedená rozluka obce a změna hranic mezi obcemi provedena byla na útraty obcí Všenory a Černolice v operátech katastrálních.“

¹¹⁹ Čj. 40234/15 MV z 18. 8. 1921.

¹²⁰ Čj. 104727 O. s. p. z 16. 9. 1921.

Z tohoto obsáhlého výnosu tedy vidíme, že byť bylo rozloučení schváleno, nebyl celý proces ani zdaleka ukončen a mnohé akty na vyřízení teprve čekaly. Do této druhé etapy patří především zaplacení výloh vzešlých v důsledku provedení změny, rozpuštění obecního zastupitelstva, sestavení správních komisí, příprava a provedení voleb a nakonec i samo majetkové vyrovnání mezi novými obcemi. Protože spisy k tomuto případu neobsahují žádné materiály o vzniku a fungování správních komisí ani o přípravách voleb, všimneme si těchto věcí až na příkladu dalšího realizovaného rozloučení obcí.

Pokud jde o provedení změny v katastrálních operátech, k té došlo podle nařízení zemského finančního ředitelství v Praze ze dne 10. 12. 1921¹²¹ v květnu 1922. Informovala o tom evidence katastru daně pozemkové na Zbraslavi¹²². Jen pro názornost si uvedme, že celkové náklady byly vyčísleny na 1399,37 Kč a obě nové obce je uhradily na přelomu srpna a září 1922.

Značně složitější byla situace týkající se majetkového vyrovnání. Ani zdaleka tu totiž nešlo jen o Všenory a Černolice. Bylo nutné se vypořádat i s Jilovištěm a Horními Mokropsy a právě posledně zmíněná obec činila ještě dlouho po uskutečněním rozloučení nemalé problémy. Konečné rozhodnutí proto padlo až v létě 1926, a to jen díky zásahům nadřízených orgánů.

Ale pojďme od začátku. Nejprve se 10. prosince 1923 sešli zástupci nově vzniklých obcí Černolic a Všenor, aby v přítomnosti Josefa Minaříka, vyslaného okresní správní komisí, projednali vzájemné finanční vypořádání. Za základ byl vzat den 1. 7. 1922. Percentuální poměr mezi Černolicemi a Všenorami byl stanoven na 20 : 80. Podle toho by Černolicím připadla pětina pokladní hotovosti, pětina z dávky z přírůstku hodnoty za léta 1921 a 1922 a stejná část přidělů daní za první a druhé čtvrtletí roku 1922. Celkově tedy měly dostat 6065,72 Kč. Z tohoto příjmu však bylo třeba odečíst ještě dalších 20 % z výdajů za úpravu potoka, poplatku za rozdělení katastru, lombardního poplatku a dluhu u hospodářské záložny na Zbraslavi, takže konečná částka se snížila na 4788,81 Kč. Mimoto by připadl každé obci jeden dlužní úpis IV. státní půjčky z r. 1922 v nominální hodnotě 750 Kč. Pět kusů státních dluhopisů za 2100 Kč, sedm kusů chudinských dluhopisů po 200 Kč, stejně tak jako vkladní knížka okresní hospodářské záložny na Zbraslavi – to vše mělo být rozděleno rovným dílem. Ze společného inventáře si Všenory kromě věcí, o kterých se obce dohodly již dříve, vyhradily ještě patentní sešivací strojek na spisy. O přeplatky školních přírážek, které sdělí berní úřad, se obce podělí „dle kvóty daní a výše přírážek pro obě obce předepsaných“. Jako poslední bylo dohodnuto, že „dle usnesení ze dne 21. 12. 1919 zaplatí obec Všenory obci Černolicům náklad spojený s druhým měřením překatastrované části od Horních Mokropes k obci Všenorům. Náklad tento činí dle účtu ing. Nechvíle částku Kč 300,50 a zástupci obce Všenor zavazují se obnos tento Černolicům nahraditi.“ Tak vypadal společně vypracovaný návrh. Ani ten však nebyl definitivní. Po dvou a půl letech 21. června 1926 se zástupci obou obcí sešli znovu, aby se dohodli na nových podmínkách. Oba dlužní úpisy IV. státní půjčky dohromady za 1500 Kč si ponechali v Černolicích, zatímco Všenorům zůstal nový státní dlužní úpis znějící na částku 1200 Kč. „Pokud se týče nemovitostí, tj. výslovně obecní chudobinec čp. 68 v Černolicích, mění se ujednanou dohodou usnesení obecního zastupitelstva ze dne 27. 7. 1919 v této záležitosti učiněné v tom smyslu, že obec Černolice ponechá sobě ve svém majetku tento chudobinec celý a nahradí obci Všenorům částku 2000 Kč do 1. 7. 1929 a ponechá obci Všenorům jednu světnici ve středu tohoto chudobince ležící k bezplatnému používání do 1. 7. 1927.“ Nejdůležitější změnou bylo ovšem prohlášení, že ani jedna z obcí nemá vůči té druhé „žádných finančních pohledávek vyplývajících ze zápisu sepsaného u obecního úřadu ve Všenorech dne 10. 12.

¹²¹ Čj. IX-1775 Z. f. ř. z 10. 12. 1921.

¹²² Čj. 381 E. k. d. p. Zbraslav z 20. 5. 1922.

1923“. V tomto znění odsouhlasila dohodu v příštích čtyřiaadvaceti hodinách obě obecní zastupitelstva a s těmito doklady přicházeli také před desátou hodinou dopolední dalšího dne 23. června zástupci Černolic a Všenor do kanceláře č. 27 okresní správy politické na Smíchově. Byli sem sezváni společně se starosty z Jíloviště a Horních Mokropes a zástupcem okresní správní komise na Zbraslavi Maxmiliánem Šimanovským na základě výnosu zemské správy politické ze dne 9. března 1926¹²³, aby zde padlo tolik očekávané konečné rozhodnutí o celkovém vyrovnání mezi všemi obcemi, jež byly rozlukou Černolic a Všenor dotčeny. Toto opatření (tj. svolat schůzi k okresnímu hejtmanství) se ukázalo nevyhnutelné především proto, že dosud stále vážlo jednání mezi Všenorami a Horními Mokropsy. Zastupitelstvo Horních Mokropes totiž původně žádný požadavek ohledně náhrad vůči Všenorům nevneslo a 1. prosince 1924 se rozhodlo ponechat plně na Všenorech, co tamní navrhnou. Ti ale v závěru roku arbitráž in toto zamítli s poukazem na to, že „*nestává zde žádné ministerské rozhodnutí, dle něhož bychom byli povinni jakoukoliv náhradu obci Horním Mokropsům platiti*“. Nepřistoupili ani na žádost o přijetí rodiny Budkovy „*do zdejšího svazku domovského, ... jednak proto, že není řádně formulováno, o koho se jedná, za druhé, že rodina tato se v době rozdělení již více jak 5 roků v obci nenalézala*“. Vyhověli pouze Anně Mlejkové, vdově po železničním zřízenci, jejímu zletilému synu Janovi a nezletilé dceři Ludmile. Přesto na základě všeobecně negativního postoje Všenorských rozhodl se starosta Horních Mokropes Bedřich Homolka apelovat na okresní hejtmanství, „*aby zmíněná obec byla k náhradě donucená*“¹²⁴. 2. listopadu 1925 se sice ještě pokusil vymoci si od Všenor jako náhradu 5000 Kč, ale jako již předtím ani tentokrát nepochodil, neboť 27. prosince označilo všenorské zastupitelstvo tento požadavek za přemrštěný.

Ale vraťme se do onoho dopoledne 23. června 1926. Jednání u okresní správy politické na Smíchově bylo rozděleno do čtyř bodů. V prvních třech bylo upraveno, jakým způsobem dojde k narovnání mezi Všenorami a Jílovištěm, Černolicemi a Horními Mokropsy, závěrečný čtvrtý pak obsahoval vyjádření zástupce okresní správní komise na Zbraslavi. U Jíloviště se jednalo o pouhou formalitu, protože vše se do puntíku shodovalo s tím, co již bylo ujednáno v roce 1919. Že ani dohoda mezi Všenorami a Černolicemi nepřinesla žádné novinky, je nashodě, když uvážíme, že za poklad byla vzata úmluva schválená oběma zastupitelstvy o pouhý den dříve. O to komplikovanější bylo však rozhodnutí ohledně vyrovnání s Horními Mokropsy. Jejich zástupce, starosta Bedřich Homolka, se totiž k jednání dostavil nezplnomocněn. A tak bylo navrženo toto řešení: „*Vzhledem k výnosu daní z přikatastrovaných objektů, který činil v době rozdělení 179 Kč, zmocnění jsou zástupci obce Všenory nahraditi obci Horní Mokropsy na společný kmenový dluh částku dle výnosu daně na ně připadající, totiž 6:2 čili 1/3 ze zjištěného dluhu v době rozloučení o výši cca 6000 Kč, tj. 2000 Kč, které budou obci Horní Mokropsy vyplaceny do 31. 12. 1927.*“ Starosta Homolka byl pak povinen vyvolat co nejdříve usnesení obecního zastupitelstva. Když toto 18. července nabídku Všenor na doporučení okresní správní komise jednohlasně bez námitek schválilo, padla tím poslední překážka bránící uzavření kapitoly majetkové vyrovnání, jež vzešla coby následek rozloučení obcí Černolic a Všenor. Proces byl u konce.

¹²³ Čj. 87149 ai 26 Z. s. p. / 5/A-216/21 ai 25 z 9. 3. 1926.

¹²⁴ Čj. 1415 OÚ Horní Mokropsy z 23. 6. 1925.

- **Případ třetí**

Rozloučení obcí Vonoklasy-Roblín-Kuchařík a změna hranic mezi Vonoklasy a Roblínem (1919-28)

„Pojmem potulných cikánů nerozumí se pouze cikáni rodem, nýbrž i jiní tuláci práce se štítící, kteří žijí po cikánsku, byť měli snad v zimě trvalé bydliště. Životem po cikánsku míní zákon život pod širým nebem pod stany, v kočovných vozech a případně v zimě i v primitivních boudách.“¹²⁵ Zákon, o němž je zde řeč, přinesl tuto definici v roce 1927¹²⁶. První písemně doložené setkání s tímto etnikem v pražské oblasti se však vztahuje již k r. 1417. Když tehdy Prahou protáhli Romové, zaujalo k nim místní obyvatelstvo jednoznačně odsuzující stanovisko. Prameny uvádějí „nejhorší možné zvyklosti“ těchto lidí. O něco později, v 16. století, je zmiňován „vskutku bídný lid Egyptský, který Cikáni sluje, v bídě a nevědomosti žije“. Obvykle jsou tak označováni tuláci, povaleči či škůdci veřejné bezpečnosti. O tom, že postoj společnosti k nim byl vesměs negativní, svědčí mandát Ferdinanda I. z roku 1549, který nařizoval, aby cikáni nebyli ihned topeni nebo jiným způsobem zabíjeni, jak k tomu nezřídka až dosud docházelo, ale bráni k pracím jako trestanci.

Tyto po staletí se vlekoucí konflikty musely být usměrňovány, jak vidíme, i za první republiky. Zákon z roku 1927 a následné vládní nařízení č. 68 Sb. z. a n. ze dne 26. 4. 1928 byly de facto reakcí na léta trvající neutešený stav, který se nejvíce projevoval na úrovni obcí. A že se tyto problémy promítly, a to dokonce výrazně, i do procesů územních změn, ke kterým ve 20. letech v tak hojně míře docházelo, svědčí i případ rozloučení politické obce Vonoklasy.

„Nejpodstatnější závadou jeví se tu býti dělení se při rozluce obcí, dělení se o příslušníky tzv. komedianty, kteří vedou život tulácký s kolotoči, houpačkami aj. v., stále cestující z místa na místo, nikde se dlouho nezdrží, nejméně 10 let, aby tam mohli být do svazku obce přijati, stále se rozením rychle rozmnožují, až skoro lehkomyslně, nikdy své domovské obci ničím, ani obecními přírážkami nepřispívají, ani v nejmenším, ale mnohé výlohy obci stále působí, jsou obci těžkou přítěží, nikdo je nikde nechce, každý se brání, je jich velký počet, který nám není dobře znám, snad asi 300 rodin, poněvadž hlášení se není povinné, tito se nehlásí a není je ani možno řádně sepsati v obecní matriku, ale stále je s nimi hrozná práce, stále něco potřebují a tu se teprv přihlašují a my známe je jen dle spisů, které stále docházejí a jeden úředník by tu měl dost práce vyřizovat jen komedianty a vyhledávat stále jich problematickou příslušnost. Obec je s nimi hrozně zamořena, utahali by jí.“ Tak charakterizoval situaci ve spojených obcích Vonoklasy-Roblín-Kuchařík starosta Václav Fišer, když 28. března 1923 podával na Ministerstvo vnitra připomínky k navrhované rozluce.

Tento případ však začal již mnohem dříve. První kroky k rozdělení této velké, ze tří osad sestávající politické obce, byly podniknuty na jaře roku 1919. Tehdy vznikly z popudu občanů dvě petice. První sepsali 1. března v Roblíně, druhou 31. stejného měsíce v Kuchaříku. I když Kuchaříčtí vzali svou žádost brzy zpět, roblínská výzva po odloučení osady od mateřské obce jako taková zůstala. Kuchařík by byl tedy stejně odtržen od Vonoklas, ale setrval by s Roblínem v jednom celku (konečně nacházel se také společně s Roblínem na jednom katastrálního území). „Jednotná správa spojených obcí nevyhovuje potřebám občanstva“ a „osada naše jest od ústřední obce příliš vzdálena“ – to byly hlavní důvody, které Roblínské k tomuto činu vedly. I okresní výbor na Zbraslavi brzy shledal, že společné fungování přes 5 km vzdálených osad, z nichž každá disponuje vlastním jménem a samostatnou správou, není nadále žádoucí¹²⁷. Protože také přiřazení a přiškolení bylo rozdílné (děti z Vonoklas chodily do školy do Dobřichovic, děti z Roblína do Třebotova), doporučil výbor tuto změnu k projednání okresnímu hejtmanství. Zde se daly věci do pohybu 28. března¹²⁸. Bylo vyzváno obecní zastupitelstvo ve Vonokla-

¹²⁵ Flögel, J., Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře, Praha 1931, str. 24.

¹²⁶ Č. 117 Sb. z. a n. z 14. 7. 1927.

¹²⁷ Čj. 251 O. s. k. Zbraslav z 24. 3. 1919.

¹²⁸ Čj. 17334 O. s. p. z 28. 3. 1919.

sech, aby se k požadované změně vyjádřilo, pochopitelně s přihlédnutím k místním komunikačním, hospodářským a kulturním poměrům. A kupodivu – návrh Roblína narazil ve Vonoklasech 1. dubna na úrodnou půdu. I zde si totiž uvědomovali nutnost rozdělení osad, spojených „*toliko úřadem obecním*“. V této souvislosti muselo být zároveň odloženo konání nových voleb, které podle oběžníku zemské správy politické z 20. března měly původně proběhnout v termínu kolem 15. června 1919. V tuto chvíli bylo důležité, že v otázce rozdělení obce panovala vzájemná shoda, a to i tam, kde Vonoklasy vyslovily požadavek úpravy společných hranic. Tento návrh vzešel od Václava Hodáně a spočíval v tom, že „*zabíhající parcela lesní patřící do katastru osady Roblín - mezi č. kat. 249 a 288 katastru obce Vonoklasy ležící - se až po cestu skrze les, kteráž spojuje pole do katastru obce Vonoklas náležející, od katastru obce Roblín odtrhla a ku katastru obce Vonoklas se připsala*“. Toto krkolomně formulované vyjádření znamenalo v podstatě odtržení drobné části vklíněného roblínského katastru (4 ha 12 a 26 m²) a jeho přiřazení ke katastru Vonoklas, čímž by byl pouze odstraněn z katastrálního hlediska nevzhledný zářez. V praxi to ale znamenalo předložit navíc trojmo vypracovaný plán, v němž byla tato změna přehledně vyznačena, a seznam všech parcel, o jejichž vyloučení z jednoho a přidělení do druhého katastru se jednalo. K tomu však došlo až později. Nyní byly na pořadu dne běžné procedurální záležitosti, spočívající v shromáždění finančních dat. Veškeré daně i přírázky k nim vybírané v letech 1916-18 jak v celé politické obci, tak v jednotlivých osadách, jmění a dluhy obce i osad a také vyjádření berního úřadu na Zbraslavi, zdali by osady po rozdělení byly schopny hradit své potřeby, aniž by tím utrpěla jejich finanční zdatnost – to vše chtěli vědět na Ministerstvu vnitra, když 12. dubna oficiálně zahajovali šetření. Kromě berního úřadu, který nebyl schopen až na poskytnutá čísla záležitost posoudit, dorazily všechny podklady k okresní správě politické v průběhu května.

V září urgoval předložení plánek a seznamu parcel archiv map katastrálních, který byl již dříve požádán o posouzení případu z jeho hlediska. Plánky vypracoval autorizovaný civilní geometr ing. Josef Cabák v předepsaném měřítku 1:2880 až koncem roku¹²⁹, ale když byli interestní následně vyzváni, aby předložili závazné prohlášení o proplacení nákladů spojených s katastrálními pracemi¹³⁰, reagovali představitelé obecního úřadu ve Vonoklasech velmi neobvyklým způsobem: „*Žádáme o vysvětlení, neb nechápeme, jaké útraty máme platit, jak vysoké a za co... Myslíme, že na udržování státních úřadů platíme ve smyslu daní a že nejsme povinni ku zvláštním honorářům.*“¹³¹ Teprve poté, co jim bylo vše vysvětleno, zavázali se 15. března finančnímu eráru k placení. Věc však zůstala ležet několik měsíců u archivu map katastrálních, dokud řízení nepostrčilo vnitro a okresní hejtmanství¹³². A tak se na zemském finančním ředitelství objevil kladný posudek podepsaný přednostou archivu Josefem Skřivanem až 21. srpna. Plánované rozdělení splňovalo veškeré geodetické podmínky, takže bylo třeba specifikovat pouze způsob, jakým bude přečíslována parcela přecházející z Roblína do Vonoklas: „*v aritmetickém pořadí za poslední nejvyšší v parcelním protokole již zanesenou pozemkovou parcelou katastrální obce Vonoklasy. Přecházející část parcely se k evidenčním mapám katastrální obce Vonoklasy přikreslí a nová obecní hranice barevným pruhem vyznačí.*“¹³³

Následovalo vyjádření soudů z hlediska knih veřejných. Ani zde se neobjevily žádné překážky, které by rozdělení obcí bránily. Lesní parcely č. kat. 249/1, 249/2 a 249/3, kterých se změna hranic týkala, byly zapsány

¹²⁹ Čj. 328 OÚ Vonoklasy-Roblín z 20. 12. 1919, zaměření proběhlo dne 14. 12. 1919.

¹³⁰ Čj. 312 A. m. k. z 3. 2. 1920 a čj. 7774 O. s. p. z 11. 2. 1920.

¹³¹ Čj. 147 OÚ Vonoklasy-Roblín z 23. 2. 1920.

¹³² Čj. 13103/15 MV z 10. 7. 1920 a čj. 49899 O. s. p. z 25. 7. 1920.

¹³³ Čj. 312 A. m. k. z 19. 8. 1920.

ve vložce č. 706 desk zemských (velkostatek Zbraslav), železniční pozemky nebyly dotčeny vůbec¹³⁴. Ve zbývajících měsících roku 1920 žádný další posun v případě nenastal.

29. ledna 1921 se na okresní hejtmanství dostavil místostarosta z Roblína pan Václav Šírl, který naléhal na rychlé vyřízení rozluky, o čemž byla záhy informována zemská správa politická. I tato událost však byla jediná, která se toho roku v souvislosti s kauzou Vonoklasy-Roblín odehrála.

Ministerstvo vnitra se znovu ozvalo až 7. února 1922, kdy si vyžádalo aktualizované přehledy přímých daní, obecních přírážek (1919-21), jmění a dluhů (stav k 31. 12. 1921). Také se zajímalo o možnosti spojení mezi jednotlivými osadami, kvalitu těchto komunikací a přesné vzdálenosti. Osadním zastupitelstvům měla být poskytnuta třicetidenní lhůta k vyjádření o žádané rozluce.

Státní stavební správa smíchovského okresu na dotaz sdělila, že „vzdálenost obce Roblína od Vonoklas jest 5,5 km po okresní silnici z Roblína kol mlýna U Tůmy, Pekárkova a Troucelkova do Vonoklas vedoucí měřeno. Cesta tato jest za každého počasí a každé doby, vyjímaje kritické dny, schůdná. Mimoto přes Hradinovský kopec se značným stoupáním vede obě místa spojující vozová cesta, pro pěší frekvenci za každého počasí vyjma sněhových závějů schůdná, měřící 2,5 km.“¹³⁵ Berní správa na Smíchově se 4. března vyjádřila, že „nečiní z hlediska přímých daní námitek proti rozloučení obcí“¹³⁶ a berní úřad na Zbraslavi dodal 22. 3. daňové přehledy. Protože ve Vonoklasech a Kuchařiku osadní zastupitelstva neměli, sešlo se k projednání věci pouze zastupitelstvo v Roblíně, které 30. února o půl sedmé večer rozluky jednohlasně schválilo. Okresní správní komise na Zbraslavi znovu zkoumala závažnost důvodů vedoucích k podání žádosti o rozloučení, ale zajímala se také o podrobnosti týkající se vybírání obecních a školních přírážek „v posledních třech letech 1919, 1920 a 1921, a to pro společná vydání politické obce Vonoklasy, osadu Vonoklasy, osadu Roblín a osadu Kuchařík každou z osad zvlášť. Jelikož osada Vonoklasy jest do Dobřichovic a Roblín s Kuchaříkem do Třebotova jsou přiškoleny, budiž vytknuto, zdali místní školní přírážky byly kryty ze společných vydání politické obce, či platily-li osady místní školní přírážky každá zvlášť a jakým procentem v r. 1919, 1920 a 1921.“¹³⁷ Dostalo se jí následující odpovědi: „Pokud se týká společného vydání spojených obcí, tu při zdělávání obecního rozpočtu ve Vonoklasech zvlášť a v Roblíně-Kuchařiku také zvlášť si každá obec dle předpisu daní svůj díl ze společného rozpočtu hned vtáhne do svého rozpočtu své osady. Vybrané pak přírážky ze spol. rozpočtu dostane obecní starosta, který z toho společné vydání pak zapravuje. Školní paušál dává se do společného rozpočtu, školní přírážky pro školní radu v Dobřichovicích a Třebotově dává si každá z těchto dvou obcí zvlášť do svého rozpočtu a každá si sama svou školní radu zapravuje.“¹³⁸ Společně s konkrétními čísly a výkazem jmění a dluhů jednotlivých osad je v dopise poprvé uveden coby důvod rozluky obcí romský problém, který vyvolal velmi choulostivou otázku rozdělení příslušníků těchto rodin. „Důvody pro rozloučení jsou větší v Roblíně-Kuchařiku než ve Vonoklasech, neb Vonoklasy jsou politická obec, tj. představující všechny tři spojené obce, a hlásí s do ní asi 300 rodin komediantů a cikánů, kteří nikdy nic do obce neplatí, ale příslušnost jich vyžaduje hrozné vydání do nemocnic a jiné, a proto Roblín-Kuchařík, aby se této přítěže zbavil a všechny tyto světoběžné příslušníky ponechal pouze Vonoklasům, utíká ze spolku a chce se proto od Vonoklas odpoutat, že se tak zbaví placení na komedianty. Vonoklasy zase navrhují, aby se obce ve smyslu předpisu daní o komedianty rozdělily, čemuž se druhá obec brání, že si nevezme ani jednoho, a tu nastá-

¹³⁴ Čj. Nc IV 556 V. z. s. z 30. 8. 1920, čj. Nc I 696 O. s. Zbraslav z 8. 9. 1920, čj. Nc XV 789 Z. civ. s. z 16. 9. 1920 a čj. IX-1423 Z. f. ř. z 30. 9. 1920.

¹³⁵ Čj. 95 St. stav. sp. Smíchov z 18. 2. 1922.

¹³⁶ Čj. III 16/483 B. sp. Smíchov z 4. 3. 1922.

¹³⁷ Čj. 490 O. s. k. Zbraslav z 24. 3. 1922.

¹³⁸ Čj. 242 OÚ Vonoklasy-Roblín z 31. 5. 1922.

vá spor. *Roblín-Kuchařík jsou daleko bohatší. Komedianti běhají stále světem, jak se tedy o ně dělit? Připadli-li by všichni Vonoklasům, byla by tím obec zničená.*¹³⁹ Okresní správní komise na Zbraslavi se proto na svém sezení 25. září usnesla, aby byl sice „*projeven souhlas s rozloučením požadovaným a rozloučení toto bylo podpořováno*“, ale „*s připomenutím, že před uskutečněním nutno bude stanoviti přesně ve smyslu posledního odstavce § 3 obecního zřízení, kterak příslušníci dosavadní politické obce budou nově povstalým obcím přikázáni, neboť matrika příslušníků vykazuje množství potulných živnostníků a rodin, o jichž příslušnost postaráno býti musí*“¹⁴⁰. V říjnu byl ještě případ předložen k posouzení poslední instituci - zemskému správnímu výboru. Přestože ve spisech jeho vyjádření obsaženo není, lze se na základě dalšího vývoje událostí domnívat, že bylo v zásadě kladné.

Následující rok - 1923 - s sebou přinesl ministerskou vyhlášku. Ta byla vydána 27. února a vycházela do puntíku z toho, co bylo navrženo, tj. z úpravy hranic mezi obcemi vyloučením roblínské pozemkové parcely č. kat. 249 a jejím připojením k Vonoklasům. Ve všech třech osadách byla vyhláška vyvěšena na úředních tabulích ve dnech 14.-22. března a prakticky ihned po jejím sejmutí propukla vášnivá debata. Ve Vonoklasech byli na nohou. V dopisech adresovaných nejprve okresní správě politické (22. 3.) a později Ministerstvu vnitra (28. 3.) opět důrazně upozorňovali na „*mnoho příslušníků toulavého života, kteří věčně cestují, se rodí a nikdy řádně nehlásí, takže není jich počet dobře znám, v čemž hlavně počtem vynikají rody: Janečkové, Wertheimové, Jungové, Týlové a Bajmlové aj.*“¹⁴¹. Bylo poukazováno na nedokonalost domovského zákona, který sice hovořil o dělení příslušníků obce, nikoli však o těch, kteří v den rozluky nejsou v žádné z obcí trvale hlášeni, což byl případ právě oněch cikánských rodů. Jak tedy tyto příslušníky rozdělit? Vonoklasy přišly v tomto ohledu s konstruktivním návrhem: podle poměru předpisu daní (pro r. 1922). Tím by samozřejmě na celé věci profitovali, protože jejich předpis byl nižší než roblínsko-kuchařícký (1991,51 : 2458,34 Kč). „*Aby předešlo se motanici a hádkám, kdo kam přísluší*“, měly být ke každé z obcí přiděleny vždy celé rody: Vonoklasům Týlové, Bajmlové, Boučkové, Blochové, Roblínů a Kuchaříků Janečkové, Wertheimové a Jungové. Přistoupit na tuto variantu Roblínští odmítli, dokonce se komediantů chtěli zhostit úplně, což zase ve Vonoklasech vyvolalo vlnu nevole. Situace se natolik vyhrotila, že rozluka byla málem odvolána, „*protože by jinak stihlo Vonoklasy těžké břemeno a to trvalé, jež jediná obec Vonoklasy by nesnesla*“.

Protože se veškeré pokusy o jakoukoliv dohodu mezi osadami mýjely účinkem, rozhodlo 7. dubna Ministerstvo vnitra, že se bude nastalý stav řešit při společném jednání se zástupci okresní správní komise na okresním hejtmanství. To svolalo schůzku na desátou hodinu dopolední 25. dubna a předvolalo k ní starostu Vonoklas (Václava Fišera) se dvěma zástupci (Ladislavem Cicvářkem a Josefem Novotným), tři členy osadního zastupitelstva v Roblíně (Václava Šírla, Václava Lišku a Josefa Vlasáka) a předsedu zbraslavské komise Josefa Lepšíka. Během debaty bylo zjištěno, že „*jsou již delší dobu vystavovány domovské listy odděleně, zvláště v osadě Roblín s Kuchaříkem, zvláště ve Vonoklasech. Dle toho dělí se také příslušníci na Vonoklaské a Roblínské; chudinské fondy vedou se odděleně ve Vonoklasích a Roblíně a z fondů těch dle okolností podpory se vyplácejí. Záznamy příslušné o tom jsou jednak u obecního úřadu ve Vonoklasech, jednak v osadě Roblínské.*“¹⁴² Tyto informace posloužily proto jako podklad následujícímu ujednání: každá z osad, jak Vonoklasy, tak Roblín s Kuchaříkem, ponechá si svoje příslušníky, které má zaznamenány v matrice. Eventuelně se vyskytnuvší sporné případy budou nejprve řešeny jednáním mezi zúčastněnými obcemi a teprve „*v případě neshody byla by věc ve smyslu předpisů*

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Čj. 1282 O. s. k. Zbraslav z 25. 9. 1922.

¹⁴¹ Čj. 140 OÚ Vonoklasy-Roblín z 22. 3. 1923.

¹⁴² Čj. 39560 O. s. p. z 25. 4. 1923.

*zákona domovského predložena okresní správě politické k rozhodnutí*¹⁴³. Takto zkoncipovanou dohodu podepsali všichni výše jmenovaní s výjimkou starosty Vonoklas Václava Fišera, který podpis protokolu odepřel. Nicméně i podpisy dalších dvou členů vonoklaského zastupitelstva byly krátce nato zpochybněny. Obecní úřad ve Vonoklasech podal totiž 29. dubna proti této dohodě odvolání. Na občanské schůzi v hostinci U lípy došli Vonoklasští k závěru, že dohoda je „*nejasná a dvojsmyslná, což by při rozhodování o příslušnosti, do které obce skutečně přísluší* (minění kočující „*komedianti, jichž je celá invaze*“) *mohlo uvést v osudný omyl v náš neprospěch*¹⁴⁴. Zdaleka nejpodstatnější část dopisu však tvoří dopodrobna rozebrané problémy s romskými nomády. „... *cestují stále světem provozující různé živnosti: kolotoče, houpačky, obchody, brusičství, hry na kolovrátky, tahací harmoniky a podobně. Fyzické práci se vyhýbají vůbec, bydlí v obytných vozech, jsou na místě jen krátký čas, jich děti jsou analfabety až na nepatrný zlomek, protože do školy při tomto toulavém životě chodit nemohou, státu platí vysoké daně, obecní přírážky platí s daněmi u berní správy, kde jim vydána licence aneb v kterém okresu t. č. živnost provozují, z nich domovská obec nikdy nedostane ani haléře, ale jsou přidělovány k dobru toho kterého místa, kupř. Smíchovu, jen ne domovské obci. Za to všechny výlohy naopak jsou domovské obci předkládány k placení, všechny. [...]* A tito tzv. komedianti v kterékoliv ze tří obcí byli vždy doma, a tak to bylo uznáváno a byli jakýmsi bezcenným majetkem všech tří spojených obcí jako neodbytné zlo.“ Pokud jde o vystavování domovských listů a chudinskou pokladnu, byl v tomto psaní adresovaném Ministerstvu vnitra prezentován pravý opak toho, co bylo zjištěno během společné schůze u okresního hejtmánství. „*Z které obce pochází původ příslušnosti těchto problematických příslušníků, není známo, byli po celá léta považováni za příslušníky spojené obce Vonoklasy-Roblín-Kuchařík, chudinská pokladna byla společná (!) a z ní vypláceny na ně se vztahující výlohy, ... domovské listy pro všechny tři obce z Vonoklas toliko byly vydávány (!), což vede k mylnému názoru, jakoby všechno obyvatelstvo příslušelo jen do Vonoklas, k odvodům jak branci, tak koně ze všech tří obcí chodili toliko jen za Vonoklasy a výlohy s tím spojené, jakož i odvodní tiskopisy platily všechny tři spojené obce dle předpisu daní ... Kdy a za jakých podmínek se obce sloučily, není záznamů, ani pamětníka a rovněž tak o původu příslušnosti těchto tzv. komediantů, ... a o ty nutno se dělit dle návrhu v připomínkách.*“ Z další pasáže se dozvídáme některé nové skutečnosti, které v protokole ze společné schůze uvedeny nejsou. „*Toho všeho zástupci z Roblín-Kuchaříka byli si vědomi, a proto nabízeli Vonoklasům, na radu zástupce okresní správní komise Zbraslav p. Josefa Lepšíka 1500,- Kč a ještě že by přidali odškodného s podmínkou, když si (Vonoklasy – pozn. autora) vezmou všechny ony cestující za své a budou si je samy provždy vydržovat, což zástupci Vonoklas odmítli, nabízejíce to samé k přijetí druhé straně zpět, která si ty peníze také vydělat nechtěla. Zástupci Roblín-Kuchaříka také tvrdili, že mají svoji chudinskou pokladnu v Roblíně, z níž si své chudé sami vydržovali, na což důkazů nepředložili a stalo-li se tak někdy v ojedinělém případě, stalo se tak patrně nevědomky. Jak vznikl jejich chudinský fond, není známo, patrně před sloučením obcí, a když už tu byl, byl jak tak veden a poněvadž z něj nevypláceno, mohl vzrůst až na obnos 1500 Kč, jak zástupci uváděli.*“ Díl viny na tomto neutěšeném stavu nesl podle Vonoklaských také stát: „*Pokud se týče poukazování zástupců Roblín-Kuchaříka při dohadování na opis protokolu obecního zastupitelstva ve Vonoklasech ze dne 1. 4. 1919 o usnesení o rozluce obcí, projevovaly byly tehdy rozpaky, co dělat s cestujícími (tj. tzv. komedianty) příslušníky, tu člen obecního zastupitelstva Václav Fišer poukázal na zákon - ustanovení všeobecná - § 20 a 21 nového volebního řádu, že stát do roka převezme ve svou správu chudinství a ústavy dobročinné. Než ve skutečnosti tyto §§ zůstaly až dosud pouze na papíře a nám nutno*

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Čj. 243 OÚ Vonoklasy-Roblín z 29. 4. 1923.

se brániti proti event. přiznání nám problematických příslušníků. “ To všechno byly důvody, proč starosta Fišer odmítl zmiňovaný protokol ze schůze konané u okresního hejtmánství podepsat. „ ... *druzí dva zástupci Ladislav Cívárek a Josef Novotný podepsali jen v ukvapení ve velikých rozpacích a z donucení, a proto dohodu ze dne 25. 4. 1923 u okresní správy politické na Smíchově nelze nám uznati za směrodatnou a žádáme za laskavé vzetí uvedeného na vědomí a spravedlivé rozdělení cestujících příslušníků mezi obě rozdělené obce.* “

Za této situace bylo proto velkým překvapením, když na přelomu srpna a září informovala zemská správa politická okresní hejtmánství o tom, že „*podle výnosu Ministerstva vnitra ze dne 10. srpna 1923 povolila vláda ve schůzi Ministerské rady konané 12. července ... rozluku obce Vonoklas, soudní okres Zbraslav, politický okres Smíchov, ve dvě místní obce: Vonoklasy a Roblín s osadou Kuchařikem v mezích dosavadních jejich katastrů s úpravou hranic zmíněných obcí ...*“¹⁴⁵ Ohledně úpravy majetkových poměrů si vláda vyhradila právo učinit konečné rozhodnutí v případě, že by se obce v této věci mezi sebou ani v budoucnu neshodly. „*Připomínkám obecního úřadu ve Vonoklasech ... a dodatečně k nim rezoluci občanů ... týkajícím se přidělení obecních příslušníků vláda nevyhověla, ježto otázka tato jest dostatečně, i pro případ, že by nově vzniklé obce neučinily mezi sebou o tom úmluv, upravena § 4 domovského zákona ze 6. 12. 1863, č. 105 ř. z.*“¹⁴⁶ V důsledku rozluky musely být odvolány volby do obecního zastupitelstva, plánované na druhou polovinu září. Po rozpuštění společného zastupitelstva byly naopak vypsány volby do zastupitelstev v každé z nově vzniklých obcí, a to na listopad. Starostou ve Vonoklasech se stal Jaroslav Jelínek, v Roblíně byl do této funkce dosazen Jan Pechar.

Okresní správní komise na Zbraslavi byla také opět požádána, aby svolala schůzku zástupců – tentokrát už likvidačních komisí - Vonoklas a Roblína, na které mělo konečně dojít k dohodě o rozdělení problematických příslušníků. Jednání, kterému předsedal okresní tajemník dr. Maxmilián Šimanovský, se uskutečnilo v 11 hodin dopoledne 27. ledna 1924 ve Vonoklasech. Václav Šírl, zástupce Roblína, podal hned v úvodu návrh, aby se ve sporné otázce postupovalo tak, jak bylo usneseno na schůzi u okresní správy politické na Smíchově 25. dubna 1923, a znovu zdůraznil, že Roblínští neuznávají společný chudinský fond politické obce Vonoklas, neboť mají svou vlastní pokladnu. Druhým bodem ujednání byl závazek každé z obcí hradit polovinu nákladu „*na určené příslušníky obou obcí, o nichž, respektive jejich příslušnosti, bude rozhodovati vláda*“¹⁴⁷ ze svého chudinského fondu. Po zjištění příslušnosti je pak povinna „*každá obec neprávem zaplacený obnos za příslušníka druhé obce tento vrátiti nezkrácený*“¹⁴⁸. Vonoklasy byly pověřeny vedením - až do konečného vyřízení a rozdělení všech příslušníků - agendy s tímto spojené, přičemž každá platba musela být předložena obecní radě v Roblíně, která se zase zavázala složit do týdne polovinu požadovaného nákladu k rukám starosty ve Vonoklasech. Bod tři se týkal čistě majetkoprávních záležitostí. „*Usneseno, aby se rozpočet spojené obce vyúčtoval tak, aby 11/12 z toho zůstalo obci Vonoklasům a 1/12 aby se vrátila obci Roblínu, takže po celkovém vyúčtování jeví se, že obec Roblín doplatí obnos Kč 1935,74. A sice: pohledávka obce Vonoklas za obcí Roblínem činí ku dni 2. 12. 1923 obnos Kč 2084,40. Ježto pak došlo k dohodě, že platební povinnost obce Roblína na rok 1923 zkrácena bude o 1/12 celkové sumy z obnosu Kč 1784,25. Náleží naproti tomu obci Roblínu ku dni 2. 12. 1923 k dobru obnos Kč 148,66, takže po zúčtování zaplatí Roblín Vonoklasům obnos Kč 1935,74.*“¹⁴⁹ Souhrnem lze tedy konstatovat, že ke shodě mezi obcemi sice došlo, ale pouze co se týče majetkoprávních poměrů. Avšak ohledně uznání domovské pří-

¹⁴⁵ Čj. 355441 ai 23 Z. s. p. / 5/A-151/7 ai 22 z 29. 8. 1923 a čj. 50776/15 MV z 10. 8. 1923.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Čj. 257 O. s. k. Zbraslav z 12. 2. 1924.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

služnosti „*pro neúplnost obecního zastupitelstva v Roblíně nedošlo*“¹⁵⁰. Tato otázka proto musela být předložena k rozřešení okresní správě politické. Dohodu ze 27. ledna ratifikovala v průběhu dubna obecní zastupitelstva jak ve Vonoklasech, tak v Roblíně-Kuchařiku¹⁵¹. V prvně zmiňované obci se však ohradili proti bodu I., tj. rozdělení příslušníků podle návrhu Václava Šírla z Roblína, vzhledem k tomu, že prý opis protokolu ze schůze konané 25. dubna 1923 nebyl místnímu obecnímu úřadu vůbec doručen, takže jeho obsah mu není znám. Proto zastupitelstvo znovu navrhlo, „*aby o příslušnících, kteří v obci nebydlí, bylo rozhodnuto tak, aby byli rozděleni dle předpisu daní bývalých spojených obcí*“. Jsou zde uvedeny další rody, které se dosud na seznamech neobjevily: Strausové, Pilové, Horáčkové, Zikmundové, Břicháčkové ad. Vonoklasští dále zopakovali svůj původní návrh, jakým způsobem rozdělit sporné příslušníky: „*Poněvadž ... není možno se v těchto lidech vyznati, protože obecní matřka se nevedla, a tudíž v obci zapsáni všichni nejsou, navrhuje zastupitelstvo kvůli usnadnění práce všem úřadům, aby tito příslušníci byli rozděleni dle rodů.*“

28. dubna 1924 nařídilo Ministerstvo vnitra svolat další schůzi likvidačních komisí¹⁵². 7. června se ve Vonoklasech sešla sice v kompletní sestavě místní komise, ale za Roblínské se dostavil pouze starosta Jan Pechar, který neměl patřičné zmocnění, a proto svůj podpis pod protokol odepřel. Na vzájemně neslučitelných stanoviskách obou stran se nezměnilo naprosto nic, a tak mohla být zaprotokolována pouze žádost Vonoklas, „*aby vláda rozhodla pokud možno dle našeho návrhu. Jiné řešení této věci není, alespoň dle našeho mínění, možné. Aby obec Vonoklasy nesla sama náklad na tyto příslušníky, toho není schopna, příslušníci tito platí sice daně státu, ale přírážky obecní vybírá město, kde jest těmto lidem udělována licence ku provozování živnosti. Obec zdejší jest finančně nejslabší ze všech okolních obcí a teď s obcí Roblínem bylo odtrženo 2/3 katastru, takže jest nemožno na jednu obec uvaliti takovéto břemeno, zatímco by druhá vyšla úplně na prázdno, ač jest finančně i katastrálně mnohem silnější. Obec Vonoklasy má předpis daní 1991 Kč, obec Roblín 2300 Kč.*“¹⁵³ K tolik žádoucí shodě tedy ani tentokrát nedošlo.

Po půlroční pauze, kdy projednávání sporných záležitostí případu nijak nepokročilo, se počátkem roku 1925 ozval archiv map katastrálních. 31. ledna předložil výkaz výloh spojených s provedením změny hranic mezi Vonoklasy a Roblínem, která byla provedena v operátech katastru daně pozemkové¹⁵⁴. Zemské finanční ředitelství v Praze sdělilo 9. února okresnímu hejtmánství na Smíchově, že tyto výlohy činily 250,02 Kč a připomnělo, že k jejich uhrazení se zavázala obec Vonoklasy svým prohlášením z 15. března 1920. Když byl ale obecní úřad ve Vonoklasech k uhrazení přiložené poštovní poukázky vyzván, odvolal se na dopis zemské správy politické z 29. srpna 1923, podle něhož byla „*povinna zaplatiti veškeré výlohy, jež státní správě vzejdou provedením rozluky v operátech katastrálních, knihách pozemkových a mapách, nová obec Roblín*“¹⁵⁵. Potvrzení o zaplacení zaslal obecní úřad v Roblíně 10. dubna¹⁵⁶.

Mezitím se 20. března uskutečnila vůbec poslední schůze, při níž se měli zástupci Vonoklas a Roblína v přítomnosti vrchního komisaře Lapáčka a komisaře dr. Čapka z okresní správy politické na Smíchově dohodnout na definitivním rozdělení sporných příslušníků bývalé politické obce. Josef Špaňhel z Vonoklas přednesl hned v úvodu již tolikrát prezentovaný návrh spočívající na přidělení celých rodů podle předpisu daní. Starosta

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Čj. 221 OÚ Vonoklasy z 13. 4. 1924 a čj. 61 OÚ Roblín z 14. 4. 1924.

¹⁵² Čj. 28913/15 MV z 28. 4. 1924.

¹⁵³ Čj. 340 OÚ Vonoklasy z 12. 6. 1924.

¹⁵⁴ Čj. 3333 A. m. k. z 31. 1. 1925.

¹⁵⁵ Čj. 355441 ai 23 Z. s. p. / 5/A-151/7 ai 22 z 29. 8. 1923.

¹⁵⁶ Čj. 195 OÚ Roblín z 10. 4. 1925.

Roblína Jan Pechar oproti tomu zásadně trval na tom, aby o celé záležitosti rozhodly politické úřady, jak bylo dohodnuto na schůzi 25. dubna 1923. „*Ještě před rozloučením Vonoklas a Roblína vydržovali jsme si svoje příslušníky a vydávali některým domovské listy a do svojí osady přijímali.*“¹⁵⁷ Otěži se proto chopili úředníci zastupující politickou správu. „*Vzhledem k tomu, že po delší debatě vzdor vysvětlením ... nemohlo dojít k dohodě, zjistili schůzi vedoucí úředníci přibližnou početnost jednotlivých rodů dotazem u obou starostů o jmenovitě bývalého starosty p. Václava Fišera. Dle tohoto početně nejsilnějším a nejvíc v úvahu přicházející jest rod Janečků a značně silný rod Wertheimů a Junků. Jako méně silnější, ale přesto často v úvahu přicházející jest dále rod Tylů a Bajmlů, kdežto ostatní rody se zřídka vyskytují a obecní úřad s těmito velmi zřídka přichází jak do osobního tak písemného styku.*“¹⁵⁸ A právě tyto podklady se staly také základem konečného rozhodnutí o rozdělení problematických obecních příslušníků, které učinila okresní správa politická 31. března. Protože vláda nevyhověla rezoluci vonoklaských občanů s poukazem na předpisy § 4 domovského zákona ze dne 6. 12. 1863 č. 105 ř. z., který otázku přidělení obecních příslušníků speciálně řešil, u většiny kočovných obyvatel nebylo možné zjistit, kde v době rozloučení obcí bydleli, dokonce ani kde vůbec bydleli naposledy, a smírné řešení se vzhledem k zásadnímu odporu Roblína prosadit nepodařilo, rozhodli se na okresním hejtmanství postupovat v souladu s ustanovením posledního odstavce citovaného zákona a přidělili osoby s domovským právem v bývalé politické obci Vonoklasy-Roblín následovně: Vonoklasům rod Janečků, Wertheimů, Bašů, Blochů, Boučků a Břicháčků, Roblínu pak rod Junků, Tylů, Bajmlů, Horáčků, Pilů, Štrausů a Zikmundů. Základem pro toto rozdělení se stal jednak předpis daní pro každou z obcí, jednak „*přibližně určená síla jednotlivých rodů*“¹⁵⁹. Námitky Roblínských v tom směru, že jejich obec vedla před rozloučením samostatný seznam svých příslušníků byly označeny za neakceptovatelné, „*jelikož osada vůbec není povolána k stanovení domovského práva a mohou podobné záznaky býti interní pomůckou nově utvořené obce, nikoliv však právně směrodatným dokladem pro příslušnost občanů*“¹⁶⁰.

Odvolání proti tomuto rozhodnutí okresní správy politické bylo podáno jak ze strany Vonoklas, tak Roblína. V prvním případě se jednalo pouze o námitky formálního rázu – bylo poukázáno na „*malý omyl, který by se Vonoklasům mohl státí osudným, a proto žádáme za laskavou opravu, a sice: Mezi jinými byl Roblínu přidělen též rod Junků, správně mělo v rozhodnutí psáno býti Jungů, poněvadž se také skutečně jen o Jungy jedná a tito se také tak píší a jako i ve voličských seznamech záleží na správném označení a pojmenování osoby, že je to ta a ne jiná, tak zrovna záleží i na pojmenování rodu Jungů, protože Roblín by mohl namítat, že mu byli přiděleni Junkové a pak po stránce právní rod Jungů by zůstal obci Vonoklasům a to by se stalo jen záměnou jedné nesprávné slabiky*“¹⁶¹. Tento problém byl definitivně odstraněn až v roce 1927, kdy 9. února sdělilo velitelství četnické stanice v Horních Černošicích, že „*rod Junků do obce Vonoklas příslušný nese správně jméno Jungů*“, což ve stejné době znovu potvrdil vonoklaský starosta Jaroslav Jelínek.

Oproti tomu námitky Roblínských byly zásadního charakteru a šlo de facto o protest. Tamní zastupitelstvo na schůzi 12. dubna označilo rozhodnutí za „*zájmy obce ohrožující*“¹⁶², neboť se podle něj smíchovská politická správa „*neobírala otázkou, zda lze zjistiti, na katastru které obce naposledy bydlel ten ze shora přikázaných rodin, jehož rodiny jeho v právu domovském následují, nýbrž vzala za prokázáno, že bydlel resp. bydleli naposledy*

¹⁵⁷ Čj. 22426 O. s. p. z 24. 3. 1925.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Čj. 22426 O. s. p. z 31. 3. 1925.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Čj. 154 OÚ Vonoklasy z 9. 4. 1925.

¹⁶² Čj. 198 OÚ Roblín z 16. 4. 1925.

na katastru obce Roblína. Proti tomu namítáme, že lze dostatečně, jmenovitě výslechem pamětníků obce naši zjistiti, že příslušníci shora uvedených rodin, resp. ti z nich, kteří by v první řadě jako poslední v obci bydlící přicházeli v úvahu, nebydli nikdy, ani trvale ani přechodně v okrsku, tj. na katastru obce Roblína, ale vždy jen na katastru obce Vonoklas.¹⁶³ Roblínští se ohradili také proti tomu, že nebyly vzaty v úvahu jejich chudinské účty a seznamy příslušníků, které si obec vedla samostatně ještě v dobách, kdy byla součástí Vonoklas, neboť by se prý podle nich dalo jednoznačně prokázat, komu bylo či nebylo uděleno domovské právo. Hlavní požadavek byl pak stručně a výstižně shrnut v poslední větě tohoto odvolání: „provésti nové – úplné řízení ve smyslu celého § 4 zákona z 3. 12. 1863 č. 105 a nikoliv učiniti rozhodnutí jen v důsledku ustanovení posledního odstavce citovaného zákona“¹⁶⁴.

Zemská správa politická, již bylo roblínské odvolání adresováno, pověřila okresní hejtmanství na Smíchově absurdním úkolem: „dotazem u zúčastněných obcí zjistit osoby, o jichž spornou domovskou příslušnost jde podle jejich jmen a doby narození (budtež připojeny křestní listy dotýčných osob) a zjistit současně u každé z nich okolnosti podle § 4 zákona ze dne 3. 12. 1863 č. 105 ř. z. pro určení domovské příslušnosti rozhodné, a to jednak dotazem u obou zúčastněných obecních úřadů, jednak výslechem věrohodných svědků, resp. pamětníků z obou zúčastněných obcí“¹⁶⁵. Z tohoto nařízení je více než patrné, že s tím, co bychom dnes nazvali romskou problematikou, neměli „zemští úředníci“ příliš mnoho zkušeností. Reálný stav jim osvětlil až smíchovský vrchní komisař Miroslav Lapáček: „V daném případě jedná se výhradně o rody světem se potulující (koníčkáři, artisté apod.), jichž členové navštíví Vonoklasy, resp. Roblín, jen v tom případě, když požadují od obce potvrzení domovské příslušnosti a v ojedinělých případech též podporu. V tomto případě buď ono potvrzení od obce obdrží nebo v častějších případech jim ho obec vydat odepře a tito obrací se k zdejšímu úřadu s žádostí o rozhodnutí. Jednání toto pak vleče se vždy dlouhou dobu, jelikož tyto osoby nemají žádných úředních dokladů (křestní listy), ba ani v uvedených případech neznají data svého narození ani jmen svých rodičů a místa narození a pátrání u pamětníků v obci jest též bezvýsledným. A zjistí-li se konečně, že týž patřil svého času do Vonoklas, jest opět sporno, zda patří do nynější obce Vonoklas či do obce Roblína, kteréžto dvě obce tvořily původně jednu obec politickou. Dříve než podaří se zdejšímu úřadu tuto otázku příslušnosti rozhodnouti, žadatel, resp. stěžovatel zmizí neznámo kam a pátrání po jeho bydlišti zůstává bezvýsledným. Podotýká se, že zmíněné rody roztroušeny jsou nejen po celém území našeho státu, ale po celé Evropě (rod Wertheimů v Jugoslávii a Německu, rod Jungů v Rumunsku, jiný v Rakousku a Maďarsku apod.). V důsledku toho není ani obecnímu úřadu ve Vonoklasech, ani obecnímu úřadu v Roblíně známo, které osoby patří k těm kterým kočovným rodům, lze jen velmi zřídkakdy prokázati jich osobní data a rozhodnouti dle odstavce 1 a 2 § 4 cit. zákona.“¹⁶⁶ Ale protože ani pod tíhou těchto argumentů nebyla zemská správa politická spokojena s rozhodnutím okresu z 31. března rozdělit jednotlivé rody mezi obce, přetrvával až do třicátých let postup, na kterém se smluvili zástupci likvidačních komisí Vonoklas a Roblína 27. ledna 1924. Vedením agendy veškerých nezjištěných příslušníků byl pověřen obecní úřad ve Vonoklasech, ale výlohy vzniklé placením podpor apod. nesly obě obce rovným dílem. Tato praxe se však neobešla bez průtahů a ústrků jedné i druhé strany, z nichž každá se vehementně snažila přenést nepříjemné břemeno na bedra té druhé. Tak např. když chtěla 19. září 1925 všeobecná veřejná nemocnice v Mladé Boleslavi po obecním úřadě v Roblíně proplatit účet za ošetření devětašedesátileté Anny Horáčkové, byla odkázána na Vonoklasy, kte-

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Čj. 190840 ai 25 Z. s. p. / 5/A-105/9 ai 25 z 31. 10. 1925.

¹⁶⁶ Čj. 82141 O. s. p. z 24. 11. 1925.

ré „výplatu podpory z chudinské pokladny ošetrovací poskytovanou ode dne přijetí do nemocnice na dobu ošetrovací k částečnému uhrazení léčebného zastavily“. Na většinu otázek z dotazníku, který nemocnice Vonoklasům zaslala, bylo odpovězeno jedním jediným slovem: „Má ošetřovanec jmění a) movité, b) nemovité a jaké? - Neznámo. Jaké jsou příjmy a výdělkové poměry ošetrovancovy? - Neznámo. Požívá invalidní pense (renty) vojenské, výměnku, chudinské podpory atd.? Kde se vyplácí a v jaké výši? Jest chovancem veřejného humanitního ústavu a kterého? - Ne. Kde, u koho, od kterého a do kterého dne byl ošetřovanec před vstoupením do nemocnice zaměstnán a jakou práci konal? - Neznámo. Jak se živil ošetřovanec po vystoupení z práce, byl-li před přijetím do nemocnice delší čas bez zaměstnání? - Neznámo. Byl členem nemocenské pokladny a které? - Neznámo. Kdy ošetřovanec onemocněl, po kterou dobu byl domácně léčen a na čí výlohy? - Neznámo. Povstala nemoc vinou cizí a jakým způsobem? - Neznámo. Jména ku placení povinných příbuzných (rodičů, dětí, prarodičů, vnuků atd.); Mají jmění movité neb nemovité a jaké? Mohou léčebné celé najednou, jen částečně, neb ve lhůtách zaplatiti? - Neznámo.“ Podobně když místní sociální úřadovna v Praze 9-Vysočanech žádala 8. února 1926 Vonoklasy, aby zaplatily 30 Kč za hrobové místo III. třídy pro zemřelého syna Karla Junga Františka, byla přesměrována do Roblína, kde však rovněž narazila. Pro Vonoklasy bylo totiž bernou mincí rozhodnutí okresního hejtmanství o přiřčení rodů z 31. března 1925, zatímco Roblíňští vycházeli – a to oprávněně – z faktu, že následkem jejich odvolání nevešlo toto opatření v platnost. Každý jednotlivý spor se tak dostával ke smíchovskému hejtmanství, kde o něm muselo být rozhodnuto usměrněním té či oné obce do patřičných mezí. Konečné řešení této po léta nejpalčivější otázky bývalé politické obce Vonoklas, tj. stanovení domovské příslušnosti kočovných rodů, však už ani smíchovská okresní, ani zemská správa politická učinit nestihly; to čekalo až na jejich nástupce po reorganizaci politické správy v roce 1927. O tom, že se nejednalo o nijak jednoduchý úkol, svědčí také zpráva okresního komisaře Lapáčka, který si 13. července 1926 zapsal: „Není ovšem vyloučeno, že kromě těchto rodin vyskytnou se v budoucnosti ještě jiní, kteří domáhají se budou domovského práva na bývalé obci.“ Ano, i takové problémy s sebou přinášelo ve 20. letech tolik populární rozlučování obcí.

- **Případ čtvrtý**

Rozloučení obcí Lišnice-Řitka-Veselka, změna hranic mezi Lišnicí, Řitkou a Mníškem (1919-26)

Jen málokterý proces rozloučení obcí měl tak hladký průběh jako právě případ Líšnice-Řitka. Bylo to dáno především tím, že každá z těchto dvou osad politické obce Líšnice byla samostatnou katastrální obcí. Řitka, resp. Řidka či také Řídká nebo Řídky, jak se v úředních materiálech objevovala, byla souvisle spojena s další osadou, Veselkou. Dohromady bydlelo v první s 48 i druhé s 14 popisnými čísly 385 obyvatel. Od Líšnice byly obě vzdáleny „*ladnou okresní silnicí*“ asi 2 km (Řitka-Líšnice 2,2 km, Veselka-Líšnice 1,8 km). „*V Řidce jest velkostatek, u něhož obyvatelstvo pohledává zaměstnání a výdělek, aniť jsou zde as 2/3 drobných zemědělců (samých domkářů) a 1/3 dělníků z povolání. Daně platí obě osady 1747 K, z nichž velkostatek sám 1345 K. Školou i farou náleží osady do Líšnice, kdež jest trojtřídní obecná škola. V roce 1916 a 1917 vybírána v celé politické obci 34 % obecní a 16 % školní přírážka. V roce 1918 40 % obecní a 28 % školní přírážka. Společné jmění obcí Líšnice-Řídky nestává. Obec Líšnice má dle inventáře z roku 1918 jmění 23.994 K. Osady Řidka a Veselka nemají vůbec nijakého jmění, ani movité ani nemovité. Pouze osada Řidka vlastní na svém zvláštním chudinském fondu obnos 572 K.*“ Tolik praví o místních poměrech výpis z protokolu o schůzi obecního zastupitelstva v Líšnici, která se konala 4. května 1919 za účelem posouzení žádosti více než půl stovky majitelů usedlostí v Řitce a Veselce, kteří toužili po odtržení od obce líšnické. Jako důvod předkladatelé návrhu Josef Hájek z Veselky a Antonín Papež z Řitky v dopise, který dorazil 28. března na Ministerstvo vnitra, uvedli, „*že jednotná správa spojených obcí nevyhovuje potřebám občanstva. Správa obce nalézá se v Líšnici a potřeby obce Řidtecké a osady Veselky zanedbává.*“ Okresní správa politická na Smíchově proto 25. dubna zahájila šetření¹⁶⁷ a vyzvala jak obecní zastupitelstvo v Líšnici, tak i okresní výbor na Zbraslavi, archiv map katastrálních a berní úřad na Zbraslavi, aby se v této věci vyjádřili a poskytli související informace (obecní přírážky, jmění, přímé daně, event. snímek katastrální mapy). Líšnické zastupitelstvo v zásadě souhlasilo s odloučením osad, i když bylo toho názoru, že „*důvodů zvláště pro rozloučení rozhodujících není*“, avšak stanovilo si následující podmínky: „*a) S vyloučením osady Řídky nutno sloučiti i osadu Veselku, an jsou sebou souvisle spojeny. b) Nově vytvořená obec Řidka převezme a do roka zaplatí část společného dluhu na stavbu silnic obecních 3791 K (celý dluh činí 9672 K). c) Nově vytvořená samostatná obec Řidka převezme za své příslušníky všechny občany, kteří příslušnosti v nynějších spojených obcích nabyli příslušností neb bydlením v osadách Řidce a Veselce.*“ Také archiv map katastrálních sdělil ve svém přípisě zemskému finančnímu ředitelství 14. května, že z jeho pohledu nejsou proti rozloučení žádné překážky, neboť „*obě ze jmenovaných obcí jsou samostatné katastrální obce, každá z nich má samostatnou mapu, pozemnostní archy i ostatní katastrální pomůcky; rozloha území jakož o obvod hranic těchto obcí se návrhem občanstva v Řidce nemění*“¹⁶⁸. Problémy nenastaly ani z hlediska pozemkových knih; železnice by se změna nedotkla a Úřad Desk zemských a knih pozemkových v Praze 31. května uvedl, že podle vložky č. 1189 (velkostatek Řitka) a 706 (panství Zbraslav v Líšnici) „*proti rozdělení ...není závady*“¹⁶⁹. Zato okresní výbor na Zbraslavi nebyl požadovanou změnou nikterak nadšen a „*usnesl se rozhodně proti rozloučení osad Líšnice a Řídky ve 2 samostatných obcí politických, jelikož osada Řidka vzhledem ku počtu obyvatelstva i výši daní tamtéž předepsaných byla by finančně slabá, takže by působnost samostatná i přenesená toliko při značném přetížení poplatnictva vyvíjeti mohla. Že by jednotná správa dosavadní potřebám obyvatelstva nevyhovovala, do toho nebylo zde dosud nikdy stěžováno.*“¹⁷⁰ Proto byla pověřena berní správa na Smíchově, aby prozkoumala, zda by osady Řitka

¹⁶⁷ Čj. 21724 O. s. p. z 25. 4. 1919.

¹⁶⁸ Čj. 1287 A. m. k. z 14. 5. 1919.

¹⁶⁹ Čj. Nc IV 229 V. z. s. z 22. 5. 1919, čj. Nc I 411 O. s. Zbraslav z 28. 5. 1919 a čj. Nc XV 301 Z. civ. s. z 3. 6. 1919.

¹⁷⁰ Čj. 472 O. s. k. Zbraslav z 4. 6. 1919.

a Veselka byly schopny v případě osamostatnění plnit tyto úkoly. 18. července však tato překvapivě informovala o tom, že finanční síla poplatníků je dostatečná, a proto není „*proti oddělení Řídké a Veselky od obce Líšnice námitek*“¹⁷¹.

Události nabraly rychlý spád. S návrhem na vyhovění byly spisy postoupeny nejprve zemské správě politické a poté Ministerstvu vnitra, které již 26. září vydalo vyhlášku¹⁷². Ta byla ve všech třech osadách vyvěšena od 5. do 13. října. Vzápětí po jejím sejmutí byl však proti ní vznesen protest. Josef Hájek, Václav Blažek (oba z Veselky) a Antonín Papež (z Řitky) se ohradili proti tomu, že nebyl akceptován jejich nedávno podaný návrh, aby došlo zároveň s rozdělením obcí ke změnám v katastru. Podle situačních plánek, dodaných ing. Bohumilem Doležalem z Berouna 22. srpna 1919 okresnímu hejtmánství, měly být totiž k říteckému katastru připojeny i pozemky patřící tamním občanům a nacházející se toho času v katastrech líšnickém a mníšeckém. Když se o této skutečnosti dozvěděli na ministerstvu, museli se znovu obrátit na archiv map katastrálních¹⁷³. Ten prostřednictvím okresní správy politické na Smíchově vybidl interesenty, „*by tyto vedle přesně stylizované žádosti předložili situační plán, přesnou kopii evidenční mapy, ve kterém by nová obecní hranice byla červenými tečkami po starých hranicích vyznačená a z obou stran parcelními čísly označena. Případně nová dělicí čára na místě samém civilním technikem vytyčena a zaměřena a plán mírami opatřen tak, aby se tato nově dělicí čára, obecní hranice, dala se vší přesností do evidence mapy zakreslit. Spisům jest dále připojiti závazné prohlášení interesentů, že zaplatí finančnímu eráru čsl. republiky veškeré výlohy vzniklé prováděním dožadovaných změn ve všech operátech katastru daně pozemkové.*“¹⁷⁴

Nově stylizovaná žádost byla na okresní hejtmánství zaslána až 3. listopadu. Ing. Doležal dodal opravené plánky a zástupci obou osad pánové Hájek a Papež se zavázali, že uhradí finančnímu eráru výlohy vzniklé ve všech operátech daně pozemkové. „*Osada Veselka byla před 30 lety oddělena od Mníšku bez stávajícího katastru ... Protož podavatelé žádají slovně ministerstvo, aby vzhledem k tomu, že osada Veselka žádného katastru a stávajícího jmění nemá, byl ji katastr Kolnice přidělen. Dále žádáme, by byl přidělen též zakreslený katastr Líšnický, vesměs to majetek občanů Řiteckých a jako kompenzace zůstáváme ještě s 35 korci jako poplatníci obci Líšnické.*“¹⁷⁵ Archiv map katastrálních vypracoval na základě situačních plánů přehledný nástin a postoupil spisy k dobrozdání evidenci katastru daně pozemkové na Zbraslavi. Ta mapky prostudovala a shledala, že rozdělení je přípustné a v katastrálním operátech proveditelné, protože „*v případě povolení zmíněné rozluky a sloučení části Líšnice a Mníšku (s budoucí obcí Řitka – pozn. autora) utvoří každá z obcí území souvislé s uzavřeným obvodem hranic*“¹⁷⁶ Současně byl vypracován podrobný popis průběhu nové hranice a seznam parcel, jichž se změna nějak týkala. Opětne posouzení přípustnosti změn v katastrálních operátech proběhlo v zimních měsících roku 1921 a ani tentokrát se neobjevilo nic, co by provedení dožadovaných územních změn bránilo. Další krok však podniklo Ministerstvo vnitra až 30. ledna 1922. Tehdy totiž nařídilo okresnímu hejtmánství, aby poskytlo příležitost k vyjádření jak obecnímu zastupitelstvu v Mníšku, tak také znovu Líšnici a okresní správě v Zbraslavi. Zástupce žadatelů z Řitky Antonín Papež byl povinen předložit „*seznamy parcel, jež mají tvořiti území obce Řídké s vyznačením oněch parcel, které mají býti z katastru obce Mníšku a z katastru nové obce Líšnice připojeny k obci Řídké, jakož i seznam parcel, jež budou tvořiti území obce Líšnice. V seznámech těch jest uvést*

¹⁷¹ Čj. I 60/55 B. sp. Smíchov z 21. 7. 1919.

¹⁷² Čj. 46395/15 MV z 26. 9. 1919.

¹⁷³ Čj. 55112/15 MV z 22. 6. 1920.

¹⁷⁴ Čj. 2836 A. m. k. z 21. 8. 1920.

¹⁷⁵ Čj. 1127 OÚ Líšnice-Řídky z 3. 11. 1920.

¹⁷⁶ Čj. 495 E. k. d. p. Zbraslav z 3. 12. 1920.

*jména vlastníků těchto parcel, jich bydliště a výši daní podléhajících přírůzkám na parcely ty připadající.*¹⁷⁷ Správnost seznamů ověřil berní úřad na Zbraslavi. Z Mníšku měly také dorazit výkazy tamního obecního jmění a přírůzek vybíraných v posledních třech letech.

A právě odtud přišel první dopis. Mníšecké zastupitelstvo se při svém jednání 11. března 1922 jednohlasně usneslo proti odebrání té části katastru, kterou Řítečtí požadovali, neboť „stavba nové obecné a občanské školy bude v nynější době vyžadovat velikého nákladu, který jen s napětím všech sil poplatníků možno nahraditi. Zamýšleným oddělením části katastru ubylo by zdejší obci přes 300 ha pozemků, jichž katastrální výnos činí přibližně 2700 Kč a činí asi také tento obnos obecní přírůzky z pozemků těchto obcí zdejší vyplývající. Místní školní přírůzky činí pro rok 1922 výši 125 %, však zamýšlenou stavbou školy zvýší se školní přírůzky nejméně o 1000 % a tu teprve se ukáže, jak těžce by odtržení části katastru Mníšeckého zdejší poplatníci nesli. Dodatečnou žádostí o další přidělení katastru žlutě na mapě označenou by vznikly 2 enklávy do zdejší obecní honitby, ze kterých by opět jen nepříjemnosti pro obě strany vznikly, nehledě k tomu, že majitelé některých těchto parcel bydlí v obci Mníšku a nikterak si nepřejí, aby byli od zdejšího katastru odloučeni.“¹⁷⁸ Důvody tedy jistě akceptabilní.

Zastupitelstvo v dosud ještě spojených obcích Líšnice-Řídka se sešlo 1. dubna. Nejprve bylo de facto zopakováno původní stanovisko Líšnických, totiž že „zásadních námitek proti rozdělení ... není“, nicméně do určité míry se změnila podmínka, při jejichž splnění byli ochotni toto rozdělení připustit: „1.) Nově utvořená obec Řídká převezme a do 2 let zaplatí část společného dluhu, jež toho času stává, v poměru poplatných daní. 2.) Obec Řídká převezme za své všechny příslušníky, kteří své příslušnosti do nynějších spojených obcí nabyli příslušností neb bydlením v osadách Řidce neb Veselce.“ V dalším průběhu schůze však došlo ke střetu. „Avšak ohledně odloučení v plánu zakreslené části katastru Líšnického, jež obnáší výměru okrouhle 50 ha s čistým katastrálním výnosem asi 725 Kč, protestují členové obecního zastupitelstva z Líšnice (počtem 9) co nejrozhodněji proti tomu, ježto takto byla by nová obec Líšnice ochuzena, nehledě ani k tomu, že pozemky v tomto zabíraném katastru nejsou výhradně majetkem občanů z Řidky, nýbrž celá polovina výměry této – as 25 ha – jest majetkem občanů z Líšnice. Nelze tudíž připustiti, by prosperita nově utvářené obce Řídké, která zabírá současně dva velkostatky, zajišťována byla na úkor druhé obce Líšnice, jež pak zůstala by téměř nepatrnou. Naproti tomu prohlašují členové obecního zastupitelstva Řidky (počtem 6), že na odtržení části oné trvají a činí jí podmínkou, pod kterou rozlučku obcí schvalují, ježto mimo tohoto katastru zaměřeného jsou občané z Řidky majiteli as 17 ha pozemků, jež v nové obci Líšnici zůstanou.“¹⁷⁹

Měsíc nato předložil Antonín Papež seznam parcelních čísel obce Líšnice, které měly být připojeny k nové obci Řitka-Veselka, a po upomínce okresní správy politické z 31. května rovněž seznam parcel, jež by po odloučení Řídké tvořily samostatnou obec Líšnici¹⁸⁰. Teprve 25. září se ozvala okresní správní komise na Zbraslavi, která se usnesla, „aby byl projeven souhlas s rozloučením požadovaným a rozloučení podporováno s připomenutím, že před uskutečněním dle posledního odstavce § 3 obecního zřízení čeho třeba jest zaříditi, zejména i slyšeti obce, jejichž pozemky osada Řídká k zaokrouhlení požaduje, neboť obec Mníšecká, kteráž na se

¹⁷⁷ Čj. 17898/15 MV z 30. 1. 1922.

¹⁷⁸ Čj. 276 MÚ Mníšek z 15. 3. 1922.

¹⁷⁹ Čj. 299 OÚ Líšnice-Řídka z 4. 4. 1922.

¹⁸⁰ Bohužel ani jeden seznam neobsahoval celkovou výměru parcel a součet daní – o tato doplnění byl p. Papež požádán až v r. 1923.

vzala povinnost vystavět školní budovy obecné a občanské školy, byla by vyloučením značné výměry pozemků Mníšeckých a příkázáním jich obci Řídké na příjmech svých velice postižena“¹⁸¹.

Další události se odehrály až v následujícím roce. 11. února 1923 se sešla líšnická finanční komise, aby rozhodla, jakým způsobem bude v případě, že dojde k rozdělení obcí, rozdělen společný dluh. Ten činil podle inventáře z konce roku 1922 5962,70 Kč. Výsledkem byla tato čísla: Líšnice 3458,36, Řitka 2504,34. Při té příležitosti bylo konstatováno „že obě obce z rozluky prospěchu míti nebudou, ježto správné výlohy, jež činí t. č. okrouhle 3.000 Kč pro obě obce na jednu ústřední správu, budou po rozluce zdvojnásobeny (každá obec, Líšnice i Řídká, bude míti výloh těchto okrouhle 3.000 Kč) nehledě k tomu, že nelze zde mluvíti o nějaké výhodě, kterou bude pak obec Řídká míti, ač obec Líšnice byla by rozlukou finančně poškozena“.

Nedlouho poté, 28. března se uskutečnila také schůze mnišecké finanční komise, při níž bylo, jako již dříve, opět usneseno protestovat proti oddělení části tamního katastru ve prospěch Řitky. I přes již uvedené důvody („obec Mníšek ztratí mnoho na pozemkové dani a tím se zvýší již dosti vysoké přírážky; ztratí na přírůstek z hodnoty nemovitosti; bude ohrožena stavba nové občanské / měšťanské a obecné školy, neb zeslabením obecních příjmů nebude moci učiniti milionovou výpůjčku na tuto stavbu“) si však v Mníšku přece jen chtěli nechat pootevřená dvířka a „v pádu, že by katastr přece byl odtržen, žádá (obec Mníšek – pozn. autora) odškodnění za přírůstek hodnoty z nemovitosti a převzetí části dluhů obecních“. Faktem zůstává, že o této eventualitě se již více neuvažovalo.

V září se chopilo otěží znovu Ministerstvo vnitra, aby si naposledy vyžádalo doplňující informace. Berní úřad na Zbraslavi vyhotovil výkazy daní předepsaných pro rok 1922 v Líšnici, Řitce (včetně Veselky) a Mníšku a současně sdělil, jakým procentem byly vybírány obecní přírážky ve všech třech obcích za poslední tři léta¹⁸². Líšnice a Mníšek předložily podrobné seznamy jmění, dluhů a dalších závazků svých obcí z konce r. 1922 (Mníšek 1921)¹⁸³ a Antonín Papež připsal do seznamu parcel, „které mají tvořiti území budoucí obce Líšnice, popř. které mají z obvodu katastrální obce Líšnice a Mníšku býti vyloučeny a připojeny k nově vytvořené obci Řídké“¹⁸⁴, jejich celkovou výměru a součet daní na ně připadající. Když okresní správa politická na Smíchově všechny ministerstvem požadované údaje shromáždila, zaslala je 20. října zpět s návrhem, aby rozlučení politické obce Líšnice-Řídká ve dva samostatné celky Líšnici a Řídkou s osadou Veselkou bylo povoleno. Vláda o tom rozhodla ve schůzi ministerské rady konané dne 6. prosince 1923, avšak obě nové obce ponechala „v mezích dosavadních jejich katastrů. [...] Žádosti a připomínkám Josefa Hájka a spol. z Řídké, aby ke katastru této obce byla přičleněna též řada pozemkových parcel z katastru obce Líšnice a aby změněna byla hranice nově vytvořené obce Řídké s obcí Mníškem vyloučením části území z obvodu této obce a přičleněním jeho k obvodu nově vytvořené obce Řídké, vláda ... nevyhověla, poněvadž pro tato opatření není závažných důvodů.“¹⁸⁵ Ohledně úpravy majetkových poměrů, podmíněné uskutečněním této rozluky, si vláda zároveň vyhradila další rozhodnutí pro případ, že by ve věci nebylo mezi nově vzniklými obcemi docíleno dohody.

Ze všeho nejdříve bylo třeba vypsát v obou obcích nové volby. 31. ledna 1924 rozhodla zemská správa politická v Praze na základě § 106 obecního zřízení o rozpuštění dosavadního obecního zastupitelstva spojených ob-

¹⁸¹ Čj. 786 O. s. k. Zbraslav z 25. 9. 1922.

¹⁸² Čj. 310 B. ú. Zbraslav 12. 10. 1923.

¹⁸³ Čj. 746 OÚ Líšnice-Řídky z 30. 9. 1923 (čisté jmění líšnické činilo 44878,48 Kč, řítecké 7788,83 Kč) a čj. 1264 MÚ Mníšek z 2. 10. 1923.

¹⁸⁴ Čj. 61530/15 MV z 12. 9. 1923.

¹⁸⁵ Čj. 87130/15 MV z 4. 1. 1924 a čj. 12591 ai 24 Z. s. p. / 5/A-972/6 ai 22 z 12. 1. 1924.

ci Líšnice-Řídky, „*poněvadž rozloučením právní důvod pro další jeho činnost odpadl*“¹⁸⁶. I kdyby kdokoliv podal proti tomuto rozhodnutí do čtyř neděl (tak stanovovala zákonná lhůta) k Ministerstvu vnitra u zemské správy politické odvolání, nemohl jím být účinek aktu odložen. Okresní správa politická musela nyní následkem toho po dohodě s okresní správní komisí na Zbraslavi dosadit jak do Líšnice tak do Řítky obecní správní komise, které měly převzít do doby, než budou vypsané volby, prozatímní správu obcí¹⁸⁷. Také podle stejného paragrafu obecního zřízení a §§ 11 a 13 novely k volebnímu řádu muselo do 6 neděl dojít k rozepsání voleb do nových zastupitelstev. Za podklad byly pochopitelně vzaty nově sestavené stálé voličské seznamy. Další instrukce obsahuje přímo jmenovaný výnos zemské správy politické: „*Volebním skupinám v obcích zmíněných budiž vyhrazeno právo do 8 dnů po vyvěšení vyhlášky o rozepsání voleb žádati za provedení volby dle zásad poměrného zastoupení, přičemž se upozorňuje na ustanovení § 19 novely k řádu volení do obcí ze dne 14. 7. 1922 č. 253 Sb. z. a n. Vyhláška dle § 11 téže novely, vyhotovená obsahujž: Den volby a počet volených osob, lhůtu do které možno se domáhati volby dle zásady poměrného zastoupení, a podmínky této žádosti (§ 19), dále lhůtu ku předložení kandidátních listin s udáním kalendářního dne (§ 20), ustanovení o formě a obsahu kandidátních listin (§ 21), lhůtu k oznámení sdružených listin (§ 26) a lhůtu k jmenování členů volební komise (§ 32 ob. řádu vol.). V úředním listě budiž uveřejněno pouze rozepsání volby s udáním dne volebního. Jinak dlužno dbát ustanovení obecního řádu volebního, zejména nutno jest dle § 13 novely s volební vyhláškou právoplatné seznamy voličské po dobu 14 dnů, a dle § 18 tytéž seznamy voličské na 8 dnů přede dnem volby opět k veřejnému nahlédnutí vyložit, kandidátní listiny za platné uznané dle § 25 vyvěsit, event. prohlášení o sdružení kandidátních listin dle § 26 vyhlásit a vydat vyhlášku o volbě dle § 30. Rozloučení obce budiž poznamenáno v tamním opise seznamu míst porízeném pro sčítání lidu.*“

Smíchovské okresní hejtmanství tedy pověřilo 13. února okresní správní komisí na Zbraslavi, aby předložila své návrhy na jmenování členů a náhradníků obecních správních komisí Líšnice a Řítky. Při sestavování komisí se vycházelo z poměru hlasů a mandátů z posledních obecních voleb¹⁸⁸. Bylo doporučeno, aby každá komise měla nejméně šest členů. Pojdme se proto podívat, jaké kandidáty navrhly jednotlivé politické subjekty. V Líšnici to byla a) Československá strana socialistická a b) Republikánská strana československého venkova:

ad a)

1. Skála František - mistr obuvnický, čp. 41,
2. Dvořák Karel - železniční zřízenec, čp. 28,
3. Mezek Václav – domkář, čp. 40,
4. Absolon Josef – domkář, čp. 62,
5. Samec Josef – mistr krejčovský, čp. 18,
6. Ryčl Antonín – dělník, čp. 47.

ad b)

1. Dvořák Josef – rolník, čp. 64,
2. Pánek František – rolník, čp. 23,
3. Novák Jaroslav – rolník, čp. 9,
4. Cmíral Antonín – rolník, čp. 21,
5. Novák Emanuel – rolník, čp. 46,
6. Macháček Antonín – rolník, čp. 5.

V Řitce sestavily své kandidátky a) Československá sociálně demokratická strana dělnická, b) Domovina domkářů a maloroelníků v Řídké a c) Občanská kandidátka voličů v Řídce-Veselce:

¹⁸⁶ Čj. 415 ai 24 Z. s. p. / 5/A-972/7 ai 22 z 31. 1. 1924.

¹⁸⁷ Ohledně složení správních komisí vydala Z. s. p. 22. 12. 1922 oběžník č. 1893.

¹⁸⁸ Tj. volební skupina občanská z Líšnice 104 hlasů - 4 mandáty; volební skupina neodvislých zemědělců z Líšnice 111 hlasů - 4 mandáty; volební skupina občanská z Řídky 127 hlasů - 5 mandátů; volební skupina soc. demokratická 58 hlasů - 2 mandáty.

ad a)

1. Pazderník Gustav – domkář, Řitka,
2. Silingr František – zedník, Řitka,
3. Kozel František – zedník, Veselka,
4. Papež Antonín – železniční zřízenec, Řitka,
5. Drobílek Václav – domkář, Řitka,
6. Kosina František – šofér, Řitka.

ad b)

1. Šírl Josef, čp. 6,
2. Lébl Josef, čp. 13,
3. Muzikář František, čp. 7,
4. Šírl Josef, čp. 29.

ad c)

1. Petrák Jan – domkář, Řitka čp. 30,
2. Mašek Josef – železniční zřízenec, Veselka čp. 12,
3. Sobotka František – zástupce velkostatku, Řitka čp. 1,
4. Poláček František – povozník, Řitka čp. 20,
5. Kříž Josef – domkář, Řitka čp. 13,
6. Prosický Václav – domkář, Řitka čp. 12.

Když zbraslavská okresní správní komise postupovala tyto seznamy Smíchovu, připojila k nim i příměluvu, „aby tyto jmenovány byly pouze šestičlenné“¹⁸⁹. Samotný výběr členů a jejich jmenování ponechala pak „k laskavému určení politické správě, nechtíce přijíti do konfliktu jako už se stalo v této věci s některou politickou stranou“¹⁹⁰. A jakže vlastně okresní správa politická rozhodla? Dobrý přehled nám poskytne následující tabulka:

	<i>Lišnice</i>	<i>Řitka</i>
předseda	Dvořák Josef	Lébl Josef
místopředseda	Skála František	Petrák Jan
členové	Pánek František	Mašek Josef
	Dvořák Karel	Papež Antonín
náhradníci	Novák Jaroslav	Šírl Josef
	Cmíral Antonín	Sobotka František
	Mezek Václav	Poláček František
	Absolon Josef	Pazderník Gustav

Vidíme, že komise byly sestaveny nikoli v počtu šesti, nýbrž osmi členů. Pokud jde o jejich působnost, vykonávaly „všechny úkony spadající po rozumu obecního zřízení v obor působnosti obecního zastupitelstva i rady“¹⁹¹. Předsedové museli složit předepsaný slib věrnosti republice a zároveň byli zmocněni, aby vzali do slibu také své kolegy. Funkční období správních komisí skončilo v březnu 1924, kdy zemská správa politická vypsala volby do nových zastupitelstev.

Poslední záležitostí, která zbývala k vyřízení po uskutečněné rozluce, bylo majetkové vyrovnání. Za tímto účelem se 6. září 1924 uskutečnila společná schůze devatenácti členů obecních zastupitelstev z Líšnice a Řitky, jíž byli přítomni také zástupci okresní správní komise na Zbraslavi Vojtěch Minařík, Antonín Macháček, František Kabeláč (coby zapisovatel) a Maxmilián Šimanovský. Jednohlasně bylo usneseno provést vyrovnání na zá-

¹⁸⁹ Čj. 267 O. s. k. Zbraslav z 25. 2. 1924.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Čj. 13862 O. s. p. z 28. 2. 1924.

kladě výsledku fiskálního roku 1923, tj. podle stavu ke dni 31. 12. O společný dluh se obce podělily takto: Líšnice 2901,15 Kč, Řitka 1885,80 Kč. Na aktivních nedoplatecích měla Líšnice požadavek 3564,27 Kč, Řitka 2316,84 Kč. Ze zbylé hotovosti 1139,99 připadlo Líšnici 689 Kč, Řitce pak 450,99 Kč. Dále „za společně zřízenou obecní knihovnu, sbírku zákonů a inventární zařízení kanceláře uvoluje se obec Líšnice vyplatiti obci Řídce obnos 600 Kč, naproti čemuž po usnesení nese obecní zastupitelstvo v Řídce na zaplacený účet Dr. Rösslerovi obci Líšnici 400 Kč tak, že zbývá doplatiti obci Řídce z této položky obnos 200 Kč“¹⁹². Co se týče příslušníků, obsahuje protokol pouze krátký záznam, že „nedojde pravděpodobně v tomto bodě mezi oběma obcemi ku sporu v přiznání práva domovského“¹⁹³. Zastupitelstva se také usnesla neuznat pochybné pohledávky vzniklé za úřadování minulých starostů a vyhradila si právo k jejich prozkoumání a případnému vymáhání přímo na těch, co je zaviniili. Až potud se neobjevil žádný rozporný bod. V protokolu je však ještě následující zmínka: „Ohledně nespavedlivě rozdělované dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí usneseno oběma zastupitelstvy ponechati rozdělené obnosy této dávky v neztenčené míře oběma obcím, vzhledem k tomu, že požadavku zastupitelstva obce Řídké ohledně darování obecního pozemku blízko ustanoveného katastru obce Řídké a ve vlastnictví občana Říteckého jsoucím nebylo vyhověno. Bod, ve kterém nebylo docíleno dohody, ponechává se k případnému rozhodnutí vládě, neprokáže-li obec Líšnice, že nabyla výhradně z vlastních prostředků kmenového jmění v obnosu vykázaném ku dni 31. 12. 1923.“¹⁹⁴ Protože nadřízeným orgánům, tj. Ministerstvu vnitra a zemské správě politické, nebylo nic známo o těchto konkrétních problémech, vyžádaly si podrobné doplňující informace¹⁹⁵. Odpověď podala okresní správní komise na Zbraslavi až 26. února 1925: „Bývalý starosta obce Líšnice rozděloval došlé přiděly dávky přírůstku hodnoty na nemovitostech dle svého mínění a nezachovával v této věci určitého a spravedlivého klíče, takže vyúčtování mezi oběma obcemi na základě jejich rozloučení nebylo možno nikterak spravedlivě rozdělit. Z důsledků těch žádala nově ustavená obec Řitka, aby náhradou za kmenové jmění, které zůstalo obci Líšnické a jehož právní vznik před obcí Řitkou nemůže být dokázán, postoupila obec Líšnice do vlastnictví nově utvořené obce obecní parcelu, pastvinu blízko hranic Řitky, aby obec Řitka z důvodů stavebního ruchu měla aspoň tento nepatrný pozemek o nepatrné hodnotě ve svém vlastnictví, kterým by disponovat mohla. Obecní zastupitelstvo Líšnické nepřistoupilo však na darování této pastviny obci Řítecké, ba nesvolilo ani k dlouhodobému nájmu tohoto pozemku a tu obec Řítecká učinila si podmínkou, aby obec Líšnice prokázala na základě dokladů právoplatný vznik svého kmenového jmění resp. prokázala, že toto kmenové jmění obce Líšnice vzrostlo výhradně odprodejem pozemků náležejících výhradně obci Líšnické. Urovnání této záležitosti smírnou cestou pro řevnivost obecního zastupitelstva v Líšnici na nově vzniklou obec není možno docílit přesto, že pastvina, o kterou obec Řitka žádala, jest neplodným pozemkem používaným jen několika občany Líšnickými k občasnému pasení dobytka na podzim. Ježto pak obec Řitka jako nově vzniklá samostatná obec nemá ani vlastních pozemků ani kmenového jmění, kdežto obec Líšnice jest dostatečně jak pozemky, tak i jměním obecním dotována, obývána hospodářsky silnějšími jedinci, bylo by spravedlivé a podepsaná okresní správní komise přimlouvala by se za to, kdyby pozemek tento byl náhradou sloučen na základě překatastrování s kmenovým jměním obce Řitky.“¹⁹⁶ Na základě těchto skutečností vyzvala zemská správa politická líšnického starostu, aby „pořídil přesný výkaz jmění, dluhů a jiných závazků bývalé obce (nikoli osady) Líšnice ku dni 31. 12. 1923 a podal zprávu, pokud byla mezi

¹⁹² Čj. 1602 O. s. k. Zbraslav z 12. 9. 1924.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Čj. 74620/15 MV z 14. 11. 1924 a čj. 491076 ai 24 Z. s. p. / 5/A-972/11 ai 22 z 22. 11. 1924.

¹⁹⁶ Čj. 2328 O. s. k. Zbraslav z 26. 2. 1925.

*zúčastněnými obcemi dle připojeného protokolu o společné schůzi obou zastupitelstev ze dne 6. 9. 1924 docílena dohoda a které otázky zůstaly nedořešeny. [...] Správnost a úplnost údajů jest dáti potvrditi okresní správní komisi a obci Řitce poskytnouti příležitost, aby se o něm vyslovila.*¹⁹⁷ Berní úřad na Zbraslavi současně 10. prosince 1925 sdělil obnosy, kterými byly v letech 1923 a 1924 vybírány přímé přírůzkám podrobené daně v obvodech obou nových obcí a jednotlivé druhy daní přehledně vyznačil. Nakonec sezvala okresní správa politická na Smíchově pány starosty a zástupce zmocněné zastupitelstvy obou obcí včetně zástupce okresní správní komise na Zbraslavi k ústnímu jednání, které se uskutečnilo 29. prosince 1925 o deváté hodině dopolední v místnosti č. dveří 27. Zde byla celá záležitost zevrubně projednána. Ohledně dluhu kmenového jmění a aktivních nedoplateků se žádné nové skutečnosti nevyskytly. Obě obce souhlasily s tím, aby, „*pokud tyto nedoplatky byly již obci Líšnické berním úřadem odvedeny, byla část poměrná (v poměru 3.564,27 : 2.316,84) odečtena od dluhujícího obnosu obce Řídké Kč 1885,80. Pokud pak tyto nedoplatky zaplacený nejsou, nechť učiněno jest u berního úřadu opatření, by pro příště tyto aktivní nedoplatky byly sice dále posílány nynější obci Líšnice, ale s výslovným označením, kolik připadá Líšnici a kolik Řídké, tento obnos pro Řídkou určený bude dále odečítán od dluhu Kč 1885,80 až do úplného odečtení. Poté bude požádán berní úřad o zasilání nedoplateků přímo obci Řitce.*“ Sporné body, tj. kmenové jmění a dávka z přírůstku hodnoty majetku, však zůstaly nadále nevyřešeny. Řítečtí se u Líšnických stále domáhali části obecního pozemku poblíž jejich katastru, naopak vůbec nereflektovali na kmenové jmění movité, o němž Líšničtí tvrdili, že jej nabyli výhradně bez přičinění Řitky. „*V důsledku toho, že obec Líšnice na darování části obecního pozemku (který jest pastvinou) nepřistoupila, trvá obec Řídká na přijatém závazku průkazu nabytého kmenového jmění výhradně obcí Líšnicí.*“ Navíc Řítečtí stále opakovali svůj protest proti tomu, že dávka z přírůstku hodnoty majetku byla rozdělena mezi obě obce bez jakéhokoliv klíče.

Tyto dva nastalé problémy mělo s konečnou platností vyřešit zevrubné šetření u okresní správní komise na Zbraslavi, konané 5. ledna 1926. Líšničtí přicházeli na jednání s Říteckými s kompromisním návrhem, který rázem celý spor rozetnul. Vyjádřili totiž ochotu prominout Řitce doplatek z uznaného vyúčtování ve výši 1251 Kč, když se Řítečtí „*vzdají nároku na prokázání nabytí kmenového jmění obcí Líšnicí a upustí i od bodu 2 svého požadavku*“¹⁹⁸. Zástupci Řitky nabídku bez okolků přijali, čímž mohlo být majetkové vyrovnání mezi oběma obcemi definitivně ukončeno. Den nato 6. ledna potvrdilo tento výsledek obecní zastupitelstvo v Líšnici a o něco později 21. ledna schválili postup svých delegátů také zastupitelé v Řitce. Obě obce tak rokem 1926 nastoupily dráhy svých samostatných existencí vyrovnány a bez vzájemných pohledávek.

¹⁹⁷ Čj. 33016/15 MV z 14. 9. 1925 a čj. 385778 ai 25 Z. s. p. / 5/A-104/14 ai 25 z 25. 9. 1925.

¹⁹⁸ Čj. 43 O. s. k. Zbraslav z 11. 1. 1926.

- **Případ pátý**

Rozloučení obcí Čisovice-Bojov, změna hranice s obcemi Lišnice a Hvozdnice (1919-23)

„Obec Bojovská jest v překrásném údolí potoka Bojovského, kudy vede trať dráhy Modřansko-Dobříšské, čítá 35 pp. čísel se 195 obyvateli, která jest hojně výletníky navštěvována, má tedy před sebou skvělou budoucnost, ve které by šlo občanstvo všemožně vstříc, jest v bezprostřední blízkosti velké Prahy, avšak bohužel beze vší komunikace, což jest též pádným důvodem osady Bojov, o níž se společná obec katastrální při pěti sty letém sloučení nestarala.“

Ano, v roce 1919 tomu skutečně bylo již půl tisíciletí, co osady Bojov a Čisovice tvořily společně jeden celek. A právě tuto skutečnost se rozhodli toho času „občané Bojovští“ změnit¹⁹⁹. Razítko z 14. dubna nese první dokument, který doputoval k smíchovské okresní politické správě a v němž oficiálně „osada Bojov ... žádá o rozloučení – osamostatnění sama pro sebe“. Jako důvod uvádí obecní radní Jan Krafta, jenž žádost formuloval, že „nový zákon volební k tomu opravňuje“. Tak kuriózní argument musel samozřejmě okamžitě vyvolat u politického úřadu nesouhlas, a tak byl pověřen příslušný okresní výbor na Zbraslavi²⁰⁰, aby vypátral skutečné pohnutky, jež vedly osadu bojovskou k tomuto kroku. Ten se však nejdříve obrátil na obecní úřad v Čisovicích²⁰¹, odkud mu bylo 9. května sděleno, že „osada Bojov žádá o rozloučení bezdůvodně.“ Navíc „někteří občané nechtí toto rozloučení, obávají se, že by nemohli sami o sobě veškeré vydání zastati.“ Oproti tomu „jiní zase tvrdí, že se není čeho obávat. [...] Myslí někteří, že kdyby byli samostatnou obcí, že by byli na tom lépe“²⁰². Sám okresní výbor zbraslavský, u něhož se tato záležitost projednávala za přítomnosti zástupců obou osad již 24. března²⁰³, vyjádřil se zamítavě, neboť „osada ta (míněn Bojov) přifařena i přiškolená jest do Čisovic a sama by povinností politické obci příslušné zajisté těžce nesla“. Než však mohli na Smíchově odložit celou věc ad acta, bylo ještě nutné pověřit berní úřad na Zbraslavi sestavením přehledu přímých daní předepsaných v Čisovicích i Bojově pro léta 1916-18 a konečně také přímo obecní úřad v Čisovicích, jenž nechal o této věci rokovat obecní výbor. Zájem byl rovněž o výkaz obecního jmění jak v Čisovicích, tak i osady Bojova, a výkaz o výši obecních přírůžek, vybíraných v posledních třech letech. V závěru dopisu adresovaného čisovické radnici stojí ještě poznámka, že „žádosti osady Bojova, aby jí dodány byly tiskopisy pro obecní volby, nelze vyhověti“, protože „volby uvolily by se v obci oné provádět samostatně, až by odloučení bylo zemskou správou politickou povoleno a vyhlášeno“.

Obecní zastupitelstvo v Čisovicích se 5. května usneslo, „že nemůže svoliti k zabránění katastru od Čisovic k osadě Bojov bez svolení stran, které tam pozemky by připadly. Předem by se muselo jednat s dotýčnými, kterým by pozemky do katastru Bojov připadly, zda-li jsou s tím spokojeni“. V zásadě se ale proti zmíněnému odloučení nestavělo, „když zaokrouhlí pozemky k Bojovu patřící“. Dále ve sdělení stojí, že osada Bojov nemá své vlastní osadní jmění, neboť „vše jest sloučeno s obcí Čisovice ... Bojov má dráhu (zastávku) v místě, silnice jest tudy projektována, ... dívky chodí do školy do Čisovic ½ hodiny, hospodářské poměry jsou tam dobré“.

Jelikož až do srpna 1919 nedostalo se z Bojova odpovědi, v níž by byly shrnuty relevantní důvody pro odtržení osady od Čisovic, označila okresní správa politická žádost za nehodící se ku dalšímu řízení. Teprve tato zpráva vyburcovala Bojovské k zásadní akci. 24. 8. sepisují novou žádost a současně předkládají zbraslavským geometrem Nechvílem 17. července trojmo vypracované plány, z nichž je patrné, že k budoucí obci Bojov by připadly i části katastrů lišnického a hvozdnického, nemluvě o již dotčeném přiřčení těch pozemků v katastru čis-

¹⁹⁹ Pod petici za „odloučení od obce Čisovické“ se podepsalo celkem 37 občanů z Bojova.

²⁰⁰ Čj. 20939 O. s. p. z 27. 4. 1919.

²⁰¹ Čj. 485 O. s. k. Zbraslav z 5. 5. 1919.

²⁰² Čj. 401 OÚ Čisovice z 9. 5. 1919.

²⁰³ Čj. 251 O. s. k. Zbraslav z 24. 3. 1919.

sovicko-bojovském, jež byly od roku 1913 ve vlastnictví Bojovských, „*kterýžto majetek a veškeré výhody z něho plynoucí rádi by si sami spravovali*“. Ti také namítají, že je jim „*obtížno ... veškeré úřední záležitosti při dnešní šetrnosti času vyřizovati v obci Čisovické vzdálené 3 km. [...] rádi by si svou obec zvelebili neb různé reformy provedli, ale při spojení obce Čisovic to nelze uskutečnit, na tyto vážné důvody se ... odvolávají a koji se nadějí, že bude jejich žádosti vyhověno a veliký katastr Čisovicko-Bojovský, též společné movité i nemovité jmění, i chudinské poměrně dle daní řádně rozdělena obec Bojovská osamostatněna*“. Posledním požadavkem osady Bojov, která sama sebe neprávem označuje na mnoha místech již jako obec, bylo přidělení části lesa č. parcely 620/1, jehož majitelem bylo panství mníšecké. Obnos řádné daně z pozemků a budov nacházejících se v čisovicko-bojovském katastru činila 348,86 Kč.

A tak okresní správě politické na Smíchově nezbylo 26. září 1919 nic jiného než kauzu obnovit, resp. nastartovat nový proces. Informovalo o tom subjekty, jichž by se změna v případě schválení týkala, a to obecní úřady v Čisovicích, Hvozdnici a Líšnici. Zastupitelstva všech tří obcí byla povinna na základě předložených materiálů zaujmout stanoviska. Čisovice musely při posuzování věci vzít navíc v úvahu úpravu hospodářských a majetkových otázek, „*zejména pak které důvody veřejné pro rozloučení takové mluví*“²⁰⁴. K tomu náleželo samozřejmě i stručné vyličení poměrů komunikačních a kulturních. Smíchovská správa však při té příležitosti upozornila na rozpor, který by nastal v souvislosti s dělením katastru: „*Zástupce žadatelů ... se vyjádřil, že trvají na přidělení pouze těch parcel z Čisovického katastru, které jsou v připojeném seznamu vyznačena. Tím by ovšem celý pruh parcel ... vypadl z náčrtku a zůstal při katastru Čisovickém. [...] Zástupce žadatelů jest povinen dáti zastupitelstvu náležité vysvětlení*“ a „*žadatelé buďte vyzváni, aby opravili správně náčrtek, tj. vyznačili barevně, kam až sahají hranice dle jich přání ...*“²⁰⁵

Jako první se sešlo obecní zastupitelstvo v Líšnici, a to 8. října. V zásadě byl vysloven souhlas s odloučením parcel, ale jen těch, co byly „*skutečně majetkem občanů z Bojova a jsouce v souvislosti, nikterak tím zbývající katastr Líšnický neruší*“. Oproti tomu oddělení dalších komplexů parcel, jež „*výhradním majetkem Bojovských občanů nejsou, nýbrž daleko větším dílem patří rolníkům Líšnickým*“, bylo z pochopitelných důvodů jednohlasně zamítnuto.

Odlišným způsobem se k věci postavilo zastupitelstvo ve Hvozdnici, které se 22. října usneslo „*odstoupiti žádané parcely obci Bojovu s tou podmínkou, převezme-li obec Bojov jistou část z dluhu na tyto pozemky spadající, vzhledem k tomu, že obec Hvozdnice jest dluhem přetížena*“. Zde se nám naskýtá přímo vzorová ukázka toho, kam až byli schopni zajít v obcích, jejichž účetnictví se ocitlo v červených číslech; byli ochotni obětovat část svého území.

Jako poslední se ozvaly Čisovice. Učinily tak až po upomínce smíchovského hejtmanství 9. listopadu 1919. Z protokolu, podepsaného starostou Adolfem Skuhrovcem, se dozvídáme, že obecní zastupitelstvo „*propouští obec Bojov od obce Čisovické*“, vědomo si těchto skutečností: „*1.) Obec Bojov má svoje pozemky a žádá o část Dešin, tj. lesa od Mníšeckého panství, jež má v přiložené mapě vytečkovánu*“ a „*2.) Obec Čisovice osadě Bojov předá veškeré obecní jmění i dluh dle daně na osadu Bojov spadající*“. V dodatku k dopisu zdůvodňují Bojovští, proč zažádali také o přidělení částí dalších katastrů: „*vzhledem k tomu, že snad jejich pozemky by třeba nedostačovaly, aby učinily zadosť v oboru své působnosti*“. Už tento fakt sám rozhodně nevzbudil důvěru v možné budoucí fungování obce. Když pak zjistíme, že další věta je vlastně prosbou, aby „*výlohy vzešlé s provedením změn*

²⁰⁴ Čj. 55919 O. s. p. z 26. 9. 1919.

²⁰⁵ Tamtéž.

ny v katastru daně pozemkové, vzhledem k tomu, že jest osada chudá“, učiněny byly „cestou úřední, tedy by vláda oddělení sama vypracovala“, tj. také uhradila, docházíme k závěru, že se zde Bojovští dopustili absolutního faux pas, na které museli nevyhnutelně časem doplatit. O několik dní později byly na Smíchov zaslány také údaje o stavu obecních financí včetně přírážek aktualizovaných pro léta 1917-19. I tato poměrně nízká čísla nijak nenasvědčovala tomu, že by po rozluce obcí byl Bojov schopen samostatné existence.

Posouzením finanční způsobilosti obce byly pověřeny i tři další orgány – okresní správní komise, berní úřad na Zbraslavi a berní správa na Smíchově. Prvně jmenovaná instituce 24. ledna 1920 de facto zopakovala své argumenty z předešlého roku, totiž že „osada Bojov, i kdyby katastr její o některé pozemky sousedních obcí byl rozmnožen, nebyla by s to veškeré povinnosti ... bez značného přetížení na se vzítí a s úspěchem konati“²⁰⁶. S tímto názorem se 8. května ztotožnil berní úřad, neboť i podle něj, „pokud jeho znalost tam místních poměrů sahá“, bylo by eventuelní rozdělení na újmu poplatní zdatnosti obyvatelstva. Berní správa se svým konstatováním k oběma předešlým pouze připojila.

Nyní bylo třeba posoudit věc ještě z katastrálního hlediska. Archiv map katastrálních byl 7. září upozorněn, že „závazné prohlášení o nesení výloh (spojených s překatastrováním – pozn. autora) Bojovští nepředložili, vzdor vyzvání naopak žádají, aby vše provedeno bylo z úřední moci na útraty státní“. Vypracováním dobrozdání byla následně pověřena²⁰⁷ evidence katastru daně pozemkové na Zbraslavi, která je zároveň předložila zemskému finančnímu ředitelství²⁰⁸. Neomezila se však na pouhé konstatování, že žádané rozdělení není z jejího stanoviska přípustné a v katastrálním operátě proveditelné, ale opakovala i námitky dalších úřadů, za což sklidila od ředitelství 25. listopadu ostrou kritiku²⁰⁹. Záměrně nebyl předložen ani přehledný nástin, ani seznam dělených a přiloučených parcel sousedních obcí. Naopak se poukazovalo na to, že i po opravení původního plánu zůstaly v obvodu nově zamýšlené obce Bojov některé pozemky čisovických majitelů. „Po vyloučení parcel těchto netvořil by tvar nově vzniklé obce Bojov souvislé území s uzavřeným hraničním obvodem a pak povstalo by mnoho neforemných a jazykovitých zářezů a výběžků v obvodu vlastní obce i sousední, jež by při provádění pozdějších měřických prací činily obtíže, což nelze připustiti. [...] Co se týče pozemků z obce Líšnice, možno jich toliko část do obce Bojov přiloučiti, což by tvořilo pak souvislý celek“, neboť jinak by došlo ke stejnému problému jako u hranic s Čisovicemi (některé pozemky také patřily Líšnickým). Jedině k oněm 31 parcelám hvozdnickým neměli na Zbraslavi žádné výhrady, když potvrdili, že by mohly být připojeny k Bojovu tak, jak jsou na plánu zakresleny. Muselo by však dojít k jejich přečíslování.

Teprve po výtce zemského finančního ředitelství a upozornění na některé nesrovnalosti v parcelních číslech vypracovala evidence katastru daně pozemkové 30. listopadu 1920 přehledný nástin a upravila, resp. doplnila seznam parcel, jež měly být k Bojovu přiřčleněny, tak, aby mohla být změna uskutečněna, tj. aby území nových obcí bylo souvislé s uzavřeným obvodem hranic. Vznikly tak dvě varianty, pracovně označované jako A a B. První vycházela z původního návrhu Bojovských, druhá odpovídala jejich požadavku po přidělení větší rozlohy z 9. listopadu 1919.

Poté, co se doplněné spisy 2. prosince vrátily na zemské finanční ředitelství, byly postoupeny vrchnímu zemskému soudu, aby podal vyjádření ze stanoviska knih veřejných. Obvyklým instančním postupem se pak dostaly až okresnímu soudu na Zbraslavi, který 3. ledna 1921 potvrdil, že „nestává námitek ani závad a že se po-

²⁰⁶ Čj. 1334 O. s. k. Zbraslav z 24. 1. 1920.

²⁰⁷ Čj. 3883 A. m. k. z 15. 11. 1920.

²⁰⁸ Čj. 476 E. k. d. p. Zbraslav z 19. 11. 1920.

²⁰⁹ Čj. IX-1914 Z. f. ř. z 25. 11. 1920.

skytuje souhlas s vyjádřením evidence ...“ Ještě ve stejném měsíci se pak konvolut znovu objevil na okresní politické správě na Smíchově a ta se o něco později, 5. března²¹⁰, naposledy pokusila vyžádat od Františka Listíka, obecního radního v Bojově, závazné prohlášení o náhradě výloh spojených s provedením změn v operátech katastru daně pozemkové. Odpovědi se jí dostalo od Františka Obermajera 28. března: „... občané Bojovští trvají na předešlém svém usnesení, že výlohy s překatastrováním má nésti stát“. Dokonce bylo „usneseno na věc tuto nespěchati a vyčkati, až bude moci zemská správa politická překatastrování provésti sama“.

A tak 28. června putoval celý soubor i s tímto neoprávněným a tvrdohlavě prosazovaným nárokem k zemské správě politické, avšak s doporučením, aby zamýšlené rozdělení povoleno nebylo. Odtud byl ještě jednou zaslán archivu map katastrálních²¹¹, který 9. prosince (!) připomněl, že „zpravidla podává obec, mající na provádění změny zájem, ještě před udělením povolení současně se žádostí závazné prohlášení, že zaplatí čsl. finančnímu eráru veškeré výlohy ...“ a že „o tom, zda a v kterých speciálních a zcela výjimečných případech by snad možno bylo povolení změny bez účtování výloh a prací z moci úřední provésti, nelze archivu map katastrálních rozhodovati“²¹².

Takto „zakonzervován“ ležel případ přes půl druhého roku na smíchovském hejtmanství, než se o něj začalo 20. července 1923 zajímat Ministerstvo vnitra²¹³. A tak se pomalu schylovalo k závěrečnému rozuzlení. Na pořad jednání ministerské rady se záležitost dostala 18. října a jeho výsledek obsahoval o pár dní později vydaný výnos Ministerstva vnitra, jenž sděloval, že vláda „nevyhověla ... žádosti J. Obermajera, aby obec Čisovice ... byla rozloučena ve dvě místní obce Čisovice a Bojov a aby byly změněny hranice této nové obce s obcemi Líšnicí a Hvozdnicí, ježto nově utvořená obec Bojov vzhledem k své přírážkové základně nebyla by hospodářsky tak zabezpečena, aby řádně mohla plniti úkoly veřejné správy“²¹⁴. Vše tedy nakonec rozhodl tento jediný, ale při rozlučování obcí vždy nejpodstatnější element. V Bojově bylo definitivně dobojováno.

---

²¹⁰ Čj. 7594 O. s. p. z 5. 3. 1921.

²¹¹ Čj. 220151 ai 21 Z. s. p. / 5/A-1324 ai 21 ze 7. 7. 1921.

²¹² Čj. 2546 A. m. k. z 29. 12. 1921.

²¹³ Čj. 51331/15 MV z 20. 7. 1923.

²¹⁴ Čj. 73606/15 MV z 30. 10. 1923.

- **Případ šestý**

Rozloučení obcí Davle-Měchenice, změna hranic s obcí Trnová (1920-25)

Pokud jsme se až dosud pohybovali v jižním prostoru smíchovského okresu, pak ani následující případ nebude výjimkou. Zavede nás do jedné z nejjihněji položených oblastí – městyse Davle, tvořeného osadami Davle, Sv. Kilián, Měchenice a Sloup. Osadní zastupitelstvo v Měchenicích (mimořádně: ostatní osady svá zastupitelstva neměly) se na své květnové schůzi v roce 1920 rozhodlo zažádat u okresního hejtmantství na Smíchově o rozdělení dosud spojených obcí, tedy de facto o odloučení od Davle. A nejen to. Při té příležitosti také měcheničtí chtěli, aby k jejich nové obci byla připojena „*osada Luh s veškerými pozemky kol se nalézajícími, patřící majitelům z Luhu, mlýn Holubov s příslušnými pozemky, nádražní budovy ..., pozemky ležící podél tratě železniční mezi Luhem a Měchenicemi v údolí Měchenickém*“ a konečně i „*usedlost pí Boudníkové Na Leznici*“. Žádost obsahovala prohlášení, že „*majitelé dotyčných pozemků souhlasí s připojením k obci Měchenice od obce Trnové a Davle*“, a obvyklé odůvodnění: „*obec Měchenická jest dosti velká, by mohla své záležitosti vésti, pak vzdálenost od obce Davle 2 km, dále veškeré poplatky, které plynou do obce Davle, zůstanou v Davli a Měchenice nemají z těchto ničeho, ač potřebují pro obec svoji peněžité pomoci z event. přírůžek obecních*“.

Na oddělení pro rozdělování obcí při okresní správě politické na Smíchově se případu ujali po krátké prodávě v září 1920. Byly rozeslány instrukce do Davle, Trnové i Měchenic. Davelské obecní zastupitelstvo se mělo po zvážení okolností usnést, zda-li s rozloučením souhlasí, předložit výkaz o výši přírůžek za poslední tři léta, výkaz obecního jmění, jeho výtěžku i dluhů. Současně bylo povinno oznámit, zda bylo docíleno dohody ohledně rozdělení aktiv a pasiv. Vyjádřením souhlasu či nesouhlasu s žádostí měchenických byli úkolováni i v Trnové. Samotné Měchenice pak musely předložit trojmo vyhotovený snímek katastrální mapy, ve které byla změna jasně vyznačena, dále seznam parcel „*k vyloučení a připojení určených*“²¹⁵ a závazné prohlášení o nesení výloh spojených s překatastrováním. Všechny tyto akty se však uskutečnily až o dva roky později.

Nejprve předložily Měchenice 18. května 1922 83 cm vysoký plán rozdělení. Poté bylo 30. 5. urgováno vyjádření Davle a Trnové²¹⁶. Z Davle nepřišla odpověď ani tentokrát, oproti tomu v Trnové se obecní zastupitelstvo 6. července jednohlasně usneslo nesouhlasit s odloučením všech označených objektů, neboť „*obec Trnová, která byla před krátkým časem co samostatná obec prohlášena*“²¹⁷, „*jest malá, čítá 28 čísel, nemá žádné příjmy, proto nemůže svoliti, aby postrádala daní a jiných poplatků, které této ze zmíněných objektů vyplývají. Kdyby miněné objekty byly od Trnové odtrženy, znamenalo by to pro tak malou obec velikou újmu, čímž by na své existenci byla citelně poškozena*“. O necelých šest měsíců později 28. prosince podala u obecního úřadu v Trnové protest Antonie Boudníková, majitelka hostince na Leznici čp. 11 a 11a, která uvedla, že „*nikdy a nikomu se nevyjádřila, že by k obci Měchenicím chtěla patřiti a také nikdy neprohlásila, že by k připojení svolila. Jestliže snad někdo napsal, že svoluje podepsaná k připojení, žádá důtklivě, aby bylo vyšetřeno, kdo svolení o připojení napsal, a ten aby vzat byl do disciplinárního vyšetřování, jakým právem tak učinil. Podepsaná žádá, aby i obecní úřad v Trnové učinil veškeré kroky, aby podepsaná zůstala v dosavadní své obci ...*“ Tento dopis se tři dny nato stal také součástí nově formulovaného důrazného protestu obecního úřadu v Trnové, která pochopitelně nemohla, byv finančně slabá, postrádat příjmů plynoucích ze zmíněného hostince. Ze stejné doby pochází ještě závazné prohlášení Měchenických, že zaplatí poplatky, které vzejdou z uskutečnění oddělení jejich obce od Davle. Tím se rok 1922 uzavřel.

²¹⁵ Čj. 36642 O. s. p. z 10. 9. 1920.

²¹⁶ Čj. 50450 O. s. p. z 30. 5. 1922.

²¹⁷ Čj. 25773/15 MV z 28. 7. 1920: místní obec Trnová odloučena od katastrální obce Jiloviště a ustanovena samostatnou obcí.

Konečně 15. ledna 1923 se smíchovskému hejtmanství ozval i obecní úřad městyse Davle. Starosta Jan Pokorný informoval o tom, při jakých schůzích zastupitelstva bylo rokováno o žádané změně²¹⁸ a jaký byl konečný výsledek těchto schůzí: „*Obec Davelská propouští ze svého svazku osadu Měchenice beze všech nároků na společné jmění obce Davelské, jakož i beze všech nároků a povinností ohledně pasiv obce Davelské a to z toho důvodu, že osada Měchenice má své vlastní jmění, které porovnáno s pasivy osady této rovná se poměrně aktivám i pasivám obce Davle. Obec Davelská jednajíc s majiteli pozemků, které dle návrhu obce Měchenice přijíti měly – přes původní katastr – do budoucího katastru této nové obce, nemohouc docíliti s těmito majiteli dohody, pokud se týče arondování tohoto katastru, rozhodla ve schůzi obecního zastupitelstva dne 9. 6. 1922, že přistoupí na rozdělení obce výhradně jen pod tou podmínkou, zůstane-li katastr obce Měchenice v hranicích původních, nezměněných, a to z důvodu toho, že by zmenšením katastru obce Davelské o tyto parcely snížena byla poplatnická schopnost obce Davle a vyvolán byl tím nepoměr v ohledu finančním.*“²¹⁹ Následně dodaly Měchenice všechny materiály, které od nich byly požadovány, tj. soupis obecního jmění a dluhů a seznamy parcel, jež budou tvořit území budoucích obcí Davle a Měchenice, a těch, které mají být odděleny od Davle a Trnové. V tomto dopise, který dorazil na Smíchov 18. ledna, bylo současně konstatováno, že „*je brán hlavně zřetel na novou úpravu terénu stavbou dráhy a potoka a vychází se ze stanoviska, by dráha činila přirozené hranice katastru. [...] Současně poznamenává se, že repartice daní pozemkových jest z roku 1919, ale poněvadž polovina obytných stavení je nově postavena, bude daň nejméně dvojnásobná, takže ku krytí vydání po zaplacení dluhu na silnici, který asi během 1923 bude splacen, bude moci obec s malými přírážkami a příjmy z obecního majetku se zvelebovati, jinak dosud musela platit veškeré přírážky do Davle a sama své přírážky též v obci na vlastní dluh.*“

Co tedy říci závěrem této fáze případu? V zásadě by rozloučení Měchenic a Davle bylo uskutečnitelné - obě nové obce by zajisté byly schopny hradit potřeby v oborech své působnosti. Problém však spočíval, jako již tolikrát, v tom, že Měchenice požadovaly připojit ke svému katastru i části katastrů svých sousedů, a to jak davelského, tak trnovského. To samozřejmě nedělalo dobrotu a muselo nevyhnutelně narazit na odpor.

20. července 1923 vstupuje na scénu Ministerstvo vnitra. Poukazuje na prodlení, ke kterému došlo vinou berního úřadu na Zbraslavi. Ten byl již 20. ledna okresní správou politickou pověřen, aby přezkoušel správnost daňových údajů, které poskytly Měchenice, a zároveň sdělil, „*jakým obnosem v letech 1919, 1920, 1921 a 1922 předepsány byly přímé daně osadě Davli a osadě Měchenicům*“²²⁰. Po dvou urgencích hejtmanství a jedné upomínce berní správy na Smíchově (iniciované Zemským finančním ředitelstvím) tak učinil až 28. září s ospravedlněním „*na dovolené meškajícího*“²²¹ přednosty Aloise Charváta. Věc se nakonec dala do pořádku až v listopadu, kdy bylo také vyžádáno vyjádření archivu map katastrálních. Ten na základě předloženého snímku katastrální mapy se zakreslenou novou obecní hranicí 28. prosince vybídl interesenty, aby „*dali nově navrhovanou obecní hranici mezi Měchenicemi a Skochovicemi východně od pozemkové parcely 419/1 společné pohraniční řeky Vltavy ve Skochovicích v přiloženém plánu zakresliti tak, aby odpovídala konfiguraci v evidenční mapě Skochovic vyznačené, i s příslušnými sousedními parcelami tak, aby mohla býti tato hranice dle parcel z obou stran přiléhajících přesně popsána, což dle přiloženého plánu není možno*“²²². Zároveň upozornil „*že vzhledem k dlouhému a úzkému výběžku nové obce Měchenic, utvořenému řekou Vltavou poz. parc. 191 a 192 díl*

²¹⁸ Bylo jich celkem devět: 19. 9. 1920, 26. 12. 1920, 13. 3. 1921, 8. 9. 1921, 25. 9. 1921, 4. 12. 1921, 5. 6. 1922, 9. 6. 1922 a 13. 8. 1922.

²¹⁹ Čj. 639 OÚ Davle z 15. 1. 1923.

²²⁰ Čj. 4845 O. s. p. z 20. 1. 1923.

²²¹ Čj. 45 B. ú. Zbraslav z 28. 9. 1923.

²²² Čj. 4687/4791 A. m. k. z 28. 12. 1923.

v původní obci Trnové resp. poz. parc. 418 a 419/1 díl v původní obci Skochovicích, nelze tento útvar ze stanoviska katastrálního vůbec doporučit po rozumu § 156, bod 2 a 3, odst. B, odd. III instrukce o stolovém měření z roku 1907; bylo by tudíž zajisté vhodnější ukončit novou obecní hranici mezi Měchenicemi a Trnovou u poz. parc. 190 a 191 v původní obci Trnové, jak v přiloženém plánu červeným pruhem naznačeno, ... pro tuto vhodnější variantu odpadlo by pak samozřejmě shora zmíněné doplnění plánu, ježto by se obecní hranice Skochovic nijak neměnila“²²³. Měcheničtí v tomto ohledu doporučení archivu map katastrálních do puntíku vyhověli 20. ledna 1924, kdy se jejich obecní zastupitelstvo společně s finanční komisí usneslo, „že pro vytvoření nové hranice katastrální souhlasí plně s navrhovanou ... a to tak, jak v mapě přiložené červenou tužkou vyznačeno, takže hranice mezi Měchenicemi a Trnovou budou končit mezi parcelou č. 190 a 191 v původní obci Trnové“. Za této situace už mohl 26. března archiv map katastrálních vypracovat přehledný nástin a oznámit Ministerstvu vnitra, že „proti dožadovanému rozloučení ... ze stanoviska katastrálního není námitek“²²⁴. V případě povolení žádaných změn bude každá z obcí tvořit souvislé území s uzavřeným obvodem hranic. „Změna tato jest přípustná a na základě předložených dokladů v katastrálních operátech proveditelná, bude-li předložený plán ... odborníkem v přirodě měřenými délkami doplněn tak, aby bylo možno nové dělicí linie do evidenční mapy přesně dle platných předpisů zakreslit. [...] Přečíslování dosavadních označení pozemkových a stavebních parcel jakož i přeměna čísel domovních v nově utvořené obci Měchenice – v části vzniklé rozlukou obce Davle – v tomto případě odpadá. Bude však nutno přečíslovati pozemkové a stavební parcely, jakož i čísla domovní, změnou hranic z Trnové do Měchenic přecházející, a sice v aritmetickém pořadí za poslední nejvyšší pozemkovou neb stavební parcelou vztažně za posledním nejvyšším číslem domovním v Měchenicích již pozůstávajícím.“²²⁵ Tolik Josef Skřivan, přednosta archivu map katastrálních.

4. dubna 1924 se věci opět chopilo Ministerstvo vnitra. Pověřilo okresní správu politickou, aby z příslušných míst získala další doplňující informace. Berní úřad na Zbraslavi měl sdělit: „1.) jakým obnosem byly posléze předepsány přímé přírůžkám podrobené daně obcím Davli a Trnové, 2.) jaká část všech těchto daní by připadla dle přiložených seznamů parcel na nově utvořenou obec Měchenice a 3.) jakým procentem k daním těm byly v posledních třech letech vybírány obecní, případně osadní přírůžky.“²²⁶ Obec Trnová byla vyzvána, aby předložila přesné výkazy svého jmění, dluhů a ostatních závazků podle stavu z konce roku 1923. Totéž se vztahovalo i na Davli, a to jak pro celou obec, tak pro jednotlivé osady (tj. Davle, sv. Kilián a Sloup), vyjma Měchenic. Stanovisko k žádosti Měchenic měla zaujmout i okresní správní komise na Zbraslavi a jako poslední subjekt v této fázi projednávání byla do záležitosti zainteresována státní stavební správa pro politický okres Smíchov, sídlící v Tomášské ulici čp. 14 na Malé Straně, která 18. dubna sdělila vzdálenost a komunikační spojení osad Davle a Měchenice: 2 km po okresní silnici²²⁷. O tři dny později poskytla požadované údaje Trnová²²⁸ a 22. dubna zaslala příslušný výkaz o obecním hospodaření také Davle. Podíváme-li se na oba tyto dokumenty podrobně, všimneme si, jak propastný rozdíl zel mezi těmito obcemi: zatímco celkové jmění Trnové činilo ke konci r. 1923 pouhých 3347,12 Kč a dluh u okresní hospodářské záložny na Zbraslavi se vyšplhal do – pro tamní obec závratné – výše 30 tisíc Kč, v Davli byli ke stejnému datu i s pasivy mírně přesahujícími 100 tisíc Kč stále v přebytku cca 264 tisíc. Nemůžeme se proto divit tvrdošijně zastávanému postoji Trnové, jejíž zastupitelstvo se

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Čj. 620 A. m. k. z 26. 3. 1924.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Čj. 23579/15 MV z 4. 4. 1924.

²²⁷ Čj. 410 St. stav. sp. Smíchov z 18. 4. 1924.

²²⁸ Čj. 91 OÚ Trnová z 21. 4. 1924.

zuby nehty bránilo byt' sebemenšímu ochuzení vlastního katastru, a uvážíme-li, že zmiňovaný hostinec „Na Leznici“ byl bezpochyby zdrojem nemalé části příjmů tamní obce, pak to pochopitelně muselo platit o to více. Na druhé straně finančně poměrně dobře zajištěná a prosperující Davle mohla bez průtahů velkoryse propustit ze společného svazku svého dva kilometry vzdáleného souseda. Rozdílly jsou patrné i z dat, které poskytl berní úřad na Zbraslavi²²⁹. Pokud veškeré státní daně bez přírážek činily v Davli jen zhruba trojnásobek toho, co bylo vybráno v Trnové (6011,96 Kč : 2002,15 Kč), pak přírážky k těmto daním, a to jak obecní, tak školní, se pohybovaly v první obci v řádu stovek, zatímco u druhé většinou pouze desítek procent:

	Davle / Trnová			
	přírážky k dani čínžovní		k ostatním daním	
	obecní	školní	obecní	školní
1921	218 / 39	277 / 100	300 / 132	277 / 100
1922	218 / 40	222 / 40	300 / 130	222 / 100
1923	200 / 40	200 / 40	200 / 60	200 / 140

Navíc je zde třeba uvést, že Měcheničtí museli současně platit dvojí přírážky, a to jak do Davle, tak do Měchenic, neboť Měchenice měly, jak jsme již zpočátku uvedli, jako jediná osada Davle vlastní správu. A o tom, že to bylo daňové zatížení vskutku veliké, svědčí i výše těchto přírážek: v letech 1921-23 se rovnaly 1000 % (s výjimkou roku 1922, kdy osada jejich povolení nežádala).

8. května poskytla svůj názor okresní správní komise na Zbraslavi. Sdělila, že, „nenamítá ničeho proti rozloučení politické obce Davle na 2 samostatné obce a sice Davle a Měchenice, ba naopak vítá rozdělení těchto obcí, které mohou samostatně existovat majíce dostatečného jmění už z toho důvodu, že místní osadní zastupitelstvo v Měchenicích si počínalo a počíná už dlouhou dobu jako samostatná obec, opírajíc se o svoji potenci platovou“²³⁰. Zároveň se však přimlouvala za to, „aby pokud možná katastry obou obcí zůstaly nezměněny, resp., aby katastr obce Davle nebyl v prospěch oce Měchenic na újmu obce původní zmenšen“²³¹. Vyhovět žádosti tedy doporučilo i smíchovské okresní hejtmánství, které 13. května postoupilo doplněné spisy zemské správě politické. Ta je vrátila s vybidnutím, aby berní úřad na Zbraslavi urychleně podal výkaz všech přímých přírážkám podléhajících daní, které „připadají za poslední 3 roky na část území, jež má tvořiti katastr příští obce Měchenic“²³². Aby mohl berní úřad tento výkaz vypracovat, musel mu však osadní starosta v Měchenicích Karel Jirsák ve spolupráci s obecními úřady v Davli a Trnové předložit přesný seznam poplatníků, kteří měli být zahrnuti do budoucí obce Měchenice K tomu došlo 18. července²³³..

Tou dobou už to opět silně vřelo v Trnové. Odstartoval to Josef Boudník, majitel hostince Na Leznici, který 24. června znovu důrazně protestoval proti tomu, aby „proti své vůli přidělen byl k obci Měchenice, která má odloučením se od obce Davle státi se samostatnou. Nemohlo by mi býti lhostejno, abych vyřazen byl z obce Trnové, kde jsou stále velmi nepatrné přírážky obecní i školní a násilně zařazen byl do obce Měchenice, kde přírážky tyto sahají do 1000 %.“ Inspirován tímto dopisem podal stejný den další stížnost i sám obecní úřad v Trnové. Starosta František Roháček upozornil na fakt, že při osamostatnění v roce 1920 zůstala obec také „v tomtéž rozměru jako dosud a nebylo jí od jiných obcí nic přiděleno“. Dále uvedl, že „obec Trnová je velice malá, jmění ani zvláštních příjmů nemá a jest jen na svoje obecní dávky odkázána. Jelikož však skoro všichni majitelé realit

²²⁹ Čj. 110 B. ú. Zbraslav z 3. 5. 1924.

²³⁰ Čj. 658 O. s. k. Zbraslav z 8. 5. 1924.

²³¹ Tamtéž.

²³² Čj. 225733 ai 24 Z. s. p. / 5/A-156/3 ai 23 z 21. 5. 1924.

²³³ Čj. 279 B. ú. Zbraslav z 1. 10. 1924: součet daní pozemkové, domovní, čínžovní a výdělkové pro zmiňovanou část území činil za r. 1923 703,85 Kč.

v Trnové mají pozemky jim patřící mimo katastr obce Trnové, vysvítá z toho, že platí také daně a ostatní poplatky do jiných obcí, takže obec Trnová jest odkázána jen na dávky od malého velkostatku, který se v obci nalézá, a na výše označené samoty, o jichž odloučení od obce Trnové místní obec Měchenice žádá. [...] Obec Trnová ... od doby svého osamostatnění zřídila v obci hasičský sbor, koupila stříkačku a postavila hasičskou zbrojnici, ovšem vše na dluh. Zastupitelstvo obce je si plně vědomo finanční tísně obce a poněvadž nad kolujícími zprávami o odloučení vícekrát již jmenovaných samot a objektů v obci všeobecné rozehvění panuje, jelikož tak malá a chudá obec nemůže příjmy z objektů, které mají být od obce odloučeny, postrádati, proto usneslo se po zralém uvážení všech okolností proti odtržení vícekrát již jmenovaných samot a pozemků ještě jednou co nejrozhodněji protestovati ...“

Tento protest ovšem nebyl ani zdaleka poslední. Ten další nesl datum 6. listopadu 1924. Vznikl z popudu některých majitelů nemovitostí, jež měly být Trnové odňaty ve prospěch Měchenic – Josefa Járky (mlýn čp. 10), Josefa Holuba a Marie Drozdové (mlýn Holubov čp. 14) a Josefa Boudníka (hostinec čp. 11). Posledně jmenovaný argumentoval kromě výše přirážek nově také spojením s Trnovou, které „*má podepsaný ... stálé a velmi pohodlné*“. Při té příležitosti rovněž vyjádřil své mínění, že „*jest opravdu s podivem, proč tak nepatrná obec jako Měchenice, která má jen malý katastr, nepatrné daně, chce se osamostatnit v době, kdy všeobecně se volá: >Jen ve spojení je síla!< a je tedy třeba spíše se slučovat nežli rozlučovat.*“ Starosta Roháček připojil k protestním dopisům ještě toto ohrazení: „*Majíce zkušenosti, že jen mohutná a silná obec může v nynější době úkoly své plniti, nemůžeme naprosto souhlasiti, aby obec naše byla bez jakékoliv důležité příčiny ještě zmenšována a zeslabována*“, pročež „*vznášíme k Ministerstvu vnitřní správy prosbu, aby naprosto nepřivolovalo, aby násilně někteří naši poplatníci a naše parcelní čísla byla od obce naší odtržena a proti vůli jich ku obci Měchenice přidělena.*“²³⁴

Toho času vznesli námitky i majitelé těch davelských pozemků, které měl čekat stejný osud jako Trnovské. Vyjádřili podiv nad tím, že ve vyhlášce Ministerstva vnitřní správy č. 70501 z 22. října 1922, která oznamovala úmysl vlády rozdělit politickou obcí Davle ve dvě místní obce Davli a Měchenice, vyvěšené počínaje prvním listopadovým dnem na úředních tabulích všech interesovaných obcí a osad, nebylo vůbec přihlédnuto k požadavku obecního úřadu v Davli ze dne 15. ledna 1923, aby davelský katastr zůstal nezměněn ve svých původních hranicích. K tomu navíc nebyla Davli dodána kopie katastrální mapy, která měla být vyvěšena vedle vyhlášky, „*by každý majitel pozemku hraničícího aneb zabraného své námitky podati mohl*“²³⁵. Na třiatdvacet těchto „zájemníků“ proto znovu podpořilo usnesení z ledna 1923, neboť „*oddělením některých částí pozemků od obce Davle a přidělení jich k nové obci Měchenice mělo by pro ně celou řadu nepřijemností, jako časté dochůzky do obou obcí ohledně různých záležitostí týkajících se pozemků nebo sklizně nebo evidence a různých dotazů, kteréž byli dosud zvyklí vyřizovati v obci jedné, kteréžto nepřijemnosti nemají naděje na náhradu nějakou výhodou*“.

A tak došlo k tomu, co rozhodně nebylo v takových případech obvyklé. Protože v Davli chyběla ona kopie katastrální mapy, musely obce celou procedurou projít znovu a 1. prosince opět vyvěsit vyhlášky. Bohužel na samotném znění vyhlášek se nezměnilo zhora nic. Proto ani tentokrát neustaly protesty Davelských a Trnovských, což v konečném důsledku vedlo k tomu, že vláda ve schůzi Ministerské rady den před Vánoce 23. prosince 1924 „*nevyhověla ... žádosti osady Měchenice, aby obec Davle, politický okres Smíchov, soudní okres*

²³⁴ Čj. 209 OÚ Trnová z 6. 11. 1924.

²³⁵ Čj. 1361 OÚ Davle z 8. 11. 1924.

*Zbraslav, byla rozloučena ve dvě místní obce Davli a Měchenice a aby změněny byly hranice této nové obce s obcí Trnovou v témž okrese politickém a soudním*²³⁶.

O tom, proč vše skončilo pro Měchenické nezdarem, si můžeme udělat vlastní úsudek. Kdyby se bývali spokojili s vlastními pozemky a nepožadovali další na úkor svých sousedů, měli by velkou šanci, že uspějí. Hlavní podmínka, totiž dostatečné existenční zajištění nových rozdělením vzniklých obcí, by byla bezpochyby splněna. Proč však tak mermomocí trvali na zabránění částí katastrů trnovského a davelského, není jasné. S největší pravděpodobností tomu tak bylo proto, že na oněch pozemcích hospodařili „daňově zdatní“ poplatníci, kteří by do budoucí samostatné měchenické kasy přispěli nemalými prostředky. Ale jako již tolikrát i zde se potvrdilo staré nepsané pravidlo: o co daňově přitažlivější poplatník, o to více o něj původní obec bojovala. A stály-li na její straně ještě nízké obecní a školní přírážky, pak měla vyhráno. Sám poplatník byl z pochopitelných důvodů vždy nakloněn té straně, která pro něj byla spojena s nižším daňovým zatížením. V případě Trnové to byl rozdíl oproti Měchenicím skutečně markantní, u Davle hrál roli také fakt, že následkem úpravy vranského zdyrnadla bylo očekáváno výrazné ochuzení tamního katastru spojené i se zatopením šesti domů, k čemuž posléze skutečně došlo. Jedna okolnost případu se však zdá naprosto nevysvětlitelná. V ministerské vyhlášce byl obsažen nárok Měchenických na část davelského katastru, přestože jejich zástupci dali Davelským při společných jednáních 9. 6. a 13. 8. 1922 jasně na vědomí, že se spokojí pouze s katastrem dosavadní osady Měchenice. Davelským se však odpovědi na otázku „*kdo libovolně od své vůle může bez našeho vyjádření se nám celistvost katastru rušit*“²³⁷ již nikdy nedostalo. Na konečné – negativní – rozhodnutí vlády mohlo mít vliv i zpochybnění měchenické žádosti ze strany Trnové i Davle: „... *kdyby sl. Ministerstvo vnitra nařídilo jen v osadě Měchenice obecné hlasování, překvapilo by jej, jak malé procento občanů by hlasovalo pro*“²³⁸.

---

²³⁶ Čj. 88648/15 MV z 7. 1. 1925 a čj. 17606 ai 25 / Z. s. p. / 5/A-156/5 ai 23 z 16. 1. 1925.

²³⁷ Čj. 1485 OÚ Davle z 6. 12. 1924.

²³⁸ Tamtéž.

- **Případ sedmý**

Sloučení obcí Libčice [alias Libšice] nad Vltavou a Letky nad Vltavou (1920-24)

Až dosud jsme se setkávali výhradně s případy, které spadaly do dvou kategorií územních změn. Buď se jednalo o rozloučení obcí, nebo se to týkalo změn obecních hranic. Nyní se poprvé dostáváme také k poslední eventualitě, o níž jsme v úvodu konstatovali, že je z procesního hlediska nejjednodušší – sloučení obcí. Že to však není tak úplně pravda, si ukážeme na příkladu Libčic a Letek, které se nacházely ve zcela jiném prostoru smíchovského okresu, než ve kterém jsme byli až doteď zvyklí se pohybovat – totiž v jeho severním cípu.

Každá z obou jmenovaných obcí se od té druhé, sousední, diametrálně odlišovala. Pojďme se podívat, jak tyto rozdíly vidělo obecní zastupitelstvo v Libčicích, které akci za účelem sloučení obcí 18. června 1920 vyvolalo. Na základě těchto rozdílů byl také sestaven seznam důvodů, které měly Ministerstvo vnitra přesvědčit, aby navrhovanou změnu doporučilo vládě ke schválení:

„1.) Důvody polohopisné:

Naše osada Libšice nad Vltavou čítá 130 čísel, většinou dělnických rodinných domků a jen asi 8 rolnických menších usedlostí; obyvatel čítá asi 940. Střed obce nalézá se pouze 50-100 metrů od zastavených komplexů továrních (železárna, velkocihelna fy Bratří Fischerové a spol., chemická továrna fy Rademacher & Co.), které již polohopisně patří do Letek; původní osada Letky sestávající se z několika domů nalézá se fakticky od továrních jmenovaných objektů na ¼ hod. dále ku Praze a mezera mezi těmito jsou orná pole osetá, kdežto tovární objekty hraničí úplně s obcí Libšice, takže neznámý vůbec nikdy by nepočítal továrny do Letek, nýbrž do Libšic, ježto úplně splývají s obcí Libšice nad Vltavou.

2.) Důvody finanční a ostatní:

Samozřejmě, že poplatky daňové plynoucí z velkých státních daní z oněch 3 továren obci Letkám nejsou nikterak malé. Obnášejí kol Kč 100.000,-, takže taková malá, stranou ležící obec bez továrních objektů má k dispozici víc než dost peněz.

A nyní stav Libšic: Státní daně obnášejí u nás pouhých Kč 5.000,-. V jaké situaci my přitom jsme oproti Letkám, když vše udržovat máme v řádném stavu a jít přitom s dobou času? Musíme sledovat existenci zaměstnanců obecních (strážníka, ponocného, starosty atd.) a všechny současné povinnosti kulturní vůči škole, předepsaným obecním knihovnám aj. nesmíme přehlížet. A co zanedbaný stav obecních cest, kanálků, pěšin, odtoků vody aj.? Jen mimochodem malý obrázek uvádíme: Obec Letky má 2 strážníky slušně placené, zakoupila si (za peníze z továrních daní obecní dům (my jsme jen z milosti v drahém podnájmu), na půjčku může upsat Kč 20.000,- z hotového, kdežto my stěží po dlouhém vyjednávání Kč 1.000,-, které jsme se museli vydlužit atd.

V Libšicích máme naproti tomu státní veřejné budovy a úřady jako poštovní a telegrafní úřad, hlavní nádraží, ku kterému z celého širokého okolí dojíždějí četné kočáry – ve žních s obilím – na podzim těžké náklady s řepou, s řízkami atd., jak trpí přitom naše cesty od sousedů a z čeho máme to vše udržovat v pořádku?

V Libšicích máme dále pětiletou obecnou školu a občanskou, 2 kostely a 2 hřbitovy (katolický a evangelický).

My v Libšicích s velkým šetřením vyšroubovali jsme obecní přírážky na 110 %, v sousedních Letkách daleko méně mají, a to zas má vliv na ruch stavební tou měrou, že každý občan raději pro menší daně podniká v Letkách na úkor Libšic. Dělníci bydlící v Libšicích dělají v továrnách Leteckých a občané Letečtí nakupují a tíhnou bezděky do Libšic, důkaz z toho všeho, že tyto obce vlastně patří k sobě.

Musili jsme pro nejnutnější běžné platy obecní vypůjčit si před měsícem Kč 5.000,- a půjde-li to tak dále, budeme my, Libšice nad Vltavou, jen živořit a upadat, kdežto Letky mezitím bezděčně – nemajíce oněch nutně nákladných břemen – budou vzkvétat a žít vedle umírajícího královsky.

Jako další důvod uvádíme, že železárna je protokolována pod firmou Akciová společnost železárna Libšice, všechny tudíž úřední písemnosti týkající se jejich zaměstnanců (hlavně vojáků) přicházejí na obecní úřad Libšice nad Vltavou, starosta náš má tudíž povinnost za Letky a klesá tíhou celé obsáhlé agendy – a jsa člověk nezámožný (holič) – nemůže nikdo chtít na něm, aby pracoval na úkor své existence úplně zdarma a do vysílení ... a co za to má? I s paušálem na písemnosti Kč 1.000 ročně.

Otázku sloučení těchto dvou obcí chtěli jsme řešit společně s obcí Letky loňského roku, nepochodili jsme však ze strachu Leteckých prý před zvýšenými daněmi. Marně jsme vysvětlovali, že při rozpočtu obce Letek asi Kč 50.000,- a našem Kč 6.000,- a při daních obce Letek asi Kč 100.000,- a našich 5.000,- to je poměr jako 56 ku 105 = 54 % a nynější poměr jejich jako 50 ku 100 = 50 %, rozdíl pouhých 4 %, a ten že s ohledem na event. zrušený úřad jednoho starosty a jednoho strážníka ap. bude postupně ještě menší, snad 1 %ní, naproti tomu tím momentem sloučení obou obcí pozemky a jmění veškerého poplatnictva v městysu spíše stoupají. Nerozuměli nám.

Pracující dělníci v Leteckých továrnách zestárnou-li, jsou pro nepostačitelnost starobních podpor obci Libšice dány k chudinské podpoře – a tak to jde dále.

Tyto důvody vesměs vyložené nasvědčují tomu, že je žádoucí, aby se obce Libšice a Letky sloučily v městys s včasnou patričnou plánovitou regulací pro ten účel.“

Tento obsáhlý popis libčicko-letecké „situace“ nebyl odcitován ve své úplnosti vůbec náhodně. Pokud jej srovnáme s podobnými žádostmi o nějakou územní změnu vzešlymi od jiných obcí, se kterými jsme se již setkali, záhy shledáme, že nad nimi zdaleka vyniká svou propracovanou formou, racionální argumentací a konečně i kvantitou těchto argumentů. Je do značné míry objektivním dokladem toho, jak úzké byly v mnoha ohledech vztahy obou obcí a jak „rušivě“ působila jejich oddělenost.

Ale máme-li i my zůstat objektivní, musíme přiznat stejnou dávku věcné argumentace také Letkám, resp. spojené obci Letky-Chejnov, neboť součástí Letek byla i jmenovaná osada s vlastním jméním²³⁹. Tamní obecní zastupitelstvo se sešlo nad výzvou Libčických 23. srpna a, jak se ani jinak nedalo čekat, označilo sloučení „v době přítomné z důvodů hospodářských“²⁴⁰ za nemožné. Abychom mohli nezaujatě porovnat oba názory, nezbyvá na tomto místě nic jiného než otisknout v neztenčené podobě také dopis Leteckých:

„Obec Letky-Chejnov má domů 136 s 1530 obyvateli, 80 % dělnictva, což si odporuje, že obec Letky skládá se z několika domů, od továrních objektů ¼ hod. vzdálených.

Jest pravdou, že továrna Akciové společnosti železářny nalézá se na severním cípu obce Letky, a tak přímo sousedí s pozemky obce Libšické, ale není správné, že střed obce Libšic jest od továrny vzdálen 50-100 m, když nejbližší stavení této blízkosti nemá, což snad ani není směrodatným.

Co se týká otázky finanční, jest obec Letky-Chejnov při své rozlehlosti a početnosti obyvatelstva, po většině dělnictva továrního, odkázána na příjmy z obecních přírážek, zvláště nyní, kdy jest obec zanedbávána, ježto se po celou dobu války nic podnikati nemohlo.

Obec Letky má mnoho obecních cest, které vlastním nákladem udržovat musí, naproti tomu obec Libšice cest nemá, křížují obcí všemi směry okresní silnice spravované a udržované okresní správní komisí na Smíchově.

Na státní půjčku republiky československé upsala obec Letky z národní povinnosti obnos Kč 20.000,- vydlužený u okresní záložny hospodářské na Smíchově.

²³⁹ Či také Chýnov, jak zněl oficiální název osady.

²⁴⁰ Čj. 1074 OÚ Letky nad Vltavou z 24. 8. 1920.

Obecní domek v roce 1916 koupený za 13.000 Kč jest obec dlužna obnos Kč 6.529,94 okresní záložně hospodářské na Smíchově.

Škola nalézá se v Libšicích, která v roce 1911 byla přistavována nákladem 34.000,- Kč a dle klíče poplatnosti připadlo a zaplaceno obcí Libšice 4.000,- Kč obci Chejnov 2.000,- Kč a obci Letky 28.000,- Kč, kterýžto obnos byl okresní záložnou hospodářskou na Smíchově zapůjčen a není dosud splacen.

Na letošní rok připadá platit 50 % školní přirážku, což bude činiti u obce Letky 40.000,- Kč, kdežto obec Libšice jen 2.500,- Kč.

Stavební ruch jest v době nynější pro drahotu stavebního materiálu nemožný, ale v obci Libšice jsou již pozemky stavební rozprodány a čeká se na příhodnou dobu, kdy bude možno se stavbou započít.

Že dělnictvo nakupuje v Libšicích jest důkazem, že obec tato jest obcí obchodní, což slouží ku prospěchu jí samé. Jest také nemožno počítati, že při sloučení těchto obcí při jejich rozlehlosti bylo možno zrušiti místo jednoho strážníka, naopak bylo by nutno zříditi pro každou obec ponocného, tedy 3, a nejméně 2 strážníky a 2 obecní úředníky.

Budiž vzato v úvahu, že při sloučení těchto obcí by musel býti koupen pozemek na stavbu obecní budovy (radnice), pozemek na náměstí a co hlavního si obec Libšice přeje, místo k odbývání trhů, což by při dnešních cenách bylo veliké zatížení poplatnictva.

Dělnictvo pracující v továrně v případě zestárnutí obdrží denní podpory 3,- Kč od závodu a pro místní chudé má obec Letky založen fond chudinský, schodek rozpočtu musí býti hrazen dotací z obecní pokladny, ježto obec jiného příjmu nemá.

Obec Libšice má 2 chudé příslušníky a má stálý příjem, poněvadž všechny zábavy, hry a divadla pořádány jsou v tamní obci, kde jsou taneční sály a ústředí spolkového života.

*Následkem sloučení těchto obcí by ceny budov a pozemků značně stouply, mělo by za následek, že ruch stavební by úplně zanikl, poněvadž nikdo jiný zde stavět nemůže a nebude nežli dělnictvo.*²⁴¹

Jak vidíme, zpočátku nebylo pro nadřízené orgány vůbec lehké rozhodnout, které ze stran dát za pravdu. Jako první byla o stanovisko požádána okresní správní komise na Smíchově. Ta se na svém zasedání 25. srpna usnesla žádosti Libšic nevyhovět „z důvodů uvedených v připojeném vyjádření obce Letecké“²⁴². Zde však musíme zdůraznit jednu velmi důležitou okolnost, na kterou, a to v zájmu věci (!), upozornili Libšičtí. Předsedou právě zmíněné smíchovské okresní správní komise byl totiž shodou okolností člověk, který vykonával toho času také funkci starosty v Letkách – Adolf Kříž. Názor této komise proto přirozeně nemohl padat na váhu a okresní hejtmanství ho prakticky ignorovalo. Větší důležitost měl v tuto chvíli posudek berní správy, která 27. září sdělila, že „ze stanoviska přímých daní není námitek proti sloučení“ a toto sloučení označila dokonce za žádoucí. Není se tedy čemu divit, že zemské správě politické byl počátkem listopadu předložen celý svazek spisů „s návrhem, by žádosti obce Libšic o sloučení s obcí Letky tak, aby budoucně tvořily jen jednu obec, bylo vyhověno, oboje obce tak úzce již nyní hraničí, resp. hranice zasahují do sebe, že činí dojem jediné obce. Další trvání obou obcí jako odloučených bylo by jen rozvoji na závadu. Námítky uváděné od obce Letky jsou vůči celkové výhodě plynoucí ze sloučení jen podřadného rázu ...“²⁴³. Do konce roku se pak případ stihl dostat ještě k archivu map katastrálních, který podal zemskému finančnímu ředitelství tuto zprávu: „Ze stanoviska katastrálního není proti dožadovanému sloučení politické a zároveň katastrální obce Libšice s katastrální obcí Letky – obě v berním a

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Čj. 2398 O. s. k. Smíchov z 26. 8. 1920.

²⁴³ Čj. 78276 O. s. p. z 4. 11. 1920.

soudním okresu smíchovském – v jednu jedinou katastrální obec, která by měla jméno Letky, námitek. Nově utvořená katastrální obec Letky byla by zároveň politickou obcí a sestávala by z katastrálních obcí Letky a Chýnov. V případě povolení změny bylo by nutno veškeré pozemkové i stavební parcely obce Libšice, která by zanikla, přečíslovati v aritmetickém pořadí za nejvyšší takovou v kat. obci Letky již přicházející. Obdobně bylo by třeba provésti přeměnu domovních čísel v dosavadní obci Libšici. Jak z připojeného přehledného nástinu zřejmo, tvořila by nejen nově utvořená katastrální obec Letky, ale i politická obec Letky souvislé území s uzavřeným obvodem hranic.“²⁴⁴

Zde si všimněme jednoho velmi důležitého, ba zásadního faktu. Vyjádření archivu map katastrálních je první dokument, ve kterém se hovoří o budoucím jménu spojené obce. Jsou to právě menší z obcí - Letky, jejichž název má nést sloučením nově vzniklý celek. Brzy budeme svědky toho, jak zrovna tento aspekt případu vyvolá ostrý souboj, který nakonec rozetne až Ministerstvo vnitra. Prozatím bylo vyžádáno závazné prohlášení o placení útrat spojených s prováděním navrhované změny v operátech katastrálních, na které obecní zastupitelstvo v Libčicích reagovalo tím, že sestavilo slučovací komisi (společnou i pro Letky a Chýnov), jež měla po zpracování elaborátu o hospodářském stavu jednotlivých obcí o způsobu placení těchto výloh rozhodnout. Tím se první rok kauzy Libšice / Letky uzavřel.

Hned zkraje roku následujícího byly o vyjádření z hlediska knih veřejných požádány instituce soudní. Vrchní zemský soud postoupil věc okresnímu soudu na Smíchově, který ale ve své obsáhlé zprávě sdělil, že „není účelné a nedoporučuje se, aby obec Libšice sloučena byla s obcí Letky v jedinou obec s názvem Letky, jelikož by veškeré pozemkové i stavební parcely obce Libšic přečíslovány býti musely v aritmetickém pořadí za nejvyšší parcelou v katastrální obci Letky již přicházející a obdobně provedena býti musela přeměna všech popisných čísel a vložek, jakož i v seznamech majitelů a věřitelů a v mapě knihovní dosavadní obce Libšic, čímž by nastal zmatek ve vložkách a ořesena byla u stran důvěra v knihy veřejné, když by opisy listin ve sbírce listin založené a listiny v rukou stran se nacházející s knihou pozemkovou nesouhlasily a zejména jiné označení parcel a vložek obsahovaly, než které v knize pozemkové bylo zapsáno. Závada, aby listina neodpovídala označení v pozemkové knize, musí býti uvarována, zejména též při doplnění knihy pozemkové, při kterémž bylo by velice obtížné zjistiti původní parcelu a obzvláště též při parcelách na více dílů rozdělených a zlomkově označených. Knihy pozemkové a mapy knihovní pozbyly by přehledu, když by jednotlivé parcely přeškrtnuty a mapy obou obcí v mapu jedinou sloučeny býti musely.“²⁴⁵ Naopak z pohledu desek zemských a knihy železniční k potížím nedošlo²⁴⁶. I přes negativní stanovisko okresního soudu bylo však nutné si vyžádat od obou obcí prohlášení, že budou hradit náklady „vzházející eventuálně s pracemi v knize pozemkové“²⁴⁷. A zatímco Letky tyto náklady hradit odmítly, „ježto občanstvo si sloučení nepřeje“²⁴⁸, libčické obecní zastupitelstvo se ve stejný den usneslo toto břemeno na sebe bez výhrad vzít.

Další novinky přinesl až rok 1922. 26. července zaúkolovalo Ministerstvo vnitra okresní správu politickou na Smíchově, aby si vyžádala následující podklady: od berního úřadu celkové předpisy všech přímých přírůžkám podléhajících daní předepsaných v letech 1919-21 v obou místních obcích, od těchto obcí pak přesné seznamy jmění, dluhů a jiných závazků obecních i osadních (Chýnov) podle stavu z konce r. 1921 a výkazy s uvedením

²⁴⁴ Čj. 4616 A. m. k. z 27. 12. 1920.

²⁴⁵ Čj. Nc IX 1 O. s. Smíchov z 2. 2. 1921.

²⁴⁶ Čj. Nc XV 14 Z. civ. s. z 11. 2. 1921: ve vložce desek zemských č. 1442 (panství Tuchoměřice) byly zapsány pouze pozemky obce Letky, z Libčic žádné.

²⁴⁷ Čj. Nc IV 2 V. z. s. z 4. 2. 1921.

²⁴⁸ Čj. 185 OÚ Letky nad Vltavou z 21. 2. 1921.

percentuální výše obecních a osadních přírůžek rovněž za poslední tři léta, a konečně od osad Chýnov a Letky, jakož i od zemského správního výboru vyjádření k požadovanému sloučení²⁴⁹. Veškerá číselná data byla postupně v průběhu měsíců srpna a září shromážděna, ale pro nás mají v této přípravné fázi mnohem větší důležitost dva dopisy, jejichž odesílateli byly obecní úřady v Libčicích a Letkách. Nejde tu jen o názory a stanoviska, která v nich jednotlivá zastupitelstva formulovala, ale jedná se i o výborné prameny k obecním reáliím. Dovídáme se z nich o tom, jak to v každé z obcí na počátku 20. let vypadalo, jak zde probíhal kulturní a společenský život a do jaké míry mohly obecní rozpočet v této době zatížit tak velké investiční podniky jako byly elektrifikace či stavba nové radnice.

Nejdříve se ozvali 24. srpna 1922 Libčičtí. Ohradili se vůči zamýšlenému novému názvu obce Letky a požadovali, aby budoucí celek nesl jméno jejich současné obce – Libšice nad Vltavou. Svůj postoj podpořili těmito argumenty: „*V Libšicích nad Vltavou se nalézají obecní pětiřídni obecná škola, trojřídni občanská škola pro celé okolí, poštovní úřad, hlavní železniční nádraží se skladištěm a mostní váhou, četnická stanice, 2 kostely a 2 hřbitovy (katolický a evangelický), Živnostenská záložna a Raifaisenka, 2 uhelné obchody se skladišti, prodej dříví a prken aj., 3 holiči, 4 obchodníci se zbožím smíšeným a koloniálním, 4 se střížním a galanterním, 3 obchody cukrářské, 3 pekaři, 3 řezníci, 2 truhláři, 1 hodinář, dále 4 hostince (2 hotely a 3 sály), 1 biograf, mnoho živnostníků krejčovských, obuvnických, kovář, zámečníci, porodní asistentky, pohřební ústav, 2 fary a 2 farní úřady atd. Život společenský tíhne a soustředí se v Libšicích. Narozené dítě nesou do Libšic, ke křtu, rodiče posílají své děti do škol do Libšic, rovněž do Sokola a F. D. J., do vzdělávacích spolků, schůze a zábavy odbývají se šmahem v Libšicích, na dráhu, poštu, farní úřady apod. dochází se z celého rajonu do Libšic, nákupy se dějí většinou v Libšicích, a když občan umře, odnesou ho také do Libšic. Firma Akciová společnost železárna Libšice, Carl Rademacher & Co., Libšice nad Vltavou jsou protokolovány v Libšicích, firma Bratří Fischerové a spol. v Letkách u Libšic nad Vltavou také tímto uznává nepoměrně větší známost Libšic atd. Libšice mají již svůj starý zvuk v úředním a obchodním světě, větší známost geografickou oproti Letkám. Zde se musí na vše brát ohled, hlavně na nejvýznačnější obec pro pojmenování. Jako u Prahy, Kralup aj., kde sama zmíněná města žádají o sloučení s okolními obcemi a nikomu přitom ani nenapadlo, aby podle znění předpisu za to, že např. město Kralupy chce spojení s Mikovicemi, nazváno bylo pak méně důležitými Mikovicemi.*“²⁵⁰

O něco později, 8. září, se sešlo také obecní zastupitelstvo spojených obcí Letky-Chejnov. Zápis, který z tohoto zasedání pochází, hovoří o tom, že se nad tématem znovu rozpředla „*velmi živá debata a bylo dle rozhodnutí obyvatelstva na občanské schůzi učiněného usneseno jednohlasně sloučení se těchto obcí odložit z následujících důvodů:*

a) *schůze poplatníků voličů v Letkách, která byla za tímto účelem svolána, vyzněla v mohutný protest proti sloučení v době nynější, kdy průmysl následkem trvajících krize výrobu obmezuje neb docela zastavuje, takže lze očekávat, že předpis daní bude malý a přírůžky musí býti zvýšeny.*

b) *sloučení toto vyžadovalo by velikých nákladů na převody, opravy map katastru, stavba nového velkého obecního domu a jiné nutnosti k vedení a řízení tak rozsáhlé obce, neobešlo by se bez značného zatížení poplatnictva, které jest již na několik roků zatíženo výpůjčkou letošního roku v obnosu Kč 500.000,- na přístavbu školy v Libšicích.*

²⁴⁹ Od osady Chýnov se ve lhůtě 30ti-denní žádné odezvy nedočkali, postoj zemského správního výboru bohužel v materiálech obsažen není.

²⁵⁰ Čj. 691 OÚ Libšice nad Vltavou z 25. 8. 1922.

c) mimo toho jest v projednávání přistoupení příštím rokem ku prováděné elektrizaci, což vyžadovati bude opět dle předběžných výpočtů sumu as Kč 400.000,- a konečně stavba chudobince a jiné potřebné dosud nedokončené stavby.“²⁵¹

Zpráva Leteckých ale obsahuje i přesvědčení členů obecního zastupitelstva, „že ku sloučení těchto obcí dojíti musí, ale k vyvarování se jistých následků, které by pro obyvatelstvo těchto obcí bylo velice neblahé, žádá tímto slušně, by záležitost tato byla odložena na dobu pozdější, kdy lze očekávati, že poměry hospodářské i politické se ustálí, kdy bude možno klidně o věci jednati a sloučení obcí Letky-Libšice s názvem městys Letky bez závady provésti.“²⁵² Tuto větu lze považovat za určitý ústupek, de facto uznání nutnosti budoucího sloučení obcí, avšak ohledně termínu výkonu této nutnosti trvaly v Letkách nadále značné obavy z následků sloučení, a to především z finančního dopadu této změny na celkové fungování obce. Na další vývoj událostí měly však výhrady ze strany letecké samosprávy pramalý vliv.

29. května 1923 vydalo konečně Ministerstvo vnitra vyhlášku, která informovala o tom, že „Vláda Československé republiky zamýšlí obce Letky nad Vltavou i s osadou Chýnovem a Libšice nad Vltavou - soudní a politický okres Smíchov - sloučiti v jednu místní obec pod názvem Letky nad Vltavou, a to v mezích dosavadních jejich katastrů“²⁵³. Vyhlášky byly vyvěšeny od 16. do 24. června v Libčicích, Letkách i Chýnově a právě osadnímu zastupitelstvu posledně uvedeného byla ještě jednou poskytnuta příležitost, aby se ve lhůtě 30 dnů k zamýšlenému sloučení vyjádřilo. Protože se záležitost protáhla o další rok od posledního shromáždění klíčových dat, bylo třeba aktualizovat tyto údaje a znovu si ode všech vyžádat daňové výkazy a podrobné seznamy jmění a dluhů z konce r. 1922 včetně přírůžek předepsaných pro r. 1923. Libšice byly navíc povinny dodat přehledný nástin zastavených částí Libčic, Letek i Chýnova. V neposlední řadě muselo být ještě zjištěno, „zda zastavené části ... stavebně spolu souvisejí, pokud se týče jak velká jest vzdálenost krajních stavení, jakož i středu jednotlivých osad navzájem“²⁵⁴.

Uplynulo sotva pár dnů od sejmутí vyhlášky a na obecním úřadě v Libčicích už sepsovali závěry zasedání svého zastupitelstva z 15. června, které poté adresovali přímo Ministerstvu vnitra. Je až kuriózní, k čemu Libčické ministerská vyhláška dohnala. Usnesli se totiž „jednomyslně přistoupení na spojení obcí jen tenkrát, když spojené obce ponese společné jméno Libšice nad Vltavou, jinak se obecní zastupitelstvo staví proti sloučení a své žádosti dřívější o sloučení odvolává.“ Neopomněli znovu zdůraznit důležitost a známost své obce oproti sousedním Letkám i to, jak zásadně se od roku 1920, kdy byla původní žádost o sloučení podána, změnila tamní poměry. Z klesajícího trendu výše obecních přírůžek je patrné, že se hospodářská situace v Libčicích výrazně zlepšila, naproti tomu Letky strhávala postupující průmyslová krize stále níž. „Podepsaným následkem vyšších obecních přírůžek v obci Letecké proti Libšicům vzniknou výdaje a přinesou velkou finanční oběť a ještě měla by naše obec ztratiti historické jméno? Nikdy ne!“ Padl také návrh, aby, pakliže by nová obec nemohla nést jméno Libšice nad Vltavou, převzala název bývalého hradu Liběhrad či Libčehrad. Protest proti pojmenování Letky byl podpořen i peticí téměř tří set řadových libčických občanů a samostatně podali stížnost také místní rolníci a příslušníci republikánské strany českého venkova. Svůj postoj formulovali kategoricky: „... tak to raději žádné sloučení! Bud' Libšice - nebo nic. [...] Jinak nechť Ministerstvo vnitra od spojení těchto dvou obcí vůbec upustí.“

²⁵¹ Čj. 995 OÚ Letky nad Vltavou z 9. 9. 1922.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Čj. 89953/15 MV z 29. 5. 1923.

²⁵⁴ Čj. 52551 O. s. p. z 7. 6. 1923.

Nejobsáhlejší dopis zaslal na ministerstvo 21. června Adolf Frajnd, libčický první radní, který v obci „*pod Liběhradem*“ žil již od r. 1872. Součástí jeho psaní byla i kolorovaná kresba pocházející z doby ještě před polovinou 19. století. Frajnd se vší silou snažil vyzdvihnout jméno vlastní obce poukazováním na její slavnou minulost a důležité postavení v celé oblasti:

„Jak známo, jsou Libčice osadou velice starodávnou, ba vůbec jsou již předhistorickým sídlištěm. V zakládací listině kláštera Břevnovského připomíná se část jmění klášterního v Libčicích. Sklon zvýšené polohy na severozápad od Libčic v podobě stráně k Libčicím se svažující zván od nepaměti na Dražce, Dražka anebo i Dražky. Nahoře k severovýchodu na ostrohu náhorní této polohy nacházejí se rozvaliny bývalého Libčehradu s vinicí až na patu této polohy. Dražka táhnou se až k okresní silnici. Tam zvedá se zase pozvolna jiná stráň tak zvaná Pražka a to až ku pěšině na Těšinu. Zadní tato část Pražek sluje Na vinici. Pod Dražkami v selských tamějších zahradách nalezeny vícekrát velké obsáhlé hliněné nádoby v jakýchsi břehových sklípčích, které ovšem při vykopávání byly jak obvykle úplně zničeny. Zasuté tyto sklípky byly jistě obilními schránkami předvěkých obyvatelů. Na vybíhající patě této polohy až u samé kovárny kopal před léty sběratel Ryzner z Roztok a našel v tamějších hrobech různé předhistorické předměty, zvláště korále. Z uvedeného zde jest zřejmo, že Libčice byly již v dávnověku osídleny. Vždyť významné jméno Dražka se svými pohřby na svém úpatí a přímo proti Praze položená Pražka, jakož i nález hospodářských starodávných nádob jsou mimo uvedený zápis Břevnovský svědky tohoto tvrzení. Před dávnými léty býval na řece Vltavě přímo pod středem obce říční mlýn. Za panujícího sucha byly před léty vykopávány zbytky bývalého jezu mlýnského, úplně černé to kusy dřeva.

Celé libčické krajince vévodí ještě dnes bývalý Libčehrad. Profesor Klvaňa a jeho předchůdci profesor Borický a Helmhacker ... celé články věnují tam této Skále Libčické, profesor Klvaňa nazývá ji ve své knize o březích Vltavských velezajímavým útesem (Údolí Vltavské 1893). Heber v r. 1844 o Liběhradu či Libčehradu píše, že arcit' jest toho již málo co zde nahoře užíme, avšak pohled dolů, na jasemskvoucí se proud Vltavy, na Libčice vpravo, zahalené ve vonné zeleni, na příkré skalní stěny obou břehů proti Chvatěrubům – tento pohled odmění lezce na sutinami pokrytou skálu, která ještě tisíciletí vytrvá, když už po někdy zde trůnicím hradě ani prášku nezbuje. Malebná skalina tato jižně snižuje se v travnatou stráň příkré dolů proti Libčicím, kteréžto v hluboké údolní kotlině na břehu Vltavy se rozkládají a tím celou krajinu tuto neobyčejně okrašlují. Sedláček ve svých Hradech a zámčích uvádí, že roku 1532 prodala kapitola Pražská mlyniště pod Máslovicí proti Libčehradu mlynáři z Menšího města Pražského. Tento zápis jest velice důležitý, ježto uváděn jest zde historický název Libčehrad. Ve své kronice z roku 1541 píše Hájek, že jsou k vidění na Libčehradě jenom základy zdí a příkopy. Poněvadž neví Hájek, kdy tento hrad zničen byl, soudí se, že se tak stalo ve válkách husitských, ba snad ještě dříve. A tímto údajem zároveň opodstatněna jest starobylost Libčic, neboť pro koho by byli před věky těmi stavěli v Libčicích kostel? Zajisté, že hlavně pro obyvatele a pány hradu, neboť jistě osada Libčice byla tenkrát tak nepatrnou, jako vesměs všechny poříční osady od Prahy až do Nelahozevsí. Avšak v oné době, kdy Libčice měly již svůj kostel, svého plebána, svůj hrad a dozajista nejméně jeden poříční mlýn, jakožto farní obec též své obchodníky atd. Tenkrát Letky byly malým panským sídlem tj. osamělým dvorcem s několika chatami rybářskými a snad i asi třemi drobnými zemědělci.

Mám starou kupeckou knihu, která počíná zápisy obchodními rokem 1818, kterouž založil tehdejší libčický kupec Kejř. Tento obchodník uvádí, že do této nové knihy veškeré dluhy přenesl z knihy staré. Představíme-li si obchod libčický v oněch létech, musíme dle tehdejších místních poměrů, kdy v Libčicích sotva bylo přes dvacet čísel, souditi, že měl tu starou knihu aspoň 80-100 let v užívání. Mimo to dle zápisů v té nové z r. 1818 pocháze-

jící knize chodili ke Kejřovi nakupovat nejen ze sousedních Letek a Chýnova, nýbrž dokonce i z Dolan, Debrna, Turska, Dolánek, Chvatěrub, Vodolky, Kojetic a Podmoráně. Z toho jest tedy zřejmé, že do Libčic od starodávna chodili si opatřovati z okolí své potřeby, což se udrželo až do nynější doby. I úředním ústředím pro obilní sklad Nelahozeveský byly svého času Libčice. Měl zde své sídlo Správní výbor a účet vedoucí onoho skladu pro tyto obce: Libčice, Nelahozeves, Lešany, Hledšebí, Podhořany, Mirovice, Hostín a Lobeček. Zároveň jsou Libčice ústředním místem pro příslušníky církve evangelické pro celý široký obvod. Zájem na vystavění svého kostela právě zde v Libčicích, což stalo se před Pruskou válkou (1862) mělo celé okolí evangelické.“

O co více Frajnd chválil Libčice, o to více také haněl Letky:

„Obec Letky jest teprve známou od té doby, co její starosta Kříž stal se členem a pak starostou okresní správní komise. Před tím nikdo obec Letky neznal a sami občané letečtí mnohdykrát nevěděli, bydlí-li v Letkách či v Libšicích. Což možno i svědecky potvrditi. Úřední, vojenské i daňové spisy posílány jsou leteckým často přes obecní úřad Libšice. [...] Zdejší obecní úřad má dosti práce s těmi každodenně sem zasilanými, avšak do Letek příslušícími zásilkami. [...]

Jede-li se od Prahy, přijde za Podmorání zastávka Letky. Dříve, ještě než vlak s Vámi dojede až k závoře, podívejte se z okna na obec s tak obrovskými příjmy. Vidíte na nejlepším místě, právě uprostřed obce, nad nádražím ohromnou zpustlou roklinu, kterou sobě bohaté Letky udržely z dob, když toho jejich Bora²⁵⁵ věšeli ... V Letkách nemají ani silničního ani vozového přímého spojení s Prahou, neboť tenkrát při stavbě dráhy (1844) si to tamější tatíci nepřáli ... ! Předchozí údaje nutno vzít zvláště proto v úvahu, že obec Letecká od r. 1872 až do r. 1922, tedy za úplných padesát let přes ohromné své příjmy skoro nic nedělala ... Padesát let mají v obci bohatý německý průmysl. Za těch padesát roků vystavěli si jednu silnici do svých polí, kterouž jakž takž spojení jsou s ostatním českým světem. A jednu kratičkou silnici vystavěli si do Libšic, aby si mohli tam všecky své potřeby opatřovati. Koupili menší domek pro obecní úřad; na svém náměstí obezdili rybník [...], aby jim 1000 let dával led, nad rybníkem vystavěli zvonici, zasadili tam několik keřů a stromků. To asi je z většího všecko, co udělali za 50 let!

A taková obec, která na úkor svůj a svých obyvatel tak tuze dovedla po celých padesát let cizí, německý kapitál šetřiti, taková obec, v níž o posvícení ani kramář zboží své nevyloží, taková obec, která nikdy a ničím nepodporovala národní hnutí, vždycky tam zřízení svými vládli a ještě vládnou cizí majitelé tamějších závodů, taková obec nyní, že má velmi šikovného starostu, který jak řečeno jest zároveň okresním starostou, bude odměněna naší Veleslavnou vládou tím, že celý zdejší kraj ponese prý její ubohé jméno ...“

A znovu a znovu do nebe velebí Libčice a kritizuje Letky:

„Přičiněním obecního zastupitelstva a členů školní rady našich po všelikých překážkách, proti vůli pánů z Letek, otevřena tu byla v poslední době nová občanská škola. Dosavadní školní budova stačila úplně pro obě školy, avšak páni ředitel a řídící chtěli bydlet ve škole. Nechci tuto nechutnou věc zde ze široka líčiti. Tolik však uvedu, že tentokrát byli páni z Letek pro stavbu, ačkoliv byli varováni, že jejich průmysl upadá. Oni však k návrhu továrníka a inženýra p. Č. Fischera odhlasovali si v obecním zastupitelstvu v Letkách stavbu. Libšice zatím zaplatily na ně případnější kvótu.

Letky však mají nyní s odhlasovanou a připravovanou elektrizací přes 600.000 K dluhů. A jejich továrny skoro nepracují. Padesát let nic nedělali a nyní, když závodům to neškodí, mají takovou lavinu dluhů.

---

²⁵⁵ Letky připomínají se poprvé (podle Sedláčka) roku 1052 a později patřily, jak píše Frajnd, „jakémusi Borovi, jenž byl v Praze oběšen“.

Na vyšší rozkaz sešli se před časem zástupci zdejších tří obcí, aby pojednali o sloučení. Zástupce z Letek přímo prohlásil tehdy, že je proti sloučení z důvodu, že jest jeho (naší) povinností průmysl šetřiti. A tento nyní zmírající průmysl nebyl proti stavbě školy, poněvadž věděl a znal dobře svůj stav. Ještě nyní nechal starosta Letecký Kříž odhlasovati tamní zastupitelstvo, že jsou Letky proti sloučení, v době přítomné, avšak nejsou proti, bude-li se to zvat Letky. [...] On dobře počítal, když tento svůj návrh hned prvně dal odhlasovati. Zaonačil to tak, aby to ani Libšice nechtěly! Vždyť on prý to zná, jak se to dělá. A jakožto okresní starosta si přeče ví rady. Ví kam jít a kde za kliku vzít. On to myslel asi tak, že Libčice nebudou pro název Letky a tím že celá věc padne.

My však jsme přesvědčeni, že Vysoký úřad nyní po vyslyšení všech našich připomínek vezme tato upřímná slova laskavě znova v úvahu a odporučí naši žádost, kterouž jsme jistě bezelstně skládali, Velešlavné československé vládě k novému konečnému rozhodnutí. My jsme ještě nyní všickni pro sloučení, ačkoliv se poměry změnilly a Libčice si stojí mnohem lépe než Letky. My nechceme jen prospěch své obce, nýbrž celého kraje, nemáme žádných potajných úmyslů ani přátel a doufáme, že naši srdečné prosbě vyhověno bude ve smyslu všech uvedených zde údajů a konečně, že nová obec ponese nový hrdý český název, název, který se bude každému líbiti. Přítom žádáme, aby Vysoký úřad prozatím vzal naši obec v ochranu, aby z použitého dobrodiní zákona neměla žádnou škodu ani hanbu. My nemáme tolik zdatnosti ani moci jako jiný, a proto trváme v bolestné obavě, že nám může býti z vysokých míst nezaviněně ovšem velmi ublíženo. Prosíme tedy, abychom v posledním okamžiku naše budoucí neštěstí odvrátili.“

Taková byla tedy dosud nejobširnější reakce na zamýšlené pojmenování nové sloučením vzniklé obce Letky. Ponechme stranou, zda údaje ve Frajndově dopise odpovídají do puntíku skutečnosti či zda jejich autor použil jen ty, které se mu zrovna hodily. Každopádně patří tento dokument mezi ty nečetné, ale o to vzácnější příklady iniciativy soukromých osob, které hrály v případech změn obecních území svou roli.

Jistě byl Frajnd velmi dobře informován, když psal o tom, že letecké zastupitelstvo hlasovalo pro sloučení obcí, pakliže nový celek bude nést jméno Letky. Ono zasedání proběhlo 19. června a jeho závěr skutečně vyzněl tak, že „obecní zastupitelstvo se rozhodnutí tomuto podvoluje, ale trvá na svých dřívějších usneseních, by pojmenování obce sloučené bylo Letky nad Vltavou“. Přesto bylo v protokole opět konstatováno, že „občanstvo si sloučení obcí nepřálo“ a že bylo žádáno o „odložení záležitosti té na dobu pozdější“, neboť „vzmáhající se krize průmyslová, by stav obou sloučených obcí velmi zhoršila, jelikož sloučením vzniknou veliké náklady správní“²⁵⁶. Vidíme tedy, že u Leteckých opravdu nastal posun, když takřka na poslední chvíli vyjádřili souhlas se sloučením, byť byl tento souhlas podmíněn názvem nové obce, který byl naprosto nepřijatelný pro druhou stranu. Současně se zpětným zasláním vyhlášky dodaly Letky také výkaz obecních a školních přírážek za léta 1921-23, které měly nejprve tendenci prudce vzestupnou, ale poté zaznamenaly mírný sestup. Byly sděleny i vzdálenosti mezi jednotlivými ministerstvem definovanými objekty či místy obcí Libčic a Letek a osady Chýnov²⁵⁷.

Po své urgenci se okresní správa politická na Smíchově dočkala odpovědi také od osadního zastupitelstva Chýnova. Šest ze sedmi členů se bez průtahů vyslovalo pro návrh, „aby naše obec přistoupila do sloučených obcí“²⁵⁸, čímž odpadla poslední potenciální překážka. Místní starosta Jaroslav Křivánek samozřejmě také, jak byl povinen, vypracoval a odeslal výkaz jmění a dluhů své osady podle stavu z konce r. 1922 a výkaz všech přírážek předepsaných na r. 1923. Poslední údaje, které ministerstvo ještě požadovalo, totiž předpis přímých přírážkám

²⁵⁶ Čj. 147 OÚ Letky nad Vltavou z 23. 6. 1923.

²⁵⁷ První budova obce Letek od první budovy obce Libšic byla vzdálena 50 m, první budova obce Chejnov od první budovy obce Libšic 12 m a středy obcí Letky a Libčice asi 800 m, Chejnov a Libšice asi 700 m.

²⁵⁸ Čj. 64 OÚ Chýnov z 26. 6. 1923.

podléhajících daní za rok 1922 předepsaných v Libčicích, Letkách i Chýnově, předložil 20. července berní úřad na Smíchově.

Mohlo by se zdát, že po tom všem, co jsme právě popsali, Ministerstvo vnitra konečně předalo kauzu k rozhodnutí ministerské radě. Bohužel kvůli úřední chybě se tak stát zatím nemohlo. Původní vyhláška z května 1923 totiž obsahovala formuli, že „*každému jest volno ... podati během další osmidenní lhůty dnem 16. 6. 1923 počínajíc připomínky*“. A to byl právě ten kámen úrazu – nesprávně stanovená lhůta k podání připomínek. 16. června byly totiž vyhlášky teprve vyvěšeny a, jak již víme, lhůta měla podle zákona začít běžet až po jejich sejmutí, tj. 24. června. Z tohoto prostého důvodu muselo nechat vnitro vyvěsit vyhlášky znovu. Vzhledem k nově nastalým skutečnostem v případě se však ve dvou bodech změnilo i znění vyhlášek. Sloučením nově vzniklá obec již neměla nést název Letky nad Vltavou, nýbrž Letky-Libčice nad Vltavou, což ale mělo být jen prozatímní pojmenování. „*Ministr vnitra vyhrazuje si však ustanoviti definitivní pojmenování podle zákona ze dne 14. 4. 1920 čís. 266 Sb. z. a n. po slyšení Stále komise pro stanovení úředních názvů míst.*“²⁵⁹ Jen pro úplnost si uvedme, že vyhlášky byly vyvěšeny ve dnech 21.-29. listopadu 1923.

Ani takto nově koncipovaná vyhláška nezůstala u obcí bez negativní odezvy. Obecní zastupitelstvo v Letkách se znovu usneslo, „*že trvá dosud na svých dřívějších usneseních, by sloučení bylo odloženo*“²⁶⁰. V Chýnově, kde dosud panoval všeobecný souhlas se sloučením, se sice nijak nestavili proti „*pokrokovému požadavku, ... pokud se stane v politické působnosti obce, však proti sloučení finančnímu (hospodářskému) se rozhodně stavíme z důvodů, že tušíme, následkem rozmachu nové velkoobce, velmi značné zatížení přírážkové zdejšího občanstva. Žádáme tudíž spojení pouze v politické působnosti.*“²⁶¹ Zároveň „*v případě, že by nebylo použito zcela nového pojmenování nové obce, žádáme stejným právem s ohledem na historii zachování i našeho místního pojmenování v novém celku*“²⁶². Znovu o sobě daly vědět 5. prosince také Libčice, které na základě usnesení obecního zastupitelstva z 21. listopadu opětovně vznesly námitky proti zamýšlenému pojmenování: „*Bylo by nám přijatelným sloučení jen tehdy, když za oběti, které věci přinese, zůstane nám jméno Libšice na prvním místě.*“²⁶³ Na dalším řádkách tyto oběti specifikují: „*Se sloučením spojené výlohy svého času usnesli jsme se nésti my, Libšice, nové mapy a přečíslování by zase stálo dost, obecní úřad (dům obecní) v Letkách nestačil by na pojmutí 30 členů zastupitelstva nového, tento dům je z Libšic přes čtvrt hodiny vzdálen a my, Libšičtí, ve styku s obecním úřadem musili bychom přes 1 km choditi na obecní úřad, teď to máme ve středu obce. Ihned by se tedy musila řešit uprostřed obcí obou radnice, to jest nový dluh, a obě obce máme dluhů dost: Letky 750 tisíc, my 235 tisíc a teď ještě radnice! ... proto chceme uhájit při pojmenování postavení Libšic aspoň na místo první.*“²⁶⁴ Ministerstvu vnitra byla také o několik dní dříve, 28. listopadu, adresována petice, podepsaná téměř stovkou obyvatel Libčic, kteří se toho dne sešli na občanské schůzi v hotelu, aby se zde usnesli na následující rezoluci: „*... všichni žádáme, aby sloučené obce Libčice-Letky a Chýnov nesly společný název Libčice, v nejhorším případě Libčice-Letky, poněvadž my nejlépe známe své i hospodářské a jiné poměry celkové, život hospodářský, politický a společenský odehrával se a bude se věčně odehrávat jen v Libšicích a význam náš zůstane na věky!*“

6. prosince se ještě jednou ozvali Letečtí. Své stanovisko z 30. listopadu podepřeli dalšími argumenty a jako malou ukázkou připojili vyličení aktuálního stavu v oblasti školské: „*Školní rozpočet na správní rok 1924: celko-*

²⁵⁹ Čj. 52586/15 MV z 9. 11. 1923.

²⁶⁰ Čj. 1375 OÚ Letky nad Vltavou z 30. 11. 1923.

²⁶¹ Čj. 92 OÚ Chýnov z 29. 11. 1923, místní zastupitelstvo to projednalo 20. 11.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Čj. 1522 OÚ Libčice nad Vltavou z 5. 12. 1923.

²⁶⁴ Tamtéž.

vá spotřeba pro rok 1924 obnáší Kč 50.399,43. Na to zaplatí obec Letky Kč 46.028,94, Libšice 3.905,35, Chejnov 465,14. V minulých letech platební povinnosti obce byly daleko větší: nástavba školy v Libšicích v roce 1920 Kč 500.000,-. Zaplatila obec Letky Kč 480.000,-, Libšice 18.000,-, Chejnov 2.000,-.²⁶⁵ V Letkách také soudili, že „po sloučení obcí Letky-Libšice obecní přírážky stoupnou do nebývalé výše na úkor poplatníků obce Letek, kdežto poplatníci z Libšic budou mít velké finanční výhody. [...] V případě sloučení, přes odpor občanstva, žádáme z důvodů výše uvedených o zachování a definitivní pojmenování obce Letky.“²⁶⁶ Dopisem Leteckých se definitivně uzavřelo přípravné řízení.

25. srpna 1924 oznámila zemská správa politická v Praze, že „podle výnosu Ministerstva vnitra ze dne 16. 8. 1924 čj. 40871/24 povolila vláda ve schůzi Ministerské rady konané dne 30. 5. 1924 ... sloučení obcí Letek a Libčic nad Vltavou v soudním okrese Smíchovském v jednu obec pod prozatímním jménem Letky-Libčice, a to v mezích dosavadních jejich katastrů. Definitivní pojmenování sloučené obce ustanoví ministr vnitra podle zákona ze dne 14. 4. 1920 č. 266 Sb. z. a n. po slyšení stálé komise pro stanovení úředních názvů míst.

Veškeré jmění, ústavy a fondy sloučených obcí, jakož i jejich práva a závazky přecházejí dnem sloučení na novou obec Letky-Libčice, která jest povinna převzít do svých služeb též všechny právoplatně jmenované úředníky a zřízence obou obcí, event. jejich ústavů a podniků.

K připomínce obcí Libčic nad Vltavou a Letek, osady Chýnova, Josefa Prajbiše a spol., Otto Suka a spol. a Adolfa Frajnda v Libšicích nad Vltavou bude pokud možno vzat zřetel při stanovení definitivního pojmenování sloučené obce ministrem vnitra. Pokud snad připomínky obce Letek čelí proti tomu, že po sloučení bude více zatížena břemenem přírážkovým, není námitka ta potud důvodnou, že po přechodnou dobu bude opatřením, jež učiní Ministerstvo vnitra po dohodě s Ministerstvem financí, dána možnost, aby obecní přírážky a dávky na území dosavadních obcí vybíraly se nestejnou výší. Připomínce osady Chejnova, pokud se vyslovují také proti sloučení hospodářskému, vláda nevyhověla, poněvadž jak její osadní jmění, tak i její osadní pojmenování, sloučením zůstávají nedotčeny.

Ministerstvo vnitra přihlížejíc k tomuto usnesení vlády povolilo v dohodě s Ministerstvem financí podle § 5 zákona ze dne 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n., aby na území dosavadních obcí Letek a Libčic nad Vltavou byly vybírány po dobu 10 let od 1. 1. 1925 počínajíc obecní přírážky a dávky nestejnou výší a to tím způsobem, že dotčeným ministerstvem zůstává vyhrazeno každoročně určití míru vzájemného poměru a dávek se zřetelem na rozpočtové výdaje.

Toto povolení nevztahuje se však na obecní dávky podle § 37 zákona ze dne 12. 8. 1921 č. 329 Sb. z. a n. Pokud pak jde o dávky na území obou dosavadních obcí již povolené, jest je vybírati dosavadní výměrou po celou zbývající dobu, pro níž byly povoleny. Rovněž obecní přírážky pro rok 1924 jest vybírati na území obou dosavadních obcí Letek a Libčic nad Vltavou v dosavadní výší.

Podotýká se, že provedením sloučení nenastane v operátech katastrálních žádné změny.²⁶⁷

Ponechme nyní stranou fakt, že vláda se jednoznačně přiklonila na stranu Libčic a zaměřme se na jeden velmi důležitý aspekt. Je jím dobrodíní zákona č. 117 Sb. z. a n. z 18. března 1921, konkrétně jeho pátý paragraf, který de facto sloučení těchto dvou obcí umožnil. Ustanovení o tom, že po dobu 10 let mohou být na území bývalých obcí vybírány obecní přírážky v nestejně výší, vzalo totiž Leteckým doslova vítr z plachet. Jejich hlavní argument, hovořící proti sloučení a založený na obavách z nadměrného přírážkového zatížení vlastní obce po

²⁶⁵ Čj. 1482 OÚ Letky nad Vltavou z 6. 12. 1923.

²⁶⁶ Tamtéž.

²⁶⁷ Čj. 358125 ai 24 Z. s. p. / 5/A-80/5 ai 23 z 25. 8. 1924.

tomto sloučení, se tím stal bezpředmětným. V tom lze spatřovat hlavní důvod, proč bylo žádosti o spojení obcí vyhověno.

Jen o málo později, 5. září, vydala zemská správa politická výnos, kterým byla podle § 106 obecního zřízení rozpuštěna obecní zastupitelstva v Letkách a Libčicích, „*poněvadž sloučením faktické podklady jejich právní existence se podstatně změnily.*“²⁶⁸ Okresní hejtmánství na Smíchově po dohodě s okresní správní komisí dosadilo „*pro správu obecních záležitostí až do nastoupení nového společného zastupitelstva*“²⁶⁹ obecní správní komisi. Jejím předsedou se stal, jak jinak, bývalý letecký starosta a toho času předseda okresní správní komise Adolf Kříž, člen strany sociálně demokratické. Náměstkem byl jmenován, z pochopitelných důvodů, libčický starosta Josef Zdeněk (strana socialistická). Dalšími členy se stali: Bohumil Křikava (sociální demokracie), Jan Parýzek (strana lidová), Karel Kopecký (strana republikánská) – všichni z Letek, za Libčice pak František Novák (sociální demokracie), a Gustav Dobrovský (národní demokracie).

Na 5. října svolal Adolf Kříž společnou schůzi obecního zastupitelstva v Letkách s členy nově jmenované obecní správní komise pro Letky-Libčice. Dříve než, nyní už bývalý, starosta definitivně rozpustil letecké zastupitelstvo, přihlásil se ke slovu továrník Fischer, který učinil návrh, aby bylo podáno proti sloučení obcí odvolání. To se setkalo s kladnou odezvou a bylo usneseno podat „*žádost ve způsobu připomínky na Zemskou správu politickou v Praze, k Ministerstvu vnitra, za odložení sloučení obcí na dobu pozdější*“. Letky byly označeny za „*obec nejpoplatnější v celém okrese*“, zatíženou dluhy, výstavbou školy v Libčicích a elektrické sítě v Letkách „*a následkem po 2 roky trvající průmyslové krize jsou předpisy daňové velice malé neb následkem odpisu žádné, důsledkem toho jest, že obci nejsou poukazovány z přírůžek obecních a k úhradě dle rozpočtu nutných vydání předepsané obnosy. Provedením sloučením obcí vzniknou nové a dosti velké náklady, postavením nového obecního domu, který by vyhovoval počtu členů obecního zastupitelstva, regulační plány a mapy a jiné potřeby, které se vyskytnou a nesnesou dlouhého odkladu. Sloučení obcí Letky-Libčice provedeno v době nepříhodné, v době hospodářské a politické neurovnanosti, což bude mít za následek, že nebude možno ve schůzích klidně pracovat a jednat. Při dobré vůli dalo by se vše překonat, ale bohužel dobrá vůle v druhé sloučené obci chybí.*“²⁷⁰

Den nato, 6. října o půl osmé večer rozpustil Kříž také libčické obecní zastupitelstvo. Tímto aktem se stala existence samostatných obcí Letky a Libčice nad Vltavou definitivně minulostí. V listopadu došlo k volbě nového zastupitelstva spojených obcí Letky-Libčice a následně volbě starosty, jímž se překvapivě stal opět Adolf Kříž. Zastupitelé tím dali najevo, že si přejí v čele obce člověka v politice zblhlého, od jehož zkušeností a napojení na okresní správní komisi si slibovali mnoho pozitivního pro budoucí vývoj nové velké obce. 5. ledna 1925 se Kříž dostavil k okresní politické správě, aby zde odvolal svou žádost o odložení sloučení, poukazujíc na to, že „*občanstvo s otázkou sloučení obou obcí jest již smířeno*“. Jistě ho k tomu vedly spíše osobní důvody, neboť jako nejvyšší představitel spojených obcí měl nyní větší rozhodovací pravomoc, než měl jako letecký starosta, a tak je těžko představitelné, že by si přál návrat k původnímu stavu. I lidská slabost tedy sehrála v tomto případě svou roli.

Na úplný závěr se ještě zbývá zmínit o tom, jaký název byl prozatímně pojmenované obci Letky-Libčice nakonec stanoven. Po mnoha peripetiích a nesčetných urgencích, které způsobil přechod na nový územně-správní systém v r. 1928, se tak stalo až ve třicátých letech. Ministerstvo vnitra přiklo roku 1933 Letkám-Libčicím pojmenování Libčice nad Vltavou. Vyšlo tak vstříc zejména poštovní a železniční správě, ale i okresní

²⁶⁸ Čj. 373738 ai 24 Z. s. p. / 5/A-80/6 ai 23 z 5. 9. 1924.

²⁶⁹ Čj. 70287 O. s. p. z 26. 9. 1924.

²⁷⁰ Čj. 1583 OÚ Letky nad Vltavou z 8. 10. 1924.

správní komisi a v neposlední řadě mnohým libčickým občanům, kteří tuto variantu dlouho prosazovali. To však už obec dávno nebyla součástí smíchovského okresu, neboť již šestým rokem se psala kapitola s názvem Praha-venkov.

- **Případ osmý**

Změna hranic mezi obcemi Kosoř a Slivenec (1920-23)

Uvědomíme-li si, že z hlediska složitosti procesů územních změn je ze všech tří možných variant nejméně náročná změna hranic mezi obcemi, pak toto tvrzení platí o to více tam, kde dochází k takové změně pouze mezi dvěma obcemi a kde se navíc jedná o nevýznamné pozemky, na nichž nestojí žádné stavby. A týká-li se to pouhých 11 arů a 17 metrů čtverečních, jako tomu bylo v případě posunu hranice mezi Kosoří a Slivencem, můžeme již na tomto místě konstatovat, že to byla svého druhu vůbec nejjednodušší záležitost, kterou museli na smíchovském okresním hejtmanství počátkem dvacátých let řešit. Co ale vlastně obě zmíněné obce vedlo k tomu, aby hraniční čára mezi nimi byla upravena? V podstatě velmi kuriózní nálezný. Katastrální území Kosoře a Slivence dělil původně v oblasti od Špačkova k Šarbochovu mlýnu potok, označený v Kosoří číslem 473, ve Slivenci 1122. „Při zaměřování části okresní silnice v obci Kosoř shledáno bylo, že potok řečený v místech u Šarbochova mlýna změnil během času anebo kdysi posavadní svoje koryto a zabírá část ležící v obci Slivenec, takže ona část okresní silnice jde dle mapy právě potokem tím.“ A tak „poněvadž potok tvoří nepřirozenější hranici obecní, žádáme, by hranice katastrální šla opětně, jak bývala, středem potoka toho, tj. aby potok zůstal zase potokem hraničním“, uvádí se v protokolu sepsaném u evidence katastru daně pozemkové na Zbraslavi 12. listopadu 1920²⁷¹. Pod tímto prohlášením pak nacházíme podpisy starostů Václava Fürsta (Kosoř) a Ladislava Görgla (Slivenec). Vidíme tedy, že iniciativa ke změně byla společná. A 28. prosince s ní vyslovila souhlas i okresní správní komise na Zbraslavi. Poté však došlo zřejmě nedbalostí některého z úředníků okresní správy politické k založení všech doposud shromážděných spisů, obsahujících mj. také dva situační plány, takže případ mohl být obnoven až po opakované intervenci zbraslavské evidence katastru daně pozemkové (září 1921 a 1922). Již v květnu 1922 byly materiály postoupeny s kladným doporučením k vyjádření archivu map katastrálních a ten také 25. října sdělil zemskému finančnímu ředitelství, že z jeho strany není proti navrhované změně obecních hranic žádných námitek. „V případě povolení ... tvořiti bude každá obec i nadále souvislé území s uzavřeným obvodem hranic.“²⁷² Zároveň obsahuje tento dopis detailní informace o převodu parcel: „Změnou obecních hranic přecházejí ze Slivence do Kosoře následující ... plochy, a sice od pp. 489/1 ve Slivenci k pp. 473 díl v Kosoří ve výměře 1 a 55 m² od pp. 1122 ve Slivenci k pp. 473 díl v Kosoří 5 a 15 m² a k pp. 436 v Kosoří díl 4 a 47 m².“²⁷³ Přechod dosavadních označení dílů pozemkových parcel v tomto případě odpadlo. „O vyhotovení nových evidenčních map není též třeba uvažovati, ježto se v dosavadních mapách nová obecní hranice při provádění změn barevným pruhem vyznačí respektive předcházející část území přikreslí.“²⁷⁴ Nepřekvapí proto ani konstatování okresního soudu na Zbraslavi z 13. listopadu 1922²⁷⁵, že s knihovním provedením této změny nebudou spojeny žádné náklady. Bylo rovněž zjištěno, že nedochází k žádným konfliktům z hlediska knih pozemkových, desek zemských (vločka č. 734) ani knihy železniční (vločka č. 11 pražsko-duchcovské dráhy), „ježto jedná se o statek veřejný“. Ještě v prosinci 1922 se případ dostal k zemské správě politické, která nařídila okresnímu hejtmanství, aby o navrhované změně hranic vyvolala usnesení zastupitelstev zúčastněných obcí. Zatímco v Kosoří proběhlo 16. ledna 1923 všechno hladce, ve Slivenci zapracoval lidský faktor. Starosta Görgl totiž na celou záležitost zapomněl a 12. ledna oznámil, že „zdejší obci není ničeho známo o nějaké změně úpravy obecních hranic“²⁷⁶. Když mu pak okresní správa politická dopisem z 20. ledna²⁷⁷ osvěžila paměť, mohlo o sedm dní

²⁷¹ Čj. 475 E. k. d. p. Zbraslav z 12. 11. 1920.

²⁷² Čj. 2229/3889 A. m. k. z 25. 10. 1922.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ Čj. Nc I 330 O. s. Zbraslav z 13. 11. 1922.

²⁷⁶ Čj. 42 OÚ Slivenec z 12. 1. 1923.

²⁷⁷ Čj. 3937 O. s. p. z 20. 1. 1923.

později připojit svůj souhlas i slivenecké zastupitelstvo. Spisy se vrátily na Smíchov a odtud putovaly přes zemskou politickou správu až k Ministerstvu vnitra. To konečně 28. července vydalo vyhlášku oznamující úmysl vlády „*změnit hranice obcí Kosoře a Slivence v politickém okrese smíchovském a soudním okrese zbraslavském*“²⁷⁸. Vyhláška byla vyvěšena nejen v Kosoři a Slivenci, ale i v Holyni²⁷⁹ coby tehdejší druhé slivenecké osadě, a to v době od 11. do 20. srpna 1923. Obecnímu úřadu ve Slivenci byla navíc zaslána kopie katastrální mapy, která měla být rovněž vyložena k veřejnému nahlédnutí. Osadní zastupitelstvo v Holyni pak vybídnuo, aby ve lhůtě 30 dnů podalo vyjádření, což učinilo 26. srpna, kdy „*jednomyslně schválen byl tento postup a není činěno k tomuto připojení k obci Kosořské žádných námitek*“. A protože ani z jiných míst nedorazil na ministerstvo žádný protest, mohla zemská správa politická 12. listopadu sdělit, že „*dle výnosu MV ze dne 24. 10. 1923 čj. 72.157/23/15 povolila vláda ve schůzi ministerské rady, konané dne 9. 10. 1923, ... změnu hranic obcí Kosoře a Slivence ...*“²⁸⁰ Posledním aktem, který se k tomuto případu vztahoval, bylo vyrozumění zemského finančního ředitelství o tom, že „*následkem nepatrnosti předmětu*“ nevězly z provedení změny v katastrálních operátech žádné výlohy. Archiv map katastrálních tak učinil symbolicky v poslední den roku 1923.

---

²⁷⁸ Čj. 25798/15 MV z 28. 7. 1923.

²⁷⁹ Všechny úřední materiály uvádějí „Holiň“.

²⁸⁰ Čj. 464818 ai 23 Z. s. p. / 5/C-1334/3 ai 22 z 12. 11. 1923.

- **Případ devátý**

Rozloučení obce Řeporyje-Velká Ohrada, Malá Ohrada, Nová Ves, Opatřilka (1919-23)

Dnes považujeme za samozřejmé, že Řeporyje tvoří neoddelitelnou část Prahy 13. Slyšíme-li tento název, patrně se většině z nás vybaví již poněkud zastaralá, ale neustále modernizovaná panelová zástavba. Těžko bychom si dokázali představit, že se tu ještě před nějakými 85 lety rozkládala vesnice, vzdálená tehdy od Prahy 8 km. Jako katastrální obec se Řeporyje skládaly ze stejnojmenné osady, dále Velké a Malé Ohrady, Malé Vsi a Opatřilky. Území bylo osídlováno především průmyslovým dělnictvem z blízkých předměstských továren záhy vznikající Velké Prahy, obyvatelstvo se však muselo potýkat s nedostatkem pitné vody a výjimkou nebyla ani místa, kde se prameny této životodárné tekutiny vůbec nevyskytovaly. Zmiňované osady de facto ani osadami nebyly, neboť neměly ani svá místní zastupitelstva, ani zvláštní jmění; jednalo se spíše o místní pojmenování. V průměru byly od samotných Řeporyj vzdáleny 3 km²⁸¹, a to po naprosto neschůdných a nesjízdných vozových cestách, pouze Malou Ohradu spojovala s Řeporyjemi okresní silnice vedoucí z Jinonic. Na celkem 200 ha nekvalitní půdy (*„vrchní zem červinka, spodek skalnatý, po delším suchu bývá sklizeň špatná, takže nelze s velkou výnosností počítat“*²⁸²) bydlelo v listopadu 1919 v 26 domech 215 obyvatel, z nichž téměř tři desítky daly 13. 11. svůj podpis pod akci, jež směřovala k odtržení těchto čtyř oblastí od obce řeporyjské a vzniku nového samostatného celku pod jednotným označením Velká Ohrada, chtěje tím docílit *„budoucího rozkvětu a hospodářského pokroku nejen místních obcí, ale i drahé vlasti naší“*, a za tímto účelem byli také zplnomocněni pánové Petík, Kubr, Kratina a Truneček, aby jednali o podmínkách pro odloučení s nadřízenými úřady. O tomto úmyslu se 25. listopadu dozvěděla smíchovská okresní správa politická z žádosti, v níž bylo stěžováno na to, že *„nebylo dosud možným pro jiné úkoly veřejné a nutnou podporu osadám místním vzdor opětovným žádostem poskytnouti“*. V textu se výslovně pravilo, že k podání této žádosti dochází za *„soulasu naprosté většiny pánů občanů poplatníků místních“*, a také tu bylo uvedeno, že osady disponují vlastním kmenovým jměním přes 12 tisíc Kč, nemovitým majetkem ve výměře 1,5 ha a obecním domem v ceně 10 tisíc Kč.

Zkusme nyní postupovat opačným způsobem, než jak jsme byli zvyklí až dosud, a řekněme si rovnou, že žádané odloučení těchto čtyř oblastí bylo 9. října 1923 vládou zamítnuto. Sledujme události, které měly na toto negativní rozhodnutí vliv, vydejme se po stopách čísel a fakt, jež situaci rozhodly.

Jako první muselo po vyzvání okresního hejtmanství reagovat řeporyjské obecní zastupitelstvo. Z protokolu zasedání z 21. prosince 1919 vyplývá, že ohledně záležitosti provedla nejprve šetření místní obecní rada, která 6. 12. zvolila nestrannou komisi, aby tato *„žádaná a potřebná data vyšetřila a předložila návrh ku schůzi obecní rady, která zase dle svého rozhodnutí podala návrh obecnímu zastupitelstvu“*²⁸³. Komise se vyjádřila vesměs proti rozloučení: *„... jde tu o rozloučení obce Řeporyje, což z hospodářského stanoviska a z ohledů o budoucí rozkvět obce nelze za prospěšné pokládati. Kdyby však přece k rozloučení došlo, nebylo by možno nově vzniklé obci Velká Ohrada na základě nízké daně, která ve jmenovaných čtyřech částech obce Řeporyjské obnáší pouze 1280 K 80 hal. i při vysokých přírážkách obecních zříditi veřejné silnice, které vůbec pohřešuje, nebylo by možné podporování chudinství, nově vzniklá obec musela by býti přiškolená k obci Řeporyjské, ježto na stavbu své školy nemohla by ani pomýšlet. Přifařená zůstala by jako dosud k obci Ořechu.“* Ohledně poměrů komunikačních, zemědělských a zásobování vodou bylo připomenuto již to, o čem jsme se zmínili výše. *„Jest sice pravda, že by odloučením od obce Řeporyjské osamostatnili, ale z vylíčeného patrně, že by si hospodářsky nepolepšili a bu-*

²⁸¹ Konkrétní vzdálenosti mezi jednotlivými místy činily podle měření Státní stavební správy: Řeporyje-Malá Ohrada 2,4 km, Řeporyje-Velká Ohrada 2,1 km, Řeporyje-Opatřilka 3,7 km, Řeporyje-Nová Ves 3,7 km, Velká Ohrada-Opatřilka 1,6 km, Velká Ohrada-Nová Ves 1,6 km.

²⁸² Čj. 1310 OÚ Řeporyje z 21. 12. 1919.

²⁸³ Tamtéž.

doucí rozkvět a hospodářský pokrok nové obce jest docela pochybný a nejistý a dá se spíše očekávat pravý opak, že nová obec nebude s to svých nových úkolů a povinností plniti.“ Také byla na pravou míru uvedena některá tvrzení zástupců obyvatel Velké Ohrady: „*Žadatelé mluví ve své žádosti jako by měli svůj katastr. Ale je tu jediný katastr pro celou nynější obec a jmenované osady nemají vlastního katastru. Avšak přesto, nemají-li nastati katastru nové obce změny, tu museli by býti do katastru nové obce pojeti pouze usedlí občané této nové obce, takže by výměra katastru zamýšlené obce činila jen 152 ha 37 a, nikoliv 200 ha. [...] O vlastním kmenovém jmění nelze při oněch osadách mluvit, ježto osady ty společně s obcí Řeporyjskou na příjmech a vydáních participovaly, takže náklad na stavbu obecní silnice vedoucí od okresní silnice k Velké Ohradě, stavbu obecního domu, který jest uváděn v ceně 10000 K a různé opravy cest i studní atd. byly vždy hrazeny ze společného nákladu obce Řeporyjské. Co se týká majetku nemovitého, není ani tu jasno, poněvadž společně užíván byl všemi občany a s ním také společně nakládáno. [...] Zvláštních přírážek pro ony osady nebylo.*“²⁸⁴ Na závěr si komise neodpustila jednu ve své době obecně platnou tezi: „*Jest jen s podivem, že občané jmenovaných osad nevezmou si příklad z měst a obcí sousedících s Prahou a usilujících o sloučení ve Velkou Prahu. Občané oněch měst a oněch obcí jsou si vědomi, že břemena rozdělená na více lidí, tyto spíše unesou, než mělo-li by je nésti jen několik jednotlivců a velká obec může spíše podniknouti různé stavby a pustiti se v podniky prospěšné celé veřejnosti, než obec malá, byť i samostatná.*“ Na základě těchto údajů a doporučení se 21. prosince rozhodlo 18 z 24 členů řeporyjského zastupitelstva hlasovat proti „*trhání obce*“, která navíc už od roku 1903 podnikala kroky za účelem povýšení na městyš.

To, že přípis řeporyjské komise, která se zabývala vyšetřováním poměrů v souvislosti s dělením obce, obsahuje zmínku o tom, že „*z oněch osad jest největší procento lidí obci Řeporyjskou podporovaných*“, dokládá především skutečnost, že brzy poté, v dubnu následujícího roku, podalo proti zamýšlenému oddělení protest 38 obyvatel Malé Ohrady. Ti správně usoudili, že „*oddělením osady naší a utvořením nové obce vznikl by tak nepatrný správní celek, že nebyl by s to vyplniti vznesené naň povinnosti ani vůči svému občanstvu, tím méně vůči národu a státu. Jsme přesvědčeni, že takto násilně i protismyslně utvořená obec již vzhledem k své nepatrnosti nemohla by splniti ani jediný ze základních požadavků na samosprávu kladených. Tak zejména v chudinství, v zdravotnictví, komunikaci, v opatrování pitné vody, školství, bezpečnosti požární i občanské, v opatrování bytů pro dělnictvo, jež zejména k provozování zemědělství jest zde nezbytně třeba. Dále v opatrování úředních přidělů aprovizačních, v opatrování uhlí a jiného paliva, bylo by za dnešních poměrů skoro nemožné pro nedostatek volných povozů a pro vysokou režii s tím vzniklou.*“ A tak se díky této žádosti o „*ponechání dosavadního stavu*“ dozvědělo o případu také Ministerstvo vnitra, kterému byl dopis adresován.

1. prosince 1920 konečně zaujala k případu své stanovisko také okresní správní komise na Smíchově. Rozdělení obce řeporyjské rozhodně nedoporučila, „*poněvadž samoty Velká a Malá Ohrada, Nová Ves a Opatřilka netvořily a netvoří žádné samostatné osady, nemají zvláštního katastru a nejsou nijak uceleným obvodem k založení samostatné obce vhodným. Rovněž k uhrazení nákladů na vlastní správu obce by dosti prostředků nebylo.*“²⁸⁵ Proto o několik dní později putovaly spisy z okresního hejtmanství k zemské správě politické s návrhem na zamítnutí. Ta je však vrátila k doplnění – jako vždy bylo požadováno vyšetření majetkových po-

²⁸⁴ Obecní přírážky pro celou obec Řeporyje činily v roce 1917 25 %, v r. 1918 40 %, 1919 40 %, školní v r. 1917 22 %, v r. 1918 20 %, v r. 1919 35 %.

²⁸⁵ Čj. 3606 O. s. k. Smíchov z 3. 12. 1920.

měrů, zjištění výše přímých daní a „osadních“ přírážek v oněch částech Řeporyj, které o odloučení usilovaly²⁸⁶, a v neposlední řadě i snímek katastrální mapy s přesným vyznačením hranic a přesný seznam všech parcel, o jejichž odloučení se jednalo. Neopominutelné bylo také závazné prohlášení, že „osadní“ části zaplatí finančnímu eráru v případě realizace výlohy rozloučením vzniklé. Pokud jde o data finanční povahy, ta mohla být berním úřadem na Smíchově poskytnuta až po předložení katastrálních údajů, dodaných Velkou Ohradou. Komunikace probíhala přes řeporyjského náměstka starosty Antonína Mareše, který z této části obce pocházel. Ten 5. května 1921 předložil prohlášení o hrazení výloh spolu s žádaným snímkem katastrální mapy, následované o něco později seznamem parcel. Stávající hranice, které měly zůstat i nadále beze změny, byly v plánu obtaženy barvou šedou, změny vyznačeny hnědočerveně. Rozdělení bylo navrženo tak, že některé části pozemků, patřící občanům řeporyjským, očitly by se v novém katastru velkoohradském, naopak jiné pozemky, jejichž vlastníky byli obyvatelé Velké Ohrady, zůstaly by v Řeporyjích.

Berní úřad sdělil potřebná data až po několika urgencích počátkem roku 1923. Kromě daně výdělkové, jež nemohl bez udání zaměstnání jednotlivců spočítat, oznámil, v jaké výši byly z oněch pozemků a domů v sestaveném přehledu uvedených vybírány daně pozemková, domovní třídní a činžovní (pro srovnání je v druhém sloupci uvedena výše jednotlivých daní vybíraných v celé obci):

1922

čistá daň pozemková	1068,15	4906,26
čistá daň domovní třídní	126,40	1652,-
čistá daň činžovní	60,- ²⁸⁷	2951,48 ²⁸⁸

Obecní přírážky vybírali v celé obci Řeporyje v letech

	k dani činžovní	k ostatním daním
1920	43 %	132 %
1921	156 %	310 %
1922	69 %	400 % ²⁸⁹

V květnu 1923 přišla řada na archiv map katastrálních. Byl vypracován přehledný nástin a zemskému finančnímu ředitelství podána zpráva, že proti dožadovanému rozloučení obce Řeporyje ve dvě samostatné místní a katastrální obce Řeporyje a Velká Ohrada není z katastrálního hlediska námitek. V případě povolení změny by totiž každá obec tvořila souvislé území s uzavřeným obvodem hranic. Podmínkou provedení této změny však bylo, aby „*interesenti dali části nových obecních hranic v místech, kde protínají poz. parc. 893, 894, 898 a 900, odborníkem po rozumu §§ 120-122 měřické instrukce z roku 1865 vytýčit, zaměřit a kopii mapy katastrální po stránce formální i věcně doplnit tak, aby bylo možno novou obecní hranici dle platných předpisů do evidenční mapy přesně vynést*“²⁹⁰.

²⁸⁶ K tomu ještě jednou čj. 445 OÚ Řeporyje z 7. 3. 1921: „... jmenované obce Velká a Malá Ohrada, Opatřilka a Nová Ves žádného vlastního kmenového jmění nemají. Společné kmenové jmění obce Řeporyj a jmenovaných osad jest pouze Kč 5.628,80, chudinský společný fond jest 2.898,92. Přírážky obecní, které zaplatili veškerí poplatníci osad zde uvedených, činí za rok 1920 Kč 1.320,39 (žádné zvláštní osadní přírážky vybírány být nemohly – pozn. autora).“

²⁸⁷ Čj. 71 B. ú. Smíchov z 25. 1. 1923.

²⁸⁸ Tento seznam vypracoval B. ú. Smíchov 24. 2. 1923 za základě vybudnutí MV čj. 9144 z 11. 2. 1923.

²⁸⁹ Pro rok 1920 sestavila čísla okresní správní komise na Smíchově - čj. 524 O. s. k. Smíchov z 5. 3. 1923, ostatní berní úřad Smíchov 24. 2. 1923.

²⁹⁰ Čj. 1335 A. m. k. z 18. 5. 1923; dále následuje:

Jako poslední do hry vstoupily soudy, které měly podat vyjádření z hlediska veřejných knih. V deskách zemských žádné řeporyjské pozemky zapsány nebyly, zato se zde nacházely nemovitosti zapsané ve vložce č. 11 železniční knihy jako majetek Pražsko-duchcovské dráhy. 12. června 1923 bylo však sděleno, že z tohoto stanoviska žádné závady pro rozloučení dotyčné obce není. Okresní soud na Smíchově přesto oznámil, že z hlediska pozemkových knih by bylo rozloučení těžko proveditelné, neboť „*jak stavební, tak i pozemkové parcely a čísla popisná domů jsou jednotná pro celou obec Řeporyje, bez ohledu na příslušnost k Velké Ohradě, Malé Ohradě a Nové Vsi. V knihách jest ovšem tato příslušnost vyznačena na listu A I. odd. např. Usedlost č. 67 v Malé Ohradě, Dům čp. 48 v Řeporyjích a podobně.*“²⁹¹ Založením pozemkové knihy pro novou katastrální obec by vzešly výlohy, „*jednak opatřením neb převázáním knih a indexů*“²⁹², a proto by bylo za těchto okolností žádoucí, aby Řeporyje po dohodě s ostatními částmi obce předložily závazné prohlášení, že tyto výlohy justičnímu eráru zapraví. Řeporyjské zastupitelstvo se na tom usneslo 20. června na schůzi konané v přítomnosti zástupců jak Velké, tak Malé Ohrady, kteří prohlásili, že veškeré náklady s rozdělením obce budou hradit sami. Tím přípravné řízení skončilo.

Že celá akce nakonec skončila nezdarem, již víme. Výnos Ministerstva vnitra z 30. října 1923 uvádí, že pro toto opatření, tj. rozdělení obce, nebylo „*zvláště závažných důvodů*“²⁹³. My se ale můžeme pokusit na základě toho, co jsme se o průběhu řízení dozvěděli, o pohled z druhé strany: jaké důvody vlastně hovořily proti rozloučení Řeporyj?

V prvé řadě tu hrála roli finanční nezpůsobilost eventuelní nové obce Velké Ohrady. Z čísel, která jsme v textu uvedli, je to zřejmé. Poplatnictvo z oněch čtyř částí Řeporyj by bylo velmi slabé na to, aby mohlo v budoucnu „ufinancovat“ chod obce, která se navíc potýkala s tak zásadními problémy jako byl nedostatek pitné vody či zaostalost po stránce komunikační. Těch 28 lidí, kteří podepsali petici za odloučení, také ani zdaleka netvořilo většinu, nehledě k tomu, že ještě o něco více obyvatel se záhy postavilo proti tomuto požadavku. Zdá se, že interestní zkrátka přecenili své síly, když nevěnovali dostatečnou pozornost zmapování podpory ve vlastních řadách. A co se týče orgánů činných v podobných procesech, byl to snad pouze archiv map katastrálních, jenž se nevyjádřil zamítavě. Rozhodování asi nejvíce ovlivnil postoj okresní správní komise a pak také fakt, že nemalé komplikace by provázely provedení změn v pozemkových knihách. Avšak i přes tento neúspěch zůstává řeporyjský případ ojedinělým příkladem, kdy se o rozloučení obce nepokusila osada, ale impuls vzešel od hrstky zanícených jedinců.

„*Nová obecní hranice mezi obcemi Řeporyje a Velká Chuchle sestávala by dle přiložené kopie mapy z vnějších hranic následujících pozemkových parcel:*

v původní obci Řeporyje: poz. parc. 893 díl spůlné pohraniční cesty, 203, 894 díl, 190, 191, 192, 193, 194, 898 díl, 133, 127/3 v části a b, 134, 135, 131, 127/3 v části c d e f g h i, 900 díl v části i k l m, 606 v bodě m, 602/2, 31.

v nově vytvořené obci Velká Ohrada dosavadní číslování v původní obci Řeporyje: poz. parc. 893 díl spůlné pohraniční cesty, 202, 894 díl, 199, 198, 197, 196, 898 díl, 132/2, 132/1, 900 díl v části e f g h i k, 127/2, 123/1, 602/3, 607/1, 862/1, 610/1, 860/3, 860/4, 613/1, 619/9, 619/6, 619/7.

poznámka: rozlukou dělí se poz. parc. 893 spůlná pohraniční cesta, 894, 898, 900 každá ve dva díly.

Změnou popsanou dělí se zároveň parc. 584/1 v obci Stodůlkách spůlná pohraniční cesta ve dva díly. Přečíslování dosavadních označení pozemkových a stavebních parcel, jakož i přeměna domovních čísel v tomto případě odpadá.

O vyhotovení nové evidenční mapy pro nově vytvořenou obec Velkou Ohradu netřeba uvažovati z důvodu, že při provádění eventuelně povolené rozluky v operátech katastrálních se nová obecní hranice vyznačí v dosavadní evidenční mapě obce Řeporyje barevným pruhem.“

²⁹¹ Čj. Nc IX 353 O. s. Smíchov z 7. 6. 1923.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Čj. 72665/15 MV z 30. 10. 1923.

- **Případ desátý**

Změna hranic mezi obcemi Velká Chuchle a Radotín (1919-27)

Ve svém putování po obcích a osadách smíchovského okresu se poprvé dostáváme až do oblasti, která se počátkem 20. let ocitla v bezprostředním sousedství Velké Prahy. A právě vznik tohoto celku výrazně ovlivnil průběh dalšího případu z řady územních změn, se kterými se jižně od hlavního města doslova roztrhl pytel. Jednalo se tentokrát o změnu hranic mezi katastrálními obcemi Velká Chuchle a Radotín.

Vše začalo v roce 1919, tedy ještě v době, kdy se vznik Velké Prahy teprve plánoval. Počátkem března toho roku dorazila na obecní zastupitelstvo v Radotíně petice devíti obyvatel a majitelů pozemků v obvodu osady Lahovské, kteří vyjádřili stížnost na neutěšený stav veřejné cesty, spojující obě místa a vedoucí dále do Chuchle. Komunikace byla „*neschůdná a zvláště nesjízdná pro její neurovnaný terén, takže nelze po té povozy jezdit ani v nejnnutnější potřebě. Povozy jedoucí z Radotína na Lahovskou musí jezdit oklikou přes Cikánku-Lochkov, čímž se mnoho času vyžaduje a je spojeno s velkými finančními náklady nejen pro obyvatele osady, ale i majitele pozemků.*“ Podepsaní proto vyzvali zastupitelstvo, aby „*na uvedené cestě vedoucí z Radotína na Lahovskou nechal v nejbližší době silnici řádnou projektovati a postaviti a tím utvořiti komunikaci bezpečnou pro chůzi i jízdu.*“

Před dalším výkladem je pro pochopení celé věci nejprve třeba ozřejmit si situaci v Lahovské. Tato osada, která jinak pod oficiálním názvem Lahovská-Radotín-Chuchel tvořila zdánlivě jeden celek, byla totiž katastrálně rozdělena tak, že čtyři obytná stavení čp. 28, 29, 30 a 41 patřila k Radotínu, zatímco další domky – čp. 34, 35, 35a, 42 a 43 - náležely k Chuchli, přesněji řečeno tehdy ještě spojeným obcím Velká a Malá Chuchle. Pro radotínskou část osady se ujal pojmenování Na Lahovské, chuchelská část se obvykle nazývala pouze Lahovská. Ze středu osady to bylo do Radotína 1740 metrů, do Velké Chuchle pak 2255 metrů. Vzhledem k těmto vzdálenostem nikterak nepřekvapí, že občanstvo z Lahovské tíhlo spíše k Radotínu, nemluvě o tom, že všech pět dětí, které na Lahovské bydlely, navštěvovalo radotínskou školu, neboť ve Velké Chuchli škola nebyla a do Malé Chuchle by to bylo ještě o dalších 1400 metrů dále. Obyvatelé Lahovské z podobných důvodů také navštěvovali kostel v Radotíně. „*Mimo to poskytuje též stanice Radotínská obyvatelům tu výhodu, že jest nejen pro osobní dopravu, nýbrž i dopravu zboží, čehož v Chuchli nestává.*“²⁹⁴

Jakmile se petice lahovských osadníků ocitla na radotínském radnici, bylo okamžitě rozhodnuto informovat o ní také obecní úřad v Chuchli. „*Cesta tato bude vyžadovati většího nákladu, má-li býti upravena tak, aby se dalo po ní snadno jezdit i choditi. Vzhledem k tomu, že jedná se tu o společnou akci osadníků Lahovská-Radotín-Chuchel, činí podepsaný úřad slušný dotaz, zda-li obec Chuchel je ochotna na úpravu cesty, resp. silnice z Radotína na Lahovskou nějakým peněžitým obnosem přispěti a v jaké výši, aby dle toho obec Radotín další příslušné kroky učiniti mohla. Cesta tato má sloužiti zájmům občanů Lahovská, Radotín i Chuchel stejným dílem, bude tudíž nutno, aby obce Radotín i Chuchel otázku tu společně řešily.*“²⁹⁵ Tento krok se jeví jako naprosto logický a pochopitelný. Radotínský starosta Ferdinand Svoboda musel však o více než půl roku později, 19. listopadu založit spis do spisovny, neboť „*obec Chuchel na žádost vnitř označenou neodpověděla*“. Tím se celá záležitost na čas uložila k ledu.

Když se nepodařilo přimět chuchelskou radnici k vyjádření, rozhodli se v Radotíně realizovat opravu komunikace do Lahovské zcela jinými prostředky. 4. března 1920 navrhli Chuchelským, aby jejich část Lahovské byla z katastru Velké Chuchle odloučena a připojena se zbytkem osady k Radotínu²⁹⁶. Tím by došlo nejen ke sjednocení Lahovské, ale zároveň - vzhledem k podstatnému navýšení poplatkové základny (z celkových asi 87 ha při-

²⁹⁴ Čj. 578 O. s. k. Zbraslav z 19. 4. 1921.

²⁹⁵ Čj. 486 OÚ Radotín z 14. 3. 1919.

²⁹⁶ Čj. 474 OÚ Radotín z 4. 3. 1920.

padalo téměř 86 ha na zbraslavské panství Cyrila Bartoně) - také k získání nemalých prostředků do obecního rozpočtu, což by právě umožnilo financování opravy silnice.

Obecní zastupitelstvo ve Velké Chuchli rokovalo o návrhu Radotínských na své schůzi 14. dubna²⁹⁷. V zásadě se usneslo pro odloučení, ale pouze těch stavebních a pozemkových parcel, které se vztahovaly k domům čp. 34, 35, 35a a 42²⁹⁸. Zcela opomenut zůstal domek čp. 43 se všemi pozemky zbraslavského panství, které byly pro svou rozlohu klíčové²⁹⁹. To samozřejmě Radotínské velice popudilo. V dopise adresovaném Ministerstvu vnitra obvinili obec Chuchel, „že ... *hodlá se zbaviti osady Lahovské jako přítlže, propouští tuto osadu obci Radotínu s omezeným počtem parc. pozemků, kdežto výnosnější pozemky patřící panství a záduší Zbraslavskému p. Cyrila Bartoně nalézající se v katastru osady Lahovská dle mapy i dle parcelačního protokolu zamlčuje*“³⁰⁰. Proto se obecní zastupitelstvo v Radotíně na svém zasedání 15. srpna rozhodlo „*požádati Ministerstvo vnitra, ... aby osady Lahovská-Radotín-Chuchel sloučeny byly v jednu osadu se všemi obytnými staveními (!) a se všemi pozemky (!) v katastrální mapě a parcelním protokole vyznačenými ... odloučeny byly od obce Velké Chuchle a připojeny byly k obci Radotínu*“. Tento záměr odůvodnilo následujícími skutečnostmi: „*Osadníci z Lahovské obce Chuchle požívají všech výhod, které poskytuje obec Radotín osadě Radotín-Lahovská jako: a) opatření pitné vody a udržování studně v dobrém stavu; b) úprava a udržování cesty v dobrém stavu; c) návštěva školy dítek školou povinných, jímž dostává se v zimě v poledne polévky ve školní kuchyni a veškeré potřeby zdarma. Tyto výhody požívají občané z osady Lahovské-Chuchelské po všechna léta a nepřispěli na potřebná vydání obci Radotínu ni halěrem. Obec Velká Chuchel vybírá po všechna léta z osady Lahovské přírážky obecní i školní, ale obci Radotínu neodvedla na běžné výlohy ničeho. [...] Následkem blízkosti Radotína k Lahovské jakož i pohodlnější upravené cesty docházejí všichni občané z osady Lahovské pro své denní potřeby do Radotína, nikoliv do Chuchle, ...*“³⁰¹ Argumenty to byly v zásadě přijatelné.

V listopadu se spis dostal k okresní správě politické na Smíchově, která, jako obvykle, vybidla jednotlivé zainteresované i další úřady, aby dodali doplňující informace a podklady. V první řadě to byl Radotín. Protože žádaná změna byla podmíněna také změnami v katastru, musela obec předložit trojmo vyhotovený snímek katastrální mapy s barevně vyznačenou novou hranicí. K tomu bylo třeba připojit seznam všech parcel, o jejichž vyloučení se jednalo. Berní úřad na Zbraslavi měl sdělit výši přímých daní předepsaných v Chuchli a Radotíně a také „*jaké daně připadají na ony reality, jež se mají vyloučiti z katastru obce Chuchle a připojiti ke katastru Radotínskému*“³⁰². A konečně souhlas či nesouhlas s návrhem Radotína mělo vyjádřit jak chuchelské obecní zastupitelstvo, tak okresní správní komise na Zbraslavi. Ta kromě toho musela také od obou obcí shromáždit výkazy jejich jmění, výnosu z něj a dluhů včetně samostatně vypracovaného přehledu jmění oněch částí, jež měly být odloučeny. Úkolem komise rovněž bylo sdělit výši přírážek vybíraných v letech 1917-19 v Chuchli i Radotíně.

Obecní úřad v Radotíně reagoval na výzvu prakticky okamžitě. 9. prosince uvedl, že „*výkaz majetku čtyř čp. na Lahovské, které mají býti připojeny k obci Radotínu, připojen býti nemůže, jelikož majetek žádný nestává*“. Evidence katastru daně pozemkové na Zbraslavi dodala o devět dní později dvě kopie katastrální mapy i

²⁹⁷ Čj. 372 OÚ Velká Chuchle z 22. 6. 1920.

²⁹⁸ Tj. stavební parcely č. kat. 73/1, 73/2, 73/3, 74, 89 ve výměře 6 a 11 m² a pozemkové parcely č. kat. 292/2, 292/3, 295/2, 295/3, 295/4, 295/5, 295/6, 295/7, 295/8, 295/9, 295/10, 295/11, 295/16 ve výměře 1 ha 08 a 56 m².

²⁹⁹ Tj. pozemky č. kat. 281/1, 281/6, 281/7, 281/8, 281/13, 282, 283, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292/1, 293, 294, 295/1, 296/1, 296/3, 279, 301 ve výměře 85 ha 92 a 36 m².

³⁰⁰ Čj. 1854 OÚ Radotín z 26. 8. 1920.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² Čj. 80084 O. s. p. z 21. 11. 1920, odpověď berního úřadu: čj. 97 B. ú. Zbraslav z 16. 3. 1921.

s podrobným popisem průběhu nové hranice³⁰³ a upřesněním charakteru zabíraných parcel: „... patří vesměs panství zbraslavskému, majitelům osady Lahovská a majitelům z Radotína. Žádný z těchto pozemků nepatří majitelům usedlým v obci Chuchle. Pozemkové parcely č. kat. 281/16, 748/3 a 769 nutno po schválení dáti zaměřiti na náklad obce Radotín, neb se zabírají pouze části těchto pozemkových parcel.“ V závěru roku 1920 se stihl ještě usnést výbor okresní správní komise na Zbraslavi³⁰⁴, že „s vyloučením osady Lahovská ... z obce Chuchelské a sloučením jí s politickou obcí Radotínskou – z důvodů vyslovených v žádosti obce Radotínské“³⁰⁵ souhlas. Odpovědi z Velké Chuchle se však na okresním hejtmanství dočkali až v lednu 1921. Bylo to dáno relativně složitou procedurou, kterou muselo schválení, resp. neschválení navrhované změny projít. Nejprve se 5. prosince sešla obecní rada, pak 19. finanční komise a teprve 20. tohoto měsíce zastupitelstvo. Výsledek byl však jednoznačný: zrušit původní rozhodnutí zastupitelstva ze dne 14. dubna 1920, které s oddělením Lahovské, i když jen zčásti, souhlasilo, a trvat na ponechání osady Lahovské v katastru obce Velké Chuchle. Důvodem byl právě onen v úvodu zmíněný vznik Velké Prahy. Spojené obce chuchelské byly totiž tímto aktem roztrženy; Malá Chuchle se měla od 1. ledna 1922 stát součástí Prahy, zatímco Velká zůstala samostatnou obcí. Tím „katastr obce Chuchle bude zmenšen a obec finančně dotčena“³⁰⁶, a proto „nemůže ... na to přistoupiti, aby i oddělením osady Lahovská byl katastr obce ještě více zmenšen“³⁰⁷. Starosta Josef Hrabák okresnímu hejtmanství na Smíchově i okresní správní komisi na Zbraslavi ještě dodatkem sdělil následující: „Že by za dítky školou povinné z osady Lahovské nebylo na školu Radotínskou přispíváno, nezakládá se na pravdě, neboť za dítky ty zdejší pokladna odvádí paušál školní okresní školní radě na Smíchově, takže podmínka ta k odloučení osady Lahovské od Velké Chuchle jest ze strany obce Radotínské bezpředmětnou.“³⁰⁸ Tento fakt však uvedlo na pravou míru až mnohem později okresní hejtmanství: „uváděná okolnost ... jest sice pravdou, ale tento příspěvek plyne do okresní školní pokladny a nelze ho považovat za nějaké přispívání ve prospěch školních dětí z Lahovské, které jedině nese obec Radotín“³⁰⁹.

21. března se na žádost okresní správy politické znovu sešla okresní správní komise na Zbraslavi, aby již podruhé projevila souhlas „s odloučením osady té, ale jen v tom případě, bude-li připojena celá osada se všemi povinnostmi a závazky buď k obci Chuchli nebo k obci Radotínu“³¹⁰. Byla to de facto reakce na poznámku, kterou do spisů vepsalo právě hejtmanství: „Jak se mají ale nesnáze plynoucí z dosavadního stavu (tj. jedna část k Chuchli, druhá část k Radotínu) odstranit?“ Na Smíchově se zajímali také o komunikační poměry, jakou měrou jsou obě obce zainteresovány na udržování cest z Lahovské do Chuchle a Radotína, jaká je situace z hlediska školního („zdali děti účastny jsou různých humánních opatření“³¹¹) i jak vůbec je o Lahovskou pečováno. Prostřednictvím správce okresní silnice vypátrala okresní správní komise, že „dle doznání obec Radotínská vynalo-

³⁰³ „Po staré obecní hranici mezi Lochkovem a Chuchlí od severovýchodního rohu pp. č. kat. 333 na západ, dále na sever, odtud na severozápad až ku cestě pp. 733, kde opouští starou obecní hranici mezi Lochkovem a Chuchlí a jde po hraně č. kat. 733 k severozápadnímu rohu pp. 302, pak podél této pp. na jihovýchod, podél pp. 304, odtud na sever po hranici pp. 305, pak na východ po hranici pp. 281/16, tuto od severovýchodního rohu pp. 296/1 opouští a přetíná pp. 281/16 přímo na východ, jak vyznačeno červenou čarou, pak přetíná pp. 748/3 dráhu a silnici č. kat. 769, odtud jde po staré obecní hranici mezi Chuchlí a Radotínem až k bodu, odkud vyšla.“

³⁰⁴ 28. 12. 1920.

³⁰⁵ Čj. neznámé O. s. k. Zbraslav z 8. 1. 1921.

³⁰⁶ Čj. 1888 OÚ Velká Chuchle z 11. 1. 1921.

³⁰⁷ Čj. 1897 OÚ Velká Chuchle z 12. 1. 1921.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Čj. 87787 O. s. p. z 28. 6. 1921.

³¹⁰ Čj. 372 O. s. k. Zbraslav z 4. 4. 1921.

³¹¹ Čj. 39318 O. s. p. z 20. 5. 1921.

žila na úpravu řečené cesty loňského roku přes 1200 korun a na prohloubení a čištění veřejné studny na Lahovské téměř 300 korun. Oproti tomu nevydala obec Chuchelská v tom směru po více roků ničehož.³¹² Co se týče vzdáleností a výhodnosti spojení, bylo jen potvrzeno to, o čem jsme již hovořili v úvodu, že totiž „osadníci z Lahovské gravitují k Radotínu“. Také o školních poměrech jsme se již zmínili výše, zde snad jen pro doplnění uvedme část vyjádření pětileté obecné školy v Radotíně: „... jsou i byly děti ty účastny všech humánních opatření v Radotíně obecním zastupitelstvem, místní školní radou, polévkovou kuchyní školní, americkou péčí o dítě apod. podnikaných, pokud tato opatření byla v činnosti. Teď dostávají všechny školní potřeby zdarma. Děti z těchto čísel docházely vždy do školy v Radotíně a dalo se tak asi pro neschůdnou a příliš dalekou cestu do školy v Malé Chuchli. Velká Chuchle dosud své školy nemá.“³¹³

Když konečně v polovině roku 1921 po několika intervencích předložila Velká Chuchle výkazy přírůžek, jmění a dluhů, o něž byla žádána již v listopadu předešlého roku, mohl být případ postoupen Zemské správě politické v Praze. Hejtmanství doporučilo vyšší instanci žádosti Radotína vyhovět. Z tohoto dokumentu se také poprvé dozvídáme, že Radotín již dříve předložil závazné prohlášení o hrazení výloh spojených s překatastrováním³¹⁴.

Po několik následujících měsíců ležely spisy opomenuty u archivu map katastrálních. Vyjádření padlo až 21. prosince. A ani zde nedošlo k žádnému překvapení. Protože, jak bylo z přiloženého plánu a přehledného nástinu zřejmé, v případě povolení změny hranic tvořila by každá z obcí nadále souvislé území s uzavřeným obvodem hranic, mohlo být konstatováno, že změna je přípustná a v katastrálních operátech proveditelná³¹⁵.

V roce 1922 se projednávání případu dostalo do fáze, kdy měly vyjádření podat instituce soudní. Okresní soud na Zbraslavi 11. února konstatoval, že z hlediska knih pozemkových „závady nestává“³¹⁶. Protože se zde jednalo také o pozemky zapsané v deskách zemských a v knize železniční, bylo zároveň třeba prohlášení zemského civilního soudu. Ani ten však žádné námítky ve svém sdělení z 18. února nevznesl³¹⁷. Pouze zbraslavský soud oznámil, jak byl povinen, že „knihovním provedením, ježto následkem velké tabulární agendy práce tyto v hodinách mimořádných předsevzaty býti musí, vzejdou náklady na odměně 200 Kč“. Obecní zastupitelstvo ve

³¹² Čj. 578 O. s. k. Zbraslav z 19. 4. 1921.

³¹³ Čj. 158 Správa obecné školy v Radotíně z 27. 5. 1921.

³¹⁴ Čj. 1243 OÚ Radotín z 14. 6. 1921.

³¹⁵ Čj. 2555 A. m. k. z 21. 12. 1921: „Nová hranice obecní mezi obcemi Velká Chuchle a Radotín sestávala by dle přiloženého plánu a z vnějších hranic následujících parcel:

V původní obci Velká Chuchle:

pozemkové parcely 733, 302, 304, 305, 281/16 díl, 748/3 díl, 769 díl, 280/1 v bodě a, 279 v bodě a.

V nově utvořené části katastrální obce Radotín dosavadní číslování v původní obci Velká Chuchle:

pozemkové parcely 297, 732, 296/4, 296/1, 281/16 díl, 748/3 díl, 769 díl

poznámka: pozemkové parcely 281/16, 748/3 a 769 dělí se změnou hranic každá na dva díly.

Poz. parc. č. kat. 730 spůlná pohraniční cesta změnou hranic přecházející z Velké Chuchle do Radotína sloučí se v Radotíně s č. kat. 559 spůlnou cestou pohraniční v jednu jedinou parcelu.

Přečíslování dosavadních označení pozemkových a stavebních parcel jakož i přeměna domovních čísel přecházejících z obce Velké Chuchle do obce Radotína, provede se v aritmetickém pořádku za poslední nejvyšší parcelou pozemkovou neb stavební, respektive číslem domovním, v Radotíně již přicházejícím.

O vyhotovení nových map evidenčních netřeba uvažovati, ježto se v evidenční mapě obce Velké Chuchle nová hranice obecní při provádění změn vyznačí barevným pruhem.

Evidenční mapa obce Radotína doplní se tím způsobem, že listy čís. 3, 5 a 6 mapy obce Chuchle Velké ze zdejších zásob otisků rezervují, i budou tvořiti po provedené změně hranic doplňky listů čís. 2 a 4 mapy obce Radotín.“

³¹⁶ Čj. Nc I 302 O. s. Zbraslav z 5. 2. 1922.

³¹⁷ Čj. Nc XV 6 Z. civ. s. z 18. 2. 1922: vložka č. 706 panství Zbraslav (desky zemské), vložka č. 4 Česká západní dráha (kniha železniční).

Velké Chuchli tyto náklady přirozeně hradit odmítlo, neboť „*obec zdejší nedala žádného svolení ku změně hranic*“³¹⁸. V Radotíně naopak prohlásili velmi ochotně, že „*justičnímu eráru ... vzešlé náklady zapraví*“³¹⁹. Spisy se mohly poté opět vrátit k Zemské správě politické.

Ta si obratem vyžádala jejich doplnění. Okresní hejtmánství mělo dotazem u berního úřadu na Zbraslavi zjistit výši přímých daní připadajících na Velkou Chuchli a Radotín, dále obnos těchto daní připadajících na odlučované parcely a zcela zvlášť ještě daně vybírané v Malé Chuchli. Protože se Malá Chuchle nacházela tou dobou již v obvodu Velké Prahy, byla posledně zmiňovaná informace získána prostřednictvím pražského magistrátu od Stavebního úřadu hl. m. Prahy. Obdržet kompletní sumář dat od berního úřadu na Zbraslavi se podařilo až po několika urgencích 23. října 1922. Uplynulo sotva pár dnů a Zemská správa politická se začala zajímat ještě o stav obecního jmění a procentuální výši přírůžek ve Velké Chuchli podle stavu z roku 1921. Obecní úřad měl ve výkazu přesně uvést objekty, z nichž „*jmění sestává*“³²⁰. Chuchelští však žádný z těchto údajů poskytnout nemohli: „*nelze se obci vysloviti o výši jmění jejího vzhledem k rozdělení jmění toho mezi obce Velká Chuchle – Velká Praha ve smyslu zákona ze dne 6. 2. 1920 č. 114 Sb. z. Jakmile jmění toto bude rozděleno, budeme pak moci dáti určitých zpráv.*“³²¹ Proto byla 9. ledna 1923 o totéž požádána okresní správní komise na Zbraslavi. Té nakonec svěřili Chuchelští veškeré informace až 23. února, ale s poukazem na okolnost, že na část jmění si stále činí nárok Malá Chuchle, připojená k Velké Praze³²². Tím bylo shromažďování dat ukončeno.

11. září 1923 vydalo Ministerstvo vnitra vyhlášku – tolik očekávanou a obávanou zároveň³²³. Na úředních tabulích v Radotíně a Velké Chuchli se její text poprvé objevil 29. září. U obecního úřadu v Chuchli byla navíc k veřejnému nahlédnutí vyložena kopie katastrální mapy. Do 12. října, kdy měly být vyhlášky vráceny zpět, musely obě obce předložit také přesný a podrobný seznam jmění, dluhů a jinakých závazků dle stavu z konce roku 1922. Berní úřad aktualizoval 25. září daňové přehledy a sdělil procentuální výši přírůžek obou obcí za léta 1921-23³²⁴.

Ihned po sejmutí vyhlášky, 9. října, zaslali Chuchelští na Ministerstvo vnitra precizně formulovaný protest, v němž do pěti bodů shrnuli své námitky proti té podobě změny hranic, která vycházela z požadavků Radotínských³²⁵. Poukázali na to, že se jedná o zabránění příliš velké části jejich katastru, což může vážně ohrozit finanční stabilitu obce („*podle zákona čís. 406 ex 1922 § 1-3 má se při rozlučování dbáti toho, aby obce byly hospodářsky zajištěny, aby mohly plnit úkoly veřejné správy*“). Upozornili také na fakt, že již odloučením osady Malé Chuchle a jejím přičleněním k Velké Praze přišla obec o 137 ha, takže dalším odebráním katastru by již podruhé

³¹⁸ Čj. 147 OÚ Velká Chuchle z 30. 1. 1922.

³¹⁹ Čj. 191 OÚ Radotín z 31. 1. 1922.

³²⁰ Čj. 401276 ai 22 Z. s. p. /5/C-317/6 ai 22 z 10. 11. 1922.

³²¹ Čj. 1732 OÚ Velká Chuchle z 27. 12. 1922.

³²² Čj. 91 OÚ Velká Chuchle z 23. 2. 1923.

³²³ Čj. 40038/15 MV z 11. 9. 1923: „*Vláda Československé republiky zamýšlí povolití změnu hranic mezi Radotínem a Velkou Chuchlí, v soudním okrese zbraslavském a politickém okrese smíchovském, vyloučením části území z obvodu obce Velké Chuchle a připojením jejím do obvodu obce Radotína.*

Nové hranice mezi zmíněnými obcemi budou tvořiti následující pozemkové parcely:

V původní obci Velká Chuchle: poz. parc. 733, 302, 304, 305, 281/16 díl, 748/3 díl, 769 díl, 280/1 v bodě a, 279 v bodě a.

V nově utvořené části kat. obce Radotín, dosavadní číslování v pův. obci Velká Chuchle: poz. parc. 297, 732, 296/4, 296/1, 281/16 díl, 748/3 díl, 769 díl.

Poznámka: poz. parcely 281/16, 748/3 a 769 dělí se změnou hranic každá na dva díly.

Poz. parc. č. kat. 730, spůlná pohraniční cesta změnou hranic přecházející z Velké Chuchle do Radotína, sloučí se v Radotíně s č. kat. 559, spůlnou cestou pohraniční, v jednu jedinou parcelu.“

³²⁴ Čj. 307 B. ú. Zbraslav z 25. 9. 1923.

³²⁵ Všechny následující citace viz čj. 1252 OÚ Velká Chuchle z 9. 10. 1923.

v krátké době došlo k oddělení „*velké pozemkové plochy ... s velikým počtem obyvatelstva s velkou sumou daňové základny pro obecní přírážky a že tím tedy hospodářství obce Velké Chuchle a plnění jejích veřejných úkolů skutečně jest ohroženo*“. Chuchelští prosazovali názor, že „*obec Radotín nepotřebuje tohoto nesmírného rozšíření na úkor obce Velké Chuchle*“, což podepřeli tvrzením, že „*katastrální hranice Radotína sahají daleko za obec Radotín samotnou*“. Bod č. 2 je v podstatě stížností na nemožnost dalšího zastavování pozemků. „*... jediný směr, kterým obec Velká Chuchle stavebně rozšiřovati se mohla, jest právě podél silnice Chuchelsko-radotínské a podle západní dráhy, která podle této silnice vede. K tomu dlužno podotknouti, že pozemky nalézající se na levé straně silnice směrem od Chuchle ku Radotínu jsou většinou inundační a že každoročně rozlévá se po nich velká voda, takže ku stavbám nejsou dosti způsobilé.*³²⁶ *Obec má se tedy rozšiřovati po druhé straně silnice a dráhy, která také svou polohou velice jest příznivá tím spíše, poněvadž jest všeobecně známo, že obce vždy nejprve podle silnic se rozšiřují.*“ Právě přidělením této části katastru k Radotínu přišly by zcela vniveč veškeré prostředky, které Velká Chuchle investovala na výstavbu této silnice. Také lesní parcela č. kat. 281/16, o jejíž zabránění od zbraslavského velkostatku požádala obec po vydání záborového zákona Státní pozemkový úřad, připadla by Radotínu (bod č. 3). Provedením takto navržené změny hranic by dokonce ani katastr radotínský nebyl nijak zaokrouhlen, ba naopak, jak praví bod čtvrtý, „*bude činiti velký výběžek sahající blízko až ku domům obce Velké Chuchle a tento výběžek obce Radotínské tvořil by vždy překážku při rozšiřování obce Velké Chuchle*“. Jako poslední argument se uvádí okolnost, „*že Československý závodní spolek jedná o přenesení závodní dráhy pro koňské dostihy z obce Velké Chuchle do některé obce pod Prahou a má býti závodní dráha přenesena do tří let.*³²⁷ *Tím byl by obci Velké Chuchli oňat jediný zdroj příjmů, který nyní má, a obec, kdyby byla odkázána na přírážky ze státních daní, stala by se po oddělení tak veliké části katastru, o jakou obec Radotín žádá, ku plnění svých úkolů veřejných naprosto nezpůsobilou.*“

Ale Chuchelští se neomezili jen na pouhý protest - vyšli do boje s kompromisním řešením. „*... jest naprosto zbytečné a neúčelné, aby k obci Radotínu byla přidělena tak veliká část katastru obce Velká Chuchle a ... bylo by daleko účelnější a pro obec Velkou Chuchli daleko přijatelnější ... připojiti ku Radotínu pouze část katastru Velkochuchelského, a to přibližně tak, jak dovolila si obec Velká Chuchle na plánu k tomuto podání připojenému červenou čarou tužkou znázorniti.*“ V zásadě to znamenalo návrat zpět k tomu, co odsouhlasilo zdejší zastupitelstvo 14. dubna 1920. Kdyby tedy „*vysoké Ministerstvo vnitra na oddělení části katastru ve prospěch obce Radotína přece trvalo, pro ten případ žádá obec Velká Chuchle dále, aby odloučení části jejího katastru nedálo se svémocně, poněvadž bylo by záhodno v první řadě pokusiti se o novou úpravu hranic mezi obcí Velkou Chuchlí a mezi obcí Radotínem cestou dohody (!), přičemž poukazuje obec Velká Chuchle, že také při zřizování Velké Prahy a při dělení katastru k tomu účelu postupovalo se způsobem vzájemného vyjednávání tak, aby obci Velká Chuchle byla dána možnost činiti vzájemné návrhy na úpravu hranic v tom směru a tím způsobem, aby obec Velká Chuchle co nejméně byla poškozena a aby úprava hranic stala se pro obě strany co nejučelnější a žádá proto obec Velká Chuchle, aby k tomu účelu svolána byla schůze zástupců obou obcí za patronace tohoto vysokého ministerstva, při které by hranice cestou dohody byly upraveny a také případné další podmínky rozdělení katastru mohly býti smírně vyjednány.*“

A tak se také stalo. Ministerstvo vyslyšelo Chuchelské a pověřilo okresní správu politickou na Smíchově, aby „*ohledně návrhu nové hranice navázala se zástupci obou obcí ústní jednání a ve věci samé podala odůvod-*

³²⁶ Vzpomeňme si na nedávné povodně v letech 2002 a 2006, které právě tuto oblast tak citelně zasáhly.

³²⁷ K ničemu takovému, jak dnes dobře víme, nikdy nedošlo.

něný návrh³²⁸. Ke společné poradě se Chuchelští a Radotínští sešli o deváté hodině dopolední 9. listopadu 1923 v úřadovně okresního hejtmanství č. 27. Každá z obcí vyslala tři zástupce – za Radotín se dostavili tajemník Josef Hruška a radní František Mikule a Josef Haut, z Velké Chuchle přišel pan starosta Antonín Hrdlička s radními Antonínem Šillingerem a Josefem Hrabákem. Přestože vše zprvu napovídalo tomu, že tato schůze přinese smírné rozřešení, nakonec se nepodařilo dosáhnout zcela ničeho. Radotínští byli sice ochotni svůj návrh „*pozměnit v tem smysl, že by žádalo se jedině o část pozemků Chuchelských, a sice tak, že hraniční čáru mezi oběma katastry tvořila kolmá čára vedoucí od zářezu pozemku č. kat. 333 podél hranic pozemku č. kat. 294 a odtud na východní hranici parcely č. kat. 530 a 536 nalézající se pod dráhou*“, a Chuchelští také projevíli ochotu „*původní svůj návrh uvedený v podání z 9. 10. 1923 a označený červenou tužkou na snímku pozměnit a ustoupiti ještě další část, jak vyznačena jest modrou tužkou na snímku*“, ale oba tyto kompromisní návrhy stále v reálu představovaly příliš velký rozdíl vzdáleností na to, aby mohly vést ke konečnému rozřešení. Rozhodující slovo proto vyřklo hejtmanství, které se přiklonilo k plánu chuchelskému a doporučilo ministerstvu provést změnu hranic podle něho. Archiv map katastrálních neměl ani vůči této variantě žádné námítky, pouze vypracoval nový přehledný nástin a byl také znovu detailně popsán průběh nové hranice³²⁹. Ostatní ustanovení o přečíslování platila tak, jak je popsal vedoucí archivu Josef Skřivan již ve svém předešlém vypracování. Jedinou podmínkou provedení změny bylo, aby odborník na měření délek v přírodě doplnil příložený plán „*ohledně naznačeného dělení parcel, ve sloupci Poznámka uvedených ... tak, aby bylo možno nové dělicí linie do evidenční mapy přesně dle platných předpisů zakresliti. [...] V dosavadní evidenční mapě obce Velké Chuchle vyznačí se nová obecní hranice při provádění změn barevným pruhem. Dosavadní evidenční mapa obce Radotína doplní se tím způsobem, že se zdejších zásob litografických otisků list číslo 5 mapy obce Velké Chuchle rezervuje a v něm změna hranic provede.*“³³⁰ Tím bylo přípravné řízení o novém návrhu na změnu hranic u konce. I když se Radotínští ještě 24. listopadu proti této verzi odvolali, nemělo to na konečné ministerské rozhodnutí valný vliv. Jejich dopis je de facto stížností na to, že podle chuchelského návrhu by jim byla přičtena pouze asi třetina požadované rozlohy (26 ha). I v mnoha dalších ohledech nenechal obecní úřad v Radotíně na Chuchelských nit suchou. „*Obec Chuchle přehlídí, že zbaví se chudých občanů, kteří stanou s časem břemenem obce Radotínské, neboť upraví-li obec Radotín ku příkladu komunikaci, vynaloží tolik tisíc, že pět domků (chuchelských) ani za lidský věk přirážkami je nevyváží.*“ Popisované rozdíly hovoří jednoznačně ve prospěch vlastního celku a vyzdvihují potřebu přičlenění rozsáhlých území jakožto nanejvýš opodstatnělou: „*Chuchle je obcí zemědělskou, nemá starostí o chudinství, nemá tísnivý náklad školský, má nepatrná procenta přirážek (asi 100 %) a nad to plynou do její pokladny padesát – ba statisícové příjmy z dostihů. Naproti tomu Radotín jest obcí dělnickou, sestávající z 75 % z továrního chudého dělnictva, jest rozlehlá přes 2 km, takže zřizování komunikací stojí značné náklady, má vel-*

³²⁸ Čj. 70688/15 MV z 19. 10. 1923.

³²⁹ Čj. 4268 A. m. k. z 27. 11. 1923: „*Nová obecní hranice mezi obcemi Velká Chuchle a Radotín sestávala by dle příloženého plánu z vnějších hranic následujících pozemkových parcel: V původní obci Velké Chuchli: poz. parc. 297 v bodě a, 732 díl, 296/3 díl v části b c d e, 295/1 díl v části e l, 296/1 díl v části l f g, 281/1 díl v části g h i k, 281/16 díl, 748/3 díl.*

V nově utvořené části obce Radotína, dosavadní číslování v původní obci Velké Chuchli: poz. parc. 732 díl, 296/3 díl v části b c, 294, 296/3 díl v části d e, 295/1 díl v části e l f, 296/1 díl v části f g, 281/1 díl v části g h, 282, 281/1 díl v části i k, 281/16 díl, 748/3 díl.

Poznámka: Změnou hranic dělí se poz. parc. 732, 296/3, 295/1, 296/1, 281/16 a 748/3 každá ve dva a 281/1 ve tři díly.

Poz. parc. 730, spůlná pohraniční cesta ve Velké Chuchli, změnou hranic do Radotína přecházející, sloučí se s poz. parc. 559 v Radotíně v jednu jedinou parcelu.“

³³⁰ Tamtéž.

ké potřeby chudinské, nese náklady na obecnou, občanskou a průmyslovou školu, má nezměrnou nouzi o byty, neboť i z továren a z bytů továrních propuštění dělníci žádají přístřeší na obci; musila investovati na 100.000 Kč do hasičství, jest před stavbou budovy občanské školy v nákladu půl druhého milionu a má přírážky obecní několik set procent. Na všech těchto investicích mají účast občané Lahovsko-Chuchelští, avšak nepřispívají ani haléřem přírážek. Jest-li obec Radotín chce si přivtělit občany Lahovsko-Chuchelské, činí tak proto, aby ukončila nepřírozený stav, kdy občané cizí obce používají instituci obce naší, avšak nepřispívají ničím na tyto instituce, takže občanstvo obce Radotína platí na tyto občany Chuchelské. Avšak má-li obec Radotín dáti investice na občany Lahovské, musí žádati také podklad katastrový, z něhož by investice ty se uhrazovaly, a proto žádá přiměřený přiděl katastru, který sestává skoro jen z příkré stráně. Hranice v návrhu obce Radotín navržená vyšla z úsudku úřední evidence katastru, k tomu cíli, aby nebyly tvořeny opět enklávy a aby hranice tvořila pokud možno rovnou čáru.“ Ale ani tíha těchto argumentů Ministerstvo vnitra neobměkčila. Bylo tu přece doporučení okresní správy politické a to hovořilo jasně: vyhovět pozměněnému návrhu Velké Chuchle.

A tak 7. března 1924 logicky nastalo to, k čemu se již delší dobu schylovalo. Vnitro oznámilo, že vláda na své schůzi 31. ledna povolila změnu hranic mezi Radotínem a Velkou Chuchlí, obcemi v soudním okrese zbraslavském a politickém okrese smíchovském – vyloučením částí území z obvodu Velké Chuchle a připojením jeho k obvodu Radotína. Přitom tato hranice vedla trasou, která byla podrobně popsána Archivem map katastrálních 27. listopadu předešlého roku. „*Vláda nevyhověla žádosti obce Radotína, aby z obvodu obce Velké Chuchle byla vyloučena a připojena k obvodu obce Radotína ještě další část území chuchelského, poněvadž pro toto opatření není závažných důvodů.*“³³¹

Zda lze v tomto případě mluvit o vítězství jedné či druhé strany, není jisté. Na každý pád se jednalo o kompromis. Chuchle přišla o část svého katastru, nikoli však o část podstatnou a daňově „zdatnou“. Radotín sice získal přičleněním území do svého obvodu nějaké poplatníky, ale zdaleka ne tolik, kolik si původně představoval a kolik by bylo třeba, aby se výstavba plánované silnice na Lahovskou v dohledné době rentovala. Navíc musel dát do tří měsíců novou hranici na své útraty zaměřit, vymezníkovat „*a dodatí finanční správě za účelem provedení změny v katastrálních operátech nákres, vyhovující nařízením MF a spravedlnosti ze dne 7. 7. 1890 č. 149 říšského zákoníku a ze dne 9. 2. 1907 č. 29 říšského zákoníku, jakož i nahraditi státní správě veškeré výlohy, jež jí vzejdou provedením změny v operátech katastrálních, knihách pozemkových a mapách*“³³².

Jedinou procedurou, která v této chvíli ještě na obě obce čekala, bylo majetkové vyrovnání. Pro případ, že by mezi nimi nebylo docíleno dohody, vyhradila si vláda, jak tomu v podobných situacích obvykle bývalo, právo definitivního rozhodnutí. Toho ale nebylo třeba. Zástupci obcí se opět sešli 17. května 1924, a to v Radotíně, kde jednali za účasti tajemníka okresní správní komise na Zbraslavi dr. Šimanovského. Nejprve prohlásili, že souhlasí s vyloučením uvedených parcel z katastru chuchelského a jejich přenesením do katastru radotínského, poté se Radotínští zavázali, že do tří měsíců nechají zřetelně vyznačit nové hranice³³³ a uhradí státním úřadům veškeré náklady, které při provedení změny vzejdou. Následně obce požádaly okresní správu politickou, „*aby laskavě uspíšila provedení změn v operátech evidence katastru daně pozemkové ve Zbraslavi, aby ... co nejdříve svou daňovou základnu měly zjištěnu a s ní počítati mohly*“. Závěrem prohlásili zástupci Radotína, že od Velké

³³¹ Čj. 9646/15 MV z 7. 3. 1924.

³³² Čj. 124296 ai 24 Z. s. p. /5/C-317/9 ai 22 z 26. 3. 1924.

³³³ „*Pokud nově vytvořená hranice mezi oběma katastrálními obcemi probíhati bude hustě porostlým terénem, dá obec Radotín svým nákladem zhustiti počet patníků do té míry, aby katastrální hranice byla zřetelně vyznačena a nedocházelo v pozdější době k nedorozuměním.*“

Chuchle „*nepožadují kromě uvedených parcel ... ničeho*“, načež Chuchelští se zavázali odevzdat Radotínu jmenované parcely „*závad a dluhů prosté*“. Protokol sepsaný při této schůzi pak ratifikovala obě obecní zastupitelstva – radotínské den nato, chuchelské až 28. května.

Definitivní tečku celého případu představovalo vytýčení nové hranice a její zakreslení do katastrálních knih. Přestože se v Radotíně zavázali provést prvně uvedené do srpna 1924, plány odevzdal po třech urgencích Archivu map katastrálních zbraslavský civilní geometr Nechvíle až 20. ledna 1926. Bylo totiž třeba vyřešit problém, jak vyznačit hranici, která protínala pozemky zbraslavského panství. Výnosem Ministerstva vnitra po dohodě s Ministerstvem financí bylo výjimečně povoleno provést toto „*omezňování ... pouze v bodech lomů tím způsobem, že by byly osazeny hraniční znaky v pozemcích hospodářsky nevzdělaných (les apod.) na povrchu zemském a v pozemcích hospodářsky vzdělaných (role, louka apod.) pod povrchem zemským*“. Tím odpadla poslední překážka provedení změny hranic v katastrálních operátech. Zemské finanční ředitelství o tom informovalo 3. prosince 1926 zemskou správu politickou³³⁴, která 22. února 1927 obeznámila s touto skutečností okresní hejtmanství.

---

³³⁴ Čj. IX-1255 Z. f. ř. z 3. 12. 1926.

- **Případ jedenáctý**

Změna hranic mezi obcemi Modřany, Hodkovičky a Točná (1919-24)

Snad vůbec nejhektičtější částí smíchovského politického okresu z pohledu územních změn byla oblast, již bychom mohli nazvat modřansko-zbraslavskou. Probíhala tudy zároveň hranice s okresem Královské Vinohrady a pokud jde o zastupitelské, resp. soudní okresy, zbraslavský tu sousedil hned se dvěma – nuselským a jílovským. Hlavní podíl na odstartování těchto procesů měl však vznik Velké Prahy, jejíž okraj, podobně jako v případě Chuchle, se přiblížil až na dosah této oblasti, ba dokonce ji zčásti ukrojil. A právě sem spadá i první ze tří kauz, jimiž se budeme podrobně zabývat.

Vše začalo 27. července 1919. Když se v Modřanech dozvěděli o tom, že v důsledku vytvoření Velké Prahy má být jejich katastr chudší o tzv. Zátíší, což v první řadě představovalo ztrátu čtyřicetivaceti čísel popisných, tj. určité části poplatnictva, nehodlali se s tím bez náhrady smířit. Proto podali u smíchovské politické správy žádost o odškodnění, jež mělo spočívat v tom, že by se k Modřanům připojila část obce Hodkovičky (ležící však už v sousedním okrese), kde se nacházelo příslušenství schwarzenberské pily, a hlavně ta část deskového velkostatku Komořany (spadající do katastrální obce Točná), na níž stály „*tovární objekty s obytnými a hospodářskými budovami*“³³⁵. V listopadu se zavázali, že budou hradit veškeré výlohy, které vzejdou eventuelním provedením této změny v operátech katastrálních map, předložili trojmo zhotovený náčrtek, z něhož byly zřejmé nové hranice mezi obcemi, i kompletní seznam parcel, jež měly být k Modřanům připojeny. V dopisu jsou také dopodrobna popsány „*závažné veřejné důvody*“, které Modřanské k tomuto kroku vedly. Že „*odnětím vilové části obce zdejší - tzv. Zátíší - a připojení těže ku Velké Praze ztrácí obec Modřanská značnou, ba nejcennější část svého majetku (lesy a stavební pozemky) a přichází tím o značný zdroj příjmů (obecní přírážky)*“³³⁶, že „*hodnota obce se tím značně sníží, a to tak, že obec Modřanská, byvši dosud aktivní, stane se tím pasivní, ježto stávající zatížení obce bylo učiněno na obec celou, nevyjímaje z toho část odňatou*“ – to vše byly klasické argumenty, které jsou nám dobře známy již z mnoha předchozích případů. Ani to, že zde svou roli sehrálo vybudování nové komunikace, není nic nového: „*v roce letošním započali jsme s nákladnou stavbou obecní silnice, spojující Modřany s vilovou částí Zátíším, kteráž případně z největší části obci Modřanské a stává se proto pro tuto méněcennou*“. Počítalo se také se stavbou nových budov pro měšťanskou a obecnou školu a realizací dalších „*důležitých a neodkladných podniků*“, a tak ztráta stavebních pozemků a lesů ve výměře 27 tisíc čtverečních sáhů musela být podle v Modřanech všeobecně panujícího názoru něčím kompenzována. V pátém bodě byly vypsány konkrétní motivy, proč se Modřany ucházely právě o Komořany. „*Část majetku patřící k velkostatku Komořany jest již dnes katedrem obce Modřanské a stojí na něm továrna p. ing. K. Schulze, který jest současně majitelem velkostatku tohoto. Blízkost, poloha, ano i přírodní ohraničení naznačuje již samo důležitost připojení k obci naší, neboť střed obce Točenské (vlastní obec sama) jest od této části (Komořan) přes hodinu vzdálena. Dělnictvo a úřednictvo zaměstnané v továrně, cihelně jakož i při velkostatku bydlí v Modřanech a tudíž ve všech jeho potřebách jest jedině na obec Modřanskou odkázáno. Školou i farností (hřbitov) přináležejí Komořany k obci Modřanské. Kanalizace a i přirozený spád vody, vše přichází na katastr obce Modřanské. Nádraží a veškeré komunikační prostředky, vše vychází jen z obce zdejší. I v případě většího rozvoje stavebního jest obci zdejší umožněn daleko lepší a dokonalejší přehled přes toto, nežli obci Točenské. Obec Točná ... jest v první řadě obcí rolnickou a od Komořan tak značně vzdálena, že jest nemyslitelno, že by někdy v budoucnu s touto částí své obce (Komořan) splynula, protože je dělí přirozená hranice vrchy a lesy.*“ Konečně svůj zájem o část Hodkoviček vyložili Modřanští takto: „*... část parní pily Karlo-Schwarzenberské stojí dnes svojí výrobnou na katastru obce Modřanské, skladem a oby-*

³³⁵ Čj. 1426 OÚ Modřany z 28. 7. 1919.

³³⁶ Čj. 3108 OÚ Modřany z 27. 11. 1919.

nou budovou pak na katastru obce Hodkovičské...“, a tak by připojením onoho příslušenství pily došlo pouze k logickému zcelení s jejich obcí a „zaokrouhlení nerovných katastrálních hranic“. V samotném závěru dopisu, pod nímž nacházíme podpis starosty Karla Šárky, se objevuje velmi seriózní zmínka o tom, že připojením oněch částí okolních katastrů by Modřany získaly více plochy, než kolik ztratí plánovaným připojením Zátíší k Velké Praze. Je to objasněno konstatováním, že „v nabývaném území od velkostatku Komořan obsaženy jsou méněcenné plochy, a sice: řeka Vltava ve výměře 15 ha 13 a 42 m čtverečních, silnice a cesty 3 ha 38 a 11 m čtverečních, štrovina (pozemky bez užitku) ve výměře 1 ha 60 a 12 m čtverečních, skála (tvrdá břidlice) 13 a 88 m čtverečních, dráha v přibližné výměře 2 ha - úhrnem 22 ha 25 a 53 m čtverečních, kdežto obec Modřanská postupuje ku Velké Praze vesměs velmi cenné objekty (vily, hospodářské budovy, restaurace, lesy a stavební pozemky).“

Dříve, než se začneme zabývat reakcemi, které modřanská žádost vyvolala, je třeba uvést jednu důležitou skutečnost. Zákon č. 114 Sb. z. a n. ze 6. února 1920 totiž nepřipojil k Velké Praze jen modřanské Zátíší, ale také celé Hodkovičky³³⁷. V důsledku toho při dalším projednávání případu už nemohl být vzat požadavek po připojení části této obce vůbec v úvahu a stal se tak naprosto bezpředmětným³³⁸. O to dramatičtější boj se strhl o komořanský velkostatek.

15. listopadu 1919 se sešlo obecní zastupitelstvo v Točné, které všemi hlasy schválilo návrh pana Junka „co nejdůrazněji protestovat proti odloučení velkostatku Komořany“³³⁹. Je to logické vzhledem k situaci, v jaké se obec nacházela. Místní děti chodily do školy buď do Břežan, nebo na Zbraslav, což představovalo v každém případě nejméně tři kilometry cesty. Aby byly této zátěže ušetřeny, plánovalo se v Točné zřízení obecné školy. Navíc polovina obyvatel, většinou dělníků zaměstnaných v okolních závodech, neměla kvůli skalnatému terénu přístup k zdroji vody, takže se v horizontu několika málo let počítalo také s vybudováním vodovodu. Tyto podniky by přirozeně vyžadovaly značné investice, které by drobné poplatnictvo nebylo schopné ufinancovat. Většina prostředků shromážděných v obecní pokladně plynula z komořanského velkostatku. Obec měla tedy na jeho existenci ve svém katastru eminentní zájem, což se snažila podpořit i tvrzením, že „veškeré pozemky velkostatku Komořany prostírají se vesměs kolem dokola obce Točenské, jen v nepatrných částech hraničí pozemky komořanské s pozemky obce modřanské, a proto nemůže býti žádného důvodu pro obec modřanskou, která jest jinak obcí dosti bohatou, neboť má velkopoplatníka cukrovar“³⁴⁰.

O dva měsíce později se k případu vyjádřil dokonce sám správce komořanského velkostatku Schulz. A nutno předeslat, že se zachoval velmi čestně. „Vzhledem na to, že jsme vždy s obcí Točnou dobře vyšli a i ve společném podnikání se dobře shodli, žádáme, aby tento poměr nebyl rušen. Jsme také mravně povinni, jako největší poplatníci obce Točné, neopouštět obec nyní, když ji čekají nutné investice, které ji mají umožnit postavení, jaké musí nezbytně zaujímat obec ležící v bezprostřední blízkosti Velké Prahy.“ Schulz dále píše o nedostatku vody v Točné a zdůrazňuje její důležitost při eventuelním požáru. „Mimo vodovodu musí obec upravit své cesty, které po celou válku z nedostatku pracovních sil nemohla udržovat a které jsou právě velkostatkem nejvíce používány,

³³⁷ Zátíší bylo nejprve spojeno s Hodkovičkami a tento celek se pak stal součástí Prahy XV. Úprava hranic mezi „sjednocenou obcí pražskou“ a obcemi/osadami Háji-Miličovem, Velkou Chuchlí a Modřany byla nařízena § 2 a 3 zákona ze dne 19. 12. 1921 č. 458 Sb. z. a n. (jednalo se totiž současně o změnu hranic mezi politickými okresy Smíchov a Královské Vinohrady, změna hranic a zánik soudních okresů žižkovského a královovinohradského jsou popsány v zákoně bezprostředně následujícím) a její provedení v operátech katastru daně pozemkové příkázalo Zemské finanční ředitelství v Praze 13. 4. 1923 pod čj. IX-791 evidenci katastru daně pozemkové v Praze, která tak učinila 15. 6. 1923.

³³⁸ Čj. 25227/15 MV z 29. 5. 1920 a čj. 78736 O. s. p. z 17. 6. 1920.

³³⁹ Čj. 311 OÚ Točná z 19. 11. 1919.

³⁴⁰ Tamtéž.

neboť veškeré pozemky rozprostírají se kolem obce Točné. Bylo by nanejvýš nespravedlivé, aby velkostatek, který musí využívat obec Točnou, byl zpoplatněn u obce Modřany, s kterou v ničem nesouvisí, neboť jest oddělen přirozenou hranicí, takže nemůže nikdy od Modřanské obce ničeho žádati a také obec Modřanská nemůže při nejlepší vůli v ničem velkostatku prospět.“ Modřany jsou podle jeho názoru obcí vysloveně průmyslovou, což Točná vzhledem ke své poloze na skále těžko kdy bude. A v tom spočívá její výhoda. Vybuduje-li řádné cesty a vodovod, má šanci nabídnout „*krásné zdravé stavební pozemky pro rodinné domky*“. Z těchto důvodů „*chceme v tomto počínání finančně i radou obci Točné býti nápomocni, aby se tak plán obce Točné uskutečnil a z toho důvodu žádáme, abychom i nadále byli k obci Točné přičleněni*“.

V lednu 1920 podala své stanovisko k případu okresní správní komise na Zbraslavi. Bylo velkým překvapením, když „*se výbor po všestranném uvážení usnesl potvrditi důvody ve zprávě obce Modřan pro překatastrování toto uvedené a vyjádřiti souhlas s přidělením pozemků v návrhu úpravy hranic vytknutými, jelikož obec Modřany odstoupením pozemků k Velké Praze citelně bude postižena*“³⁴¹. Velmi rozporuplně působí hlavní argument hovořící pro realizaci požadované změny: „*investice v obci Točné se sice přislíbují, avšak v Modřanech se po více roků již i provádějí a lze se nadíti, že, bude-li obec Modřany poplatnosti z pozemků velkostatku Komořan posílána, povznese se na obec vzorně upravenou*“³⁴². Přitom přihlédneme-li k přiloženému přehledu obecních přírážek obou obcí (za léta 1917-19), zjistíme, že mnohem méně zatěžovali své poplatníky v Točné (35 %) než v Modřanech (80-95 %). To samo o sobě rozhodně nebylo pro tak bohatou obec, jakou byly Modřany – s jmenitým přesahujícím výrazně částku čtyř set tisíc Kč, dobrou vizitkou. K tomu byly Modřany zatíženy takovým dluhem, že stav čistého jmění činil v roce 1919 pouhých 21 tisíc. V Točné byli sice nuceni hospodařit s ještě menším balíkem peněz (18904,28 Kč), ale zato bez dluhů. Proč se tedy zbraslavská komise postavila jednoznačně na stranu Modřan, není jasné. Zřejmě tu sehrál roli fakt, že Modřany byly obcí s velkým průmyslovým potenciálem. V tomto ohledu jim mohla chudá zemědělská vesnice se 110 rodinami opravdu jen těžko konkurovat.

Ale oč menší, o to dravější. Protest, který podali Točenští 13. února na Ministerstvo vnitra, byl kombinací racionálních argumentů a silné dávky emocí. „*Máme jedinou silnici od Zbraslavi-Modřan, po které se musí jeti celé dvě hodiny, než se k nám dostane, a to jenom s prázdnem. Před lety, když se tato silnice stavěla, musela dát naše obec pětkrát tolik obecního pozemku za ten pozemek, kterým probíhá tato silnice. Již tenkrát byla naše obec ožebračena. [...] Naše děti musí chodit do školy do Břežan, cesta ta jim trvá 1 hodinu. Slavné ministerstvo zajisté dobře ví, jaké jsou nynější poměry, kdy musí naše děti jíst suchý chléb k obědu. Raději některé matky své děti do školy ani neposílají, nemají jim dát co k jídlu a pak nemají potřebný oděv a obuv, aby se tak chránili před mrazem. Chceme mít naše děti částečně vzdělané. Pročež žádáme slavné ministerstvo, by nenechalo dopustit, by velkostatek Komořany byl od naší obce Točné odkatastrován a přikatastrován k velko-obci modřanské. Velkostatek má pozemky kolem dokola obce Točné a obec Točná má obecní pozemky za tímto velkostatkem. Obec Točná a obec Modřany jsou od sebe vzdáleny celé 4 km. Schválí-li slavné ministerstvo toto odkatastrování velkostatku Komořany od obce Točné, pak budeme nuceni srovnat naši rodnou obec s povrchem země a odebrat se do vyhnanství. To však není možné, to bychom našli v naší svobodné republice, to by byl pak spáchán na naší obci hrozný čin, kdo by byl pak za něj zodpovědný?*“

A tak se stalo, že případ byl znovu předložen zbraslavské správní komisi – s požádáním, aby přehodnotila své původní stanovisko. Leč ani 25. března 1920 nedospěl někdejší zastupitelský orgán k jinému závěru než vy-

³⁴¹ Čj. 72 O. s. k. Zbraslav z 26. 1. 1920.

³⁴² Tamtéž.

hovět Modřanům na úkor Točné. Ministerstvo vnitra, které se případu chopilo 29. května, vyzvalo smíchovskou politickou zpravu, aby mu jednak podala motivovaný návrh a pak doplnila spisy o obvyklé formální záležitosti – berní úřad na Zbraslavi dodal 23. září přehledy přímých daní vybíraných v Modřanech a Točné a obce sdělily prostřednictvím okresní správní komise stav svého jmění, dluhů a výnosů ze jmění. Zde není zcela bez zajímavosti porovnat, jaké daně připadaly na osadu Zátíší, kterou Modřany vznikem Velké Prahy ztratily, a na komplex komořanských pozemků, které by naopak realizací požadované změny nabyly. Rozdíl je to vskutku značný – 17,76 Kč : 223,54 Kč přímé daně pozemkové. Je zřejmé, že Modřanští svůj plán velmi důkladně promýšleli - jeho uskutečněním by obecní pokladna měla nesrovnatelně vyšší zisky než jí až doposud plynuly ze Zátíší.

8. listopadu sdělila okresní správní komise na Zbraslavi informace o vzdálenostech a komunikačních poměrech v dotyčné oblasti. „*Vzdálenost Komořan (zámku) od Točné (počátek zastaveného obvodu obce) obnáší po okresní silnici 3 km 650 m a vzdálenost obce Modřan od továrny čp. 325 k zámku Komořanskému po okresní silnici a cestě č. kat. 511 činí 600 m. ... z Modřan vede do Komořan okresní silnice po rovině, kdežto silnice z Komořan do Točné jde do vrchu. Nad to užívá velkostatek Komořanský vlečnou kolej pro své tovární podniky, která vychází z nádraží v Modřanech.*“³⁴³ Zde tedy vše svědčilo spíše ve prospěch Modřan.

V prosinci byl soubor spisů předložen archivu map katastrálních. Ten vypracoval jako obvykle přehledný nástin a ani tentokrát nevznesl proti úpravě hranic žádné námitky, podrobně popsal průběh nové hranice, způsob přečíslování a zanesení do evidenčních map³⁴⁴. Ještě závěrem roku mohlo Zemské finanční ředitelství postoupit případ soudním orgánům. Komořanský statek byl zapsán ve vložce desek zemských č. 723, součástí železniční vložky č. 52 zase byla místní dráha z Nuslí do Modřan. Ani jedna z těchto skutečností však nebyla na překážku³⁴⁵.

Teprve v polovině roku 1921 se případ dostal k zemské správě politické. Smíchovské hejtmanství se možná trochu neočekávaně, ale o to zodpovědněji postavilo proti návrhu okresní správní komise na Zbraslavi, když zaujalo toto stanovisko: „*Třebas žádost obce Modřan nepostrádá jisté důvodnosti, nemůže zdejší úřad sdílet názor okresní správní komise na Zbraslavi, aby velkostatek Komořany byl z katastru obce Točné vyloučen a přidělen k Modřanům. Obec Točná nemá žádného význačného poplatníka a naopak by takřka jediného většího poplatníka, tj. velkostatek Komořany, těžce postrádala, uváží-li se, že má rovněž neodkladné nákladné problémy provéstí má-li dostátí poněkud požadavkům doby, tj. zejména úprava cest, zřízení vodovodu, stavba školy atd.*“³⁴⁶ V této době již hrál podstatnou roli fakt, že v souvislosti s Točnou bylo zavedeno nové řízení, jehož účelem mělo být

³⁴³ Čj. 1256 O. s. k. Zbraslav z 8. 11. 1920.

³⁴⁴ Čj. 4746 A. m. k. z 15. 12. 1920: „*Nové obecní hranice mezi obcemi Točná a Modřany sestávala by dle přiložených plánů z vnějších hranic následujících pozemkových parcel (příloha) V původní katastrální obci Točná: poz. parc. 518, 521 díl, 421/1 díl v části a b, 437/1, 523 díl, 429/1, 338/1, 339, 508 díl, 340, 341/1, 510 díl v části t u, 346, 347.*

V nově vytvořené katastrální obci Modřany dosavadní číslování v původní kat. obci Točná: poz. parc. 519/1, 521 díl, 421/1 díl v části a b c d e f, 523 díl, 427/1 v části g h i k, 427/2, 427/1 v části l m n, 423/2 v části n o p, 423/3, 423/2 v části g r, 391, 508 díl, 385/1, 388/1, 353, 352, 351, 510 díl v části s t u, 350, 349, 348.

poznámka: úpravou hranic dělí se poz. parc. 508, 510, 521, 523 a 421/1.

Přečíslování dosavadních označení pozemkových a stavebních parcel, jakož i přeměna čísel domovních, přecházejících úpravou hranic z obce Točné do obce Modřan, provede se v aritmetickém pořadí, za poslední nejvyšší parcelou stavební neb pozemkovou, v parcelním protokolu obce Modřan již přicházející.

Evidenční mapa pro katastrální obec Modřany doplnila by se v případě povolení změny listy čís. 1, 2, 3, 4 mapy katastrální obce Točné, které se ve zdejších zásobách rezervují a v nich nová hranice barevným pruhem vyznačí. V evidenční mapě katastrální obce Točná se nově vytvořená hranice vyznačí barevným pruhem.“

³⁴⁵ Čj. Nc IV 1033 V. z. s. z 26. 12. 1920, čj. Nc I 323 O. s. Zbraslav z 28. 12. 1920 a čj. Nc XV 7 Z. civ. s. z 10. 1. 1921.

³⁴⁶ Čj. 8375 O. s. p. z 16. 6. 1921.

zarondování, tj. zaokrouhlení točenského katastru, což byl požadavek v přímém protikladu k modřanské žádosti. Tomuto případu se však budeme věnovat samostatně v další kapitole. Po zbytek roku 1921 se modřansko-točenská kauza již dopředu nepohnula.

31. března 1922 si zemská politická správa znovu vyžádala aktualizované výkazy přímých daní a obecních přírážek vybíraných v obou obcích (1919-21). Zajímala se také o to, jak je to s majetkovými poměry v Komořanech, zda-li má tato osada své vlastní jmění. Okresní správní komise a berní úřad na Zbraslavi poskytly tyto údaje téměř obratem, během dubna a května (bylo zjištěno, že Komořany žádným osadním jměním nedisponují), ale vzápětí se s dalšími požadavky ozvalo Ministerstvo vnitra³⁴⁷. Berní úřad musel znovu sestavit výkazy všech přímých přírážkám podléhajících daní připadajících na odloučené Zátíší a odlučované Komořany, tentokrát pro r. 1921. Neobešlo se to bez četných urgencí a nakonec byly tyto přehledy společně s dalšími, které se vztahovaly k následujícímu případu, předloženy až 20. října. Ještě problematičtější to bylo se seznamy jmění a dluhů Modřan a Točné (taktéž za rok 1921). Obecní správní komise v Modřanech zaslala příslušný dokument 18. prosince, z Točné se okresní hejtmanství nedočkalo odpovědi vůbec. O informaci byla proto požádána okresní správní komise. Ta tak mohla zareagovat až 7. února 1923. Shromáždování veškerých dat bylo tímto dnem završeno a k případu se mohl konečně vyjádřit zemský správní výbor. Ten změnu hranic odmítl s poukazem na citelné postižení obce Točná, která by těžko byla po takovém zásahu hospodářsky dostatečně zabezpečena, aby mohla uspokojivým způsobem plnit úkoly veřejné správy. A tohoto argumentu se přidržela i vláda, když 7. dubna 1923 definitivně rozhodla o tom, že žádosti obce Modřany, aby k ní byla připojena část území obce Točné zvaná Komořany - s přiléhajícími k nim pozemky, továrními objekty a hospodářskými budovami, nevyhoví, „*poněvadž pro tato opatření není zvlášť závažných důvodů*“³⁴⁸. Ani pro Modřany, ani pro Točnou to však zdaleka neznamenalo konec. S dalšími dvěma případy, které byly projednávány paralelně s tímto a týkaly se stejné oblasti, se seznámíme na následujících stránkách.

---

³⁴⁷ Čj. 47353/15 MV z 26. 6. 1922.

³⁴⁸ Čj. 26180/15 MV z 30. 4. 1923.

- **Případ dvanáctý**

Změna hranic mezi obcemi Točná, Modřany, Zbraslav, Cholupice a Lhota / Dolní Břežany (1920-23)

Druhý případ, který nás zavede do modřansko-zbraslavské oblasti, je de facto opoitem k předešlému i následujícímu. Opět se týká Točné a Modřan, i když posledně jmenovaná obec je tu jen jednou z několika dalších, jejichž katastrální hranice se měly měnit. Tentokrát se však změna neměla promítnout jen do obvodů obcí, ale přímo okresů. A to jak okresů politických (smíchovský a královo-vinohradský), tak zastupitelských, resp. soudních (zbraslavský a jílovský). Máme zde tedy poprvé možnost sledovat, o co složitější procedurou musely projít žádosti, v jejichž návrhu byla implicitně obsažena změna hranic okresů.

24. února 1920 byl na Ministerstvo vnitra doručen dopis signovaný točenskými zastupiteli, ve kterém bylo nejen protestováno proti „rozšiřování katastrálních hranic na úkor Točné“³⁴⁹ (ze strany Modřan – viz předchozí případ – a Zbraslavi – viz následující případ), ale současně domáháno zaokrouhlení zdejšího katastru „dle přirozeného ohraničení, neboť hranice přirozené jsou mnohem prospěšnější z ohledu evidenčního než hranice, jaké jsou dosud“, tj. „že polovice parcel spadá do katastru obce jedné a druhá polovice do katastru obce druhé“³⁵⁰. Tyto tzv. přirozené hranice měla podle Točenských tvořit hluboká údolí a protékající Vltava. Takové hranice by údajně nezasahovaly „nepravdělně do žádné sousední obce, jak jest tomu u hranic starých“. Na rozdíl od žádosti modřanské a zbraslavské, u nichž „je vidno, že nejedná se těmto obcím o prospěch všeobecný, nýbrž jen o zájem finanční“, prohlašuje Točná, že je vedena úmyslem veřejně prospěšným, neboť „úprava hranic dle přirozeného ohraničení má pro evidenci neocenitelný význam“. Navíc by tím prý žádná z okolních obcí nepřišla „o význačného poplatníka, takže o nějakém poškození nemůže být řeči“.

A o jaké že sousední obce se jednalo? Točná se zdaleka nespokojila s jednou či dvěma; činila si nárok na části hned čtyř katastrů! Dva z nich – modřanský a zbraslavský – se nacházely v okrese Smíchov, ale Cholupice a Lhota už spadaly pod Královské Vinohrady³⁵¹. Sousto vskutku trochu velké na malou zemědělskou obec s půdou 5.-7. jakosti, kde „útvář krajiny nedovoluje umístění průmyslu pro nemožnost spojení drahou“. Opodstatněnost této rozsáhlé změny byla ještě podpořena „prozatímním přehledným obrázkem“ a konstatováním, že „oblast obce Točné vzhledem k dosavadní zaostalosti nesmí být zmenšována, má-li dostáti všem kulturním a osvětovým požadavkům, které jsou nutny v obci blízko Velké Prahy ležící“. Pro úplnost dodejme, že nápad zardovat točenský katastr byl poprvé přednesen na schůzi obecního zastupitelstva 15. listopadu 1919, a to Antoninem Tapkem.

Přestože každému případu bylo věnováno samostatné řízení, kauza Modřany-Hodkovičky-Točná byla s točenskou žádostí projednávána v nejvyšší instanci současně a Ministerstvo vnitra obvykle vydávalo instrukce k oběma najednou. A ty první proto došly na smíchovské hejtmanství až 18. června 1920. Točenští byli vybídnuti, aby předložili trojmo vypracovaný snímek katastrální mapy s vyznačenými změnami, dále seznam parcelních čísel ze sousedních katastrů³⁵², které by eventuelně připadly Točné, a konečně také závazné prohlášení o hrazení výloh s dožadovanou změnou spojených³⁵³. Teprve poté mohly být o žádosti informovány subjekty, jichž se měla změna hranic týkat. Zbraslav a Modřany byly obeslány přímo, Cholupice a Lhota prostřednictvím okresní správy politické na Královských Vinohradech³⁵⁴. Od každé obce (včetně Točné) byl žádán výkaz jmění, dluhů a

³⁴⁹ Čj. 582 OÚ Točná z 21. 2. 1920.

³⁵⁰ Čj. 629 OÚ Točná z 2. 12. 1920.

³⁵¹ Konkrétně by byla nová hranice tvořena ze zbraslavské strany řekou Vltavou, z modřanské a cholupické údolím zvaným Srážka a z lhotecké údolím březanským.

³⁵² Obojí vypracoval geometr ing. Bohuš Nechvíle 12. 9. 1920.

³⁵³ Čj. neznámé OÚ Točná z 17. 9. 1920.

³⁵⁴ Lhota byla ještě v r. 1920 součástí spojených obcí Dolní Břežany – Hodkovice - Lhota. MV svým výměrem čj. 72027/15 však ještě téhož roku rozhodlo o rozluce, která se uskutečnila v r. 1921.

přirážek za poslední tři léta, ale především – pochopitelně s výjimkou Točné – starostou potvrzený opis usnesení zastupitelstva, které mělo k navrhované změně hranic zaujmout postoj. I když reakce všech čtyř orgánů byly ve směr stejné, tj. negativní, věnujme každé z nich v chronologickém pořadí drobnou zmínku.

Není vůbec překvapující, že jako první dodala okresní politické správě finanční výkazy právě Točná³⁵⁵, která měla na věci zdaleka největší zájem. Potvrzuje to i její dopis z 2. prosince, sestavený ve snaze urychlit co nejvíce sotva započaté řízení, neboť „*plány a seznamy, poznámky stály obec veliký náklad, k čemuž prosíme, aby bylo přihlíženo, neboť jsme obcí chudou, která by bez důležitých příčin nemohla tak veliký náklad nésti. [...] Tak důležitá věc jako jsou hranice mohla by býti jen z malicherných příčin znemožněna.*“³⁵⁶ Druhou stížnost na pomalost projednávání vznesla Točná 27. února 1921, tentokrát zemské správě politické³⁵⁷. Do třetice si obec stěžovala 8. dubna 1921, a to mj. na složení okresní správní komise na Zbraslavi, jejíž dobrozdání bylo tou dobou očekáváno, že „*jest sestavena z největší části z občanů zbraslavských, kterým nebude snad dobře možno rozhodnouti objektivně, jak to veřejný zájem této záležitosti žádá, a proto prosí podepsaná obec v zájmu věci samé, aby nadřízené úřady samy svými odborníky nechaly vyšetřiti úpravu hranic, aby tím veřejně prospěšná věc neutrpěla*“³⁵⁸.

23. listopadu 1920 se sešlo obecní zastupitelstvo v Cholupicích. Z resumé z tohoto zasedání se dozvídáme, že se „*neschvaluje a nepřipouští, by katastr obce Cholupické se měnil a zabíral ..., neb jest zcela správně zao-krouhlen*“ a „*novým změněním by obec utrpěla újmy*“³⁵⁹.

Třetí odpověď došla okresní správě politické na Královských Vinohradech od místního zastupitelstva obce Lhoty, které se 18. prosince 1920 jednohlasně usneslo důrazně protestovat proti zabrání celkem 40 parcel, neboť „*obec Lhotecká nemá žádné nároky na přírůstek nějaké zabrané katastrální výměry, musí tudíž počítati s každou malou parcelou, která jí náleží a z které jí nějaký sebemenší výnos plyne, sobě chrániti*“³⁶⁰. Protože Lhota byla v té době ještě součástí spojených obcí Dolní Břežany-Hodkovice-Lhota, bylo třeba také vyjádření obecního zastupitelstva břežanského. To sice „*přijalo stanovisko lhotecké za své*“, avšak až mnohem později³⁶¹.

Následovala Zbraslav. Nejprve se 23. října 1920 sešla tamní městská rada. Ta obvinila Točnou, že „*ohrožuje svým nesmyslným podáním o připojení celé Závisti životní zájmy města Zbraslavi jen kvůli domnělé přirozenosti hranice katastrální, nehledě k tomu, že pozemky tyto jsou od Točné vzdáleny as ¼ hodiny a od Zbraslavi as 5 minut*“³⁶². Požadavek Točné byl navíc naprosto neslučitelný s návrhem, který Zbraslav vznesla o rok dříve, totiž sloučit město se Záběhlicemi, osadou Žabovřesky a Závistí při současném zabrání části Točné a Lhoty (viz případ třináctý). Proto jej Zbraslav označila za „*ničím neodůvodněný, leč touhou obce Točné znemožniti navržené sloučení části osady Točné, jež bylo i doporučováno okresním výborem ve Zbraslavi, připisem ze dne 24. 3. 1919 čís. 251 okresní správě politické na Smíchově*“³⁶³. Městská rada považovala z tohoto důvodu za přirozené

³⁵⁵ Stalo se tak 17. 10. 1920.

³⁵⁶ Čj. 629 OÚ Točná z 2. 12. 1920.

³⁵⁷ Čj. 83445 ai 20 Z. s. p. / 5/C-156/1 ai 21 z 10. 3. 1921.

³⁵⁸ Čj. 37085 O. s. p. z 15. 4. 1921.

³⁵⁹ Čj. 1013 OÚ Cholupice z 23. 11. 1920, obec vykazovala podle čj. 271 z 18. 5. 1921 v posledních letech přirážky až 150 %, jmění v hotovosti neměla žádné, lesy, pole, pastviny a obecní domek nebyly odhadnuty.

³⁶⁰ Podle výkazu z 13. 5. 1921 vybírala obec v r. 1920 ke všem daním 100 % přirážku, její jmění činilo 18000 Kč, dluh pak 4131,97 Kč.

³⁶¹ Čj. 1420 OÚ Dolní Břežany z 20. 3. 1921.

³⁶² Čj. 1893/20 a 2491/20 MÚ Zbraslav z 3. 1. 1920.

³⁶³ Tamtéž.

hranice Točné jen takové, které „by byly utvořeny vyhověním žádosti obce Zbraslavské“³⁶⁴, a tak byl obecnímu zastupitelstvu předložen jednoznačný návrh: žádost Točné zamítnout. Zastupitelstvo rozhodlo v tomto duchu 30. prosince 1920.

Poslední obcí, která nám do výčtu reakcí schází, jsou Modřany. Schůze kompetentního obecního orgánu, který měl podat vyjádření ohledně točenské záležitosti, se konala po několika urgencích okresního hejtmantství až 22. února 1921. Situace se v mnohém podobala té zbraslavské. Již víme, že Modřany utvořením Velké Prahy přišly o cennou část svého katastru, tzv. Zátíší. 24 hektarů, stejné množství domů, několik živnostenských podniků, lesy a stavební pozemky – tuto ztrátu se tamní rozhodli kompenzovat odnětím části komořanského velkostatku Točné. Tento úmysl však ztroskotal na odporu zmíněné obce a samotného velkostatku. Modřanští vyjádřili obavy ze značného hospodářského oslabení své obce až možného ohrožení jejich existenčních zájmů. „*Obec zdejší ... pohlíží s obavou do budoucnosti, bude-li schopna snést veškerá stávající i nejbližší břemena.*“³⁶⁵ Další zmenšení modřanského katastru, k čemuž směřovala točenská žádost, vyvolalo proto všeobecný nesouhlas a odpor. „*Nelze proto dopustiti, aby samosprávné celky byly takovýmto způsobem oslabovány, ježto staly by se pak života vůbec neschopnými.*“³⁶⁶ Při této příležitosti bylo poukázáno rovněž na stav, který v té době panoval v oblasti školské (stavba nových budov školy obecné a občanské, rozdíly mezi oběma obcemi z pohledu přiškolení), sociální i komunikační. Ve finančním ohledu hovořilo za vše srovnání obecních přírážek, které v Modřanech dosahovaly řádově několika set procent, zatímco u Točné se jednalo pouze o desítky. Obsáhlý dopis Modřanských měl tedy jediný cíl: přesvědčit nadřízené orgány politické správy, aby troufaly žádost Točné zamítnout.

Psal se již pátý a šestý měsíc roku 1921, když berní úřady Zbraslav a Jílové sestavily přehledy daní všech zainteresovaných obcí včetně výkazů podávajících přehled o tom, jaké berně byly vybírány v oněch částech čtyř katastrů, jež měly být připojeny k Točné³⁶⁷. V květnu podaly svá stanoviska také okresní správní komise. Obavy Točné se zaujatosti zbraslavského výboru se naplnily. „*S ohledem na vyjádření obce Zbraslavské a Modřanské*“ se totiž tento orgán 5. 5. rozhodl „*nedati k úpravě souhlasu*“³⁶⁸. A ani jílovská komise nebyla jiného názoru. Její „ohražení“ je obecného rázu a výstižně charakterizuje trend doby: „*Okresní správní komise nemile nese nyní za naší samostatnosti tak často opěťované snahy jednotlivých korporací, aby na úkor cizí chudší obce aneb okresu rozmnožily svoje území, čímž vedle ochuzování vyvoláváno jest mezi sousedními korporacemi zbytečné nepřátelství a rovněž i v tomto případě podivuje se argumentaci zmíněné žádosti, ohražuje se na základě jednohlasného usnesení proti tomuto trhání a citelnému poškozování zdejších obcí a žádá okresní politickou správu a rovněž ostatní příslušné správní úřady co nejsnažněji, aby v zájmu spravedlnosti tomuto podnikání odůvodněnému obtížnou evidencí katastru zabránily.*“³⁶⁹ Královovinohradské hejtmantství se s tímto posudkem 4. června plně ztotožnilo a zásadně se postavilo proti „*jakémukoli odlučování obcí*“ ze svého okresu. Veškerý spisový materiál se vrátil na Smíchov, odkud byl záhy postoupen zemské správě politické v Praze. Hejtmantství k celé věci uvedlo: „*Žádost ta (míněna točenská – pozn. autora) nepostrádá odůvodnění, poněvadž terén na projektovaných nových obvodech by zamýšlenému upravení odpovídal a katastry sousedních obcí tvoří jaksi enklávy (zejména obce*

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Čj. 3036 OÚ Modřany z 23. 2. 1921.

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ Čj. neznámé B. ú. Jílové z 13. 5. 1921 (předpisy pro Cholutice a Lhotu byly z r. 1919) a čj. 262 B. ú. Zbraslav z 25. 6. 1921 (Zbraslav, Modřany a Točná - 1920).

³⁶⁸ Čj. 459 O. s. k. Zbraslav z 18. 5. 1921.

³⁶⁹ Čj. 773 O. s. k. Jílové z 30. 5. 1921.

*Cholupice a Lhota z politického okresu Vinohradského) v území obce Točné. Dotázané dotyčné obce a okresní správní komise se ale vesměs rozhodně vyjádřily proti zamýšlenému arondování obce Točné. Pokud se týče městské obce Zbraslavi, dlužno uvést, že obec ta nemá již volného katastru, kam by se mohla rozšiřovati, tj. nemá volných ploch k zastavení, a proto zakročila svého času o to, aby spojena byla s obcemi Záběhlicemi (i s osadou Žabovřesky) a aby ji na druhé straně řeky Vltavy přidělena byla právě ještě část z katastru Točenského.*³⁷⁰ Je pozoruhodné, že okresní politická správa na Smíchově nezaujala k případu jednoznačný postoj.

Když byly spisy postoupeny 24. června k vyjádření archivu map katastrálních, ukázalo se, že přes jeden metr vysoký plán se zakreslenou úpravou hranic, který nechala zhotovit Točná na voskovaném papíře v roce 1920, je po mnoha manipulacích v tak žalostném stavu, že již sotva může nést označení *přehledný*. Archiv proto vybídl Točnou, aby předložila nový situační plán, „*složený tak jako jest arch papíru veliký*“ (dnešní velikost A4)³⁷¹. Obec tomuto příkazu promptně vyhověla, a tak 14. září spatřilo světlo světa dobrozdání, v němž katastrální archiv sděloval, že proti takto navržené změně hranic nevznášá žádné námítky, neboť jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky (souvisele území, uzavřený obvod hranic apod.). Situace byla názorně demonstrována na přehledném nástinu, který nechal přednosta úřadu Josef Skřivan při této příležitosti vypracovat, jako vždy byl popsán průběh nové hranice, dělení parcel, přečíslování a změny v evidenčních mapách každé z obcí³⁷².

Přes zemské finanční ředitelství se záležitost dostala k soudům. Zemský civilní soud v Praze podal 18. října „*na základě souhlasných zpráv obou zúčastněných okresních soudů na Zbraslavi a v Jílovém a vyžádav si dobrozdání senátu podle §u 36 org. zák. svolaného posudek v ten rozum, že proti zamýšlené změně obecních hranic ... tak, jak v připojených spisech jest znázorněna a popsána, a proti tím nastalé změně hranic v obvodech obou jmenovaných okresních soudů z hlediska justiční správy, zejména vedení knih pozemkových, není překážky a lze ji tedy bez závady provést*“³⁷³.

V listopadu rozdala zemská správa politická další úkoly³⁷⁴. A nebylo jich málo. Točná musela předložit přehled o svých majetkových poměrech, okresní správní komise na Zbraslavi sdělila výši přírážek vybíraných v téže obci v letech 1920 a 1921 a výkazy jmění a dluhů byly požadovány také od Cholupic³⁷⁵, Dolních Břežan³⁷⁶ a - od r. 1921 samostatné místní obce - Lhoty. Ale protože změna hranic obce Točné by měla za následek - tak, jak byla koncipována - i změnu hranic zastupitelských okresů (zbraslavského a jílovského), byly příslušné správní komise a berní úřady těchto územních celků povinny vypracovat také daňové, majetkové a přírážkové³⁷⁷ seznamy svých okresů za léta 1920-21.

Další, tentokrát už poslední doplnění nařídilo Ministerstvo vnitra 12. června 1922³⁷⁸. Přišlo po opětovném apelu na neodkladné vyřízení záležitosti ze strany Točné. Starosta Josef Kutil vsadil na city ministerských úředníků, když napsal: „*Obec Točná ... nemá dosud školu a děti vesměs chudých dělníků musí choditi do školy hodinu cesty. Jest trapno podívati se v zimě na nedostatečně oděné a obuté malé děti, když jdou do sousední obce*

³⁷⁰ Čj. 83138 O. s. p. z 15. 6. 1921.

³⁷¹ Čj. 2377 A. m. k. z 25. 6. 1921: „... *situační plánek civ. geometrem dle nejnovějšího stavu evid. mapy vyhotovený, na kterém by byla nová obecní hranice barevným proužkem vyznačena a z obou stran parcelními čísly opatřena.*“

³⁷² Čj. 3045 A. m. k. z 14. 9. 1921.

³⁷³ Čj. 12056 Z. civ. s. z 18. 10. 1921.

³⁷⁴ Čj. 356257 ai 21 Z. s. p. / 5/C-156/4 ai 20 z 11. 11. 1921.

³⁷⁵ Čj. 150 OÚ Cholupice z 4. 4. 1922.

³⁷⁶ Čj. 54 OÚ Dolní Břežany z 21. 1. 1922.

³⁷⁷ Čj. 434 B. ú. Zbraslav z 7. 12. 1921, čj. 1721 O. s. k. Zbraslav z 10. 12. 1921, čj. 89 B. ú. Jílové z 27. 1. 1922 a čj. 275 O. s. k. Jílové z 15. 2. 1922.

³⁷⁸ Čj. 41268/15 MV z 12. 6. 1922.

do školy. Většina ani do školy kvůli špatné obuvi a oděvu nemůže choditi a výsledek špatného navštěvování školy jest viděti pak na dospívajících občanech.“³⁷⁹ Při původním stanovování hranic byl podle názoru Točenských „brán více zájmy soukromé než veřejné, a tak se stalo, že chudá obec, nemající ve svém středu žádného mocného přímluvce, byla odstrčena. [...] Bylo by škoda, aby tento jediný nestranný návrh nebyl uplatněn.“ Ministerstvo Točné nařídilo, aby vepsala do seznamu odlučovaných parcel (ze všech čtyř sousedních katastrů) jména jejich majitelů, plošnou výměru a „nejnovější předpis všech přímých daní, připadajících na jednotlivé parcely, případně předepsané osobám v částech těch bydlících“. Seznam byl těmito daty opatřen 25. srpna a teprve tehdy se jasně ukázalo, že Točná zdaleka nežádala jen o nevýznamné poplatníky, jak stále hlásala. Z celkem 214 parcel o výměře přes 152 ha by obec na daních vybrala 1028,94 Kč, což rozhodně nebylo málo. Přesná čísla jsou zaznamenána v následující tabulce, jejíž správnost potvrdily berní úřady na Zbraslavi a v Jílovém³⁸⁰:

obec	počet parcel	výměra	daň
Cholupice	26	81 ha 75 a 68 m ²	90,34 Kč
Lhota	40	4 ha 25 a 96 m ²	4,18 Kč
Modřany	118	63 ha 16 a 97 m ²	637,62 Kč
Zbraslav	30	3 ha 46 a 89 m ²	296,80 Kč
dohromady	214	152 ha 65 a 50 m ²	1028,94 Kč

Během srpna a září téhož roku došly na královovinohradské okresní hejtmanství ještě výkazy přírážek Cholupic a Lhoty za poslední tři léta³⁸¹ a obecnímu zastupitelstvu ve Lhotě coby nově vzniklé obci byla poskytnuta zákonná třicetidenní lhůta k vyjádření. V zásadě se toto vyjádření z 16. srpna 1922 nikterak neodlišovalo od toho, co podalo 18. prosince 1920 tehdy ještě místní zastupitelstvo. V žádosti Točné se prý „nalézá plná snůška nářků a dovolávání různých věcí, které úpravou hranic se nijak nezlepší, jenom tím, že by zmíněná obec ... naby-la nových poplatníků, což by šlo na účet chudé hornaté obce Lhoty, která se právě teprve nyní stala samostatnou ... a chce si také svoje komunikace upravit a tímto činem - zabráním jejím katastrálním územím a popisnými čísly - by byla velice zkrácena na příjmech, což jest výstižné ze spisů, že se má bráti na stálých příjmech, a to obci ze všech jmenovaných té nejchudší, která čítá 33 popisných čísel i se Závistí a všemi samotami“³⁸². Bylo poukázáno také na to, že „jest v obci mnoha a mnoha v komunikačních úpravách zapotřebí“, že „má obec právě zadáno za výměru stavby silnice ohrobecké přes Lhotu pro budoucnost ku Zbraslavi“, a není proto možno „ubratí poplatné objekty té malé hornaté obci, která nijakých příjmů kromě z několika zemědělských usedlostí, domků a lesních katastrů nemá, ... proč zastupitelstvo nemůže nijakých nových hranic schvalovati a trvá na hranicích staré úpravy“³⁸³. Tímto lhoteckým připsím se kauza Točná-Zbraslav-Modřany-Cholupice-Lhota uzavřela, byla postoupena zemskému správnímu výboru a následně - po jeho zamítavém stanovisku - vládě. Ta jej projednávala při stejném zasedání jako případ předchozí, tj. 7. dubna 1923³⁸⁴. Ani tentokrát však souhlas se změnou hranic nedala. Proč tomu tak bylo, to nám osvětlí případ závěrečný.

³⁷⁹ Čj. neznámé OÚ Točná z 9. 6. 1922.

³⁸⁰ Čj. 112 OÚ Točná z 25. 8. 1922.

³⁸¹ Čj. 138 OÚ Lhota z 16. 8. 1922 a čj. 361 OÚ Cholupice z 16. 9. 1922.

³⁸² Čj. 138 OÚ Lhota z 16. 8. 1922.

³⁸³ Tamtéž.

³⁸⁴ Čj. 26184/15 MV z 30. 4. 1923.

- **Případ třináctý a čtrnáctý**

Rozloučení obcí Záběhlice-Žabovřesky, sloučení obcí Zbraslav, Záběhlice-Žabovřesky a změna hranic obcí Točná a Lhota / Dolní Břežany (1919-24)

Závěrem našeho putování po obcích smíchovského okresu nás čekají hned dvě kauzy. Tato volba není nikterak náhodná. Budou to svým způsobem specifické případy, které můžeme postavit proti sobě, neboť se vzájemně negují, a tak šanci na realizaci bude mít pouze jeden. Máme také velmi vzácnou příležitost současně sledovat všechny tři typy územních změn, tj. sloučení, rozloučení i změnu hranic. V posledním případě se navíc nebude jednat jen o obce, ale i o okresy, takže bezesbytku vyčerpáme znění zákona č. 76 Sb. z. a n. z února 1919. A konečně nepomiňme také skutečnost, že tu nepůjde jen o nějakou „ves mezi kopci“, ale rovnou o – alespoň od vzniku Velké Prahy v r. 1922 - největší město smíchovského okresu, které bylo zároveň sídlem okresního soudu a kde po vzniku samostatného Československa navázala na činnost samosprávného okresního zastupitelstva okresní správní komise. Role této obce v přípražském regionu je podepřena i její bohatou historií; vždyť to bylo právě zde, kde byli pohřbeni někteří přední členové našeho prvního vládnoucího rodu – Přemyslovců - a sem také ještě před svým příjezdem do Prahy zavítal Karel IV. Vydejme se tedy na Zbraslav.

Ale abychom to vzali opravdu od začátku, musíme se v místě i čase poněkud vzdálit. Psal se 14. říjen 1913, kdy bezmála padesát občanů Žabovřesk, jedné z osad³⁸⁵ politické obce Záběhlice-Žabovřesky³⁸⁶, přidal svůj podpis pod petici, žádající rozdělení spojených obcí a utvoření dvou samostatných na sobě nezávislých celků. Důvody byly rozepsány do sedmi bodů. Spojení se správním úřadem v Záběhlicích je prý velmi nepříznivé, a to po 2 km dlouhé cestě „s kopce a do kopce vedoucí“, která je v zimě neschůdná, což je pro místní spojeno se značnou ztrátou času. „*Takové sloučení dvou místně úplně oddělených obcí v jediné samosprávné těleso, považou svojí neustálého kontaktu, ba spolužití svých příslušníků vyžadující, jest překážkou rozvoje a rozkvětu jeho součástí, ... jedna obec jest přítěží obci druhé a obě obce jsou k sobě nepřirozeně spoutány a zdržovány ve volném vývoji svém.*“ Přitom každá z osad má své vlastní katastrální území³⁸⁷ a ohledně „*příslušnosti domovské ... není osoby, o které by nade vši pochybnost nebylo zjištěno, kam domovským právem přísluší*“. Pokud jde o jmění jednotlivých částí, „*není tu naprosto žádného společného jmění neb statků, které by zvláštního rozdělení a úpravy pro případ rozloučení vyžadovaly*“. Žabovřesky disponovaly podle inventáře z r. 1911 15 jitry a 8541 čtverečními sáhy pozemků v odhadní hodnotě 894,40 Kč, na kmenových kapitálech pak čteme číslo 2061,17 Kč. Kromě toho ještě jmění chudinského ústavu čítalo 637,20 Kč, takže výsledná suma činila 3592,77 Kč. To je údajně dostatečnou zárukou, že zde „*nestává závady proti obmyšlenému rozloučení*“. Zbraslavský advokát František Dusbábek, který žádost Žabovřeských koncipoval, ji neopomněl doplnit daňovým přehledem, ze kterého vyplývá, že na veškerých daních bylo v r. 1913 předepsáno 3233,97 Kč, což dokazuje, že „*jest zde dosti členů obce majících z důvodu zdanění právo voličské, kteří i svou mravní a intelektuální kvalifikací jsou sto, úřad člena obecního výboru na se vzítí, takže by i po této stránce nebylo překážky dožadovaného rozloučení*“. Žádost byla v době svého vzniku, tj. před první světovou válkou, adresována ještě podle starého rakouského obecního zřízení pro Čechy okresnímu zastupitelstvu na Zbraslavi, které ji mělo postoupit zemskému výboru, resp. zemské správní komisi k rozhodnutí (učiněné však až po dohodě s c. k. místodržitelstvím pro království České). Zbraslavský okresní výbor nechal však nejprve o věci hlasovat záběhlické zastupitelstvo. Schůze se konala 15. ledna 1914 a na návrh jednoho z členů Gustava Procházky bylo rozdělení obce jednohlasně zamítnuto. Hlavní motiv, který ovšem nebyl v žádosti Žabovřeských uveden, je podle Procházky třeba spatřovat v tom, „*že jednotlivcům, kteří dali podnět ku podání uvedené žádosti, nejedná se tak o blaho a rozkvět osady Žabovřeské, nýbrž o osobní*

³⁸⁵ V žádosti je uvedeno, že se v Žabovřeskách nachází 41 popisných čísel.

³⁸⁶ Se Záběhlicemi, spojenými s Prahou v roce 1922, které tvoří dnes část Prahy 10, je společný pouze název, jinak se jedná o zcela jinou obec, ležící jižně od Zbraslavi.

³⁸⁷ Rozloha Žabovřesk činila 253 ha 87 a.

ctížádost, státi se členem nového obecního zastupitelstva“³⁸⁸. Zároveň prý obsahuje žádost celou řadu nepravd. V Žabovřeskách nenachází se 41 popisných čísel, nýbrž 29 malých domků a dvůr Peluněk (samota), „kterýž označen jest sedmi čísly popisnými, avšak sloučených v jeden objekt stavební“³⁸⁹. Vzdálenost mezi osadami nečiní 2 km, ale sotva polovinu, „přičemž sluší podotknouti, že jednotlivá obydlí obce Záběhlické s domky osady Žabovřeské sousedí na vzdálenost as ¼ km a není tudíž spojení těchto, které žádnými vrchy ani kopci od sebe odděleny nejsou, nikterak obtížné“. Žabovřesky jsou osídleny „téměř výhradně dělným lidem – na denní mzdu odkázaným – nejsou tudíž způsobilé k utvoření vlastního obecního zastupitelstva“, neboť velká část poplatníků nemá volební právo „ve smyslu § 4 volebního řádu ob., a tudíž také nemají práva volení býti“³⁹⁰. Navíc členy zastupitelstva by se v samostatných Žabovřeskách stali téměř výhradně osoby „z vůkolních obcí“, protože „dle předpisu daňového pro Žabovřesky jest na přímých daních předepsáno poplatníkům ve Zbraslavi usedlým, mající své pozemky v Žabovřeském katastru 2639 Kč 39 hal., poplatníkům v Záběhlicích a Lipenci usedlým 300 Kč a poplatníkům skutečně v Žabovřeskách usedlým pouze 283 Kč 37 hal.“. Všechny tyto argumenty dohromady měly přesvědčit zbraslavský okresní výbor, aby žádost Žabovřeských hned zamítl. Leč tato snaha se minula účinkem; výbor byl věci hned od počátku nakloněn. 20. února 1914 vrátil spis záběhlickému zastupitelstvu, aby se k záležitosti ještě jednou vyjádřilo – a to pokud možno souhlasně³⁹¹. Dále byl obecní úřad v Záběhlicích povinen předložit přílohy předepsané § 3 obecního zřízení (rozdělení společného jmění, dluhů a příslušníků). Z tohoto hlediska patří případ Záběhlice-Žabovřesky k těm nejméně problémovým. Vzhledem k tomu, že každá osada měla svůj vlastní katastr, jmění, rozpočet i samostatně vedený chudinský fond, zbývalo de facto pouze rozdělit společné dluhy a břemena. Pasiva 5000,- Kč, jakož i školní paušál byly jednoduše rozděleny na dvě poloviny. Náklad na zřízení bezpečnostní služby měly Žabovřesky nadále hradit z jedné třetiny (celkem 413,33 Kč ročně), zato veškeré věci společným nákladem opatřené by zůstaly bez náhrady majetkem Záběhlic. Takový by tedy nastal pořádek, pakliže by bylo rozloučení povoleno. A na tomto povolení se také shodlo zbraslavské okresní zastupitelstvo na svém zasedání 30. dubna 1914. K zemské správní komisi království českého v Praze putovala proto žádost Žabovřeských 22. srpna „s návrhem přímluvným“³⁹². První světová válka, která krátce předtím vypukla, však odsunula projednávání případu o bezmála čtyři a půl roku na vedlejší kolej.

Téměř vzápětí poté, co byla v únoru 1919 vydána nová zákonná norma upravující územní změny v obcích, sestavili Žabovřeští novou petici, kterou tentokrát adresovali přímo Ministerstvu vnitra³⁹³. Uvedli v ní, že jejich osada vykazovala koncem roku 1917 aktiva ve výši 3286 Kč, oproti tomu dluh činil ke stejnému období 2250 Kč. „V místě jest dostatečných schopných sil ku vedení vlastního obecního úřadu“ a „rozsáhlé parcelace pozemků umožňují a zajišťují další velký rozkvět obecní“. Když ministerstvo zahajovalo 22. března šetření „za příčinou rozloučení politické obce Záběhlice-Žabovřesky“, nikdo netušil, že dva dny nato doporučí okresní správní komise na Zbraslavi jako jednu z potřebných „změn obvodů obecních“ ve svém okrese sloučení okresního města Zbraslavi s obcí Záběhlice-Žabovřesky a osadou Závist, nacházející se zčásti v okrese jilovském³⁹⁴, „neboť osady tyto spojeny jsou v jediný celek staveními i pozemky, Závist mostem okresním, kdež i částí osady Točenské výhodno bylo by pro naprostou souvislost se Zbraslaví připojiti, jsou vesměs přifařeny i přiškoleny do Zbraslavi,

³⁸⁸ Čj. 1268 OÚ Záběhlice-Žabovřesky z 19. 1. 1914.

³⁸⁹ Tamtéž.

³⁹⁰ Uvědomme si, že se stále pohybujeme v době před 1. světovou válkou.

³⁹¹ Čj. 128 O. v. Zbraslav z 26. 2. 1914.

³⁹² Čj. 1647 O. v. Zbraslav z 22. 8. 1914.

³⁹³ Čj. 9512/15 MV z 18. 3. 1919.

³⁹⁴ Jednalo se o 6 domovních čísel v katastru dolnobřežanském.

*Záběhlíce i Žabovřesky požívají veškerých výhod města Zbraslavi a břemena s tím spojená spočívají na Zbraslavi a toliko výše obecních přírážek dosud Záběhlíce a Žabovřesky od připojení se ku Zbraslavi odstrašovala*³⁹⁵. Hlavním důvodem takto velkoryse pojatého sloučení byl fakt, že Zbraslav trpěla akutním nedostatkem stavebních pozemků, „*kteréz sloučením by získala a též břemena byla by spravedlivě na poplatníky, jichž by po sloučení přes 3000 obyvatel čítala, stejnoměrně rozdělena*“³⁹⁶.

A tak začaly být paralelně vedle sebe projednávány dva případy, z nichž ten dříve započatý ztrácel postupem času stále více na významu, až byl nakonec zcela převálcován naléhavostí toho druhého. Zbraslavská kauza dostala přednost už u okresní politické správy na Smíchově, která se jí začala věnovat 29. března, tj. o celý měsíc dříve než Žabovřeskám. Městská rada na Zbraslavi totiž záměrně zdůraznila skutečnost, že připojením k tomuto městu získají zmiňované osady „*v tom směru, že zařízení obecní vodovod a kanalisace města Zbraslavi rozšířiti by se dal na obce připojené bez značného nákladu k umoření investovaného kapitálu obce naší ve prospěch dotyčných osad*“³⁹⁷. Svou roli tu jistě sehrála také evidentní zaujatost okresní správní komise, jíž z celého jejího obvodu nade vši pochybnost záleželo nejvíce právě na osudu vlastní obce. O zbraslavském záměru byly okamžitě informovány Záběhlíce, Točná, dolnobřežanská osada Lhota i okresní správa politická na Královských Vinohradech. Zbraslav byla vyzvána, aby předložila kopii katastrální mapy, na níž by byly přehledně vyznačeny předpokládané budoucí hranice. Případ se naplno rozjel již 30. března, kdy se jako první ozvala Točná. Obecní zastupitelstvo se jednoznačně usneslo „*nabídku*“ okresního města odmítnout, neboť změnou hranic (odloučením zdejší části osady Závist) by byla obec značně poškozena³⁹⁸. Den nato, 1. dubna, se sešlo také zastupitelstvo zbraslavské. Na zasedání bylo patřičně vyzdviženo postavení města v celé oblasti. „*Jako město okresní, tržní, sídlo okresního soudu, berního úřadu, poštovního, telegrafního a telefonního úřadu, okresního výboru, okresního ústavu ku zprostředkování služeb a práce, četnické stanice, finanční stráže, evidenčního katastrálního úřadu, notářství, děkanství, škol obecních a měšťanských, živnostenské školy pokračovací, sídlo společenstev různých živností, živností obchodních, hostinských atd., okresní hospodářské záložny, spořitelního a záloženského ústavu, živnostenské záložny a mnoha jiných ústavů, jakož i jako město podniků průmyslových (pivovar, továrna proutěných výrobků) nehledě k exquisitesnímu rázu tohoto města výletního má nezbytně potřebí rozšíření hranic svého dosavadního obvodu, neboť žádoucí stavební ruch z naprostého nedostatku stavebních míst vážne úplně. [...] Obec Zbraslavská, nejpokročilejší obec z oněch ku připojení navržených, opatřena jest moderním zařízením vodovodním, chlubití se může čistotou veřejných komunikací i obytných budov následkem v roce 1902 zbudované kanalizace města, zřídila z ohledů zdravotních veřejné jatky, nemocniční izolaci a jest tudíž s to blahodárně přispěti svým zařízením obecním ve příčině veřejného zdravotnictví v osadách a obcích ku připojení navržených. V ohledu kulturním skýtá již obec Zbraslavská zmíněným obcím jako obcím ku Zbraslavi přiškoleným veškerých a stejným dílem společných výhod...*“³⁹⁹ Kromě toho „*katastrální rozdělení všech jmenovaných obcí jest tak situováno, že splývá pozemnostně v jediný zaokrouhlený celek v průměru ne více než 2 km čítaje od jedné hranice obvodu katastrální obce k protější mezi katastru druhé obce; středem jest okresní město Zbraslav*“⁴⁰⁰. Zbraslavští samozřejmě uznávali, že ohledně majetku, ústavů a fondu „*by bylo v případě sloučení patřičné smloučení se obcí jmenovaných o to*“, ale zároveň poněkud přecenili situaci, když nechali do protokolu zapsat zmínku o „*tr-*

³⁹⁵ Čj. 251 O. s. k. Zbraslav z 24. 3. 1919.

³⁹⁶ Tamtéž.

³⁹⁷ Čj. 415 MÚ Zbraslav z 26. 3. 1919.

³⁹⁸ Čj. 80 OÚ Točná z 30. 3. 1919.

³⁹⁹ Čj. 457 MÚ Zbraslav z 1. 4. 1919.

⁴⁰⁰ Tamtéž.

valém přátelském poměru sousedních těchto obcí“. Jak se záhy ukázalo, k přátelství měly tyto vztahy poté, co vešly ve známost zbraslavské požadavky, dost daleko. A to i přesto, že nabídka slibovala do budoucna mnohá zlepšení všem připojovaným. „*Nouze bytová zavládlá přívalem úřednických vrstev do zalidněného hlavního města Prahy skýtá zde záruky právě založenému stavebnímu družstvu, že možno bude v nově vytvořeném rozšířeném katastru Zbraslavském v dozírné době vyhověti úkolům sobě uloženým, tj. budovati a opatřiti četných a levných bytů v samé blízkosti Prahy“.* ke konkrétním projektům, které měly být co nejrychleji uskutečněny, patřila úprava cesty ku hřbitovu a zřízení hřbitovní umrlčí komory. „*Jest jasno, že zájem pro zamýšlené sloučení obcí řečených jest výslovně nepopíratelný a sice pro město Zbraslav v tom ohledu, že udržení dosavadních zařízení obecních a ku provedení nových projektů získá sil poplatných, že rozšířením sítě pozemnostní nastane rozmach stavební pod náležitou a osvědčenou správou praktické obce naší, kdežto obce připojené získají za nepatrné zvýšení obecních dávek veškeré výhody městského zařízení, jehož dosud právem neměly, tedy obecního vodovodu, kanalizace, jatečního práva, veřejné čistoty, osvětlování města, obvyklé úpravy obecních komunikací, úřadoven, policie, potřebných hlídek apod.“* V neposlední řadě se zbraslavské zastupitelstvo za účelem dosažení svých plánů odvolávalo, stejně jako tomu bylo u ostatních podobných případů, na nejvyšší zájmy. „*Z ohledů veřejně prospěšných a aby v našem novém státě československém ku blahu občanstva a naší mladé domoviny účelně a s prospěchem pracováno býti mohlo, projevuje obecní zastupitelstvo města Zbraslavi úplný souhlas svůj s navrženým sloučením ...“*

Nadšení Zbraslavských však ani zdaleka nesdíleli v Záběhlicích a Žabovřeskách. 3. dubna se k věci negativně vyjádřilo tamní společné zastupitelstvo a stejné datum nesou také protesty občanů. Pod záběhlickým nacházíme 179 podpisů, na žabovřeském 51. Den nato se ještě sešli zástupci politických stran v obou částech obce působící, ale výsledek všech těchto akcí byl v zásadě stejný. Nevýhody z provedení dožadovaného sloučení by podle zdejšího všeobecně panujícího názoru zdaleka převážily pozitiva, která by mohla obyvatelstvu plynout. Naopak tu existovaly značné obavy z toho času vysokého zadlužení Zbraslavi („*do statisíců jdoucí“*), na kterém by se v budoucnu musely Záběhlice a Žabovřesky nemalou měrou podílet. Také „*z ohledu veřejného zdravotnictví nezískala by obec připojená takovým sloučením ničeho, neboť zařízení obecní vodovod a kanalisace města Zbraslavi nedá se bez obrovských nákladů rozšířiti tak, by se dal na uvedené obce připojiti proto, že již poloha této obce tomu odporuje“*⁴⁰¹. Nejstručněji a nejnvýstižněji byla situace charakterizována v petici Žabovřeských: „*Připojení naše ku Zbraslavi znamenalo by pro nás těžké hospodářské zatížení po celá desetiletí.“*⁴⁰² Ve stejném dokumentu zároveň nalézáme následující vyjádření: „*Již od pradávna naše samostatná osada pod vedením obce Záběhlic náležitě prosperuje ...“* Toto na první pohled nevinné konstatování je v přímém rozporu s žádostí Žabovřeských z roku 1913, se kterou jsme se obeznámili v úvodu případu. Jak si tedy máme tento náhlý obrat vysvětlit? Na rozřešení si však musíme ještě nějakou dobu počkat.

Poslední reakce přišly z královovnohradského okresu. 10. dubna to bylo lhotecké místní zastupitelstvo, o tři dny později tentýž orgán pro spojené obce Dolní Břežany, Hodkovice a Lhotu a 17. t. m. okresní politická správa na Královských Vinohradech. Zabrání „*stanice Závist a budov ležících na katastru obce Lhoty ublíží nejen rozkvětu budoucí osady a obce, ale tím upírá se jí i právo vlastnické, které ohrožuje jak finanční, tak hospodářskou situaci osady Lhoty. [...] Osada Lhota v budoucnu činí si nároky a právo zříditi komunikaci co možno nejlepší s částmi na Závisti ležícími, na katastru tom pak hledí se budoucí obec v tom směru rozšiřovati. [...]*

⁴⁰¹ Čj. 575 OÚ Záběhlice z 3. 4. 1919.

⁴⁰² Čj. 589 OÚ Záběhlice z 3. 4. 1919.

U povolaných činitelů ve věci této nemyslí se nic jinak, než že jedině právo na rozlohu a rozkvět v budoucnosti mají města, kdežto osady a obce omezují se v právu vlastnickém a v československé republice nejednalo by se snad ani s majitelkou obcí při eventuelním rozdělení, a to způsobem, že bylo by viděno v tom bezprávi činěné na území jejím.“ Toto odvážné prohlášení přišlo z osady, která se zanedlouho měla stát samostatnou obcí. Vinohradské okresní hejtmánství k tomu dodalo, že se „zásadně nedoporučuje, aby přirozené hranice zdejšího politického okresu a okresu Smíchovského, utvořené řekou Vltavou, byly ještě dále na úkor zdejšího okresu měněny“ a „spíše by se ... doporučovalo, aby řeka Vltava tvořila všude přirozenou hranici mezi politickými okresy: Smíchovským a Král. Vinohradským, resp. aby obce a osady okresu Smíchovského, ležící na pravém břehu řeky Vltavy připadly k politickému okresu Král. Vinohradskému“⁴⁰³. Přítomnost části smíchovského okresu na vltavském pravobřeží byla neustálým jablkem sváru mezi oběma sousedními politickými celky.

Dalším velmi důležitým datem je pro nás 25. duben. Není tomu tak jen proto, že okresní politická správa na Smíchově rozdělila toho dne úkoly subjektům zúčastněným na případu Zbraslav, ale také z toho důvodu, že byla po dlouhé odmlce opět obnovena kauza Záběhllice-Žabovřesky. Stalo se tak ovšem až po stížnosti Žabovřeských z 11. března k okresnímu výboru, že záležitost zůstala zapomenuta. Po zaslání všech materiálů záběhlickým obecním úřadem mohl být proces znovu nastartován. A tak se 30. dubna muselo ještě jednou sejít záběhlické zastupitelstvo, aby pouze potvrdilo, že setrvává na svých stanoviskách z 15. ledna a 9. dubna 1914, která vyzněla proti takovému dělení obce „z důvodu, že by nebyla žádná z nových obcí sto hraditi potřeby v oborech své působnosti, na které doposud přispívá osada Žabovřesky 1/3 a Záběhllice 2/3“⁴⁰⁴. Kromě toho byly předloženy výkazy jmění a dluhů obou částí politické obce za rok 1918 a přírůžek celé obce za léta 1916-18. Berní úřad na Zbraslavi vypracoval 2. května daňové přehledy a o záměru Žabovřesk byl informován přirozeně také archiv map katastrálních. Ten 14. května zemskému finančnímu ředitelství sdělil, že vzhledem k tomu, že „obě ze jmenovaných obcí jsou samostatné katastrální obce, každá z nich má samostatnou mapu, pozemnostní archy i ostatní katastrální pomůcky a rozloha území, jakož i obvod hranic těchto obcí se návrhem osady Žabovřeské nemění, ... není proti povolení rozloučení ze stanoviska katastrálního žádných námitek“⁴⁰⁵. Poté přišly na řadu soudy. Ani zde však nenastaly žádné potíže, „ježto každá obec má svojí samostatnou knihu pozemkovou a (Záběhllice i Žabovřesky) jsou samostatnými obcemi katastrálními od zakládání knih pozemkových“⁴⁰⁶. Protože žabovřeský katastr byl z velké části tvořen pozemky spadajícími pod panství Zbraslav (dvůr Peluněk), zapsanými v zemských deskách, muselo být ještě vyžádáno dobrozdání zemského civilního soudu, resp. úřadu desk zemských a knih pozemkových⁴⁰⁷. Železnice se věc nedotkla.

2. června se po čase opět ozval okresní výbor na Zbraslavi. Zemskému správnímu výboru v Praze coby nadřízenému zastupitelskému orgánu doporučil žádost Žabovřeských zamítnout a naopak podpořit protichůdné snahy Zbraslavských směřující k spojení tohoto města s výše jmenovanými obcemi a osadou Závist. A v tomto duchu bylo pojednáno také dobrozdání na nezastupitelské čili politické úrovni, koncipované někdejší smíchovským hejtmánstvím a adresované zemské správě politické v Praze. „Žádost osady Žabovřesky podaná a projednávaná již r. 1914 a opětovaná r. 1919, aby povoleno bylo rozloučení její od obce Záběhlic a utvoření takto obou samostatných obcí předkládá se s návrhem na zamítnutí, poněvadž současně se jedná o sloučení městské

⁴⁰³ Čj. 5355/A O. s. p. Královské Vinohrady z 17. 4. 1919.

⁴⁰⁴ Čj. 713 OÚ Záběhllice z 5. 5. 1919.

⁴⁰⁵ Čj. 1288 A. m. k. z 14. 5. 1919.

⁴⁰⁶ Čj. Nc I 412 O. s. Zbraslav z 28. 5. 1919.

⁴⁰⁷ Čj. Nc XV 302 Z. civ. s. z 3. 6. 1919: vložka d. z. č. 706.

obce Zbraslavi s bezprostředně sousedícími obcemi Záběhlicemi, Žabovřesky z části osady Lhoty zv. Závist na druhé straně Vltavy (již v politickém okrese Vinohradském). Sloučení Zbraslavi s těmito obcemi jest vzhledem k význačné blízkosti u Velké Prahy veliké důležitosti, an s tím souvisí úzce i řešení otázky bytové. Důležitost sloučení jmenovaných obcí uznává též okresní výbor Zbraslavský třeba, že ještě v r. 1914 doporučoval rozloučení obcí Záběhlice-Žabovřesky uznává tak, že poměry se vzhledem k blízkosti budoucí Velké Prahy od r. 1914 docela změnily.⁴⁰⁸ Navíc nedlouho na to zemřel i obchodník z Žabovřesk pan Adolf Kříž, který žádost za účelem rozdělení politické obce před 1. světovou válkou inicioval. Po jeho smrti se již neobjevil nikdo, kdo by tuto změnu nadále prosazoval.

Tím již nadobro opouštíme záběhlicko-žabovřeskou linii a vracíme se zpět k největšímu případu, spadajícímu do kategorie slučování obcí, který byl po první světové válce na území smíchovského politického okresu projednáván. Vyjdeme tedy znovu z onoho data 25. 4. 1919, kdy se naplno rozjel úřední kolotoč. Točenští sdělili 29. dubna, že část jejich katastru, o kterou se Zbraslavští ucházejí, tj. Závist, nemá žádné své zvláštní jmění a při té příležitosti byl rovněž předložen výkaz celkového jmění a přírážek vybíraných v této obci v letech 1916-18⁴⁰⁹. Od berního úřadu na Zbraslavi byly vyžádány daňové přehledy všech obcí zdejšího okresu, které byly na případu zainteresovány, ale zdaleka nejvíce úkolů dostal zbraslavský městský úřad. Nebyly to jen přírážky a jmění, ale především bylo třeba vypracovat snímek katastrální mapy (trojmo), z něhož by byl jasně patrný průběh nové hranice, a seznam všech parcel, jejichž přiřazení ke katastru městské obce bylo požadováno. Mapa, kterou Zbraslavští zaslali 8. srpna⁴¹⁰, byla svěřena k prozkoumání archivu map katastrálních s návrhem na vyhovění⁴¹¹. Dopis okresní správy politické zároveň obsahuje jednu pro nás velmi podstatnou novinku, totiž že po uskutečněných volbách bylo nové obecní zastupitelstvo v Záběhlicích, složené většinou z příslušníků sociální demokracie, sloučení se Zbraslaví nakloněno, „uznávajíc závažné pro to důvody“⁴¹². A pokud šlo o připojení lhotecké části Závisti, „jež patří pod politickou správu Vinohradskou, jest zdejší úřad náhledu, že by se v případě tom mohla učiniti výjimka ze zásady hájené okresní politickou správou na Královských Vinohradech, že totiž obce na pravém břehu Vltavském mají zůstatí pod politickou okresní správou na Královských Vinohradech“. Katastrální archiv však 28. listopadu vrátil přiložené plány zpět Smíchovu, resp. Zbraslavi, neboť pro přesné zakreslení do evidenční mapy bylo ještě nutné, „aby nová dělicí čára (mezi novým katastrem Zbraslavi a obcí Lhota) byla odborníkem zaměřena a patřičnými kótami opatřena“⁴¹³. Objevila se i jistá nesrovnalost ohledně Točné. Doporučení zbraslavského okresního výboru z 24. března sice výslovně uvádělo úmysl ukrojit pro Zbraslav mj. část točenského katastru, ale v žádosti města Zbraslavi z 1. dubna o tom nebylo žádné zmínky. Archiv na tuto drobnou, ale zásadní odlišnost mezi oběma dokumenty upozornil a 9. prosince se mu ze Zbraslavi dostalo odpovědi, že požadavek na zabránění části Točné vypadl ze spisu zřejmě omylem, protože se ukázalo nezbytným odborně zaměřit novou hranici i s touto obcí. Město se při této příležitosti zavázalo hradit veškeré výlohy s katastrálními pracemi spojené⁴¹⁴. Zaměření hraničních čar a dodatečné vypracování plánu znázorňujícího točenskou oblast v měřítku 1:2880 bylo svěřeno osvědčenému civilnímu geometru ing. Bohuši Nechvílovi, který předal hotové dílo 5. ledna 1920.

⁴⁰⁸ Čj. 53045 O. s. p. z 9. 9. 1919.

⁴⁰⁹ Čj. 107 OÚ Točná z 29. 4. 1919.

⁴¹⁰ Čj. 616 MÚ Zbraslav z 8. 8. 1919.

⁴¹¹ Čj. 25406 O. s. p. z 9. 9. 1919.

⁴¹² Tamtéž.

⁴¹³ Čj. 2940 A. m. k. z 28. 11. 1919.

⁴¹⁴ Čj. 2057 MÚ Zbraslav z 9. 12. 1919.

12. února podalo protest proti přiřazení ke Zbraslavi šest majitelů realit v točenské části Závisti. Přirozená hranice (řeka Vltava), jíž je osada od okresního města oddělena, prý „zabraňuje občanům ze Závisti požívati obecních zařízení na Zbraslavi, a proto bylo by nespravedlivé, aby byli poplatníky té obce, z jejichž investic ničeho míti nebudou. Obec Točná bude se rozšiřovati přirozeným směrem ke komunikaci, tj. ku dráze a vodě, čímž spojí se úplně se Závistí, a proto jest přirozenější, aby Závist zůstala nadále v katastru Točenském, neboť odtamtud může používat obecních zařízení, jichž bude poplatníkem.“ Zbraslavi se vzepřela také samotná obec Točná, její odpor však nebyl pouze defenzivního charakteru. Vyprovokována z jedné strany Modřany, z druhé Zbraslaví, podala 21. února sama žádost o zarovnění svého katastru⁴¹⁵.

Když 4. března vracela okresní správa politická na Smíchově archivu map katastrálních Zbraslaví doplněné plány, vyjádřila přitom názor, že by „mělo býti co nejdříve provedeno připojení obcí Záběhlice a Žabovřesky, třebaž že by se nedalo připojení pozemků z obcí na druhém břehu Vltavy toho času pro různé překážky provést“⁴¹⁶. V dubnu se však spis opět vrátil na Smíchov s požadavkem na vysvětlení a upřesnění zbraslavské žádosti. Z ní totiž nebylo katastrálnímu archivu zřejmé, „mají-li se obce Záběhlice, Žabovřesky, osada Závist a část obce Točné sloučiti s obcí Zbraslav v jednu samostatnou politickou obec Zbraslav, přičemž by katastrální obce Záběhlice a Žabovřesky zůstaly samostatnými kat. obcemi, anebo zrušiti katastrální obce Záběhlice a Žabovřesky a utvořiti jenom jednu samostatnou katastrální a zároveň politickou obec Zbraslav s osadami Žabovřesky, Záběhlice a Závist, neboť ... se jedná ... o rozšíření katastru zbraslavského za účelem získání stavebních ploch. ... ku které obci mají se oddělené části katastrálních obcí Lhoty a Točné připojiti v prvním případě, totiž, že by zůstaly Záběhlice a Žabovřesky samostatnými katastrálními obcemi v politické obci Zbraslav?“⁴¹⁷ Zbraslavská městská rada se 12. června usnesla, že se jí jedná výhradně o sloučení „v jednu politickou a katastrální obec Zbraslav, v kterémžto případě bylo by nutno zrušiti obě posléze jmenované sloučené obce katastrální (miněny Záběhlice a Žabovřesky). Oddělené části katastrálních obcí Točné a Lhoty připojeny by byly samozřejmě ku katastru politické obce Zbraslavi.“⁴¹⁸ Archiv map katastrálních proti takovému sloučení nevznesl žádné námitky a 9. srpna dopodrobna popsal průběh nové hranice, způsob přečíslování veškerých parcel a domovních čísel i zanesení změn do evidenčních map jednotlivých obcí⁴¹⁹.

Zhruba ve stejné době se smíchovské hejtmanství dočkalo odpovědi na svůj rok starý dotaz ohledně daní, přírážek a jmění lhotecké části Závisti, spadající tehdy ještě pod politickou obec dolnobřežanskou⁴²⁰. Ale vraťme se zpátky na zemské finanční ředitelství, kam doputovalo dobrozdání katastrálního archivu 12. srpna 1920. Dalším adresátem spisů byl vrchní zemský soud a jemu podřízené složky. Zbraslavský i jílovský okresní soud byly zajedno, že „z hlediska vedení knih pozemkových ... závady není“⁴²¹. Protože se jednalo o změnu hranic okresů, musel se k věci podle § 36 org. zákona vyjádřit také senát zemského civilního soudu. Toto zasedání se uskutečnilo 16. října a i zde byl k navrženým změnám zaujat souhlasný postoj⁴²². Tímto úředním aktem se jednávání zbraslavské kauzy na půldruhého roku zastavilo.

⁴¹⁵ Viz předchozí dva případy.

⁴¹⁶ Čj. 13957 O. s. p. z 4. 3. 1920.

⁴¹⁷ Čj. 1084 A. m. k. z 9. 4. 1920.

⁴¹⁸ Čj. 936 MÚ Zbraslav z 15. 6. 1920.

⁴¹⁹ Čj. 2961 A. m. k. z 9. 8. 1920.

⁴²⁰ Čj. 7588/A O. s. p. Královské Vinohrady z 1. 6. 1920.

⁴²¹ Čj. 798 O. s. Zbraslav z 11. 10. 1920 a čj. 581 O. s. Jílové z 13. 10. 1920.

⁴²² Čj. 12259 Z. civ. s. z 16. 10. 1920.

V polovině roku 1922 to vypadalo, jako kdyby se začal projednávat zcela nový případ. Časový odstup způsobil, že Ministerstvo vnitra muselo nechat aktualizovat všechna dosud shromážděná data. A tak všechny zúčastněné strany podávaly nejrůznější přehledy – daňové, přírážkové, seznamy jmění a dluhů atd. Zbraslav byla vyzvána, aby pořídila „seznam oněch parcel, které ... mají býti připojeny z obvodů místní a katastrální obce Točné a Lhoty“⁴²³. Na tomto seznamu byla uvedena kromě čísel jednotlivých parcel také jména jejich majitelů, plošná výměra a kvóta přímých přírážkám podléhajících daní⁴²⁴. Alespoň základní přehled poskytuje následující tabulka (správnost údajů potvrdily berní úřady na Zbraslavi a v Jílovém):

	Točná	Lhota
celkově parcel	62	62
z toho stavebních	6	5
o celkové rozloze	35 ha 71 a 16 m ²	5 ha 99 a 38 m ²
čistý výnos (Kč)	545,28	31,31
daň pozemková (Kč)	123,8	313,75
daň domovní (Kč)	465,2	387,02
daň výdělková (Kč)	800,-	-

5. srpna podali na příkaz MV zprávu Záběhlíci. V ní bylo konstatováno, že „se dosud zásadně trvá“⁴²⁵ na usnesení zdejšího zastupitelstva učiněném 3. dubna 1919, na jehož základě bylo proti zamýšlenému sloučení důrazně protestováno. Také se sešla okresní správní komise v Jílovém, a to již 29. července. Závěr jejího zasedání byl jednoznačný: „nemá na úkor chudé zámožná a v plném rozkvětu se nacházející obec ještě více býti zvětšována a dotyčná chudá ještě více ochuzována“⁴²⁶. Katastry obou obcí (Lhoty a Zbraslavi – pozn. aut.) jsou odděleny přirozenou hranicí, tj. Vltavou a „mluví-li se v odůvodněných zejména o stavebním ruchu, nemá přece na tento značného vlivu okolnost, nachází-li se půda zastavění schopna v území obce Lhoty nebo Zbraslavi“⁴²⁷. V dalším odstavci zápisu z této schůze je znovu poukazováno na „věčný problém“, tj. průběh hranice mezi oběma zastupitelskými okresy: „Přirozenou společnou hranicí okresu zdejšího a zbraslavského, podíváme-li se na mapu, měla by zajisté býti řeka Vltava, leč i tu vidíme nespravedlivé rozřešení dávných dob, obce zámožné a průmyslové na pravém břehu řeky Vltavy (Vrané, Modřany, Točná) připojeny byly ku okresu zbraslavskému; pro ostatní pak obce zůstala hranicí řeka Vltava.“ Jílovský zastupitelský okres „na rozdíl od ostatních středočeských okresů velice macešsky byl odbyt a o jeho zmenšení a zeslabení i v novější době stále se usiluje“. Proto i se zřetelem k zájmům okresu se komise jednohlasně usnesla proti „trhání obce Lhoty“, neboť tato část „vzhledem ku své poloze může v nejbližší době z velké části býti zastavěna“.

Ano, v roce 1922 to již byla samostatná obec Lhota, o jejíž názor na věc se také zajímalo Ministerstvo vnitra. 16. srpna zjistilo zdejší nedávno sestavené zastupitelstvo, že se v došlých spisech „nalézá plná snůška nářků a dovolávání různých věcí, které úpravou hranic se nijak nezlepší, jenom tím, že by zmíněné obce, které chtějí zabrat, nabyly nových poplatníků pro svou obec, jež by šlo na účet chudé hornaté obce Lhoty, která se právě teprve nyní osamostatnila ...“⁴²⁸. Ze stejných důvodů jako Točné proto Lhota odepřela zkrácení svého katastru také Zbraslavi.

⁴²³ Čj. 75612/15 MV z 12. 6. 1922.

⁴²⁴ Seznamy byly sestavovány dvakrát, první pocházejí z 10. 10. 1922, ale chyběly na nich celkové součty, ty se objevily až na přehledech z 3. a 5. 10. 1923.

⁴²⁵ Čj. 1902 OÚ Záběhlíce z 5. 8. 1922.

⁴²⁶ Čj. 1548 O. s. k. Jílové z 17. 8. 1922.

⁴²⁷ Tamtéž.

⁴²⁸ Čj. 139 OÚ Lhota z 16. 8. 1922; plurálem zmíněné obce jsou míněny Zbraslav a Točná (Případ dvanáctý).

Vnitro chtělo mimo jiné také vědět, jak je to se vzdálenostmi Závisti od Točné a Lhoty. Vrchní stavební rada Státního stavebního okresu Smíchovského ing. Křeček 12. září sdělil, že v prvním případě je to 2,4 km, v druhém pak rovné 3 km, „měřeno vozovými cestami značného stoupání“⁴²⁹. Dalších dvanáct měsíců zůstal případ na ministerstvu, aniž by jeho projednávání jakkoliv pokročilo.

Jediným, kdo po tuto dobu nezapomněl, byla zbraslavská městská rada. V průběhu roku 1923 nechala vypracovat *Důvodovou zprávu* aneb *Pamětní spis města Zbraslavi o zamýšleném sloučení obce Zaběhlice a osady Zavobřesky s městem Zbraslav a úpravě katastrálních hranic mezi Zbraslaví a obcemi Točnou a Lhotou*⁴³⁰. Tento rozsáhlý dokument, který velmi dopodrobna líčí jak celý dosavadní průběh sporu, tak i všechny okolnosti hovořící pro provedení této rozsáhlé územní změny, je svého druhu vzácnou památkou, obsahující mnohá statistická data o zbraslavské oblasti na počátku 20. let 20. století, která bychom v tak utříděné podobě jinde těžko našli. Proto je plné znění tohoto spisu zařazeno jako jedna z příloh na konci této práce. Na tomto místě se však alespoň v krátkosti zastavme u několika jednotlivostí, které jsou v *Důvodové zprávě* obsaženy. Nacházíme zde zmínky i o žádostech Točné (viz Případ dvanáctý) a Žabovřesky, jejichž opodstatněnost je zcela logicky popírána. Dozvídáme se tu o hospodaření jednotlivých obcí a faktickém propojení Zbraslavi se Zaběhlicemi, kde „komunistické zastupitelstvo v obavě, aby sloučením neztratilo svoje posice v obci, brání se sloučení, poněvadž je přesvědčeno, že správa společné obce přejde do rukou inteligence“. Na pořadu dne byla také otázka středního školství. Zbraslaví velmi záleželo na tom, aby se vbrzku stala sídlem minimálně expositury⁴³¹, ne-li přímo samotného úřadu okresní politické správy. Zpráva uvádí, že po zamýšleném sloučení by rozloha města stoupla až na pětinasobek současného stavu (766 ha). Počet obyvatel by se přitom zvýšil ze 1786 na 3196.

V jedné z pasáží se již hovoří o vyhlášece, kterou vydalo Ministerstvo vnitřní 14. srpna⁴³² a již byl oznámen úmysl vlády vyhovět touze po sloučení zbraslavské „aglomerace“ včetně připojení točenské i lhotecké Závisti. Vyhlášky byly v obcích vyvěšeny počínaje 21.-22. zářím⁴³³, u okresní správní komise v Jílovém o něco později (29. 9.). V Točné a Lhotě byly spolu s vyhláškami k nahlédnutí také kopie katastrální mapy se zakreslenými hranicemi změnami.

Kromě vyhlášek rozdalo vnitro také další úkoly. Zbraslav do seznamů parcel odloučených z katastrů Točné a Lhoty doplnila celkové plošné výměry těchto pozemků a „nynější bydliště u všech jejich majitelů“. Zároveň musela předložit „seznam popisných čísel domů na parcelách těch ležících“⁴³⁴. Do těchto seznamů pak berní úřady vepsaly výši veškerých přímých přírůžků podrobených daní, předepsaných v roce 1922. Stejně instituce byly povinny sdělit také celkové výše daní vybíraných ve všech obcích a osadách do případu zainteresovaných⁴³⁵. Konečně to byly ještě okresní správní komise, které prozkoumaly správnost výkazů jmění a dluhů jednotlivých obcí a oznámily výše přírůžků vybraných v r. 1922 (eventuelně předepsaných - tam, kde bylo známo - pro r. 1923)⁴³⁶.

V dalším výkladu se odpoutáme od zaběhnutého zvyku líčit události tak, jak šly chronologicky za sebou, a podíváme se, jaké byly ohlasy na ministerskou vyhlášku v jednotlivých obcích.

⁴²⁹ Čj. 519 St. stav. sp. Smíchov z 12. 9. 1922.

⁴³⁰ Názvy Zaběhlice a Zavobřesky jsou autentické, spis nese datum 30. 9. 1923.

⁴³¹ Podobně jako v Jílovém.

⁴³² Čj. 89744/15 MV z 14. 8. 1923.

⁴³³ Výjimkou byla obec Lhota, kde vyhláška visela až od 3. 10. 1923.

⁴³⁴ Čj. 3227 MÚ Zbraslav z 5. 10. 1923.

⁴³⁵ Čj. neznámé B. ú. Jílové z 22. 9. 1923 a čj. 308 B. ú. Zbraslav z 25. 9. 1923.

⁴³⁶ Čj. 2038 O. s. k. Zbraslav z 5. 10. 1923 a čj. 2003 O. s. k. Jílové z 11. 10. 1923.

Nejprve zamíříme do Záběhlic a Žabovřesk. Zdejší obecní zastupitelstvo zaslalo 10. září, tedy ještě před doručení vyhlášek, Ministerstvu vnitra opětovný protest proti sloučení, a to zároveň s prosbou, aby byly v jejich obci přece jen vypsaný volby, plánované na 16. září⁴³⁷. Před časem bylo totiž rozhodnuto o tom, že vzhledem k projednávání zbraslavské kauzy budou tyto volby odloženy. Záběhličtí však příliš nepochodili, neboť volby se neuskutečnily. K další zajímavé akci došlo pár dní nato, 19. září. Zbraslavská městská rada ve snaze dosáhnout sloučení se Záběhlicemi a Žabovřesky svolala k tomuto datu společnou schůzi obecních zastupitelstev, kde měli jejich členové „*klidně a věcně pojednat o této otázce*“⁴³⁸. Tady se poprvé ukázalo, že postoj Záběhlických a Žabovřeských k celé záležitosti není tak jednotný, jak bylo až dosud proklamováno. Zatímco většina záběhlických zastupitelů včetně starosty Císaře ze zasedání odešla (zůstal jeden), aniž by kdokoliv z nich uvedl jedinou věcnou námitku, zástupci ze Žabovřesk naopak se zaujetím zůstali až do skončení schůze, čímž „*ukázali, že blaho obce jest jim vším a dokumentovali tím, že stojí na výši doby a že jsou hodni důvěry občanstva*“⁴³⁹. Další rozpor se objevil krátce poté. 23. září se záběhlické zastupitelstvo usneslo podat k zemské správě politické obsáhlý protest, o němž prohlásilo, že mu podporu vyjádřilo veškeré občanstvo Záběhlic i Žabovřesk. Jak se však brzy ukázalo, protestní listina byla mnohými obyvateli podepsána pod jistým nátlakem, neboť od 28. září obcházel jednotlivé domácnosti obecní posel pan Rakušan „*hláse, by každý nájemník dostavil se k podpisu na obecní úřad*“. Mnoho lidí tak skutečně učinilo, aniž by si vyvěšenou vyhlášku přečetlo. A tak počátkem října byly v obou částech obce zahájeny petiční akce, které iniciovali samotní občané a jejichž cílem bylo sloučení se Zbraslaví podpořit. Na záběhlické listině figuruje 214 jmen (včetně Hospodářského ředitelství nájmu Zbraslav, První české akciové společnosti pro rafinování cukru v Praze a Ředitelství velkostatku Zbraslav), v Žabovřeskách podepsala petici necelá stovka obyvatel.

Dle názoru záběhlického zastupitelstva se § 23 zákona ze dne 7. 2. 1919 „*dotkl krutě venkovské obce naší*“, neboť „*poskytl sousední městské obci Zbraslavi příležitost, aby samostatnosti našich obcí spojených hleděla získati pro své zájmy, své zvelebení, pro rozhojnění svých příjmů a umoření svých pasiv*“⁴⁴⁰. Myšlenky, které jsou obsaženy v dalších větách tohoto prohlášení, svědčí jednoznačně o politické zaujatosti zastupitelstva. „*... v řádné schůzi své ... zařídilo vše možné ku hájení zájmů naší třídy dělnické, domkářů a malorolníků před vlivem splynutí s třídou měšťáckou okresní obce Zbraslavské. [...] Dlouholetá naše zkušenost macešského zacházení městské obce Zbraslavské se spojenými obcemi našimi neskýtá nezvratného přesvědčení, že poměr týž trval by přiostrěn nenávisí občanskou a odstrkováním jako méněcenných společníků velké obce. Nespatřuje tudíž obec Záběhlice-Žabovřesky pražádných výhod ve sloučení s obcí Zbraslavskou, naopak vidí jasně v zamýšleném sloučení značnou újmu na svém majetku a majetku svých spoluobčanů, urážku ve svých občanských cílech následkem pokoření, vehnání v područí městské obce a omezení v dosavadní své samostatné působnosti, kteréž sobě obec naše váží jako drahý odkaz po svých předcích, kteří stejně milovali rodnou svojí chatu, stejně lnuli ku své orné půdě a vším úsilím a rádi pracovali ku blahu a rozkvětu své domoviny. Zamýšleným sloučením spojených našich obcí Záběhlice-Žabovřesky s městskou obcí Zbraslaví a z důsledku toho odnětím samosprávy vlastním usedlíkům našim vzešel by trvalý rozkol, neshody a nepřízeň obyvatelstva městského s obyvateli našich vesnic ať již v dobách volebních, neb v síni zasedací, aneb ve vzájemných stycích sousedských.*“ Komunistickou ideologii zastupitelů, podepřenou už tehdy, krátce po vzniku této politické strany, nepravdivými údaji (např. srovnání výše

⁴³⁷ Čj. 1499 OÚ Záběhlice z 10. 9. 1923.

⁴³⁸ Viz *Důvodová zpráva / Pamětní spis města Zbraslavi ...*

⁴³⁹ Tamtéž je zaznamenán také celý obsah onoho zasedání.

⁴⁴⁰ Čj. 1566 OÚ Záběhlice z 28. 9. 1923.

obecních přírážek, nákladů na provoz obce atd.) však ani zdaleka nesdíleli řadoví občané. Ti si velmi brzy uvědomili, že ze sloučení mohou mít „vzájemný prospěch“ všechny tři celky, „neboť utvořením nové velké obce získá všechno občanstvo a poplatnictvo: Jednak tím, že úprava nové obce vyžádá si lepší dopravní spojení s hlavním městem republiky, stavební ruch vzroste, a nemovitý majetek zaznamená přirozený vzestup v ceně. Obchod oživne a nově upravená Zbraslav stane se důležitým místem pro školství, okresní úřady, stejně jako hledaným místem výletním pro blízkou Prahu.“ Petice Žabovřeských nám navíc prozrazuje, jaké byly skutečné poměry v této osadě včetně motivu, který vedl v r. 1913 k podání žádosti o odloučení od mateřské obce. „Až dosud vládne v naší osadě obec Zaběhlice, kamž platíme 200 % přírážky obecní, které se spotřebují jen pro obecní kancelář a na úpravu obce nezbyvá. Osada naše jest tak zpustošilá, že žádná jiná obec v celé Republice není tak zpustošená jak osada Žabovřesky. Žádali jsme v roce 1913 a roku 1919 o odloučení od Zaběhlic a samostatnou obec, bychom si mohli naši osadu sami spravovati jen proto, že zaběhlická obec má naši osadu jen pro placení obecních přírážek a jinak se o ní nikdy nestarala. Zbraslav nám dává veřejnými vyhláškami záruku, že nám v naší osadě Žabovřeskách upraví cesty, zřídí kanalisaci, vodovod, elektrické světlo, a proto žádáme slučte osadu Žabovřesky s obcí Zbraslaví v jednu obec, ovšem s těmi podmínkami, co nám obec Zbraslav slibuje, že ihned po sloučení se to uskuteční a zároveň žádáme Ministerstvo vnitra, aby v tom smyslu sloučení provedlo.“ Zaběhlice a Žabovřesky „by nebyly s to vybudovati (zmiňované podniky – pozn. aut.) ani během 5 let vzhledem k malé poplatnosti a kdyby okamžitě k budování elektrovodné sítě překročily a chtěly upravit cesty a veřejná prostranství, tu musí buď obecní a osadní přírážky zvýšiti přes 800 % neb rozprodati velký díl kmenového jmění, k čemuž zajisté nedají svolení ani nadřízené dozorcí úřady“. Současně jsou v petici také otevřeně kritizováni „nynější držitelé obecní správy, kteří nepřinesli během období volebního rozkvětu obce a osady tu nejmenší obět' a svou neprozíravostí a neznalostí komunálního programu zatížili obec a osadu vysokými přírážkami, které byly spotřebovány skorem na kancelář a občanstvo bylo nuceno brodit se rozblácenými cestami bez osvětlení a chtělo-li míti aspoň studny v pořádku, bylo nuceno svépomocí tyto udržovati“. Nejzajímavější poznámku však obsahuje listina na samém konci, kde Zaběhličtí a Žabovřeští vyjádřili domněnku, že „během několika desetiletí ... stane se (Velká Zbraslav – pozn. aut.) součástí Veleobce Pražské“. Svědky naplnění této vize se stali jejich potomci o půlstoletí později, v roce 1974.

Druhou obcí, která nás bude zajímat, je Točná. Zdejší občané „jsou vyhláškou velice pobouřeni, neboť vidí v této v ničem neodůvodněné změně hranic ochuzování chudé obce Točné“, konstatoval starosta Josef Kutil v dopise Ministerstvu vnitra již 26. září⁴⁴¹. Při té příležitosti upozornil na léta trvající palčivý problém, jehož jsme se již dotkli v předchozím případě, tj. absence školní budovy v obci a nutnost jejího vybudování v době co možná nejkratší. Pro tento podnik bylo samozřejmě zapotřebí určité poplatní základny, která sice i s osadníky ze Závisti zdaleka nebyla dostatečná, ale o to více obci na tomto území záleželo a rozhodně si nemohla dovolit se ho vzdát. V neposlední řadě tu hrála roli i ministerstvem nedávno zamítnutá žádost Točenských o rozšíření katastru o části okolních obcí. „Jelikož obec Točná nedala svůj souhlas ku změně hranic dle návrhu obce Zbraslavské, žádá obec Točná, aby se žádost obce Zbraslavské bylo naloženo tak, jako bylo naloženo se žádostí obce Točné.“ Ke starostovi se ještě v říjnu připojilo také oněch osm závistských osadníků, kteří prohlásili, že si „nepřejí býti vyjmuti z katastru obce Točné a přičleněni do katastru obce Zbraslavské“⁴⁴². Tento dodatek

---

⁴⁴¹ Čj. 114 OÚ Točná z 26. 9. 1923.

*přejí býti vyjmuti z katastru obce Točné a přičleněni do katastru obce Zbraslavské*⁴⁴². Tento dodatek točenského protestu byl Ministerstvu vnitra odeslán 9. listopadu⁴⁴³.

Posledním místem, které nám zbývá navštívit, je obec Lhota. Ohlasy na plánovanou změnu hranic zde byly v podstatě totožné s točenskými. 7. října se o věci usneslo obecní zastupitelstvo. Čtyři čísla popisná, která se nacházela v lhotecké části Závisti, představovala pro obecní pokladnu vzhledem k celkově nízkým příjmům poměrně významný finanční zdroj, nehledě k tomu, že kromě těchto objektů „*není toto místo ku stavbě dále způsobilé, neb jsou to příkré stráně*“, čímž padl hlavní motivační prvek Zbraslavi, která žádala o část lhoteckého katastru, „*by se mohla stovebně rozšiřovati*“. Teprve dva roky samostatná Lhota, čítající všeho všudy pouhých 32 čísel popisných, a to včetně samot a Závisti, byla navíc zatížena dluhem 7000 Kč, nemluvě o dávkách z majetku (1200 Kč) a vysokých přírážkách v řádech stovek procent, které museli každoročně ke svým daním platit zdejší usedlíci. V plánu byla též výstavba nové silnice „*z hrobeckých hranic přes Lhotu směrem k Závisti*“, na níž mělo podle předběžného rozpočtu padnout 180000 Kč, „*dále pak obec Dolní Břežany má vyměřenou silnici, která půjde z Břežan k Závisti, kterou hodlá v nejbližší době stavěti, a jest na ní rozpočet 900.000, takže při této silnici by obec Břežany stavěla na svém katastru, který činí z celé délky sotva 1/4 a ostatní výměra silnice jde po katastru lhoteckém, takže tímto by nastaly obci Lhotě veliké povinnosti*“, k jejichž splnění bylo zapotřebí každé poplatní síly. To byly v kostce hlavní důvody, proč Lhotečtí vznesli 11. a 12. října 1923 námitky proti odebrání části svého katastru, a to jak prostřednictvím politické expozitury v Jílovém, tak přímo Ministerstvu vnitra. K tomu se přidal i rozhodný protest majitelů závistských nemovitostí (Arcibiskupská ústřední kancelář, majitel hotelu „Ve stínu lípy“ Josef R. Vilímek a vlastníci vily Idyla Vladimír Nálevka), kteří se pokusili přesvědčit ministerské úředníky, že „*sloučení nemůže přinést Závisti žádného užítku*“, neboť „*Závist přísluší k jinému samosprávnému okresu, k jinému soudu, k jiné okresní politické správě, k jiným finančním a berním úřadům než obce protilehlé, a to by při provádění vyloučení a připojení vyžadovalo obrovských prací úředních a setkalo by se s celou řadou potíží administrativních a samosprávných. Tak zejména nelze provésti společnou kanalisaci, společný vodovod ap., takže by (Závist – pozn. aut.) ze spojení neměla nic více než čest býti součástí Velké Zbraslavi. Ta čest by ale byla draze vykoupěna.*“ Tím se kruh připomínek a stížností uzavřel a veškeré spisy (s výjimkou výše uvedených dodatků Točné) byly 18. října předány k nejvyšší instanci s lakonicky, ale o to přesněji formulovaným návrhem okresní politické správy na Smíchově, „*by sloučení Zbraslavi a Záběhlic bylo povoleno*“⁴⁴⁴.

A tak se také stalo. Rozhodnutí učinila Ministerská rada 20. prosince 1923. Vnitro pak 7. ledna 1924 oznámilo tuto skutečnost zemské správě politické. „*Vláda povolila ... sloučení obcí Zbraslav a Záběhlic v soudním okrese zbraslavském a politickém okrese smíchovském v jednu obec pod názvem Zbraslav, a to v mezích dosavadních jejich katastrů. Veškeré jmění, ústavy a fondy dosavadních obcí Zbraslavi a Záběhlic, veškerá jejich práva a závazky přecházejí dnem sloučení na novou obec Zbraslav, která jest též povinna převzít do svých služeb všechny právoplatně jmenované úředníky a zřízence ostatních obcí, event. jejich ústavů a podniků. Připomínkám obce Záběhlic s řadou poplatníků, spolků a korporací vláda nevyhověla, ježto sloučení obou obcí v jednu obec odůvodněno jest jejich geografickou polohou a souvislostí jejich zastavených částí. Hospodářský stav obce Zbraslavi jest takový, že nezbuzuje obavy, že by poplatnictvo sloučené obce bylo nepoměrně více zatíženo nežli před sloučením, a to již proto, že míra přírážek v dosavadní obci Zbraslavi klesla v roce 1923 na přírážkovou míru obce Záběhlic. [...] Návrhy, aby změněny byly hranice sloučené obce Zbraslavi s obcí Točnou a*

⁴⁴² Petice je datována 28. 10. 1923.

⁴⁴³ Čj. 131 OÚ Točná z 9. 11. 1923.

⁴⁴⁴ Čj. 89847 O. s. p. z 18. 10. 1923.

obcí Lhotou a povolena tím podmíněná změna hranic zastupitelského a soudního okresu zbraslavského se zastupitelským a soudním okresem jílovským a politického okresu smíchovského s politickým okresem vinohradským tím, že by vyloučila se část zvaná Závist z obce Lhoty a vilová čtvrť z obce Točné a připojily se ke sloučené obci Zbraslavi, vláda nevyhověla, poněvadž pro tato opatření není nyní zvláště naléhavých důvodů, nehledí-li se ani k tomu, že by zmíněným opatřením obce Lhota a Točná do značné míry byly hospodářsky zeslabeny.“⁴⁴⁵ Shrme-li tyto věty do jediného závěru, pak musíme konstatovat, že ve zbraslavské kauze bylo nakonec dáno za pravdu všem stranám, jež se této akce zúčastnily, s výjimkou rigidního záběhlického komunistického zastupitelstva, jemuž od počátku šlo mnohem více o udržení vlastních pozic než o budoucnost své obce. Zbraslavi se sice nepodařilo dosáhnout absolutního vítězství, neboť obě závistské osady zůstaly součástími původních katastrů točenského a lhoteckého, přesto však mohli v okresním městě právem hovořit o velkém úspěchu. Získání Záběhlic a Žabovřesk jím bezpochyby bylo.

Ale nenechali bychom si tento případ na úplný konec, kdyby nebyl svým způsobem specifický. Můžeme dokonce hovořit o raritě, a to nejen ve smíchovském, nýbrž přímo celorepublikovém prostoru. Pokud jsme se v úvodu této práce zabývali otázkou, zda-li bylo možné podat proti vládnímu rozhodnutí o jakémkoliv územní změně odvolání, pak zde dostáváme jasnou odpověď. Záběhličtí zastupitelé⁴⁴⁶ se s nastalým stavem nehdrali smířit a podali prostřednictvím pražského advokáta JUDr. Viktora Říhy stížnost k nejvyššímu správnímu soudu. Cílem tohoto odvolání bylo v prvé řadě dosáhnout odkladu nařízeného sloučení, čímž by tato skupina lidí nadále zůstala ve svých dobře placených funkcích. Tento zoufalý čin však naštěstí neměl šanci na úspěch. Vláda se 17. dubna 1924 v souladu s ustanovením § 17 zákona ze dne 22. 10. 1875 č. 36 ř. z. z roku 1876 usnesla, že nevyhoví „žádosti obce Záběhlic, aby byl přiznán odkladný účinek její stížnosti nejvyššímu správnímu soudu, ... poněvadž veřejné příčiny vyhledávají toho, aby rozhodnutí bylo vykonáno a poněvadž žadatelce výkonem rozhodnutí nevzejde nenahraditelná škoda“⁴⁴⁷. Nyní se netrpělivě čekalo na vyjádření nejvyššího správního soudu, který měl ve věci poslední slovo. Jeho nálezn č. 15844/24 z 18. září 1924, citovaný již v kapitole o územních změnách, nejenže s definitivní platností uzavřel zbraslavský případ, ale stal se i jakousi uzancí pro všechny další v budoucnu projednávané případy. Jeví se proto vhodné rozloučit se s těmi všemi, jejichž osudy jsme sledovali, plným zněním tohoto - pro slučování, rozlučování a změny hranic obcí a vztažmo i okresů - obecně platného dokumentu⁴⁴⁸.

Jménem republiky československé!

Nejvyšší správní soud za předsednictví senátního presidenta Diwalda, za přítomnosti senátního presidenta Dra Bohuslava a radů nejvyššího správního soudu Dra Zeise, Dra Kaňky, Dra Zeyera a zapisovatele místotajemníka Dra Rádla po veřejném ústním líčení, konaném dne 18. 9. 1924 o stížnosti obce Záběhlic-Žabovřesk do rozhodnutí vlády republiky československé z 20. 12. 1923, intimovaného výnosem MV ze dne 7. 1. 1924 čj. 90853/23 pecto sloučení obcí Zbraslavě a Záběhlic vyslechnuv zprávu referentovu a vývody zástupce žalovaného úřadu ministerského tajemníka MV Dra Jana Trojance, nalezl právem:

Stížnost se zamítá jednak jako bezdůvodná, jednak jako nepřípustná.

Důvody:

Výměrem ze dne 29. 3. 1919 čj. 17352 zahájila okresní správa politická na základě § 23 zákona ze dne 7. 2. 1919 č. 76 Sb. z. a n. na podaný návrh šetření za příčinou sloučení obcí Zbraslavě, Záběhlic a Žabovřesk v jedinou politickou obec, a vyzvala obecní úřady na Zbraslavi a v Záběhlicích, aby do 5 dnů obecní úřady se usnesly, zda s tímto sloučením souhlasí.

⁴⁴⁵ Čj. 90853/15 MV z 7. 1. 1924 a čj. 12592 ai 24 Z. s. p. / 5/A-138/4 ai 23 z 14. 1. 1924.

⁴⁴⁶ A to: bývalý starosta František Císař, radní Vojtěch Ejem a zastupitelé Karel Marek a Josef Blažek.

⁴⁴⁷ Čj. 29956/15 MV z 29. 4. 1924 a čj. 200903 ai 24 Z. s. p. / 5/A-138/11 ai 23 z 6. 5. 1924.

⁴⁴⁸ Věstník MV, roč. 7/1925, s. 141 n.

Podáním ze dne 3. 4. 1919 č. 575 předložil obecní úřad v Záběhlicích opis protokolu schůze obecního zastupitelstva ze dne 3. 4. 1919, jímž zastupitelstvo to jednohlasně proti zamýšlenému připojení protestuje, a připojil i protest tamního obyvatelstva téhož obsahu.

Podáním ze dne 5. 8. 1922 č. 1902 odvolala se obec Záběhlická znovu na usnesení svého obecního zastupitelstva ze dne 3. 4. 1919 č. 575 a prohlásila, že na usnesení tom zásadně trvá.

Vyhláškou ze dne 14. 8. 1923 č. 89744/22 uveřejnilo MV úmysl vlády sloučiti obě obce, s tím, že dle § 1 zákona z 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n. ve znění zákona z 21. 12. 1922 č. 406 Sb. z. a n. činí se tato veřejná vyhláška na dobu 8 dnů s podotknutím, že každému jest volno k zamýšlenému sloučení podati během další 8 denní lhůty, počínajíc dnem 30. 9. 1923, námitky u tohoto ministerstva.

Vyhláška byla vyvěšena pak na úřední desce v obci Záběhlicích i v osadě Žabovřeskách. Na to obec Záběhlická podáním ze dne 10. 9. 1923 č. 1499, dovolávajíc se opět shora citovaného usnesení obecního zastupitelstva a svého podání ze dne 29. 8. 1923 č. 1451, adresovaného na okresní politickou správu smíchovskou, znovu důrazně protestovala proti zamýšlenému sloučení obcí, a podáním ze dne 28. 9. 1923 č. 1566, dovolávajíc se opět svých dřívějších protestů, sdělila ministerstvu vnitř, že obecní zastupitelstvo v Záběhlicích ve schůzi dne 23. 9. 1923 znovu protestuje proti zamýšlenému sloučení, a podala připomínky, v nichž podrobně odůvodnila své dosavadní stanovisko a došla k závěru, že bez poškození obce Záběhlické a jejího obyvatelstva sloučení provésti nelze.

K návrhu MV ze dne 5. 12. 1923 č. 79146/1923 / 15 usnesla se vláda ve schůzi ministerské rady dne 20. 12. 1923, aby podle ustanovení § 1 zákona z 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n. ve znění zákona z 21. 12. 1922 č. 406 Sb. z. a n. povoleno bylo sloučení obcí Zbraslavě a Záběhlic v jednu obec pod názvem Zbraslav v mezích dosavadních jejich katastrů, a zároveň vysloveno, že se připomínkám obce Záběhlic s řadou poplatníků, spolků a korporací nevyhovuje, a udány toho důvody.

O stížnosti proti tomuto opatření vlády, intimovanému výnosem MV ze 7. 1. 1924 č. 90853/1923 / 15, uvážil nejvyšší správní soud takto:

Především bylo nutno uvážiti, jaká subjektivní práva mohou obce, o jichž sloučení jde, vyvozovati pro sebe ze zákona z 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n. ve znění zákona z 21. 12. 1922 č. 406 Sb. z. a n. Zákony těmito zmocněna je vláda provésti sloučení takové i proti vůli zúčastněných obcí.

Po stránce materiální nemohou obce takové vyvozovati žádných práv ani s hlediska ochranných zájmů soukromých, ani s hlediska ochrany zájmů veřejných na to, aby obec sloučena byla nebo nebyla.

Po stránce procesní zákony z 18. 3. 1921 č. 117 Sb. z. a n. a 21. 12. 1922 č. 406 Sb. z. a n. souhlasně předepisují, aby před každým opatřením vlády byla poskytnuta příležitost zúčastněným osadám, obcím a jiným veřejnoprávním korporacím, aby se mohly k věci vyjádřiti ve lhůtě 30 denní, dodávajíc, že jinak není třeba k opatření vlády dobrých zdání, vyjádření nebo souhlasu jakýchkoliv sborů a úřadů správních nebo sborů zákonodárných.

Účelem tohoto vyjádření k věci jest, aby za účasti korporací veřejnoprávních, na věci interesovaných, opatřen byl podklad pro opatření vlády.

Jen tímto způsobem umožňují oba zákony zásah zúčastněných obcí do řízení správního o sloučení jich. Nějakého práva však na přezkoumání správnosti řízení i důvodů sloučení zákon obcím zúčastněným neposkytuje, obzvláště je, jak svědčí ustanovení druhé věty 2. odstavce § 1 citovaného zákona, právě jen na vyjádření k věci. Z téhož ustanovení zákonného také vyplývá, že vyjádřením „k věci“ nelze rozuměti nic jiného, než sdělení subjektivního stanoviska obce k opatření právě zamýšlenému, nikoliv však – jak stížnost mylně se domnívá – možnost na podkladě spisů správních, neb aspoň obsahu jich, přezkoumati stav řízení před rozhodnutím co do správnosti řízení správního vůbec, a co do důvodnosti a účelnosti jednotlivých zjištění zvlášť. Tím méně může se stížnost pro důvodnost svého názoru dovolávati ochrany zájmů veřejných, neboť v případech shora uvedenými zákony normovaných zájmy veřejné zastupovati sluší jedině vládě.

Na rozdíl od řízení vyhláškového, jehož postup jest v zákoně přesně vyznačen, nemá zákon nijakého ustanovení o tom, jakým způsobem má ono vyjádření obci býti umožněno. Jest patrno, že zákon neklade tu váhy na formální stránku, jak byla obci dána příležitost se vyjádřiti, nýbrž jedině na to, aby jí bylo umožněno vůbec vzhledem k zamýšlenému opatření vyjádření podati, a aby jí k tomu byla ponechána možnost aspoň po dobu 30 dnů.

Ze spisů správních jde najevo, že obec Záběhlická již podáním z 3. 4. 1919 vyjádření ve věci sloučení obce s obcí Zbraslavskou podala, že, byvši o úmyslu vlády uvědomena výnosem okresní správy politické na Smíchově ze 17. 7. 1922 č. 60170, žádajícím určitých doplňků, příležitosti té opět použila, aby své stanovisko k věci znovu zaujala, a že když konečně i zamýšlené sloučení bylo veřejně vyhlášeno, opět podala připomínky, v nichž podrobně stanovisko své k věci zaujala. Je tedy patrno, že obci byla včas poskytnuta příležitost k zamýšlenému sloučení zaujati stanovisko, a že dokonce i podala – a to opět – své vyjádření, v plném vědomí, že je podává vzhledem k zamýšlenému a projednávanému sloučení.

Pak není však možno důvodně tvrditi, že byla stěžovatelka ve svém procesním právu, plynoucím jí z § 1 odstavce 2 věta 1 citovaného zákona, nějak zkrácena, zejména že nemohla přednésti k věci řadu dalších relevantních skutečností.

Stížnost spatřuje vadu řízení v tom, že o jednotlivých připomínkách, jež obec podle odstavce 2 § 1 citovaného zákona podala, nebylo detailně jednáno, ač zákon rozhodnutí v poslední větě odstavce 2 výslovně předpisuje, a že důvody rozhodnutí o nich jsou paušální. Výtku tuto shledal nejvyšší správní soud nepřipustnou.

Poslední věta odstavce 2 § 1 citovaného zákona praví, že každý má právo podati připomínky u MV, o nichž se rozhodne současně s rozhodnutím ve věci samé, ježto zákon dává možnost připomínek vůbec každému bez rozdílu, je patrné, že pokládá je za pouhou pomůcku k informaci vlády, a nikoliv za prostředek k uplatnění individuálních zájmů jednotlivců, o nichž byla by vláda povinna těmto jednotlivcům vydati rozhodnutí.

Praví-li zákon, že o podaných připomínkách se rozhodne, nelze tím rozuměti proto rozhodování ve smyslu technickém. Ustanovení to nemá jiného smyslu, nežli že se vládě dává direktiva, aby, rozhodujíc o zamýšleném opatření, podané připomínky vzala v úvahu.

Zúčastněná obec – jejíž právo vyčerpává se ve shora již zmíněném nároku, aby bylo jí umožněno podati vyjádření – nemá činit ve smyslu poslední věty odstavce 2 „připomínky“, postavení odlišného od kohokoli jiného, kdo by připomínky podal, a nemůže proto cítiti se stížena ve svém subjektivním právu, jestliže o připomínce jí podané nedostalo se jí takového rozhodnutí, jaké si přála.

Bylo proto stížnost zamítnouti z části jako bezdůvodnou, z části jako nepřipustnou.

Senátní president Diwald, D. Rádl

Od smíchovských obcí po současnost

Máme za sebou čtrnáct úspěšných i neúspěšných pokusů o změny v obvodech obcí smíchovského okresu, projednávaných v letech 1919-28. Navštívili jsme přes 40 obcí či osad tohoto okresu a částečně jsme se dotkli i tří vesnic ze sousedních Královských Vinohrad. Ve všech těchto případech bylo dohromady zažádáno o dvacet územních změn, z nichž necelá polovina byla realizována. Jedenáctkrát se změnu prosadit nepodařilo a ze zbylých devíti případů se jen osmkrát uskutečnila v plném rozsahu tak, jak bylo původně požadováno⁴⁴⁹. Podívejme se proto nyní na jednotlivé kategorie a pokusme se o srovnání s celorepublikovými trendy.

Největší podíl na celkovém počtu případů projednávaných v rámci smíchovského okresu mají změny hranic. Je to dáno tím, že často doprovázely rozluky obcí. Ta je zároveň druhou nejpočetnější skupinou územních změn. Nejméně zastoupenou složkou jsou žádosti o sloučení. Nahlížíme-li ale na tyto tři skupiny z hlediska kladně uzavřených kauz, pak musíme konstatovat, že právě posledně uvedený druh změny, tj. sloučení, vykazuje jako jediný stoprocentní úspěšnost. Oba dva projednávané případy (Libčice-Letky a Zbraslav-Záběhlíce) byly nakonec schváleny. To rozhodně nelze říci o kategoriích rozloučení a změna hranic. Z prvně jmenované se ze sedmi žádostí podařilo realizovat pouze tři, což nepředstavuje ani polovinu, v druhém případě je to ještě o poznání méně. Z celkem 11 předložených požadavků došlo ke změně hranic čtyřikrát, z toho jednou pouze částečně⁴⁵⁰. Sedm žádostí zůstalo nevyslyšeno.

Dříve, než se zamyslíme nad tím, jaké faktory nejvíce ovlivňovaly stanovisko vlády, která měla v těchto kauzách vždy poslední slovo, sluší se dodat, že zde popisované případy nejsou zdaleka kompletním výčtem všech územních změn, které byly ve stejné době na okrese Smíchov realizovány. Je k nim třeba přičíst ještě další čtyři. Již v roce 1919 byla jako první rozdělena obec Noutonice, a to na tři celky: Noutonice, Lichoceves a Okoř⁴⁵¹. Rozluky Jíloviště na dvě části, Jíloviště a Trnovou, jsme se již dotkli v souvislosti s případem davelsko-měchenickým⁴⁵². Byla provedena roku 1920, stejně tak jako rozdělení obce Ořech na Ořech a Zadní Kopaninu s osadou Zmrzlik⁴⁵³. Poslední změna se udála v Čisovicích. My jsme sice tuto obec navštívili, ale pouze v kontextu s osadou Bojov, která neúspěšně žádala o osamostatnění. Mnohem významnější je však změna hranic mezi Čisovicemi a Zahořany, provedená v roce 1923⁴⁵⁴. Zde se totiž zároveň měnily hranice okresů, a to jak politických, tak soudních (smíchovský s příbramským a zbraslavský s dobříšským). Je velká škoda, že jsme průběh tohoto případu nemohli sledovat, neboť se jedná o jedinou uskutečněnou změnu hranic smíchovského okresu v posledním desetiletí jeho existence⁴⁵⁵.

Tím jsme se ocitli na čistě okresní rovině. A mohli bychom de facto hovořit o dvou smíchovských okresech, neboť podoba tohoto politického celku v letech 1919-21 je zcela nesouměřitelná s tou z let 1922-27. Z osmatřiceti obcí a osad, které byly 1. ledna 1922 přičleněny k Velké Praze, jich bylo sedmnáct, tj. necelá polovina, ze Smíchova. Lze tak bez nadsázky říci, že to byl právě smíchovský okres, který ze všech čtyř přípražských okresů

⁴⁴⁹ Změna hranic Radotín-Velká Chuchle byla provedena, jak již víme, jen částečně.

⁴⁵⁰ Viz předchozí poznámka.

⁴⁵¹ Čj. 43552/15 MV 1919.

⁴⁵² Čj. 25773/15 MV z 28. 7. 1920.

⁴⁵³ Čj. 45952/15 MV 1920.

⁴⁵⁴ Čj. 36367/15 MV 1923.

⁴⁵⁵ Pokud nepočítáme rozšíření obvodu smíchovského okresu o Kunratice, obec nacházející se původně v okrese královo-vinohradském, nařízené zákonem č. 311 Sb. z. a n. z 23. 12. 1924 a provedené 1. 1. 1925, jež spolu se současným zřízením okresních hejtmanství v Jílovém a Říčanech patří do kategorie změn administrativního rozdělení Čech, které byly upraveny zákonem č. 44 ř. z. z 19. 5. 1868.

zasáhla tato změna vůbec nejradikálněji. Přesto mu co do rozlohy zůstalo prvenství. Zatímco na levém vltavském břehu obklopoval Velkou Prahu jen tento okres, o pravobřeží se musely dělit hned tři: Královské Vinohrady, Žižkov a Karlín. Kromě toho, jak jsme poznali, zde existovalo i něco, co bychom mohli nazvat jakousi enklávou – totiž katastry modřanský a točenský, které byly součástí Smíchova. A to pochopitelně nedělalo dobře. Silnou nevoli vyvolaly u okresního hejtmanství Královských Vinohrad snahy Točné a Zbraslavi rozšířit své katastry o části katastrů obcí Lhoty a Cholupic, čímž by došlo k dalšímu zmenšení královo-vinohradského okresu. Zde naopak panoval protichůdný názor, že totiž jedině odebráním Modřan a Točné Smíchovu a jejich přičleněním k Vinohradům by se docílilo přirozených okresních hranic, které by byly tvořeny řekou Vltavou. Vycházelo se přitom z podobné úpravy, povolené ještě před vznikem Velké Prahy v roce 1919, kdy byla posunuta hranice mezi Královskými Vinohrady a Nuslemi, tedy současně hranice zastupitelských okresů, v důsledku „*regulace potoka Botiče v části mezi železničním mostem v Nuslích u Slup až po železniční most spojovací dráhy Praha-Smíchov*“⁴⁵⁶. Problémy s oběma smíchovskými katastry na pravém vltavském břehu však trvaly až do zániku okresu v polovině roku 1927.

Neméně zajímavé je také srovnání Smíchova s ostatními okresy co do počtu schválených případů územních změn. S číslem 13 je v pražském regionu jednoznačným vítězem. Královské Vinohrady se za stejné období (1919-27) mohou pochlubit 11, Žižkov 10 a Karlín dokonce jen 4 případy sloučení, rozloučení či změn hranic obcí. Jak si ale stál smíchovský okres v celorepublikovém měřítku?

Abychom mohli na tuto otázku odpovědět, musíme nahlédnout do Věstníků Ministerstva vnitra, ve kterých byly územní změny oficiálně oznamovány. Jak je patrné již z prvního ročníku (1919), zákon č. 76 Sb. z. a n. doslova zavalil Ministerstvo lavinou požadavků obcí ze všech koutů Čech, Moravy i Slezska. Když byla 5. května 1919 jako první rozloučena obec Hluboká, nikdo asi netušil, že se rozjetý vlak podaří zastavit až 20. února 1934. Toto datum totiž nese poslední výnos, jímž byl „*pro osadu vzniklou sloučením osad Dolních Dvůrů a Horních Dvůrů a místní části Nových Počeren v politickém okresu karlovarském stanoven úřední název Dvory*“⁴⁵⁷. Během těchto 15 let bylo provedeno neuvěřitelných 943 územních změn! Následující tabulka nám prozradí podrobnosti.

Počty realizovaných sloučení, rozloučení a změn hranic obcí a okresů
v letech 1919-1934

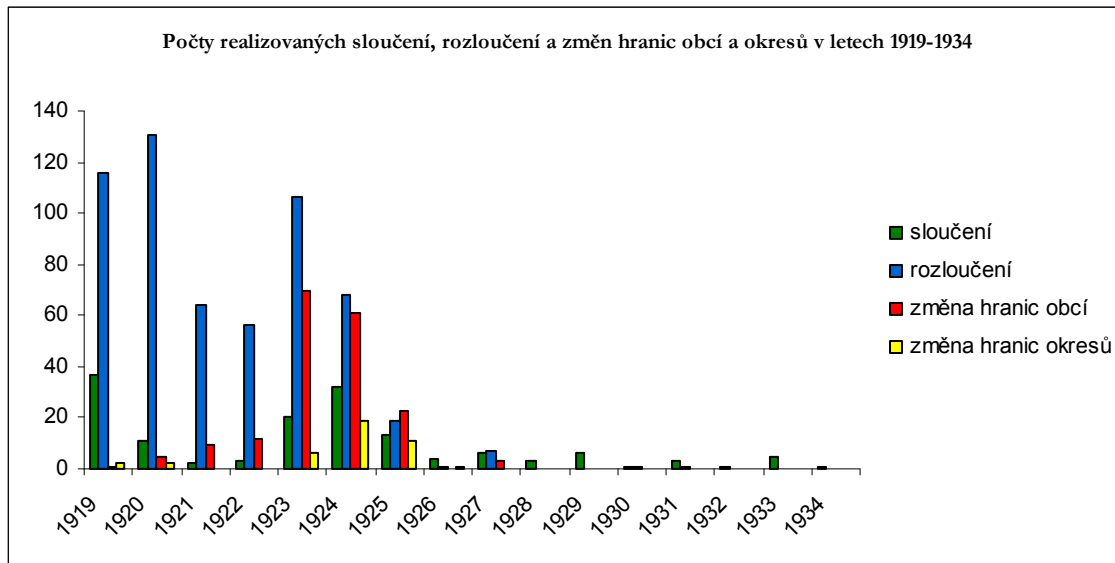
	sloučení	rozloučení	změna hranic		celkem případů
			obcí	okresů	
1919	37	116	1	2	156
1920	11	131	5	2	149
1921	2	64	9		75
1922	3	56	12		71
1923	20	106	70	6	202
1924	32	68	61	19	180
1925	13	19	23	11	66
1926	4	1		1	6
1927	6	7	3		16
1928	3				3
1929	6				6
1930	1	1			2
1931	3	1			4
1932	1				1

⁴⁵⁶ Čj. 46771/15 MV 1919.

⁴⁵⁷ Věstník MV, r. 1934, s. 63.

1933	5			5	
1934	1			1	
celkem	148	570	184	41	943

Pokud si jednotlivá čísla znázorníme graficky, můžeme sledovat také obecné trendy.

Vidíme, že největší podíl z celkového počtu mají rozlučení, za nimi následují změny hranic obcí a sloučení. Na posledním místě stojí změny hranic okresů. Ty bychom ale mohli zároveň připojit k změnám hranic obcí, neboť primárně byly vždy vyvolány jimi, takže bychom se dostali až na číslo 225. Slovem okres přitom rozumíme jak politický, tak soudní, resp. zastupitelský celek. Těžiště rozlučování obcí spadá do let 1919-24, od roku 1926 zaznamenáváme již jen ojedinělé případy. Sloučení doprovází kolísavý trend - v prvních čtyřech letech prudký sestup a na počáteční úroveň se dostáváme až v roce 1924. V té době totiž vstupuje na scénu Slovensko. Začíná vlna slučování malých obcí zejména v podtatranské a nitranské župě. V mezidobí 1924-33 bylo na Slovensku provedeno na pět desítek územních změn, z nichž valná většina spadá právě do kategorie sloučení. Na Podkarpatské Rusi se naopak převážně rozlučovalo. Z šesti případů v okresech Mukačevo, Iršava a Svaljava se uskutečnilo sloučení pouze jednou. Pokud jde o změny hranic obcí, nejvíce se jich událo v relativně krátkém období 1923-25. Počínaje dalším rokem jakoby se tento druh změny vytratil. Číslo 3 za rok 1927 má na svědomí pouze slovenská část republiky. Pro změny hranic okresů platí v podstatě totéž co pro obce.

Pokud by nás zajímala nezávisle na kategoriích časová řada, nejvíce změn bylo provedeno v letech 1923-24 (202; 180), následovány lety 1919 (156) a 1920 (149). Ve zbylé době to jsou jen desítky až jednotky případů ročně.

Avšak vůbec nejzajímavějším kritériem jsou pro nás samotné okresy⁴⁵⁸. Pohled napříč všemi těmito celky nejenže mnohé prozradí, ale dovolí nám také zařadit Smíchov do širšího rámce. Existovaly totiž jak okresy, kde došlo za oněch patnáct let třeba jen k jedné či dvěma územním změnám, tak i ty, kde jich byly desítky. Absolutním rekordmanem byl v tomto směru okres budějovický, resp. českobudějovický, kde po součtu docházíme až k číslu 30. Jižní Čechy obsadily i druhou a třetí příčku – za Pelhřimovem a Pískem uzavírá skupinu okresů s více než dvaceti uskutečněnými případy Český Brod. Mezi sedmi dalšími, kde došlo k více než 15 změnám, jsou opět tři jihočeské: Tábor s 18 a Strakonice a Prachatice s 16. Patří sem také Jičín, Chrudim, Benešov a Ledec. Poněkud početnější je skupina, kam náležejí okresy s 11-15 případy. Je jich půl druhé desítky a, jak již víme, řadí se

⁴⁵⁸ Zde již míněny pouze politické.

sem i Smíchov a Královské Vinohrady. Z ostatních jmenujme např. Klatovy, Pardubice, Mělník, Kolín, Semily, Příbram a Český Krumlov. Možná trochu překvapí, že do této skupiny spadají také města jako Sedlčany, Hořovice, Poděbrady, Nová Paka, Kralovice či Blatná, která s odstupem doby ztratila na významu a dnes si je již těžko dokážeme představit jako okresní. Čtvrtá kategorie s 6-10 změnami na okres zahrnuje téměř tři desítky regionů, z jedné třetiny moravských. Dokonce sem náleží i jeden slovenský okres - Liptovský Sv. Mikuláš, který jako jediný výrazně přesáhl hranici, kterou žádný jiný z ostatních 24 okresů nepřekonal. Zatímco v Nitře, Prievidze, Rimavské Sobotě, Spišské Nové Vsi, Zlatých Moravcích a Zvolenu bylo provedeno po třech územních změnách a v ostatních okresech po dvou či dokonce jen po jedné, v okolí Liptovského Mikuláše se sloučilo hned osm malých obcí. XIX. podtatranská župa byla vůbec oblastí s nejvyšším výskytem těchto změn na celém Slovensku. Její součástí byly mj. také okresy Levoča, Poprad, Ružomberok, Spišská Nová Ves a Tornaľ. Poslední skupinou okresů jsou ty, kde bylo schváleno maximálně pět změn. Jejich seznam přesahuje číslo 100 a obsahuje jedno velmi zajímavé zjištění. Figuruje v něm totiž osm z čtrnácti dnešních krajských měst: Karlovy Vary, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, Jihlava, Olomouc, Brno (včetně Brna-venkov) a Moravská Ostrava. Tak nízké počty bychom u nich asi nečekali, zvláště uvědomíme-li si, jak „bohatým“ okresem bylo jiné krajské město - České Budějovice. Závěrem tohoto srovnání lze tedy konstatovat, že zájem o slučování, rozlučování a změny hranic byl v jednotlivých částech republiky různý, v západních a severních Čechách poměrně nízký, oproti tomu jižní, střední a do jisté míry i východní Čechy jsou oblastmi s častým výskytem těchto změn. Není ale možné dělat takováto jednoznačná hodnocení, neboť na obou stranách existuje mnoho výjimek; situace se markantně liší okres od okresu.

Vraťme se ale nyní zpět do toho, který byl celou dobu naším průvodcem. Pokusme se na základě všech čtrnácti případů o jakési obecné shrnutí. Jaké byly impulsy k územním změnám, o co zde nejčastěji šlo, čím žadatelé argumentovali a kdy měli a kdy neměli šanci na úspěch?

V zásadě lze říci, že návrh na jakoukoli změnu vzešel buď z rokování obecního zastupitelstva nebo z iniciativy občanů. Ptáme-li se po důvodech, musíme již rozlišovat, o jaký druh změny se mělo jednat. Pokud bylo zažádáno o sloučení, pak šlo buď o stavební pozemky, nebo o daně. Obec, na jejímž katastru již nebylo kde stavět, jako např. Zbraslav, se samozřejmě poohlížela po katastrech sousedních. Jindy, pakliže spolu obce sousedily natolik těsně, že tvořily de facto jeden fyzicky nepřerušovaný celek, se tyto snahy projevovaly o to více, o co markantnější byl rozdíl v charakteru těchto obcí. Větší sused s lepší občanskou vybaveností a infrastrukturou (pošta, nádraží, školy, kostely, hřbitovy, obchody) se vždy snažil spolknout menšího. Na jeho katastru však nezdědka stály velmi cenné objekty – nejrůznější průmyslové podniky, jejichž majitelé přispívali do obecního rozpočtu nemalými částkami. A to byl rozhodně pádný důvod, proč si takový katastr přivlastnit. Z těchto sloučení plynuly pochopitelně výhody pro obě strany. Jedna získala pozemky či větší prostředky do své obecní pokladny, druhá pak určité zázemí a snad i naději do budoucna - naději na uskutečnění některých dlouho očekávaných projektů, jež pro pokladnu malé samostatné obce představovaly příliš velkou zátěž, takže léta zůstávaly pouze na papíře. Sloučení s sebou přinášelo velkou šanci na jejich realizaci. Ale, jak jsme si všimli na příkladu Libčic a Letek, mohlo vyvolat také lýtý boj o budoucí pojmenování nového celku. Tuto problematiku upravovaly již zákony č. 266 a 267 Sb. z. a n. z 14. 4. 1920, intimované oběžníkem MV č. 30791/15 z 21. 5. 1920, adresovaným zemským správám politickým v Praze, Brně a Opavě. Následné prováděcí nařízení č. 324 Sb. z. a n. nese datum 25. 8. 1921. Oproti dosavadní praxi odpadlo především vyhlašování povolených změn názvů obcí v zemských zákonících, jež místo toho vnitro každoročně publikovalo ve Sbirce zákonů a nařízení. Každý jed-

notlivý výnos byl současně uveden v Úředním listě Československé republiky, resp. Věstníku MV. O změnách byla také přímo vyrozumívána všechna ostatní ministerstva, zeměpisný ústav Ministerstva národní obrany, Státní statistický ústav a příslušné zemské výbory. Na základě usnesení Ministerské rady ze 7. 11. 1919 byla také zřízena Stálá komise pro stanovení názvů míst v republice Československé⁴⁵⁹. Nevyhnutelným a poměrně nákladným důsledkem sloučení obcí bylo také přečíslování všech parcel a domovních čísel.

Při rozlučování byla situace o poznání složitější. Především bylo třeba, aby nově vzniklé celky byly dostatečně finančně zajištěny, což byl požadavek, který zdaleka ne všichni žadatelé splňovali. Příliš malé a slabé obce, jejichž osady ani neměly svá samostatná jmění, byly již proto prakticky nedělitelné. Naopak tam, kde byla jedna obec tvořena dvěma či více relativně velkými a od sebe vzdálenými samostatnými komplexy, jejichž jednotná správa zúčastněné strany spíše zatěžovala, byly podmínky pro rozlučku ideální. A pokud vzešel záměr rozloučit takovou obec z dohody zástupců všech jejích částí, pak bylo prakticky vyhráno. Pokud se však jednalo o iniciativu pouze jedné z osad, pak si původní obec obvykle kladla podmínky (převzetí části dluhů, příslušníků ...). Složitá a náročná jednání často doprovázela procesy majetkového vyrovnání a ve výjimečných případech i rozdělení obyvatel původní obce, jejichž příslušnost byla sporná. Provedení rozlučky bylo navíc podmíněno závazkem uhradit veškeré výlohy spojené s pracemi v katastrálních operátech. Odmítnutí s poukazem na to, že by ono rozdělení mohlo být provedeno na státní útraty, cestu k úspěšnému dokončení případu de facto zatarasilo. Ne vždy však bylo toto prohlášení vyžadováno. Pokud každá z nově vzniklých obcí měla svůj vlastní katastr, v jehož nezměněných hranicích setrvala, pak pochopitelně také nevznikly žádné náklady evidenci katastru daně pozemkové. To ovšem nastávalo jen zřídkakdy, neboť většina rozdělení byla nějakou tou, byť jen kosmetickou změnou hranic doprovázena. Drobné spory o to, kudy hranice povede, pramenily z toho, že každá obec se vždy snažila utrhnout co nejvíc pro sebe. Větší problémy vznikaly tam, kde katastr jednoho z budoucích celků dosahoval tak malé rozlohy, že bylo třeba jej rozšířit o nějaký ten díl katastru sousedního. Toho mohlo být dosaženo pouze ústupky ve formě nějaké protislužby či odškodnění. Jako argument se většinou uvádělo, že tyto pozemky jsou ve vlastnictví občanů bydlících v žádající obci. V takových případech obvykle protistrana nevznesla žádné námítky. Při podrobném prozkoumání vlastnických vztahů se však nezdálo, že se žadatelé uchýlili ke lži. Mnohé z těchto nemovitostí jim totiž ve skutečnosti nepatřily a jejich majitelé pak samozřejmě podávali protest proti takovému „vyvázání“ z domovské obce, poukazující přitom např. na hrozbu vyšších přírážek, pokud by byli převedeni do katastru sousedního. Vzácně docházelo k tomu, že katastr jedné z obcí zasahoval až do středu obce druhé, což bylo i z geodetického hlediska považováno za nevhodné. Požadavek na zabránění takového „zářezu“ byl pak pochopitelně vnímán jako oprávněný. A v neposlední řadě vzpomeňme i případy, kdy bylo sice zároveň s rozloučením zažádáno o určité zvětšení obvodu, avšak rozlučka se uskutečnila v mezích původních katastrů.

Tím jsme se již zčásti dotkli poslední z trojice územních změn – změny v obecních hranicích. A ta je z našeho pohledu nejzajímavější. Nejde tu totiž jen o hranice mezi vesnicemi; na scénu vstupuje také Velká Praha. Přičlenění modřanského Zátíší k hlavnímu městu vyvolalo v pohyb hned několik případů. I odebrání Malé Chuchle ve prospěch metropole hrálo svou roli v jedné z kauz. Ale ať už změna hranic nějak souvisela či nesouvisela s Prahou, společným jmenovatelem byly vždy, podobně jako při slučování, buď stavební pozemky, nebo daňově zdatní poplatníci. Posledně jmenované bychom mohli rozdělit do dvou skupin. A sice na ty, co sami o své převedení do vedlejšího katastru zažádali nebo s takovou akcí minimálně souhlasili, a ty, kteří se naopak ke

---

⁴⁵⁹ K tomu podrobněji Věstník MV, r. 1919, s. 56 a 321 a Věstník MV, r. 1920, s. 233.

své obci hrdě hlásili a jakékoliv změně se vehementně bránili. Jako příklady můžeme proti sobě postavit třeba obyvatele vilové čtvrti v Dolních Mokropsech a správce komořanského velkostatku ing. Schulze. Málokde bylo provedení změny hranic tak jednoduchou záležitostí jako v případě Kosoř-Slivenec. Důvod byl triviální, šlo o velmi malé území, na kterém ani nestály žádné stavby, a mezi oběma obcemi panovala absolutní shoda. Ale čím se snažili přesvědčit o oprávněnosti svých požadavků tam, kde se už jednalo o větší hodnoty? Argumentů byla celá řada: počínaje vklíněním cizího katastru, což lze někdy chápat i z opačné strany, přes rozdíly v typu obcí (vilová a výletní, zemědělská, dělnická) až po kompenzaci za ztrátu poplatníků v důsledku vzniku Velké Prahy. Často se operovalo s pojmy jako přiškolení, přiřazení, sklon terénu, přirozená hranice (tvořená řekou nebo drahou), důležité byly i vzdálenosti mezi jednotlivými místy, kvalita cest, dostupnost pošty, napojení na vodovod a kanalizaci a sociální úroveň obce vůbec. Nabízely se nejrůznější výhody, přísliby vybudování nových komunikací a školních budov apod. Pokusy o majetkovou dohodu v počátečních fázích téměř vždy ztroskotaly na jednoznačně záporných reakcích ze strany obce, která měla být ochuzena o část své poplatnické základny. Maximálně jí bylo nabídnuto převzetí dluhů, odpovídajících zabíranému katastru. Někdy vyvolal požadavek pouze protest, jindy přímou protireakci – obec, která se cítila ohrožena, poukazovala na již tak dost neutěšený stav svých financí a nutnost brzké realizace některých projektů, protože sama zažádala o připojení části jiného či jiných katastrů, aby těchto cílů dosáhla. Obrana byla nejednou postavena na silně emotivní otázce: proč má být jedna obec zcela zničena, aby druhá mohla mít nepatrné výhody? A to byl asi také hlavní důvod, proč u případů změn obecních hranic zaznamenáváme tak malou úspěšnost.

Ale nezapomínejme, že jsme se ve dvou kauzách dotkli také kategorie změn hranic okresů. Ani Točná, ani Zbraslav se svými požadavky nepochodily, což nás přivádí k jednoznačnému závěru: nebyl-li skutečně pádný nebo zcela obecný, řekněme nezávislý důvod, proč takovou změnu uskutečnit, pak se hranice okresů, a to jak politických, tak zastupitelských, neměnily. Nehrálo přitom roli, zda o takovou změnu zažádala malá obec nebo okresní město. Zemská správa politická i Ministerstvo vnitra přistupovaly k těmto případům obezřetně. Soudily, že s každou takovou změnou jsou spojeny spíše problémy. Užitek, který z ní získá jedna ze stran, nikdy nemůže kompenzovat potíže, jež vzniknou té druhé.

Není bez zajímavosti sledovat případy územních změn také z procesní stránky. Bylo do nich zapojeno mnoho složek státní správy, samosprávy, ba i soukromých osob. Z hlediska geodetického to byl nejprve úředně akreditovaný civilní geometr, který na náklady žadatelů sestavoval – tam, kde to bylo vyžadováno – situační plány se zakreslenými změnami, dále archiv map katastrálních, jehož vyjádření bylo obligatorní, neboť informovalo státní orgány o tom, zda je vůbec ona změna v souladu se zeměměřičskými směrnici a - pakliže ano – obsahovalo popis průběhu nové hranice, způsob eventuálního přečíslování parcel a domů a další dodatky jako např. nařízení o přesném zaměření hranic, odstranění „neforemných“ výběžků apod. Z tohoto okruhu institucí zbývá zmínit ještě Státní stavební správu smíchovského okresu, sídlící v Tomášské ulici na Malé Straně, která na požádání sdělovala vzdálenosti mezi jednotlivými místy a druh a kvalitu komunikačních spojení.

Do druhé skupiny orgánů bychom mohli zařadit úřady poskytující údaje finančního charakteru. Patří sem v první řadě berní úřady, jež vedly přehledy o všech přímých daních a přezkušovaly údaje došlé od obcí, okresní správní komise, do jejichž kompetence spadaly obecní přírážky, na vyšším stupni pak Zemské finanční ředitelství jako prostředník mezi katastrálním archivem a soudy, a konečně samo Ministerstvo financí, které u sloučených obcí rozhodovalo o vybírání přírážek a dávek v původních celcích v nestejně výši.

Jako třetí to byly instituce soudní. Vrchní zemský soud pověřoval Zemský civilní soud, aby zjistil, zda pozemky, jichž se daná změna týkala, jsou či nejsou zapsány v železniční knize a zemských deskách. Odpověď vždy putovala přes okresní soud (na Smíchově nebo na Zbraslavi).

Podíváme-li se, jaké informace podávaly samotné obce, pak to byly výkazy jmění, výnosů z tohoto jmění, dluhů a daňové a přírážkové sestavy. Pokud jde o stanovisko, byly tázány jak zastupitelstva interesovaných obcí, tak okresní správní komise, politické správy i Zemský správní výbor. Je pozoruhodné, že správní komise se většinou přikláněly na stranu větších a silnějších obcí. Nesmíme zde pominout fakt, že byly opakovaně podávány stížnosti na střet zájmů některých funkcionářů těchto institucí, jejichž stanoviska byla výrazně ovlivněna příslušností k domovské obci.

Role okresní politické správy byla ve všech případech stejná. Smíchov byl prostředníkem takřka mezi všemi ostatními. Ministerstvo ho pověřovalo jednotlivými úkoly, byla zde shromažďována veškerá data a fungoval podobně jako okresní správní komise jako určitý arbitr při jednáních majících za cíl majetkové vypořádání mezi rozloučenými obcemi a tam, kde byla provedena změna hranic.

Na nejvyšším stupínku této hierarchie stálo Ministerstvo vnitra. Řídilo se instrukcemi danými zákonem, koncipovalo vyhlášky o zamýšlených změnách, orientovalo se na základě dobrozdání od nižších instancí a postupovalo uzavřené spisy vládě. Po jejím rozhodnutí to byl právě výnos tohoto ministerstva, který oficiálně oznamoval, zda požadovaná změna byla či nebyla schválena.

*

Smíchovský okres se stal v polovině roku 1927 definitivně minulostí, ale územní změny se provádějí dodnes. Proto se nyní pojdme alespoň ve zkratce seznámit s tím, jakým vývojem prošel tento fenomén od onoho roku 1924, kdy skončila platnost zákonů zmocňujících prováděním změn vládu, až po dobu současnou. Již víme, že se počínaje rokem 1925 přešlo opět k osvědčenému obecnímu zřízení, tj. kompetence provádět tyto změny byla z velké části vrácena samosprávným orgánům. S reorganizací politické správy došlo sice de facto k postátnění těchto institucí (především na vyšších úrovních), ale to na této skutečnosti nic nezměnilo. Ministerstvo vnitra uzavřelo během několika let všechny rozběhnuté kauzy a tím nadobro skončil „výjimečný stav“, nastartovaný v únoru 1919. Podle zákona č. 125 Sb. z. a n. z r. 1927 rozhodoval o změnách v obvodech obcí zemský úřad (přejmenovaná Zemská správa politická) po vyjádření okresního (bývalá okresní správní komise) a zemského výboru. Ve stejném roce vyšel také zákon č. 177 Sb. z. a n., podle něhož změny katastrálních hranic povolovaly finanční úřady II. stolice (zemská finanční ředitelství) po dohodě se soudy II. stolice (vrchní zemské soudy). I s nimi jsme se již v našem vyprávění setkali.

Od konce 30. let začaly nejprve v obsazených částech republiky a posléze i v Protektorátu Čechy a Morava platit německé zákony. Po osvobození v květnu 1945 byly však všechny územní změny provedené v době mezi 30. zářím 1938 a 4. květnem 1945 anulovány. Nové byly prováděny podle dekretu presidenta republiky č. 121/1945 Sb.

Slučování obcí se dělo buď dobrovolně nebo nedobrovolně. Dobrovolné sloučení dvou či více obcí jednoho okresu bylo možné tam, kde se na tom shodly národní výbory oněch obcí. Usnesení o sloučení muselo být potvrzeno nejméně dvěma třetinami členů MNV obcí, jichž se sloučení týkalo, a muselo být v těchto obcích vyhlášeno. Po slyšení okresního národního výboru (ONV), do jehož obvodu slučované obce spadaly, finančního úřadu II. stolice (Zemské finanční ředitelství) a sborového soudu II. stolice (Zemský soud) činil konečné rozhodnutí o sloučení Zemský národní výbor (ZNV). K nedobrovolným sloučením bez souhlasu, ba i proti vůli obcí se přistup-

povalo všude tam, kde to vyžadoval veřejný zájem. Obce však měly vždy možnost se alespoň vyjádřit. Tyto změny prováděl opět ZNV. U obcí téhož správního okresu se postupovalo stejně jako při dobrovolném sloučení, pokud každá z obcí náležela k jinému okresu, mohlo dojít k sloučení, a to jak dobrovolnému, tak nedobrovolnému, pouze na základě vládního nařízení. Takovému sloučení pak samozřejmě předcházela ona změna okresních hranic. Sloučením právně zanikly dosavadní slučované obce a vznikla obec nová.

Vládní nařízení č. 116/1949 Sb. přeneslo pravomoc slučovat obce ležící v jednom okrese na ONV. Pokud se měly měnit hranice okresů, rozhodoval KNV a v případě, že se změna týkala krajů, potom přišlo na řadu Ministerstvo vnitra. Proti rozhodnutí o sloučení sice nebylo možné podat odvolání, existovala však možnost vznést námitky či připomínky, a to k vyšším národním výborům nebo přímo k MV. Po vydání zákona o národních výborech - č. 13/1954 Sb. – rozhodovaly o slučování KNV. Další změnu přinesl zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu. Sloučení obcí bylo nově schvalováno plenárním zasedáním příslušného ONV, respektive KNV. Zásada dobrovolného slučování obcí byla ovšem v dobách normalizace v 70. a 80. letech často porušována. Řada obcí byla nucena k sloučení se sousedním větším celkem. Pro město to bylo výhodné, neboť takovým připojením získávalo větší počet obyvatel a s ním také nárok na vyšší finanční dotace od státu. Po uvolnění společenských a politických poměrů v listopadu 1989 se mnoho násilně sloučených obcí opět osamostatnilo.

Zákonem ČNR č. 367/1990 Sb. a na něj navazujícími novelami (nejnověji zákon č. 313/2002 Sb.) bylo stanoveno, že záleží vždy jen na dohodě dvou samostatných obcí, zda se chtějí sloučit. Dohoda však musí být projednána s okresním, resp. od r. 2003 krajským úřadem. Po sloučení nese nová obec jméno jedné z původních obcí. Pokud se nedohodnou, rozhodne o názvu MV. Pokud obce pocházejí z různých krajů, musí dohodu o sloučení projednat vláda, která také určí, do kterého kraje bude sloučená obec patřit. Dohoda o sloučení může být uzavřena buď na základě rozhodnutí obecního zastupitelstva, nebo jako výsledek místního referenda. V každém případě musí smlouva obsahovat datum, ke kterému k sloučení dojde, a u zanikajících obcí určení, co se stane s jejich majetkem, organizacemi a zařízeními. Také musejí být přesně uvedeny názvy a sídla orgánů (obecního zastupitelstva a rady) nově vznikající obce. K povinně předkládaným údajům náleží rovněž seznam katastrálních území, na nichž se bude obec po sloučení rozkládat. Práva a závazky slučovaných obcí přecházejí dnem sloučení na nově vzniklý celek. Opis dohody o sloučení se zasílá Ministerstvu vnitra a katastrálnímu a finančnímu úřadu.

K rozloučení mohlo po druhé světové válce dojít jen ve veřejném zájmu a rozhodovalo o něm Ministerstvo vnitra. To se v zásadě řídilo názorem okresního (ONV) a Zemského národního výboru (ZNV), Zemského finančního ředitelství a Zemského soudu. Později - v 50. letech - rozhodovaly o rozloučení obcí krajské národní výbory (KNV). I když se rozlučování všeobecně nedoporučovalo, čas od času k tomuto druhu změny docházelo. Po vydání zákona o územním členění státu (č. 36/1960) rozlučoval obce ONV, v roce 1990 byla tato pravomoc přenesena na okresní úřady a Ministerstvo vnitra. V demokratickém Československu se mohl rozdělit jakýkoliv obecní celek, pokud každá z nově vzniklých obcí měla alespoň 300 trvale přihlášených obyvatel a jedno vlastní souvislé katastrální území. Návrh na rozdělení musel obsahovat názvy budoucích obcí, sdělení, zda rozdělením původní obce nezanikne, vymezení území vznikajících obcí a zprávu o rozdělení majetku, práv a závazků, organizací a zařízení. Takto došlo k rozloučení mnoha obcí, které byly v 70.-80. letech v rámci tvrdě prosazované integrace „násilně“ sloučeny. Docházelo i k oddělování celků, které povstaly z rozsáhlé správní a územní reformy v roce 1960. Dokonce vznikaly i vesnice, které byly se svou původní „mateřskou“ obcí spojeny už od roku 1850. Podle aktuálního obecního zákona z roku 2002 musí mít každá z rozloučením nově povstalých obcí minimálně tisíc trvale bydlících obyvatel a s oddělením musí v referendu vyslovit souhlas občané z oddělované oblasti. Od-

dělení organizuje přípravný výbor. Po splnění všech podmínek svoluje k této změně příslušný krajský úřad, který zasílá opis rozhodnutí Ministerstvu vnitra, katastrálnímu a finančnímu úřadu.

A konečně pokud jde o poslední typ územní změny - změnu hranic obcí – ta mohla být počínaje rokem 1945 uskutečněna jak na základě vzájemné dohody těch, jichž se týkala, tak i, pokud to vyžadoval veřejný zájem, proti vůli zúčastněných. O tom však s konečnou platností rozhodoval ZNV. V případě, že by změna hranic měla mít vliv na existenci jedné z obcí, musel ONV zajistit, aby do doby, než bude změna hranic provedena, nebyla její prozatímní činnost přerušena. Samostatně pak stály změny, které upravoval § 33 zákona č. 90/1947 o knihovním pořádku konfiskovaného zemědělského a ostatního majetku. Prostou změnu hranic katastrálních území povolovalo opět Zemské finanční ředitelství po vyjádření Zemského soudu. Pokud nebyly při územních změnách obcí stanoveny hranice, jejich průběh určil příslušný ONV po vyjádření katastrálního měřičského úřadu a knihovního (okresního) soudu. ONV rozhodoval také tam, kde došlo ke sporům o vedení hranic. Podle již citovaného vládního nařízení z r. 1949 rozhodoval o změně hranic obcí v první instanci příslušný ONV. Podrobnosti k tomu, jak takové změny provádět, byly obsaženy v různých směrnících a oběžnících. V roce 1954 byl vydán nový zákon o národních výborech (č. 13/1954 Sb. z.), podle něhož byl pověřen schvalováním těchto změn příslušný KNV. Takovému rozhodnutí přirozeně předcházelo rozsáhlé správní řízení zahajované ONV. Mimoto změny katastrálních území byly oprávněny realizovat v r. 1954 nově zřízené orgány státní správy, oblastní ústavy geodézie a kartografie. Po vydání zákona o územním členění státu (č. 36/1960 Sb. z.) bylo rozhodování o změně hranic obcí, při nichž nedocházelo ke sloučení, rozdělení či připojení obcí, přesunuto opět na bedra okresních národních výborů, po jejich zániku na počátku 90. let okresních úřadů. Rozhodnutí musela předcházet dohoda zúčastněných obcí a změna hranic byla projednána s příslušným katastrálním úřadem. Kdyby tím zároveň došlo i ke změně hranic okresů, pak byl nutný souhlas obou okresních úřadů. Novelizací obecního zákona (č. 313/2002 Sb.) a zrušením okresů vstoupila v platnost norma, používaná dodnes: k prosté změně hranic stačí dohoda zúčastněných obcí, již předchází projednání s katastrálním úřadem. Na obce se pak ještě vztahuje povinnost oznámit změnu Ministerstvu financí a finančnímu úřadu.

Provedené územní změny byly od r. 1936 publikovány ve Sbírce zákonů ČSR, od r. 1945 v Úředním listu a od r. 1993 v Úředním věstníku vlády ČR.

*

Vraťme se nyní naposledy do smíchovského politického okresu. Přesněji řečeno na území, na němž se v době těsně před svým zánikem rozkládal. Zkusme si tuto oblast promítnout do současné mapy. Oněch téměř 80 let, které od roku 1927 uplynuly, proměnilo mnohá místa tohoto regionu k nepoznání. Na druhé straně však nacházíme i řadu těch, kde se takřka zastavil čas. Obce, které jsme v průběhu našeho putování navštívili, bychom mohli podle toho, jakým vývojem prošly, rozdělit do tří kategorií.

První, velmi zajímavou skupinu, tvoří obce, které si i s odstupem času ponechaly svůj vesnický charakter. I když počet obyvatel ve většině z nich několikanásobně vzrostl, a to i díky několika vlnám „přistěhovalců“ z Prahy, stále jsou to lokality převážně agrární povahy. Patří sem pochopitelně také rozlehlé vilové a chatové osady, tzv. satelitní městečka, a to jak v kopcovitém terénu, tak v údolích řek. Jejich nepolevující obliba spočívá právě v onom propojení s přírodním prostředím, ale také v tom, že jsou relativně málo vzdáleny od samotné Prahy, kam mnoho místních obyvatel dojíždí denně za prací. Život v těchto obcích s sebou však přináší i celou řadu nevýhod. Často nekvalitní, v zimním období jen obtížně udržované cesty, mnohde špatná dopravní obslužnost, chybějící infrastruktura, absence pošty, bankovních služeb, kulturních zařízení jako jsou kina, divadla, kluby

apod., omezené nákupní možnosti, někdy i slabý signál mobilních sítí – to vše výrazně ztěžuje životní podmínky v navenek idylickém klidném prostředí. Pro mnoho lidí proto již vlastní dům na venkově nepředstavuje vrchol životního stylu a po počátečním nadšení z venkovského prostředí, kterému v 90. letech podlehli, se houfně vraceli zpět do Prahy. Ženy navíc odmítají být zařazeny mezi tzv. zelené vdovy, odtržené od svých původních profesí i přátel. Řada z nich pochopila, že dojíždění do města po kolabujících dálnicích a dovážení dětí do vzdálených škol není prostě to pravé ořechové. Trend ještě poměrně nedávné doby, kdy mladé rodiny opouštěly Prahu, aby jejich „děti vyrůstaly na zdravém vzduchu“, tedy postupně slábne a v současnosti začíná převažovat opačný směr. A tak zde zůstávají v rodinných domcích většinou jen starší generace, zatímco mnoho Pražanů navštěvuje tyto oblasti jen o víkendech, kdy mohou kolem nejrůznějších chat a chalup realizovat své představy o aktivním odpočinku. Shodou okolností se s chatařením u nás, i když v trochu jiné podobě než dnes, začalo hned po první světové válce. Tehdy k nám totiž poprvé pronikly myšlenky jednoho ze zakladatelů skautingu E. Thomsona-Setona. Propagovaly vztah k přírodě, romantiku, sport a táboření. První trampové si stavěli stany a vyhledávali romantická údolí nedaleko velkých měst, zejména Prahy. A jak tito původně mladí hoši stárli a byli líní každou sobotu vše přepravovat z města k Vltavě, Berounce, ale i Sázavě, začali si tam po domluvě s lesníky stavět nejprve dřevěné stany, později podle kanadských vzorů sruby. Některé z těchto původních dočasných obydlí lze v údolích zmíněných řek najít dodnes. Osady dostávaly díky romantickým kořenům jména jako Ztracenka, Údolí oddechu, Údolí děsu, Zlaté písky, Buvolí zátoka. Americkou inspiraci potvrzují i tábořiště s náčelnickým křeslem, za nimž býval osadnický totem. Bohatší měšťanské české vrstvy, které neměly dost peněz ve srovnání s německou a židovskou buržoazií (ta pravidelně odjížděla z Prahy na léto do Karlových Varů nebo Bad Ischlu) si od konce devatenáctého století začaly stavět letní vily rovněž v těsné blízkosti Prahy. Tak vznikly vilové čtvrti např. v Jevanech a Senohrabech, ale i v naší zčásti probádané oblasti - v Černošicích, Dobříchovicích či Řevnicích. Třeba v Dobříchovicích si postavili domy nakladatelé František Topič a František Řivnáč, generál Jan Syrový, zakladatel skautingu Antonín Svojsík, v Hlásné Třebani herci Jára Kohout, Eman Fiala, Ferenc Futurista. Chaty tam měl také profesor Švejcár či ministr Josef Vavruška. Majitelé těchto usedlostí pěstovali čilý společenský život, zakládali okrašlovací spolky, sportovní kluby a dřevěné plovárny s kabinami, které si pronajímali nejen majitelé vilek, ale i příslušníci nižších středních vrstev, kteří na vyhlášená místa dojížděli z měst. Ti, kterým se tam zalíbilo, si nejprve pronajímali v nedalekých vsích letní byty, a když jim to nestačilo, začali si budovat vlastní chaty. A zde je třeba spatřovat počátek tradice, která se velmi rychle ujala a trvá do dnešních dnů. Postupně se rozšířila z údolí řek i do mírně zvlněného terénu, čehož dokladem nám mohou být i obce podél strakonické rychlostní komunikace jako Jíloviště, Trnová, Líšnice, Řitka apod. Krásné přírodní prostředí především jižně a jihozápadně od Prahy je důvodem stále neutuchajícího zájmu Pražanů o tyto malé obce. Mnohé z nich prošly od 20. let ještě dalšími územními změnami – ty větší se rozdělily, vznikly nové, malé se nezřídka opět spojily.

Druhý typ obcí je zastoupen jen docela řídko. Jsou to ty, jež se v průběhu doby natolik rozrostly, že byly povýšeny na města. Mníšek jím byl již ve 20. letech, ale jako výborný příklad z těch, jež jsme navštívili, bychom mohli jmenovat třeba Černošice. V prvorepublikové éře byly líčeny jako „oblíbené výletní místo mnohých Pražanů“, ale časem je potkal podobný osud jako mnohé z těch, jichž jsme se dotkli v předešlém odstavci. Černošice však mají na rozdíl od nich dvě nezanedbatelné výhody. První je právě ono „městské zřízení“, s nímž jsou spojeny mnohé možnosti, které obyvatelé vesnic čerpat nemohou. Výborná infrastruktura přilákala do Černošic mnoho průmyslových závodů a ty zase nabízejí místním pracovní příležitosti. Otevřely tu své pobočky také velké

společnosti, díky nimž je dostupná řada služeb, které jsou samozřejmé v Praze, ale sotva představitelné v menších obcích. Tím se přirozeně stále zvyšuje atraktivita takové lokality. Nedávno jsme byli také svědky zřízení noční městské autobusové linky z barrandovského sídliště do Černošic. Historicky poprvé tak začaly linky MHD zajíždět v noci mimo Prahu. Stále více se tak toto město přibližuje, a to jak geograficky, tak životním stylem svých obyvatel, metropoli. Ale přestože jsou dnes Černošice k Praze takřkajíc „nalepeny“, v čemž lze zároveň spatřovat druhou zásadní výhodu této obce, zůstávají nadále samostatným územním celkem, bez snah o sloučení s hlavním městem. Jak uvedla zdejší starostka Helena Langšádlová v rozhovoru pro MF Dnes 12. února 2004, „o tom u nás nikdo ani nepřemýšlí, my o připojení k Praze neusilujeme“. A podobných obcí, téměř se dotýkajících okraje města, bychom mohli jmenovat více. Z těch větších nacházejících se ve své době v obvodu smíchovského okresu zmiňme např. Roztoky, Horoměřice a Hostivice, na vltavském pravobřeží jsou pak ve stejné situaci třeba Úvaly, Říčany, Průhonice a Dolní Břežany. Nebude bez zajímavosti sledovat jejich budoucí osudy: bude nakonec jedna po druhé či alespoň některá z nich k Praze přičleněna, nebo se jim podaří uhájit svou vlastní nezávislou existenci?

Částečnou odpověď na tuto otázku nám může poskytnout třetí skupina obcí. Dolní Černošice (1974), Holyně (1960), Komořany (1968), Lahovice (1968), Modřany (1968), Radotín (1974), Řeporyje (1974), Slivenec (1974), Točná (1974), Velká Chuchle (1968), Velká Ohrada (1974), Zbraslav (1974) – ano, všechny tyto obce bývalého smíchovského politického okresu byly zčásti nebo celé v uvedených letech připojeny ku Praze. A to není zdaleka úplný výčet. V roce 1960 ztratily svou samostatnost část Kunratic, Lysolaj, Nebušic, Přední Kopaniny a celá Ruzyně. V druhé vlně „nabalování“ Prahy přišly na řadu kromě některých již citovaných Kunratic, Libuš, Lysolaje, Nebušice, Řepy a Suchdol. V posledním třetím kole došlo na Lipence, Lochkov, Stodůlky, Třebonice a Zličín. Celkově se v letech 1960, 1968 a 1974 obohatilo hlavní město o téměř šest desítek obcí ležících v jeho těsném sousedství. Rozrostlo se tím na téměř dvojnásobnou plochu a celkový přírůstek obyvatel činil 136 tisíc. Mohli bychom tedy bez nadsázky říci, že Praha je poskládána z více než stovky obcí, které postupně pohltila. Mnoho těchto vesnic zaniklo výstavbou sídlišť a zbyl po nich jen název městské části a pár domků obklopených panelovou zástavbou. Zmizely návsi, přirozená centra obcí, a společně s nimi klidné cesty propojující jednotlivé části i objekty. I zde však existují propastné rozdíly. Postavme proti sobě např. průmyslové Modřany, Komořany či Radotín, panelovými domy zcela zastavěné Řeporyje a Velkou Ohradu a venkovský Slivenec, Holyni nebo třeba Točnou. Jsou to lokality zcela odlišného charakteru. Je to dáno i jejich polohou. Některé leží relativně blízko té Prahy, kterou s sebou přinesl rok 1920, resp. 1922, jiné na samých hranicích města. Tyto okrajové městské části si spíše uchovaly svůj původní vesnický ráz. I Zbraslav, která byla městem samozřejmě již ve 20. letech, vykazuje některé prvky, s nimiž se třeba u Jihozápadního Města nesetkáme. Veřejné dopravní spojení s centrem je zde zajištěno výhradně prostřednictvím autobusů, o metru se tu ani neuvažuje, tramvaj končí v Modřanech. Přesto se Záběhlice již rok po svém spojení se Zbraslaví (1925) mohly pyšnit první autobusovou linkou v Praze. Zájemce dovezl spoj na Čechovo náměstí do Vršovic. Naopak o tom, že se ve Stodůlkách dočkají metra, se asi v roce jejich připojení ku Praze nikomu ani nesnilo. Tempo zdejší výstavby bylo však ve své době jedno z nejrychlejších v celé republice. Těžko bychom asi srovnávali tuto oblast s tou, která je popisována ve spisech týkajících se řeporyjského případu. Zatímco zde je vzácností každý metr zelené plochy, v takovém Slivenci není o zemědělskou půdu nouze. Ve 30. letech se na rozlehlé pláni nad starou Ruzyní započalo s výstavbou letiště, jehož rozšiřování není ani dnes u konce. Zde také začíná tzv. pražský obchvat, tj. místy čtyř- a místy šestiproudová rychlostní komunikace, jež je střídavě vedena uvnitř a vně katastrů pražských městských částí a

spojuje tak i velmi vzdálené oblasti ležící při obvodu metropole. Na okraj města se přesunula sídla mnoha podniků, zejména importérských firem, a jsou zde situována i velká obchodní a zábavní centra, navštěvovaná zákazníky ze spádové oblasti, která činí několik desítek kilometrů. Tyto lokality jsou zároveň velice dobře dostupné ze středu města, kde jen těžko lze realizovat projekty tak obřích rozměrů (výjimkou je oblast kolem smíchovského Anděla a možná právě vyrůstající nákupní centrum na Náměstí republiky). Ne všemi jsou však takovéto stavby sloužící ryze komerčním účelům vyhledávány. V poslední době se začaly stále více projevovat snahy po oživení starých tradic, pěstovaných po staletí ve vesnicích, včleněných do Prahy teprve nedávno. Jde především o určité zklidnění rušného velkoměstského života, který dolehl až sem, a to formou využití přírodních nebo historických specifíků, která daná lokalita nabízí. Vznikají také nejrůznější ekologické projekty, jež mají za cíl vytvořit tu a tam nějakou oázu uprostřed nepřetržitě expandujícího hektického tempa hlavního města. Tyto myšlenky postupně pronikají i dovnitř až k samotnému středu (míněno geograficky) tohoto velkého celku a nacházejí si nové a nové příznivce. Odrazem tohoto trendu je vzrůstající obliba rezidenčních čtvrtí. Tento hit posledních let vychází z premisy, že současné město již nemá jen jeden střed, je to spíše soustředění několika sekundárních center, díky čemuž se pozornost lidí a zájem o nové bydlení začaly soustřeďovat do míst položených v přirozeně malebném terénu doplněném zelení, dobře dopravně propojených, nepříliš vzdálených od historických center. Budou-li tedy nyní i budoucí Pražané chtít žít v souladu se svým městem, nezbývá jim, než se vydat cestou hledání prostředí, které v sobě bude v optimálním poměru spojovat výhody vesnice a velkoměsta. Na území někdejšího politického okresu Smíchov zbývá takových míst objevit ještě mnoho.

Přílohy

Příloha č. 1 a 2: Dobové fotografie Všenor se zakresleným průběhem požadované hranice

Seznam parcel,
které k městu Zbraslavi mají být připojeny z obvodu mělní a kat.
řec. Poche.

jméno držitele	bydliště	čís. poz. parc. čís. obz. parc.	zvláštní odměření	výměra	číslo výnos	prům. daně								Poznámka		
						Agrol. daně	zeměp.	výděl. daně	úrodnost	l.	l.	l.	l.			
				ha	a	m ²	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	ř ⁶	
městu uste Lodvany - L. Zech		520	-	draha	-	13	63	-	-							
Václavský slávek		523	-	obz. odměr.	-	76	30	-	-							700 čast. p. 7030 m ²
Michal Komorany	Kováčany	471	-	neplodné	-	26	15	-	-							
Milan Josef Sedláček	Zbraslav	471	-	"	-	3	70	-	-							
Šulcová Anna	Kováčany	471	-	"	-	1	48	-	-							
Dovrážek Emanuel	Počá	471	-	"	-	3	99	-	-							
Milan Josef Sedláček	Zbraslav	-	56	staré	-	-	32	-	-							
Dovrážek Emanuel	Počá	-	70	"	-	-	60	-	-			20	-			
Vlček Josef Emanuel	"	471	-	neplodné	-	5	39	-	-							
-1-	"	-	71	staré	-	1	77	-	-			35	-			
-1-	"	471	-	zahradá	-	-	51	-	12	-	23					
-1-	"	471	-	"	-	-	77	-	18	-	04					
-1-	"	471	-	neplodné	-	1	06	-	-							
Šulcová Anna	Kováčany	471	-	"	-	7	14	-	-							
Salavský August	Počá	471	-	"	-	2,5	32	-	-							
-1-	"	470	-	pastva	-	6	29	-	12	-	02					
Miloslav Antonín Josef	Zbraslav	469	-	role	1	15	45	24	08	5	16					
Michal Komorany	Kováčany	471	-	neplodné	-	2,5	35	-	-							
Vlček Emanuel	Zbraslav	468	-	role	1	17	97	24	60	5	18					
Milan Josef Sedláček	"	467	-	"	-	53	27	12	60	2	12					
Michal Komorany	Kováčany	472	-	pastva	-	20	21	-	31	-	03					
Vlček Emanuel	Zbraslav	466	-	role	1	21	93	33	40	2	13					
Miloslav Antonín Josef	"	465	-	"	-	53	27	16	28	2	13					
Vlček Emanuel	"	464	-	"	1	00	52	27	94	2	14					
Vlček Vladimír	Počá	464	-	zahradá	-	10	23	3	26	7	03					
-1-	"	464	-	"	-	1	53	-	14	11						
-1-	"	-	30	-	-	3	35	-	-			35	-			
Miloslav Antonín Josef	Zbraslav	463	-	role	-	64	59	17	26	7	08					
Michal Komorany	Kováčany	463	-	"	-	-	95	-	22	16						
Vlček Emanuel	Zbraslav	462	-	"	-	63	02	17	20	3	21					
Michal Komorany	Kováčany	462	-	"	-	34	08	9	10	2	05					
-1-	"	-	55	-	-	1	53	-	-			231	-	320	-	
švadlka					9	78	79	184	-	42	23	28	300	-		

jméno sídla	typ sídla	úp. k. p. úst.	úp. k. p. úst.	způsob obalování	výměra	číslo výšky		průměr								Dynamika		
						ha	a	m ²	76°	76°	76°	76°	76°	76°	76°		76°	76°
Přenos					9 70 79	189	-	42 92	328	-	500	-						
Řeč. sídla	Leuska	411,5	-	les	-	4 19	-	22	-	25								
-	"	453,7	-	"	-	1 03	-	28	-	16								
Řeč. sídla	Nová	453,7	-	role	-	1 22	-	34	-	28								
-	"	456,1	-	pastva	-	2 34	-	18	-	04								
-	"	456,2	-	"	-	1 48	-	12	-	21								
-	"	516,9	-	"	-	2 62	-	20	-	25								
-	"	453	-	role	1 97 07	39 18	-	8 29										
-	"	411,2	-	les	-	14 68	-	30	-	12							Jan 2007 za 1700 m ²	
-	"	459	-	role	2 89 53	76 28	-	19 34										
-	"	461	-	pastva	-	12 01	-	20	-	21								
-	"	460,7	-	"	-	12 43	-	24	-	21								
Nová sídla	Leuska	460,2	-	"	-	3 04	-	24	-	05								
Souš. sídla	Nová	473	-	"	-	8 20	-	16	-	04								
-	"	-	63	-	-	1 33	-	-	-	137 20								
-	"	462,4	-	role	-	31 20	-	8 61	-	197								
-	"	462,5	-	"	-	2 45	-	68	-	15								
Výš. sídla		481,1	-	role	-	15 97	-	-	-	-								
Řeč. sídla	Nová	454,7	-	pastva	2 36 53	21 14	-	4 20										
-	"	454,2	-	les	-	59 78	-	5 28	-	136							Jan 2007 za 10 600 m ²	
Souš. sídla	Nová	521	-	pastva	1 06 60	-	-	-										
Řeč. sídla	Nová	453	-	pastva	-	40 29	-	-									Jan 2007 za 15 007 m ²	
-	"	421,4	-	pastva	1 52 27	11 64	-	2 64										
Výš. sídla		517	-	ovčá	-	9 49	-	-	-	-								
Řeč. sídla	Leuska	461	-	role	1 41 16	21 20	-	4 98										
Nová sídla	"	450	-	"	1 40 58	20 58	-	6 94										
-	"	449	-	"	-	56 11	-	11 20	-	2 66								
Souš. sídla	Nová	447	-	"	-	39 70	-	12 74	-	2 82								
Řeč. sídla	"	427,1	-	"	6 62 12	75 74	-	17 24										
Řeč. sídla	Leuska	442	-	"	1 57 72	24 02	-	5 45										
Souš. sídla	Nová	438	-	"	-	76 61	-	11 66	-	2 65								
Uhrnu					35 71 16	545 28	-	123 80	-	465 26	-	200	-					

Příloha č. 3 a 4: Takto vypadaly seznamy parcel, které musely obce povinně předkládat v souvislosti s žádostmi o změnu hranic.

Příloha č. 5: Přepis výpisu z inventáře jedné z obcí

Výpis z inventáře obce Modřany - vlastnictví obce Modřanské za rok 1921					
položka	předmět	v obnosu			
		jednotlivě		celkem	
		Kč	hal.	Kč	hal.
	A. JMĚNÍ				
	obecní jmění kmenové				
	<i>a) nemovitosti</i>				
1	Pozemky				
	U knih. vlož. č. 121 na jméno obce Modřany zapsaná role, luka, pastviny, zahrady, lesy a jiné pozemky v celkové výměře 275 jiter 465 sáhů čtver.	1814214	50		
	U knih. vlož. č. 6 zapsané pastviny pro obec Modřany na polovici s velkostatkem Komorňany v celkové výměře 2 jitra 557 sáhů čtver.	9348	0		
	U knih. vlož. č. 318 na jméno obce Modřany zapsaná zahrada č. kat. 1228/2 se stavební parcelou č. kat. 200 v úhrnné výměře 423 sáhů čtver.	9690	0		
	U knih. vlož. č. 59 na jméno obce Modřany knih. zapsaná stavební parcela č. kat. 42 s bývalou zahradou č. kat. 72 nyní co míst. prostor ve výměře 30 sáhů čtver. (sloučeno s míst. prostorem a část připadla ke školní zahradě)	-	-		
	U knih. vlož. č. 824 na jméno obce Modřany zapsaná role č. kat. 690/2 ve výměře 1 a 66 m ² čili 450 sáhů čtver.	90	0		
	U knih. vlož. č. 910 na jméno obce Modřany zapsaná role č. kat. 259/1 ve výměře 2 jitra 506 sáhů čtver.	185300	0		
	U knih. vlož. č. 894 na jméno obce Modřany zapsaná role č. kat. 240 a pastva č. kat. 238 a 309 ve výměře 1 jitra 1256 sáhů čtver.	5712	0		
	U knih. vlož. č. 979 na jméno obce Modřany zapsaná role a pastvina č. kat. 925 a 926 ve výměře 1 jitra 1405 sáhů čtver.	9015	0		
	U knih. vlož. č. 32 kat. obce Hodkovičky zapsaný les č. kat. 280/9 ve výměře 1047 korců	26175	0		
2	Budovy				
	U knih. vlož. č. 72 na stavební parcele č. kat. 81 ve výměře 42,5 sáhů čtver. postavená kovárna čp. 68	48730	0		
	U knih. vlož. č. 318 na stavební parcele č. kat. 200 postavená radnice, kůlna, hasičské skladiště a strážnice čp. 195	215810	0		
	U knih. vlož. č. 70 na jméno obce Modřany knih. zapsaný dům čp. 66 se stavební parcelou č. kat. 62 a zahradou č. kat. 1141/6 a 1519/7	117130	0	2441214	50
	<i>b) movitosti</i>				
3	Cenné papíry, vkladní knížky spořitelni a záloženské	12641	40		
	Veřejné a státní dluhopisy	57860	0	70501	40
	<i>c) na pohledávkách u soukromých osob</i>				
	Na usedlosti čp. 17 v Modřanech knih. zajištěný kapitál	1006	60	1006	60
	<i>d) spravedlnosti</i>				
	Podíl na právu honebním	165	0		
	Právo k živnost. provozování veřejného převozu	36	0	201	0
	<i>e) jmění ke jistým účelům věnované</i>				
1	Pro místní ústav chudých				
	Veřejné a státní dluhopisy	3940	0		
	Spořitelni a záloženské vkladní knížky	396	3	4336	3
2	Kapitály nadační				
	Státní a veřejné dluhopisy č. 39.524 a 75.259	400	0		
	Vkladní knížka České spořitelny č. 83.825	6	44	406	44
3	Fond na zřízení chudobince				
	P. Josefem Kmoníčkem věnovaná odměna za úřad starostenský na vkladní knížku spořitelniho a záložního ústavu ve Zbraslavi č. 154	339	99		
	P. Františkem Pertoldem věnovaná odměna za úřad starostenský na vkladní knížku téhož ústavu č. 361	100	55		

	P. Václavem Nečem věnovaná odměna za úřad starostenský na vkladní knížku téhož ústavu č. 375	81	2		
	Pi Eleonorou Pertoldovou věnovaný kapitál na vkladní knížku městské spořitelny v Praze č. 198.621	116	51	638	7
4	Fond na zakoupení parní hasičské stříkačky				
	Vkladní knížka okresní hospodářské záložny ve Zbraslavi č. 1785/3184	2277	20	2277	20
5	Pensijní fond pro úředníky a zřizence obecní				
	Vkladní knížka okresní hospodářské záložny ve Zbraslavi č. 204/3412	876	30	876	30
6	Fond místní pomocné válečné úřadovny				
	Vkladní knížka občanské záložny v Modřanech č. 1	2723	0	2723	0
7	Fond pro péči o válečné hroby				
	Vkladní knížka okresní hospodářské záložny ve Zbraslavi č. 2726/3871	231	0	231	0
				2524411	54
	Veřejný statek				
	Náves, ulice, cesty, řeka, potok a louže (vodní nádržka)				
	jmění běžné				
1	Požadavky na dlužích	569814	94		
2	Kancelářské potřeby a inventární věci v obecní kovárně, u místní školní rady a v radnici	103564	26		
3	Konečná pokladní hotovost dle účtu obecního	104504	67	777883	87
	Součet majetku			3302295	41
	B. DLUHY				
1	Neknihovně zjištěný kapitál od Zemské banky co komunální zápůjčky s povolením okresního výboru ze dne 17. 3. 1908 č. 304, ze dne 6. 3. 1912 č. 2722 a ze dne 30. 12. 1918 č. 1105 na úpravu silnic, chodníků, tržiště, výkup pozemků pro úpravu ulic, chodníků, tržiště a zakoupení pozemku pro stavbu nové školy a budoucího náměstí dle složného listu ze dne 20. 7. 1910 č. 2881, ze dne 4. 4. 1912 č. 2998 a ze dne 30. 1. 1919 č. 3199 učiněná	280826	96		
2	Nezaplacené různé povinnosti obce soukromým osobám dle účtu obecního a na účtu fondu chudinského za správní rok 1921	535409	34		
3	Občanské záložně v Modřanech (stavba silnice Modřany-Zátiší, přístavba radnice a přípravné práce na stavbu školy)	148000	0		
4	Živnostensko-občanské záložně v Modřanech (příprava na stavbu obecní radnice)	50000	0		
5	Spořitelnímu a záložnímu ústavu ve Zbraslavi (přípravné práce na stavbu školy a stavba školky mateřské)	90000	0	1104236	30
	Součet dluhů			1104236	30
	Obnáší tudíž čisté jmění obce			2198059	11
	kteréž zatíží se komunální další půjčkou od zemské banky v obnosu 2000000 Kč, kterýžto se projednává a jejímž uzavřením podmíněno jest provedení započatých již podniků investičních				

Příloha č. 6:

Přepis „Výkazu výloh vzešlých provedením povolené změny obecních hranic mezi obcemi Roblín-Vonoklasy (berní okres Zbraslav) v operátech katastru daně pozemkové na základě vynesení Ministerstva vnitra ze dne 10. 8. 1923 čj. 50776/23 a vynesení zemského finančního ředitelství v Praze ze dne 7. 9. 1923 čj. 1230 ai 23“
- vypracoval Archiv map katastrálních v Praze 31. 1. 1925

číslo položky	podrobné vypsání provedených prací s udáním času k tomu potřebného	částka				poznámka
		jednotlivě		vcelku		
		Kč	hal.	Kč	hal.	
1.	Zobrazení nové obecní hranice v evidenční mapě, výpočet ploch rozdělených parcel, vyhotovení evidenčních pomůcek a revize prací kreslířských i písemných dne 3. odpoledne, 5. a 6. dopoledne ledna 1925, vcelku tudíž 2 dny po 81 Kč/2h.	162	24	162	24	ing. Mašina František
2.	Práce kreslířské dne 22. ledna 1925 dopoledne, vcelku 1/2 dne po 73 Kč 74 hal.	36	87	36	87	Kantůrek Jan kancelářský oficiál
3.	Práce písemné dne 22. ledna 1925, vcelku 1 den po 32 Kč 61 hal.	32	61	32	61	Pišta Václav kancelářský pomocník
		231	72	231	72	
	Podrobné vypsání provedených prací:					
4.	V evidenční mapě obce Roblín byla nová obecní hranice barevným pruhem označena. Veškeré do kat. obce Vonoklasy z Roblína přecházející parcely byly podle vynesení zemské správy politické ze dne 29. 8. 1923 č. 5/A-151/77 au 1922 / 355441 ai 1923 na základě evidenční mapy v parcelním protokolu a v pozemnostních arších porovnány. Indikační nástiny upraveny byly pro každou obec zvlášť. Nato vyhotoveny byly následující pomůcky: 2 výkazy změn, výpočetní protokol dělených parcel, výkaz o přírůstku a úbytku na ploše a čistém výnosu, 2 srovnávací sestavení změněných pozemnostních archů a změněných snáhek v parcelním protokolu, 2 výkazy změněných a z kat. obce Roblín do kat. obce Vonoklasy po přečíslování přeslých parcel s 2 hraničními pruhy, a sice pro zemský soud civilní v Praze a pro okresní soud na Zbraslavi. Dále byla doplněna evidenční mapa kat. obce Vonoklasy zakreslením přeslých a přečíslovaných parcel a rovněž provedena řečená změna obecních hranic v katastrálních operátech obou zmíněných obcí. Staré parcelní protokoly a oba výkazy držitelů kat. obcí Roblín a Vonoklasy byly opraveny, posléze byly o provedení udaných změn obecních hranic v katastru vyzooměny veškeré úřady, jichž se ony změny týkají. Přehledná mapa Čech, jakož i zdejší úřední seznamy míst v Čechách byly rovněž opraveny a doplněny.					
5.	Práce knihašské: Vazba parcelního protokolu obce odpadá					
	Spotřeba tiskopisů a papíru:					
	Výkaz změn: 2 archy po 70 hal.	1	40			
	Arch pozemnostní: 1 arch po 70 hal.		70			
	Výkaz o přírůstku a úbytku: 1 arch po 70 hal.		70			
	Výkaz držitelstva aritmetický: 1 arch po 70 hal.		70			
	Výkaz držitelstva abecední: 1 arch po 70 hal.		70			
	Výpočetní protokol: 1 arch po 70 hal.		70			
	Parcelní protokol: 1 arch po 70 hal.		70			
6.	Srovnávací sestavení: 4 archy po 70 hal.	2	80			
	Parcelační náčrty: -					
	Čtvrtky lepenky na indikační nástiny: -					
	Kopirovací papír (silný) na snímky mapy 10 dm čtv. Po 12 hal.	1	20			
	O m tlaniče a - kg škrobu k lepení indikačních nástinů v úhrnné ceně: -					
	5 archů koncepčního papíru po 20 hal.	1	0			
	5 tiskopisů vyzoomění úřadu po 70 hal.	3	50			
	3 tiskopisy výkaz výloh po 70 hal.	2	10			
	3 tiskopisy na zprávu pro zemské finanční ředitelství po 70 hal.	2	10			
				18	30	
	úhrnem			250	02	

Příloha č. 7:
Důvodová zpráva

Pamětní spis města Zbraslavi o zamýšleném sloučení obce Zaběhllice a osady Zavobřesky s městem Zbraslav a úpravě katastrálních hranic mezi Zbraslaví a obcemi Točnou a Lhotou

Sloučení obce zaběhlické a osady Zavobřesky s městem Zbraslav stává se rok od roku naléhavější, poněvadž polohopisné poměry jsou takové, že obec zbraslavská a zaběhlická jsou do sebe úplně vklíněny a souvisle domy spojeny a rozvinutím stavebního ruchu „Pod vinicí“ nastalo i těsné spojení s osadou Zavobřesky. Dále obec zbraslavská má v obvodu obce zaběhlické pozemky a docela na území obce zaběhlické, t. j. ve středu obce městskou vodárnu.

Úprava ulic a veřejných cest stavbami podél katastrálních hranic stává se palčivou otázkou a posléze vydržuje poplatnictvo zbraslavské zásobování vodou přilehlé části obce zaběhlické ku Zbraslaví.

Zbraslav, která v dějinách našeho národa hrála význačnou roli, jako sídlo českých králů z rodu Přemyslovců, má svou tradici a první písemná památka o Zbraslaví pochází již z r. 1115, má velice malý katastr, takže jest úplně zastavěn, protkán 3500 metry moderní kanalisací, do všech částí rozvětven veřejný vodovod s 18 veřejnými stojany, náměstí, ulice a cesty jsou osvětlovány elektrickým proudem a rozvoj města směřuje jednak do obce zaběhlické a větší měrou do osady Zavobřesk, kde podél okresní a státní silnice je velká plocha stavební.

Tyto přirozené a nezadržitelné poměry nutí ku splynutí v jednu politickou obec a sám okresní výbor ve Zbraslaví usnesením svým ze dne 24. 3. 1919, které bylo sděleno výnosem ze dne 24. 3. 1919, č. j. 251 okresní správě politické ve Smíchově k jejímu dotazu ze dne 6. 3. 1919 č. 12301, doporučil dle § 23 novely k obec. zřízení, aby obce Zbraslav, Zaběhllice se Zavobřesky a osadou Závist z okresu Jílovského byly sloučeny v jednu politickou obec Zbraslav.

Obecní zastupitelstvo města Zbraslavi prohlásilo usnesením svým ze dne 1. 4. 1919, že tento vzácný podnět přijímá, poněvadž rozkvět Zbraslavi znamená též rozkvět připojených obcí.

Obecní zastupitelstvo v Zaběhlicích podalo proti návrhu okresního výboru protest, kde bylo poukazováno na malé přírůstky obce zaběhlické a osady Zavobřesky i na velké obecní jmění, naproti tomu bylo vytýkáno Zbraslaví, že má velké přírůstky a dluhy.

Pokud se týče žádosti obce Točné o změnu hranic s obcemi Zbraslaví, Modřany, Lhotou a Cholupicemi, prohlásila vláda ve schůzi ministerské rady, konané 7. 4. 1923, že neshledává pro tato opatření závažných důvodů, a tím dala místa protestu obecního zastupitelstva města Zbraslavi ze dne 30. 12. 1920, kde bylo poukazováno, že žádost obce točenské není ničím odůvodněna, než touhou obce Točné znemožniti navržené sloučení přilehlých částí obce Točné a Lhoty s městem Zbraslav.

Odložením obecních voleb dostala se otázka sloučení znovu na přetřes a poněvadž výnosem ministerstva vnitra č. 89744 ze dne 14. 8. 1923 byl v zúčastněných obcích vyhlášen úmysl vlády republiky Československé sloučiti shora uvedené obce v jednu politickou obec Zbraslav, tu snaží se tato důvodová zpráva / tento pamětní spis ve lhůtě vyhláškou ministerstva vnitra stanovené rozbořem jednotlivých otázek vládu informovati a dáti možnost nahlédnouti v současná hospodářství obou obcí i osady a současně (zároveň) poukázati na stav, jaký bude po sloučení.

Poněvadž otázka exkatastrace Závisti je v tomto případě podružnější, bude vždy za předpoklad bráno pouze sloučení Zaběhlic a Zavobřesk se Zbraslaví.

A) Část místopisná:

1. Rozloha obce zaběhlické obnáší	336 ha 08 a 35 m ²
rozloha osady Zavobřesky	253 ha 87 a 55 m ²
úhrnem	589 ha 95 a 90 m ²
Rozloha obce zbraslavské obnáší	176 ha 43 a 99 m ²
Po sloučení obnášela by rozloha celkem	766 ha 39 a 89 m ² ,

takže by se katastr rozšířil skoro pateronásobně.

2. Čísel popisných má obec zaběhlická	166
osada Zavobřesky	44
celkem	210

Obec zbraslavská má popisných čísel 221,

takže po sloučení měla by spojená obec celkem 431 čísel popisných.

3. Obec Zaběhllice a osada Zavobřesky mají 1410 obyvatel.

Obec zbraslavská má 1786 obyvatel; takže po sloučení stoupl by počet obyvatel na 3196.

Již se shora uvedených dat je patrné, jak by stoupl, vedle značného rozšíření územního obvodu, počet obyvatel, což bude mít veliký vliv při řešení otázky umístění okresních úřadů při tvoření žup a tu jest zase zapotřebí, aby Zbraslav byla velká, poněvadž Modřany a Radotín, kteréžto obce jsou šťastnější v ohledu komunikačním a hospodářském, budou se domáhati výhod, které má Zbraslav jako město okresní.

I kdyby župní zřízení bylo z důvodů politických – jak se proslýchá – oddáleno na několik let, tu má možnost Velká Zbraslav domáhati se přemístění okresní správy politické ze Smíchova do Zbraslavě a tu jest zase nutno, aby město svou velikostí odpovídalo sídlu okresní správy politické nebo její expositury.

Když Jílové dosáhlo po vytvoření Velké Prahy expositury, proč by toho nemohla dosáhnouti Zbraslav? Jest zde otázka středního školství; na anketě středoškolských profesorů bylo doporučeno ministerstvu školství a národní osvěty, by za účelem ulehčení přetíženému střednímu školství ve Velké Praze byla zřízena reformní gymnasia neb reálky v Kralupech nad Vltavou, v Berouně, v Říčanech a ve Zbraslavi. (při řešení otázky přemístění okresní správy politické ze Smíchova do Zbraslavě a zřízení reformního gymnasia neb reálky ve Zbraslavi, poněvadž vybudováním středního školství kolem Velké Prahy, t. j. v Kralupech n. Vltavou, v Berouně, v Říčanech a ve Zbraslavi, má se ulehčiti přeplněným středním školám v Praze od přílivu venkovského žactva, což má pro venkov veliký význam jak hospodářský, tak kulturní.)

V Kralupech nad Vltavou již jest od 1. 9. t. r. otevřeno reformní gymnasium, Beroun a Říčany v záležitosti této učinily vážné kroky, jedině Zbraslav nemůže sáhnouti po nabídnutém, jsa sevřena územně, poněvadž stavbou budovy, která jest podmínkou, by na se vzala veliké břímě, které by musela nésti sama a okolní obce by rostly na její účet.

Dále má po elektrisaci obce živnostnictvo instalací strojů možnost i konkurence; zde je námitka nedostatek provozního kapitálu a tu jest zase pole obecních funkcionářů, aby se postarali o zřízení městské spořitelny, která by podchytila všechny unikající vklady z okresu, poněvadž v městské spořitelny je velká důvěra vzhledem k záruce města, která by financovala snaživé a důvěryhodné živnostníky a obchodníky a zisk by měla jediné sama obec, t. j. zvýšená poplatnost a z čistého zisku spořitelny, by se mohla zase zvelebovati obec.

Otázka zřízení radniční budovy, ve které by našly humánní a kulturní instituce útulku, je rok od roku naléhavější a právě otázka tato dala by se výhodně sloučiti se zřízením městské spořitelny, která by v radniční budově měla kanceláře, a čistý zisk by byl věnován na umoření a úrok komunální dlouholeté výpůjčky, kterou by město uzavřelo ku krytí nákladů spojených se stavbou budovy. Tím by obec získala radnici bez poměrně velikých obětí.

Rozkvětem průmyslu a živností podnikcen by byl i stavební ruch a tím vzrůst obce a pak zase otázka sloučení je požehnáním pro všechny.

Rozvoj Zbraslavi byl důležitým činitelem, který vyvolal otázku sloučení. Agilností vedoucích činitelů byla ve Zbraslavi budována městská zřízení (kanalisace, vodovod, jatka, budova okresního soudu, chudobinec, obecná a měšťanská škola, elektrovodná síť, dlažba ulic, úprava cest, zřízení chodníků atd.) a jest zcela přirozené, že vzrůstem obce i její zájmy se rozšiřovaly a rozšiřují do Zaběhlic a Zavobřesk.

Naproti tomu Zaběhlice a Zavobřesky neodhodlaly se ku finančním obětem, které by pochopitelně při tak malém základu daňovém byly citelné, a žily zcela klidně vedle expansivnější obce bez kanalisace, vodovodu, elektrického světla atd. a hrálo je vědomí, že nemají dluhy a že mají malé přírážky; důsledek je, že obec i osada jsou nejméně o 30 roků pozadu.

Nynější zastupitelstvo vystavělo několik set metrů gravitačního vodovodu ve středu Zaběhlic a uváží-li se, že vodovod tento má pouze 2 veřejné stojany a náklad obnáší přes 60.000 Kč a byl vzat z kmenového jmění, ku kterémuž účelu musely býti obecní pozemky prodány, s tím, že během 6 let obnos tento bude kmenovému jmění navrácen, čili jinými slovy, při základu daňovém 8.999 Kč stoupnou obecní přírážky v Zaběhlicích od r. 1924 as o 110 %; nyní mají 200 % k daním mimo daň činžovní, ku které jsou přírážky 92 %.

Budou-li budovati – jak občanstvu nynější komunistické zastupitelstvo slibuje – elektrovodnou síť, kanalisaci a upravovati cesty, na které dali v roce 1922 153 Kč, je nasnadě, že buď rozprodají kmenové jmění úplně a uvalí na obec veliké dluhy, neb obecní přírážky stoupnou do závratné výše.

Občané a poplatníci osady Zavobřesk platí k základu daňovému 3.601 Kč 200 % k daním mimo daň činžovní, ku které jest přírážka 92 %; z výnosu těchto přírážek musejí každoročně věnovati na kancelář 4.769 Kč a v roce 1922 obdržela osada na správu cest a obecních studní obnos 190 Kč. Poměry tyto přirozeně nutí poplatnictvo a občany ze Zavobřesk ku stálým stížnostem na správu obce, poněvadž cesty jsou v bídném stavu, osada není vůbec osvětlována, studny si musejí spravovati občané sami a dokonce 19. srpna 1913 podali žádost k okresnímu výboru ve Zbraslavi o oddělení osady Zavobřesk od Zaběhlic, ve které si velice stěžují, že rozkvět a rozvoj obce je brzděn spoutáním s obcí zaběhlickou a prohlašují, že jedna obec jest přítěží obci druhé.

Tvrdí se, že proti sloučení je určitá zaujatost, ale záporné stanovisko je diktováno spíše s obavou, že vyhraněné zájmy obce zaběhlické a osady Zavobřesk budou nějak znásilněny neb odstrčeny rozpínavostí Zbraslavi.

Nutno zde však uvážit, že nynější volební řád vylučuje jakékoliv odstrkování jak Zaběhlic, tak Zavobřesk, poněvadž jdeme-li věci na kořen zjistíme, že v Zaběhlicích a Zavobřeskách jest as 900 voličů, ve Zbraslavi as 1200 voličů, celkem cca 2.100, tudíž volební číslo při 30členném zastupitelstvu budoucí obce bude 67, takže do Zaběhlic a Zavobřesk by připadlo 13 mandátů a uvážíme-li dále, že jednotlivé místní politické organizace splynou, nesmí se zavíratí oči před faktem, že sloučení znamená posílení stran socialistických a tu tím větší obět sloučení přinášejí občanské strany ve Zbraslavi, když obětují nynější posice budoucnosti města.

Již z volebního čísla jest patrné, že bude dána zaběhlickým a zavobřeským občanům velká možnost zasahovati do správy budoucí obce a budou míti dostatečné záruky, aby si vynutili všech výhod, které má Zbraslav, za přispění poplatnictva zbraslavského.

Byly pronášeny návrhy po politickém sloučení s ponecháním osadního hospodářství.

To by byl stejný stav nemohoucnosti, poněvadž základ daňový v Zaběhlicích a Zavobřeskách je velice nízký oproti úkolům, které na obec stále dotěrněji naléhají, celek by byl zase poškozován zájmy jednotlivých obvodů a Zaběhlice i Zavobřesky by se ochuzovaly, poněvadž by na ně Zbraslav jako osada nepřispívala $\frac{3}{4}$ přírážek, jako při jedné politické i hospodářské obci.

Nevýhodnost, ba škodlivost osadního hospodářství jeví se již nyní v napjatém poměru mezi obcí Zaběhlice a Zavobřesky a nutno zde pouze přičinit, že výtěžek z nájmu obecních polí, prutníků, pískoven a lomů v Zaběhlicích není tak ohromný, vždyť obnáší pouze 6.856 Kč, t. j. jest nyní 75 % obecních přírážek, aby kvůli němu muselo býti zachováno v budoucnosti osadní hospodářství, poněvadž po sloučení bude výnos tento znamenati pouze 10 % obecních přírážek.

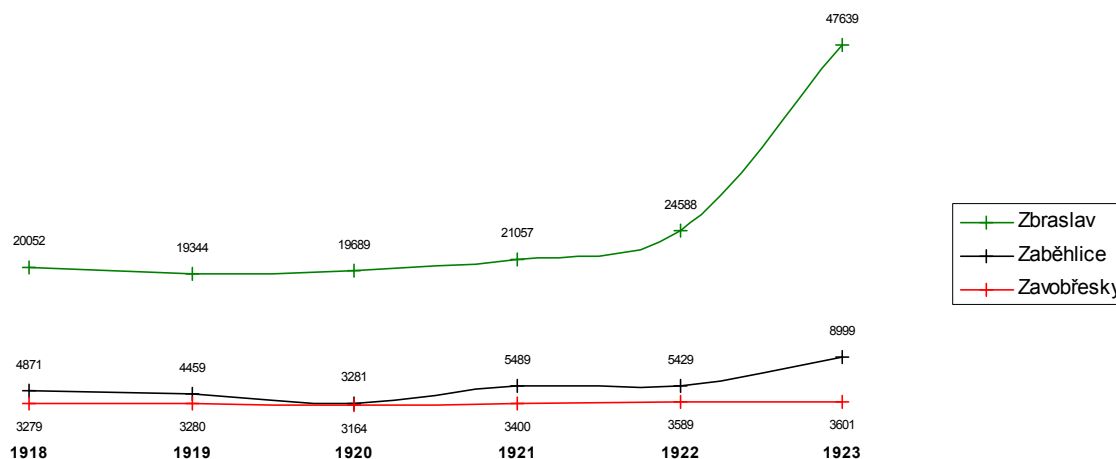
B) Část hospodářská

1. Předpis daňový:

Rok	ve Zbraslavi	v Zaběhlicích	v Zavobřeskách
1918	20.052,-	4.871,-	3.279,-
1919	19.344,-	4.459,-	3.280,-
1920	19.689,-	3.281,-	3.164,-
1921	21.057,-	5.489,-	3.400,-
1922	24.588,-	5.429,-	3.589,-
1923	47.639,-	8.999,-	3.601,-

Znáznorníme-li si základ daňový graficky na osách souměrnosti (Zbraslav přímkou zelenou, Zaběhlice přímkou černou a Zavobřesky přímkou červenou), tu se nám vytvoří zajímavé křivky, které názorně dokazují, že sloučení přinese Zaběhlicům i Zavobřeskám hospodářské ozdravení a rozkvět.

Základ daňový ve Zbraslavi, v Zaběhlicích, v Zavobřeskách

Jak z tabely svrchu uvedené i grafického znázornění jest patrné, že předpis daňový, který jest podkladem přírážek, jest ve Zbraslavi třikrát větší, než v Zaběhlicích i Zavobřeskách a v r. 1923 dokonce 4krát větší; důsledek jest jasný; obec zbraslavská po sloučení ponese $\frac{3}{4}$ nákladů spojených se správou obce i všech investic, které nesporně, poněvadž Zbraslav má dostatečnou kanalisaci, vodovod, elektrovodnou síť i upravená veřejná prostranství, budou prováděny v Zaběhlicích a Zavobřeskách, které jsou nyní ve stavu zapadlých vesnic.

To jest fakt, který nelze v zájmu veřejném pouhou frází nynějších vedoucích činitelů „my od vás nic nechcem“ odbýti.

Malý příklad:

Bude rozšířen vodovod do Zaběhlic třeba nákladem 50.000 Kč, tu dle poměru daní zaplatí poplatníci Zaběhlic a Zavobřesk 12.500 Kč, poplatníci zbraslavští však 37.500 Kč.

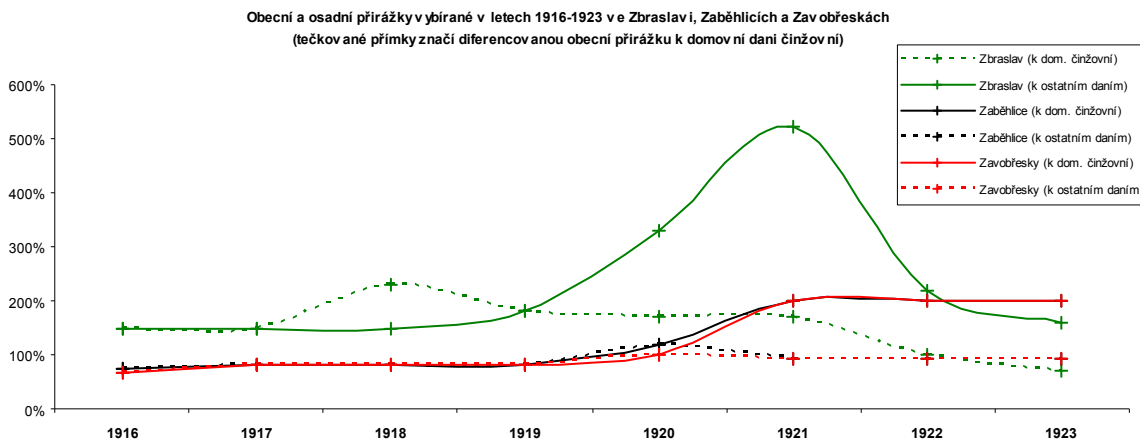
Nebo budou upraveny cesty v Zavobřeskách nákladem cca 15.000 Kč, tu poplatníci Zaběhlic a Zavobřesk zaplatí na tento náklad 3.500 Kč, poplatníci zbraslavští však 11.500 Kč.

2. Výše přírážek:

Rok	Zbraslav k dom. činžovní	Zbraslav k ostatním daním	Zaběhlice k dom. činžovní	Zaběhlice k ostatním daním	Zavobřesky k dom. činžovní	Zavobřesky k ostatním daním
1918	20052	4871	4871	3279	20052	3279
1919	19344	4459	4459	3280	19344	3280
1920	19689	3281	3281	3164	19689	3164
1921	21057	5489	5489	3400	21057	3400
1922	24588	5429	5429	3589	24588	3589
1923	47639	8999	8999	3601	47639	3601

1916	150 %	150 %	75 %	75 %	65 %	65 %
1917	150 %	150 %	80 %	80 %	80 %	80 %
1918	230 %	150 %	80 %	80 %	80 %	80 %
1919	180 %	180 %	80 %	80 %	80 %	80 %
1920	172 %	330 %	120 %	120 %	100 %	100 %
1921	172 %	523 %	200 %	92 %	200 %	92 %
1922	100 %	220 %	200 %	92 %	200 %	92 %
1923	70 %	160 %	200 %	92 %	200 %	92 %

Znáznorníme-li si výši obecních a osadních přírážek na osách souměrnosti od roku 1916 do roku 1923, objeví se nám též zajímavé křivky.

Obecní přírážka ve Zbraslavi vyznačuje v roce 1921 vrcholný vzestup, který se odvíjí cenou benzínu 12 Kč za 1 kg, dále pensionováním ředitele městského úřadu, přijetím tajemníka a obecního revisora; v roce 1922 nastává veliký pokles, což znamená konsolidaci ve využití všech obecních příjmů, zvýšení základu daňového, pokles vydání na vodárnu, vsunutí pokladního přebytku 16.751 Kč do rozpočtu za účelem snížení obecních přírážek a v roce 1923 znamenají ještě další pokles až pod niveau obecních a osadních přírážek v Zaběhlicích a Zavobřeskách, aniž pokladního přebytku by bylo použito ku snížení procenta přírážkového.

Přírážky v Zaběhlicích a Zavobřeskách mají od roku 1919 do roku 1921 tendenci vzestupnou, v letech 1922 a 1923 zůstávají na stejné výši.

Nahlédneme-li však do účetní závěrky obce zaběhlické za rok 1922, tu shledáme, že na obecní výdaje byl převeden pokladní zůstatek z r. 1921 v obnosu 17.559 Kč a uvážíme-li, že obnos tento byl z části přeplatkem na obecních přírážkách, tu docházíme závěru, že část tohoto pokladního přebytku bylo zakryto as 160 % obecních přírážek, takže by Zaběhlíci v roce 1922 měly faktickou obecní přírážku 360 %.

V roce 1923 bylo procento přírážkové udrženo na stejné výši jedině tím, že byl použit pokladní přebytek z r. 1922 2.576 Kč a že základ daňový stoupl o 3.570 Kč.

(Školní přírážka nepadá na váhu, poněvadž jest jak ve Zbraslavi, tak v Zaběhlicích i Zavobřeskách stejná.

Jak vidno obecní přírážky ve Zbraslavi doznaly během tří let snížení a to: k domovní dani činžovní 102 % a k ostatním daním 363 %; zjev tento dá se vysvětliti jednak zvýšeným základem daňovým, který stoupl v tomto tříletí o 26.582 Kč, intenzivním využitím všech obecních příjmů a náležitou šetrností městské rady a obecního zastupitelstva při spravování obecního jmění.

V obci Zaběhlíci a osadě Zavobřesky však obecní přírážky zůstaly na stejné výši a uváží-li se, že základ daňový stoupl o 4833 Kč, tu jsou efektivně obecní přírážky v Zaběhlicích a v Zavobřeskách o poměr tohoto předpisu vyšší.)

V přítomné době má Zbraslav – jak vidno z výkazu i grafického znázornění – proti Zaběhlicům a Zavobřeskám nižší přírážky obecní a to: k domovní dani činžovní o 22 % a k ostatním daním o 40 %, takže původní námitka v protestu uváděna nemá místa, poněvadž to mohou nyní právem tvrditi občané zbraslavští.

3. Účetní výsledky za rok 1922

Vyloučíme-li z účetních uzávěrek průchodné položky a to v zaběhlické obnos 20.718 Kč za prodané obecní pozemky a v zavobřeské 8.051 Kč, též za prodané osadní pozemky, poněvadž obnosy těmito bylo dotováno kmenové jmění, dále v účetní uzávěrce zbraslavské, vyloučíme-li výpůjčky, které byly během roku učiněny a po poukázání obecních přírážek berním úřadem ihned splaceny a zbytečně figurují v obecních účtech, dostaneme následující výsledky:

a) obec Zaběhlíci:

Příjem v r. 1922 obnášel 41.531,- Kč, vydání obnášelo 38.954 Kč, zbylo k 31. 12. 1922 2.577 Kč

b) osada Zavobřesky:

Příjem v r. 1922 obnášel 14.608,- Kč, vydání obnášelo 14.608,- Kč, zbylo k 31. 12. 1922 0 Kč

c) obec Zbraslav:

Příjem v r. 1922 obnášel 278.471,- Kč, vydání obnášelo 249.412,- Kč, zbylo k 31. 12. 1922 29.059,- Kč
(V roce 1922 obnášel příjem

obce Zaběhlické	Kč 62.249,-
osady Zavobřesky	Kč 22.659,-
celkem	Kč 84.908,-

V témže roce obnášelo vydání

obce zaběhlické	Kč 59.672,-
osady Zavobřesky	Kč 22.659,-
celkem	Kč 82.331,-

takže k 31. prosinci 1922 byl pokladní zůstatek Kč 2.577,-

V obci zbraslavské byl v roce 1922

příjem	Kč 311.130,-
--------	--------------

vydání	Kč 282.071,-
--------	--------------

takže pokladní zůstatek k 31. prosinci 1922 obnášel Kč 29.069,-)

Zkouáme-li jednotlivé detaily účetních závěrek, zjišťujeme, že osobní náklad (t. j. paušál starosty, výslužné ředitele, tajemník, zvěrolékař, revisor, 2 strážníci, vodárenský, jatečný, obecní zřízenec), měření, věcný náklad na kancelář obnášel r. 1922 ve Zbraslavi 76.130 Kč; v Zaběhlicích a Zavobřeskách osobní náklad (t. j. paušál starosty, tajemník, strážník, výslužné pol. hlídače), měření a věcný náklad na kancelář obnášel v r. 1922 29.900 Kč.

Z toho jest patrné, že osobní a věcný náklad na kancelář a měření v Zaběhlicích a Zavobřeskách spotřeboval 56 % veškerých výdajů; ve Zbraslavi tento náklad obnáší – ač jest zde daleko více zaměstnanců – 31 % veškerých výdajů.

Dále obecní správa v Zaběhlicích věnovala na úpravu cest v roce 1922 obnos 153 Kč (!), tj. ani ne ½ % veškerých výdajů v roce 1922 a v Zavobřeskách – včetně správa studní – 190 Kč (!), tj. ani ne 1 a ½ % veškerých výdajů.

Naproti tomu Zbraslav věnovala na správu cest, čištění obce atd. obnos 15.964 Kč, tj. 7 % veškerého vydání v roce 1922.

Z dat shora uvedených jest nejlépe patrné, jak jednotlivá správa nesloučených obcí je nákladná a uváží-li se, že po sloučení stačilo by přibrati pouze jednu smluvní silu – vzhledem k úmrtí tajemníka v Zaběhlicích - , takže náklad na tuto by ani nedosáhl třetinu nákladů nyní potřebných na tajemníka a kancelář v Zaběhlicích a Zavobřeskách. Zbývající část by se mohla obrátiti na správu cest v Zaběhlicích a Zavobřeskách a odpadly by stížnosti občanstva proti naprostému ignorování komunikace ze strany obecního zastupitelstva v Zaběhlicích.

Z toho je patrné, že obec zbraslavská měla v roce 1922 oproti obci zaběhlické a osadě Zavobřesky větší příjem o 226.222 Kč a vydání o 199.740 Kč.

Mimochodem podotýká se na srovnání výtěžků z obecního jmění a spravedlností, že pískovna ve Zbraslavi vynesla 1.003 Kč a pískovna a lomy v Zaběhlicích vynesly 3.116 Kč, dávka ze zábav ve Zbraslavi 15.231 Kč, v Zaběhlicích a Zavobřeskách 1.905 Kč.

Osobní náklad (t. j. paušál starosty, výslužné ředitele, tajemník, zvěrolékař, revisor, 2 strážníci, vodárenský, jatečný, obecní zřízenec), měření, věcný náklad na kancelář obnášel r. 1922 ve Zbraslavi 76.130 Kč; v Zaběhlicích a Zavobřeskách osobní náklad (t. j. paušál starosty, tajemník, strážník, výslužné pol. hlídače), měření a věcný náklad na kancelář obnášel v r. 1922 29.900 Kč.

Uváží-li se, že osobní a věcný náklad činí ve Zbraslavi z celkového vydání 282.071 Kč 27 %, v Zaběhlicích a v Zavobřeskách z celkového vydání 82.331 Kč 36 %, tu jest patrné, jak jednotlivá správa nesloučených obcí jest nákladná a uváží-li se, že kdyby měl býti náklad tento kryt pouze obecní přirážkou, obnášel by ve Zbraslavi při základu daňovém 47.639 Kč 160 % přirážek a v Zaběhlicích a Zavobřeskách při základu daňovém 12.600 Kč 240 % přirážek.

4. Jmění a dluhy

Obecní zastupitelstvo v Zaběhlicích vykazuje dle účetní závěrky ke konci roku 1922 jmění a to:

obce zaběhlické	Kč 53.856,-
osady Zavobřesky	Kč 12.101,-
úhrnem	Kč 65.957,-

V téže účetní uzávěrce jsou vykázány následující dluhy:

obce zaběhlické	Kč 5.761,- (zbývá aktivní hodnota 48.095,- Kč)
osady Zavobřesky	Kč 11.830,- (konečná aktivní hodnota 271,- Kč)
úhrnem	Kč 17.591,-

takže konečná aktivní hodnota k 31. prosinci 1922 jest Kč 48.366,-.

Dle účetní uzávěrky obce zbraslavské k 31. prosinci 1922 obnáší

aktiva	Kč 247.031,-
--------	--------------

pasiva	Kč 235.334,-
--------	--------------

takže aktivní hodnota k 31. prosinci 1922 jest Kč 11.697,- Kč.

Z účetní závěrky obce zaběhlické a osady Zavobřesk jest patrné, že na př. pozemky, les, pastviny, luka atd. jsou oceněna obnosem 7.483,- Kč, což se nekryje s tvrzením v protestu, že obec zaběhlická jest bohatá, když sama svoje pozemky atd. cení tak malým obnosem, vždyť Zbraslav má daleko méně polního majetku a cení si jej na 34.139 Kč.

I zde jest jasno, že tvrzení o prodloužení obce zbraslavské mohlo vzniknouti jedině neznalostí faktického stavu, poněvadž jest to opravdu malý rozdíl, když tvrdí jedna obec, která má aktivní hodnotu $48.095 + 271 = 48.366$ Kč, druhé, která jest aktivní obnosem 11.697 Kč, že jest chudá a že má dluhy, poněvadž jest nemyšlitelné, aby v nynější době za obnos 235.334 Kč bylo vystaveno 3500 metrů kanalisace, vybudována vodárna a po celém městě rozvětvena vodovodní síť, postavena jatka, budova okresního soudu, obecná a měšťanská škola, upraveny chodníky, vydlážděna veřejná prostranství, postavena elektrovodná síť, upraveno nábřeží atd.

Mimochodem se podotýká, že v r. 1923 zavedením gravitačního vodovodu do Zaběhlic se dvěma výtokovými stojany vzrostly dluhy obce Zaběhlické o 50.000 Kč; ve Zbraslavi rozšířením kanalisace a vodovodu do hořejší části města, rozšířením elektrovodné sítě na Závist a přeměnou hnací síly ve vodárně na pohon elektrický vzrostly dluhy o 144.000 Kč.

V Zaběhlicích při základu daňovém 8.999 Kč znamená shora uvedená investice dosti citelné zvýšení procenta přírážkového, kdežto investice ve Zbraslavi jsou produktivní, poněvadž čerpání elektrickým proudem je dle výpočtu odborníků o 46 % levnější než pohon benzinový, umořování nákladu na elektrovodnou síť na Závist bude hrazeno z výnosu z dávky z přechodného ubytování a vodovod a kanalisace do hořejší části města směrem k Zavobřeskám bude částečně umořování výnosem z jatek, který činí cca 8.000 Kč ročně.

5. Záruky a stav po sloučení

Obecní zastupitelstvo města Zbraslavi ve snaze dosíci sloučení Zaběhlic a Zavobřesk s městem Zbraslav v jednu politickou obec Zbraslav svolalo společnou schůzi obou zastupitelstev na 19. září 1923. Snaha byla, aby representanti obcí klidně a věcně pojednali o této otázce, která je přímo existenčním zájmem jak města Zbraslavi, tak Zaběhlic i Zavobřesk.

Na věcné důvody ze strany zbraslavského zastupitelstva bylo několika členy obecního zastupitelstva v čele s p. starostou Císařem odpovídáno podrážděně, ani jedna věcná námitka nebyla uvedena a na pokyn p. starosty Císaře odešlo několik pp. členů zastupitelstva zaběhlického ze schůze a vedle jednoho p. zástupce ze Zaběhlic zůstali do konce schůze pp. zástupcové ze Zavobřesk a ukázali, že blaho obce jest jim všim a dokumentovali tím, že stojí na výši doby a že jsou hodni důvěry občanstva.

V této schůzi prohlásilo obecní zastupitelstvo zbraslavské, že vedle 4násobné větší poplatnosti chce přinést ještě další oběť sloučení tím, že ze své pokladní hotovosti dá ihned do vinku sloučení 120.000 Kč co okamžitou úhradu rozpočtu společné obce na rok 1924 se závazkem, že z tohoto obnosu musí býti v roce 1924 použito 50.000 Kč na rozšíření elektrovodné sítě do Zaběhlic a Zavobřesk a 32.000 Kč na správu cest a ulic v Zaběhlicích a Zavobřeskách: zbytku pak 38.000 Kč, že bude použito ku snížení obecních přírážek ve společné obci.

Rozpočet společné obce by vykazoval následující rozvahu:

Rozpočtový oddíl	potřeba	úhrada
I. Ústřední správa	77.339	2.398
II. Obecní jmění	10.463	19.295
III. Přírážky, dávky a příspěvky	6.055	51.500
IV. Státní příděly	-	13.000
V. Bezpečnost	75.200	3.700
VI. Zdravotnictví	27.900	9.000
VII. Komunikace	34.000	300
VIII. Zemědělství	500	-
IX. Sociální péče	2.000	-
X. Školství, vědy, umění atd.	5.400	3.500
XI. Dluhy	44.125	-
XII. Přebytek pokladní obce Zbraslav	-	120.000
úhrnem	282.982	222.693

Rozpočtový schodek 60.289 Kč by byl kryt 50 % obecní přírážkou k domovní dani činžovní 20.541 Kč, jež vynesou 10.271 Kč, a 126 % obecní přírážkou k ostatním daním 39.697 Kč, jež vynesou 50.018 Kč.

Zmíněných 50.000 Kč na rozšíření elektrovodné sítě jest zahrnuto v „Potřebě“ oddílu V. „Bezpečnost“ a 32.000 Kč jest zahrnuto v „Potřebě“, oddílu VII. „Komunikace“.

Z toho jest patrné, že sloučení přinese Zaběhlicům a Zavobřeskám okamžitě elektrické světlo, úpravu cest a snížení obecních přírážek u domovní daně činžovní o 42 % a u ostatních daní 74 % a nutno připomenouti, že v rozpočtovém oddílu „Potřeby“ X. „Dluhy“ jest preliminována částka 8.333 Kč, mimo úrok co první splátka na výpůjčku z kmenového jmění na stavbu gravitačního vodovodu v Zaběhlicích.

Obecní přírážky ve Zbraslavi klesnou u daně činžovní pouze o 20 % a u ostatních daní o 34 %.

Z toho jest patrné, že obecní zastupitelstvo zbraslavské neslibuje, ale ihned dává, poněvadž má vyšší cíl na mysli a bude povinností zástupců společné obce v zastupitelstvu, ve kterém budou jak občané zbraslavští, tak zaběhlíci i zavobřestí, aby během několika let, ne desetiletí, vybudovali kanalisaci a vodovod.

V zájmu Zbraslavi bude, aby co nejrychleji moderní městská zařízení byla jak v Zaběhlicích, tak Zavobřeskách vybudována, poněvadž zařízeními těmito bude podnícen stavební ruch a tím rozkvět obce. Obec zbraslavská mohla by ze sobeckých důvodů přebytku pokladního použití buď na uplacení zápujček neb na zvelebení města nebo snad dokonce po dva roky nevypsati žádné obecní přírážky, ale ona majíc na zřeteli budoucnost a zájmy všeho občanstva, dává vše, co má, bez výhrad pro sebe, jen aby ukázala dobrou vůli podepřenou skutkem.

Obec zbraslavská předkládá uctivě tento pamětní spis, který nestranně dovoluje si informovati slavnou vládu i ministerstvo vnitra a podotýká, že sloučení znamená rozkvět Zbraslavi i připojených obcí, poněvadž bude-li Zbraslav upadati, budou upadati i Zaběhlíce i Zavobřesky, a proto jest nutno, aby v zájmu státním bylo rozhodnuto v otázce sloučení příznivě, vždyť občanstvo Zaběhlic i Zavobřesk nestaví se proti sloučení, což dotvrdilo i svými podpisy, které byly předloženy slavnému ministerstvu vnitra a jedině komunistické zastupitelstvo v Zaběhlicích v obavě, aby sloučením neztratilo svoje posice v obci, brání se sloučení, poněvadž je přesvědčeno, že správa společné obce přejde do rukou inteligence, která se již nyní jak v Zaběhlicích, tak Zavobřeskách ztotožňuje s touhou Zbraslavi, aby obce byly sloučeny.

Je nesporné, že jedině Velká Zbraslav může čeliti jak kulturně, tak hospodářsky vzrůstajícím obcím Radotínu a Modřanům, což již nahlížejí i ti nejkrajnější odpůrci sloučení ze Zaběhlic i Zavobřesk a obec zbraslavská jest pevně přesvědčena, že snaha vlády bude dáti Zbraslavi podmínky rozvoje a života, poněvadž již tradice sama nutí zachovati toto městečko, které v historii hrálo důležitou roli a že přestřelky buď diktované místním patriotismem neb osobními důvody nemohou nabýti důležitosti takové, která by zmařila rozvoj Zbraslavi a existenci jejich obyvatel.

Po provedeném sloučení utvářejí se hospodářské poměry následovně:

Základ daňový stoupne na 60.239 Kč; procento přírážkové bude obnášeti, vezmeme-li za poklad, že potřeba bude obnášeti 193.097 Kč a úhrada 76.236 Kč, při schodku 116.861 Kč, počítáme-li zaokrouhleně 190 % přírážek, ovšem nutno vzíti zřetel k tomu, že při diferencování přírážky vzhledem k domovní dani činžovní, která činí 18.471 Kč, byly by přírážky a to: 70 % k domovní dani činžovní a 250 % k ostatním daním, takže přírážka k ostatním daním by stoupla ve Zbraslavi o 90 % a v Zaběhlicích a osadě Zavobřesky by u domovní daně činžovní klesla o 23 % a u ostatních daní by stoupla pouze o 50 %.

Je možno, že při jednotném hospodářství, dalo by se z potřeby něco odečísti a při intenzivnějším podchycení veškerých obecních příjmů, že by úhrada též o něco stoupla, ale nejpravděpodobnější jest, že po sloučení budou přírážky obecní k domovní dani činžovní 70 % a k ostatním daním 200 %.

Tu by nastal v Zaběhlicích a v Zavobřeskách pokles přírážky k domovní dani činžovní o 23 %, kdežto naproti tomu ve Zbraslavi, by obecní přírážka k ostatním daním stoupla o 40 %.

Z dohadů těchto jest nejlépe patrné, že obec zbraslavská přinese sloučení do vinku větší poplatnost a zvýšené stávající procento přírážkové, kdežto obec zaběhlická získá za své kmenové jmění městská zařízení, na př. kanalisaci, vodovod, elektrické světlo, poněvadž vzrůst budoucí Zbraslavi leží v Zaběhlicích a v Zavobřeskách a investice tyto budou se prováděti za přispění poplatnictva zbraslavského ve formě ¾ nákladů.

C) Nutné úkoly a důsledky sloučení

Sloučením vzroste obec zbraslavská, ale též na sebe bere nutné úkoly a závazky vůči připojeným obcím, t. j. vybudování kanalisace, elektrisaci obce, úpravu cest a chodníků, převzetí zaměstnanců, vybudování radnice, městské spořitelny, chudobince atd.

Sloučení znamená rozkvět jak Zbraslavi tak připojených obcí, poněvadž bude-li Zbraslav upadati, budou upadati i Zaběhlíce i Zavobřesky a proto jest nutno, aby vážní občané na obou stranách uvážili veliké důsledky sloučení a jednotnou vůli dali najevo, že bytí či nebytí jak jejich mateřské obce, tak obce sousední, jest jim nad vše a vědomí, že Velká Zbraslav jedině může čeliti jak kulturně tak hospodářsky vzrůstajícím obcím Radotínu a Modřanům, budiž jim jejich úvaze nejdůležitějším.

Rozkvět obce znamená též chléb jejich obyvatel.

Ve Zbraslavi dne 30. 9. 1923

Tajemník: Ferdinand Froněk, starosta města: Václav Vejvoda, JUDr. Josef Hůla první náměstek starosty, MUDr. František Daněk druhý náměstek starosty, členové městské rady: JUDr. František Dusbábek, Josef Lepšík, Josef Vrátný, Josef Antoň, František Dvořák, členové obecního zastupitelstva Josef Malý, B. Grossmann

Seznam použitých zkratk

A. m. k.	Archiv map katastrálních
B. sp.	Berní správa
B. ú.	Berní úřad
d. z.	desky zemské
E. k. d. p.	Evidence katastru daně pozemkové
MR	Ministerská rada, tj. vláda
MÚ	Městský úřad
MV	Ministerstvo vnitra
O. s.	Okresní soud
O. s. k.	Okresní správní komise, bývalý okresní výbor / okresní zastupitelstvo
O. s. p.	Okresní správa politická, bývalé okresní hejtmanství (kde není uvedeno jinak, je míněn Smíchov)
OÚ	obecní úřad
O. v.	Okresní výbor / okresní zastupitelstvo, předchůdce okresní správní komise
St. stav. sp.	Státní stavební správa
V. z. s.	Vrchní zemský soud v Praze
Z. civ. s.	Zemský civilní soud
Z. f. ř.	Zemské finanční ředitelství
Z. s. p.	Zemská správa politická v Praze

Prameny a literatura

Prameny

Archivní prameny

fond Okresní úřad Smíchov (1855-1928), kartony 350, 351, 352, 353, Státní okresní archiv Praha-západ

Tištěné prameny

Boháč, A., Hlavní město Praha, In: Čs. statistický věstník III-IV, Praha 1922-23

Generální mapa politického okresu smíchovského, vyd. Wagner, J. E., Kytka-Šváb, Praha 1912

Sbírka zákonů a nařízení státu Československého, 1919-28

Věstníky Ministerstva vnitra, ročníky I (1919)-XVI. (1934)

Dobová publicistika

Bobek, B., K rozlučování a slučování obcí. In: Venkov / Správní obzor 15. 3. 1919

Hoetzel, J., Reforma obecních zřízení. In: Národní politika č. 36 / 6. 2. 1919, ročník XXXVII.

Klapka, J., Kritika vládní osnovy novely k obecnímu zřízení. In: Věstník Poradního sboru českých okresů, 1921, str. 1-4

Prokop, L., K změnám hranic okresů dle § 23. novely. In: Věstník MV, 1919, str. 217-19

Říha, J., Novela k obecním zřízením / Výklad novely a text českého obecního zřízení z roku 1864, upravený a doplněný podle novely. In: Knihovna poradního sboru českých okresů, sv. 13, 1919

Říha, J., Obecní zřízení a novely k němu vydané po roce 1918. In: Knihovna poradního sboru českých okresů, sv. 15, 1921

Archivní pomůcky

Šmilauerová, E., Okresní úřad Smíchov 1855-1928. Inventář, Praha 1964

Literatura

Čarek, J., K rekonstrukci vývoje a rozlohy raně feudální Prahy, In: Pražský sborník historický, 1966

Čarek, J., Spojení pražských měst r. 1784, In: Pražský sborník historický, 1967-68

Dějiny Prahy v datech, Praha 1989

Flögel, J., Obecní zřízení, Státní nakladatelství, Praha 1923

Flögel, J., Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře, Praha 1931

Hansl, F., Smíchovsko a Zbraslavsko, Praha 1899

Havránek, J., Demografický vývoj Prahy ve druhé polovině 19. století, In: Pražský sborník historický, 1969-70

Hlavačka, M., Zlatý věk české samosprávy / Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862-1913, Praha 2006

Hlavsa, V., Pražské teritorium v druhé polovině 19. století (Rozvoj zástavby), In: Pražský sborník historický, 1969-70

Holec, F., Zápas o Velkou Prahu, In: Pražský sborník historický, 1969-70

Chalupa, A., Zemský výbor v Čechách 1874-1928. Inventář, 1-2, Praha 1959

Janáček, J. a kol., Dějiny Prahy, Praha 1964

Janáček, J., Malé dějiny Prahy, Praha 1968

Janák, J., Domovské právo ve starém Rakousku a v ČSR. In: Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, Praha 1975, str. 147-167

Janák, J., Vývoj správy v českých zemích v epoše kapitalismu. 1. období (1848-1918), Praha 1965

Joachim, V., Řád volení v obcích s prováděcími nařízeními a novela k obecním zřízením, Praha 1919

Kaňka, J., Základy správy obecní. Správní příručka českých zemí, Kutná Hora 1927

Klabouch, J., Ke vzniku novodobých jednotek místní správy v Čechách v letech 1849-1863. In: Acta regionalia. Sborník vlastivědných prací 1965, str. 164-172

Klapka, O., Okresní zastupitelstva a výbory (Systematický výklad a texty zákonů), Praha 1930

Kloubek, V., Obecní zřízení všech zemí republiky Československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější, Československý Kompas, Praha 1922

Kloubek, V., Obecní zřízení zemí republiky Československé se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější, Praha 1929

Kliment, J., Vývoj obecního zřízení v zemích českých. In: Šedesát let československé samosprávy, Praha 1925

Kliment, J., Základy obecního zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Systematický výklad zákonů o způsobu jednání obecních orgánů a návrh jednacích řádů, Brno 1930

Kloubek, V., Obecní zřízení všech zemí republiky Československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější, Československý Kompas, Praha 1922

Kloubek, V., Obecni zřizování zemí republiky Československé se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější, Československý Kompas, Praha 1929

Křivohlávek, Jan F., Znak, praporek, pečeti a správní vývoj měst a obcí okresu Ústí nad Orlicí, 2005

Laštovka, K., Počátky samosprávy v českých zemích. In: Miscellanea historico-iuridica, Praha 1940, str. 155-165

Loucká, P., Něco o zřizování nových obcí, Vesmír 3/2004, ročník 83 (134), str. 128-9

Lutovský, M., Smejtek, L. a kol., Právěká Praha, Praha 2005

Merta, A., Vývoj pražské městské správy od roku 1922 do roku 1945, PHS, 9, 1975, str. 147-195

Macenauer, J., Samospráva obecní, Brno 1899

Míka, Z. a kol., Dějiny Prahy v datech, Praha 1999

Petřík, J., Úvod do nauky o katastru daně pozemkové, Praha 1927

Prokeš, J., Dějiny Prahy, Praha 1948

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850-1970, Praha 1978

Roubík, F., Ke vzniku správního rozdělení Čech z roku 1850, Praha 1938

Roubík, F., Vývoj správního rozdělení Čech v letech 1850-1868, Praha 1939

Schwarz, F., Výklad zákona obecního a zákona o zastupitelstvu okresním pro Království české, Praha 1894

Uhlíř, J., Složení a působnost okresního zastupitelstva, Praha 1905

Uhlíř, J., Obecni zřizování a řád volení v obcích pro Království české, Praha 1915

Vaněk, L., Okresní zastupitelstva v Čechách. In: AČ, 12, 1962, str. 5-18

Verner, V., Řád volení do zemských a okresních zastupitelstev, Praha 1928

Vlk, J. a kol., Dějiny Prahy I., II., Praha-Litomyšl 1997/1998

Vojtíšek, V., O vývoji samosprávy pražských měst, Praha 1926

Wunš, R., Okres smíchovský a jeho správa, V. Neubert, Praha-Smíchov, 1879

Wunš, R., Památník k oslavě jubilea dvacetileté činnosti okresního zastupitelstva smíchovského 1865-1885 se statistikou okresu, Okresní fond, Praha 1886